

II
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

II ISTUNGJÄRK.

1. oktoobrist 1923. a. — 20. detsembrini 1923. a.

Lisa nr. 1.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

EESTI WABARIIGI RAUDTEE PEATEHASTE JA TRÜKIKOJA 1922 A. TEGEWUSE PUHASKASU JAOTAMISE KOHTA.

§ 1. Eesti wabariigi raudtee peatehaste 1922 a. tegewuse puhaskasust 4.254.011 marga 87 penni suuruses määratakse:

1) peatehaste sisseseade täiendamiseks kaks miljonit ükssada kakskümmend seitse tuhat (2.127.000.—) marka;

2) peatehaste juhatusetele, ametnikkudele ja teenijatele lisatasu väljaandmiseks üks miljon ükssada nelituhast nelisada kaheksakümmendwiis (1.104.485.—) marka;

3) peatehaste tehnilise majandusliku järelwalwe inspeksioonile lisatasu väljaandmiseks kakssada tuhat (200.000.—) marka;

4) riigiraudteede teenijate olukorra ja kultuur-haridusliku tasapinna tõstmiseks kuussada tuhat (600.000.—) marka, kogusummas neli miljonit kolmkümmendüks tuhat nelisada kaheksakümmendwiis (4.031.485.—) marka.

§ 2. Raudteewalitsuse trükikoja 1922 a. tegewuse puhaskasust 471.146 marga 25 penni suuruses määratakse:

1) trükikoja juhatajale, inspektorile, ametnikkudele, teenijatele ja tööliste lisatasu väljaandmiseks sada seitse tuhat kuussada kolmeteistkümmend (107.613.—) marka;

2) riigiraudteede walitsuse arwe-osakonna aruannete laudkonna juhatajale lisatasu väljaandmiseks kolmtuhat seitse sada kaheksakümmend (3.780.—) marka;

3) trükikoja tööliste olukorra parandamiseks kuustuhast kolmsada üheksakümmend kolm (6.393.—) marka, kogusummas sadaseitseteist tuhat seitsesada kaheksakümmend kuus (117.786.—) marka.

§ 3. Selle seaduse § 1 p. p. 2 ja 3 ning § 2 p. 1 ettenähtud lisatasu summa jaotamine üksikute ametnikkude ja tööliste wahel jääb teedeministri ülesandeks.

Lisa nr. 2.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule Eesti wabariigi raudtee peatehaste ja trükikoja 1922 a. tegewuse puhaskasu jaotamise kohta.

1922 a. tegewusaasta jooksul on riigiraudteede peatehased puhaskasu saanud raudtee tööde pealt Mk. 963.845.90 ja eraasutuste ja isikute tellimiste pealt Mk. 3.290.165.97, kokku Mk. 4.254.011.87. Kui tagajärjerikas töökodade tegewus aruande-aastal oli, wõib näha sellest, et mitte ükski kõik raudtee tellimised ei saanud täidetud, waid peatehaste juhatusete energilise tegewuse tõttu, teenijate ja tööliste hoolsal kaastegewusel läks korda saada õige suurt hulka eratellimisi, millest saadud puhaskasu rohkem kui kolm korda raudtee tellimistest saadud puhaskasust suurem oli.

Seda silmas pidades, tõuseb tungiw tarwidus tehaste sisseseadet täiendada, kusjuures kawatsetakse kõigelaheamal ajal omandada järgmised masinad:

a) 1 wedurisilindri treimise siibrikasti wäljatöötamise spetsiaaltööpink; b) 3 tk. waluwormimise masinat, peaasjalikult wagunitepukside walamiseks; d) sidepoltide spetsiaaltreipink; e) õhuhaamrite ja õhupuurmasinate arwu suurendamine.

Selleks otstarbeks kawatsetakse määrata 50% puhaskasust, ehk küll arwatawasti nimetatud abinõude soetamiseks sellest summast ei jätku. Puuduw summa kaetakse 1923 a. loodetawast puhaskasust.

Peale selle andis raudteewalitsuse trükikoda 1922 a. eest Mk. 471.146.25 puhaskasu.

Tähendatud kahe asutuse tegewuse edu tuleb lugeda suuremalt jaolt nende juhatusete, ametnikkude, tööliste ja teenijate teeneks. Peatehaste töölistel, nende usinuse hindamisel, wõrreldes ametnikkudega, on hulga paremates tingimistes, sest nemad tegid tükitööd ja, tähendab, mida hoolsamalt töötasid, seda rohkem teenisid. Ametnikkudel ja teenijatel oli lootus, peatehaste ja trükikoja tagajärjerikkal töötamisel, saada lisamaksu, nagu see harilikult kombeks on saanud eratööstusettewõtetes; sellepeale oli neil seda rohkem põhjust loota, et nad mitte riigiametnikud ei olnud, waid wabapalgalised.

Seda silmas pidades, loen õiglaseks neile täiendawat tasu määrata; selle tasu väljarehkendamisel on aluseks wõetud, et ta summas mitte üle 25% kumbagi tähendatud asutuse puhaskasust välja ei teeks.

Peatehaste ja trükikoja tegewus nõuab ka mõnede riigiraudteede walitsuse ametnikkude iseäralikku jõupingutust, ühest küljest tehaste tehnilise ja majandusliku järewalwalwe alal, mis inspeksiooni kohuseks on ja teisest küljest trükikoja kuuja aasta-aruannete kontroleerimise alal, mis õige keeruline töö riigiraudtee walitsuse arwe-osakonna aruannete laudkonna juhataja peale paneb, mida tema peab tegema peale hariliku tööaja, jooksu wõtta ülekoormamise tõttu. Lisatasu sellele juhatajale kawatsetakse anda õige wäiksel mõõdul poole kuupalga suuruses.

Summade jaotamist lisatasu wäljandamiseks oleks kõige otstarbekohasem teedeministri peale panna.

Lõpuks ei saa eitada abinõude tähtsust, mis pööratud on raudteeteenijate olukorra ja kultuur-haridusliku tasapinna tõstmiseks. Selleks kawatsetakse tehaste tööliste lugemistuba ja raamatukogu sisse seada; tööliste puhastusabinõusid muretseda ja raudteewalitsuse raamatukogu, mis kultuur-haridusliku ühingu „Rauddam“ korraldusse antud, korda seada ja täiendada, ning raudteeteenijate ja tööliste kutseühisuste ning ametnikkude kultuur-hariduslikkudele ühingutele toetussummadeks määrata.

Tähendatud tarwidusteks küsitakse, wõrreldes üldise peatehaste puhaskasuga, wäike summa — 600.000 marka.

Lisa nr. 3.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi raudtee peatehaste ja trükikoja 1922 a. puhaskasu jaotamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, põhimõtteliselt olles nõus walitsuse poolt esitatud seadusega, mille järele tehaste juhatus ja muu tehniline personaal saawad osa tehaste puhaskasust, lisas omalt poolt juurde veel osasaajatele tehaste töölistes, kelle osa suurus oleks ühe poolekuu palk. Et tarwisminewat summat kätte saada, selleks tuleb § 1 punkt 1 tähendatud

summa wähendada 1.649.525 mk. 87 p. peale; punkt 3 tähendatud summa täiesti ära jätta; punkt 4 ettenähtud summa wähendada 500.000 marga peale ja punkt 2 ettenähtud summa suurendada 2.104.485 margani.

§ 1 lisati weel juurde märkus, kus nähakse ette igale liigile puhaskasust antawa osa suurus.

Lisa nr. 4.

Kodukorra komisjoni

SELETUSKIRI

riigi raudtee peatehaste ja trükikoja 1922 a. puhaskasu jaotamise seadusele.

Wabariigi Walitsuse nõudmine 22. augustist s. a. nr. 1775 — temale tagasi anda Riigikogu poolt 4. augustil s. a. II lugemisel wastuwõetud „riigi raudtee peatehaste ja trükikoja 1922 aasta puhaskasu jaotamise seadus“ — anti Riigikogu 1. oktoobri 1923 a. otsusega kodukorra komisjoni seaduseelnõude tagasinõudmise üldise korra wäljatõõtamiseks.

Seda ülesannet täites, töötas komisjon 5. skp. koosolekul wastawa kodukorraseletuse kawa välja ja esitas selle Riigikogu juhatus kaudu wanematekogule wastuwõtmiseks, silmas pidades juba kujunenud korda, et kodukorra kohta antawad seletused wanematekogu heakskiitmisel sünniwad.

Wanematekogu kinnitas kodukorra komisjoni poolt esitatud kawa järgmisel kujul:

I.

Igal Riigikogu liikmel, rühmal ning komisjonil ja Wabariigi Walitsusel on õigus tema poolt Riigikogule esitatud seaduseelnõu tagasi nõuda.

II.

Nõudmised peawad olema kirjalikud ja neile peab juurde lisatud olema kokkuvõtlik seletus nõudmise põhjendamiseks.

III.

Riigikogu juhatus wõtab nõudmise esitajana Riigikogu päewakorda, kui tagasinõuetaw seaduseelnõu on lugemisel Riigikogus. Wastasel korral antakse nõudmine otsustamiseks komisjoni, kes tagasinõuetawat seaduseelnõu arutab.

IV.

Komisjonid teatawad oma otsustest seaduste tagasinõudmistele kohta Riigikogule: 1) kui seaduseelnõu on tagasi antud — Riigikogu juhatause kaudu teadaande korras, 2) kui nõudmine on tagasi lükatud — seaduseelnõu ettepaneku seletuskirjas.

Seda korda aluseks võttes, esitab kodukorra komisjon käesoleva seaduse tagasinõudmise Riigikogule, misjuures tuleb silmas pidada, et kodukorra komisjon on küsimust käsitanud ainult korra mõttes, käesoleva seaduse tagasinõudmise sisulise külje otsustamist kodukorra komisjoni ülesandeks mitte pidades. Pealegi ei ole käesoleval tagasinõudmisel esitatud tagasinõudmise korra p. II tähendatud seletuskirja, mispärast sisuline otsustamine takistatud on, kuid neid küsimusi võiks käsitada rahaasjanduse komisjon, kus seadus esialgul arutamisel oli.

Lisa nr. 5.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

LINNA- JA ALEWIWOLIKOGUDE NING WALLA- JA MAAKONNANÕUKOGUDE WOLITUSTE AJA KINDLAKSMÄÄRAMISE SEADUS.

Linna- ja alewiwolikogude ning walla- ja maakonnanõukogude wolituste aeg, mis 1. jaanuaril 1924 a. lõpeb, määratakse järgnewate walimiste jaoks kindlaks kolme aasta peale.

Lisa nr. 6.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

linna- ja alewiwolikogude ning walla- ja maakonnanõukogude wolituste aja kindlaksmääramise seadusele.

Makswate walimisseaduste järele lõpewad linna- ja alewiwolikogude ning maakonna- ja wallanõukogude, samuti ka wiimaste poolt walitud täidesaatwate orgaanide wolitused 1. jaanuaril 1924 a., mispärast uued omawalitsuse walimised weel käesolewal aastal läbi wiia tulewad. Walimiste edasilükkamine wahest ehk sellepärast, et uus walimisseadus Riigiko-

gus lähemal ajal arutamisele tuleb ja ehk wastuwõtmist leiab, ei ole mitte otstarbekohane ja soowitaw, sest mitmel pool on üksikute rühmade kandidaatide nimekiri lõppenud (näiteks Tallinnas kommunistlikkude tööliste kandidaatide nimekiri) ja wolinikkude arw seaduslikust arwust vähemaks jäänud. Ka ei ole kindlasti ette näha, millal omawalitsuste seaduste, samuti ka omawalitsuste walimiste seaduseelnõud Riigikogus lõpulikku wastuwõtmist leiawad. Ei sünni see lähemal ajal, siis wõiwad praegused wolikogud ja nõukogud weel pikemaks ajaks nende sennises koosseisus tegewusse jääda.

On sellega selge, et uued omawalitsuse walimised käesolewal aastal ette wõtta tulewad, siis on teiselt poolt tarwilik uute wolikogude ja nõukogude, samuti ka wiimaste poolt walitawate orgaanide wolituste aeg kindlaks määrata, sest makswad walimisseadused on nende wolituste lõputähtaja 1. jaanuari 1924 a. peale kindlaks määranud, ilma et lähemalt ära tähendatud oleks, kuidas selles asjas edaspidi talitada.

Siseministeeriumi arwamise järele tuleks uued wolikogud ja nõukogud kolme aasta peale walida. Peaks Riigikogu omawalitsustesse puutuwad eelnõud warem tähendatud tähtaega wastu wõtma, siis on igalajal wõimalik omawalitsuste uusi walimisi ette wõtta, kui seda tarwlikuks peetakse.

Ettetoodud motiivid on käesolewa seaduse wäljatöötamisel aluseks olnud, mis siinjuures Riigikogule esitatakse.

Lisa nr. 7.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

linna- ja alewiwolikogude ning walla- ja maakonnanõukogude wolituste aja kindlaksmääramise seadusele.

Omawalitsuse komisjon, linnade ja maakondade liitude arwamisi ära kuulates, ühineb Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga ja paneb Riigikogule ette linna- ja alewiwolikogude ning maakonna- ja wallanõukogude wolituste aja kindlaksmääramise seadust wastu wõtta.

Lisa nr. 8.

Riigikogu liigete A. Kütt'i, O. Köster'i ja R. Penno ettepanek.

**ASUNIKKUDELE EHITUSAASTATEL
RENDI ÄRAJÄTMISE SEADUS-
EELNÕU.**

§ 1. Asunikud, kellel riigimaad kasutada, kummi ühe normaaltalu suuruseni, ja kes selle kasutamiseks saanud, kandideerides omawalitsuse asutuste kaudu wõi põllutöoministeeriumi määrusega maareformi teostamise määruse § 68 märkuse alusel, wabastatakse rendimaksust ehitusaastatel.

Märkus. Selle seaduse alla kuuluvad ka endised mõisatöölised, kes maad saanud kasutamiseks üksi wõi mitme peale.

§ 2. Rendimaksust wabastatakse ehitusaastatel need asunikud, kelle ehitatud wõi ehitatawad hooned wastawad põllutöoministeeriumi poolt ülesseatud nõuetele.

§ 3. Rendist wabastamise alla kuuluvad need asunikud, kes ehitanud wõi ehitawad elumaja wõi lauda ja selle kas täiesti uue wõi põhjaliku ümberehituse teel teisest hoonest.

§ 4. Rendimaksust wabastatakse — puuhoone ehitusel 2 aastaks, segaehitusel 2½ aastaks, kiwi- wõi sawihoone ehitusel 3-ks aastaks.

Märkus 1. Kes elumaja ja lauda ühe aasta jooksul ehitanud wõi ehitawad, wabastatakse rendimaksust ühe aasta wõrra rohkem.

Märkus 2. Rendimaksust wabastamine on ühekordne.

§ 5. Need asunikud, kes rendi tasunud ja käesolewa seaduse põhjal selle tasumisest wabanewad, wabastatakse rendimaksimisest järgnewatel rendimaksu tähtaegadel juba äramakstud rendisumma suuruses.

§ 6. Rendimaksust wabastamine algab hoone sarikate alla wiimisele järgnewast rendimaksu tähtajast.

§ 7. See seadus loetakse makswaks 1. maist 1921 a.

Lisa nr. 9.

Riigikogu liigete A. Kütt'i, O. Köster'i ja R. Penno

**SELETUSKIRI
asunikkudele ehitusaastatel rendiärajät-
mise seadusele.**

Asutawa Kogu poolt 10. oktoobril 1919 a. wastuwõetud maaseadusega võimaldati nendele riigikodanikkudele, kellel weel maad ei olnud ehk seda liig wähe oli ja kes põlluharimisega ennast toita, üles pidada tahtsid — maasaamine.

Need maasaajad, asunikud, on pea täies enamuses waranduseta inimesed, kes endid ja oma perekondi ajutisest teenistusest elatasid ning olude sunnil kapitaalile tagawaraks koguda ei saanud, liiategi weel arwesse wõttes wiimaseid aastaid, mil nad esiteks Wene wõimu pidid kaitsema ja pärastpoole meie kodumaa wõõra wõimu alt wabastasid ning meie rahwusliku iseseiswuse saawutasid.

Maadele, kohtadele asumine nõuab asuniku käest üleloomulikku jõupingutust. Peaaegu tühjade kätega oma talule asudes, tuleb tõsta selle wiljakust, et toita oma perekonda. Tuleb tõsta meie põllusaaduste üldproduktiooni, mis terwendawalt mõjub meie riigi käekäigu ja olemasolu peale.

Terwe rahwa, sellega terwe riigi huwides peaks seisma asuniku rutuliselt jalgele aitamine. Seda kiiremalt terweneb terwe riigi majapidamine ja seda waremini ning kindlamalt wõib asunik kodaniku kohuseid riigi wastu täiel määral täita, kui temal wõimalik on oma esimeste asumisaastate wähest sissetulekut ainult oma talu korraldamisele pühendada.

Kõige raskem on asunikul endisel lagedal mõisawäljal enesele ja oma majapidamiseks tarwilikule eluta ja elusale inwentaarile wähegi korralikka hooneid ehitada. Ehituslaen ei kata pooltki ehituskulusid. Peale riigiwõlgade tekiwad weel erawõlad ja murega waatab asunik wastu tulewikule, wõlamaksuste tähtaegadele. Põllu sissetulekust ei jätku igaaastaste otsekoheste maksude õiendamisekski igakord.

Seesugust asunikkude seisukorda arwesse wõttes, esitame Riigikogule wastuwõtmiseks ja maksmapanemiseks käesolewa seaduse.

Lisa nr. 10.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

asunikkudele ehitusaastatel toetusandmise seadusele.

Käesolew ettepanek on wälja kujunenud Riigikogu liigete A. Kütt'i, O. Köster'i ja R. Penno poolt Riigikogule esitatud asunikkudele ehitusaastatel rendi ärajätmise seadusest. Selles oli ette nähtud, et asunikkudele, kes ehitanud wõi ehitawad oma krundile elumaja wõi lauda, 2—3 aastaks rent ära jäetakse (ilma tagasimaksuta).

Seda seadust arutades, leidis rahaasjanduse komisjon, et asunikkude seisukord praegu tõesti raske on ja seda eriti ehitusaastatel, mille tõttu neid ehitamisajal riiklikult toetada tuleb.

Ettepanud toetamiswiisi aga ei olnud ei walitsusele ega ka komisjonile wastuwõetaw järgmistel põhjustel:

1) Rendi ärajätmisega oleksid saanud asunikud, kellel hea maa kasutada, tuntawalt suuremat toetust, kui kehwa maa pidajad; uudismaa harijad, kellel maarent iseäranis madal, oleksid jäänud peaaegu ilma toetuseta, kuna just uudismaale asujad kõige suuremal määral abi tarwitawad.

2) Käsitöökohtade pidajad (endised mõisatöölised jne.) oleksid saanud wõrreldes normaaltalu-pidajatega palju wähemat toetust. Hoonete ehitamine on aga neil palju raskem.

3) Rendi ärajätmisega oleks pidanud riik loobuma umbes 200 miljoni margalist sissetulekust, mis, arwesse wõttes meie riigikassa seisukorda, wastuwõetaw ei ole.

Neil põhjustel asus komisjon walitsuse poolt ettepanud seisukohale asunikka toetada kindla summa suuruses, kui nemad oma krundile uue elumaja wõi lauda ehitanud, ehk selleks mõne krundilolewa hoone põhjalikult ümber ehitanud. Toetuslaen arwatakse ehituslaenu juurde, erineb sellest aga asjaolu tõttu, et wäljaandmisel käemehi ega muid kindlustusi ei nõuta.

Üksikute paragrahwide kohta oleks järgmist tähendada: § 1. 1) „Kindlate kruntide“ all mõistis komisjon krunte, mis juba wälja on mõõdetud, ristikiwidega warustatud ja kasutajale kätte antud, waatamata selle peale, kas krundikaart

ja rendileping walitsuse poolt kinnitatud on wõi mitte.

2) Komisjoni arwates ei ole tarwilik toetuse wäljaandmiseks maksma panna ehituse kohta erilisi nõudeid, waid toetus antagu wälja siis, kui ehitus wastab ehitusnõuetele, mis põllutööministeeriumi poolt on üles seatud asunikkude ehituslaenu teise poole wäljaandmiseks.

3) Komisjoni arwates ei tuleks toetusandmisel teha wahet, kas asunik on normaaltalu-pidaja, uudismaaharija, käsitöeline, popsnik, endine mõisatöeline wõi kandikohapidaja ehk muu eluaseme saaja, wälja arwatud eriotstarbeks määratud krundi pidaja ja äri- ning tööstusettewõtja, kes maad kasutab. § 2. Toetuslaenu kasutamise protsent on sama, kui ehituslaenu kasutamise protsent — 2%.

Lisa nr. 11.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

asunikkudele ehitusaastatel toetusandmise seaduse § 2 muutmisele.

Riigikogu otsusega 27. nowembrist sel aastal anti asunikkudele ehitusaastatel toetusandmise seaduseelnõu III lugemisel § 2 osas ühes selle paragrahwi juurde tehtud parandustega rahaasjanduse komisjoni tagasi. Parandus-ettepanekud olid järgmised: 1) rkl. L. Johanson'i — „wälja jätta § 2-st teine rida, alates sõnadega — ja arwatakse“, 2) rkl. B. Oja — „§ 2 lõppu juurde lisada sõnad — ilma protsendita“. Peale selle awaldati Riigikogus kahtlust, kas on läbi wiidaw, wõrreldes asunikkude ehituslaenuga, toetuslaenu wäljaandmise eritingimus, mille järele toetuslaen antakse wälja ilma käemeesteta, ehituslaenu wäljaandmine sünnib aga käemeeste wastusel.

See kahtlus oli põhjendatud selles mõttes, et asunikkude ehituslaenusid on kaks: 1) „Riigi Teataja“ nr. 157/158 — 1922 a. seaduse nr. 97, mille kohta Wabariigi Walitsusel õigus on määrusi wälja anda, 2) „Riigi Teataja“ nr. 106 — 1923 a. seaduse nr. 89, mille teostamine peab sündima määruste alusel, mis on wälja antud esimese laenu teostamiseks ja kinnitatud 18. mail 1923 a. („Riigi Teataja“ nr. 74 — 1923 a.) Kuna toetuslaenu eritingimus nüüd asunikkude ehituslaenu määruste täiendamisega ellu wiia tuleb,

teise ehituslaenu teostamise määrusi walitsus muuta ega täiendada ei saa, siis tuleks komisjoni arwates toetuslaenu loomulikult arwata esimese asunikude ehituslaenu juurde, mille teostamiseks antud määruste muutmiseks Wabariigi Walitsusel õigus on; et siiski igasugused kahtlused kõrwaldada, otsustas komisjon seda § 2-se juures ära tähendada ja esitab selle paragrahwi juurde Riigikogule wastawa redaktsioonilise paranduse.

Riigikogu liigete L. Johanson'i ja B. Oja parandused on komisjonis ju warimalt arutusel olnud ja eitawalt otsustatud; nende kohta jäi komisjon ka nüüd oma endisele seisukohale.

Lisa nr. 12.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

ÕPETAJATE SEMINAARIDE SEADUS.

§ 1. Õpetajate seminar on algkooli õpetajaid ettevalmistaw keskkool.

§ 2. Õpetajate seminarid asutatakse iseseiswalt või gümnaasiumide juures pedagoogiliste harudena. Gümnaasiumi pedagoogilise haru kohta (III klassist alates) maksawad kõik käesolewa seaduse määrused.

Märkus. Gümnaasiumi pedagoogilise haru õpetajad saawad palka samadel alustel, kui õpetajate seminaari õpetajad.

§ 3. Õpetajate seminaride kohta maksab Riigikogu poolt 7. detsembril 1922 a. wastuwõetud awalikkude keskkoolide seadus järgnewais paragrahwides ettenähtud eranditega ja muudatustega.

§ 4. Seminaril on 6 klassi, mis nimetatakse õpeaastate järele I, II, III, IV, V ja VI klassiks. Kaks esimest töötawad gümnaasiumide alama astme ühise õpekawa järele (awalikkude keskkoolide seaduse § 21), III ja IV klass jätkawad peajasjalikult õpilaste üldist haridust ja pakuwad tulewastele õpetajatele tarwilikka oskusi; kaks wiimast klassi omawad üldharidusliku töö jätkamisega kõrwuti pedagoogilise erilaadi, kusjuures wiimases klassis iseäralikku rõhku pannakse õpilaste praktilisele õpetusandmisele.

§ 5. Pedagoogiliste põhimõtete teostamiseks, eriti eeskujulikkude õpewiisidega tutvustamiseks on igal seminaril oma harjutuskool (algkool), mille üldine

juhtimine kuulub seminaari juhatajale, tegelik juhtimine — harjutuskooli juhatajale.

Märkus. Harjutuskooli aset võib täita ka mõni awalik algkool, mille wahekord seminaariga kindlaks määratakse seminaari juhataja ja kohaliku kooliwalitsuse kokkuleppel.

§ 6. Seminaris ja gümnaasiumi pedagoogilises harus (wiimases III klassist arwates) antakse õpetust maksuta. Ülewalpidamise eest ühiselumajas võib seminaari ülalpidaja oludekohast maksu wõtta. Kehwemaile anderikkamaile õpilastele wõimaldatakse seminaris õppimine awalikkude keskkoolide seaduse § 13 alusel.

§ 7. Seminaride sunduslikud õpeained on 1) pedagoogika, pedagoogika ajalugu, didaktika, hingeteadus, mõtteteaduse algkursus ühes loogika ja eetikaga; 2) üldine ja kooli terwishoid; 3) emakeel; 4) matemaatika; 5) loodusteadus; 6) maateadus ja kosmograafia; 7) ajalugu; 8) kodaniku- ja majandusteadus; 9) 2 wõõrast keelt, mida awalikkudes algkoolides õpetatakse; 10) käsitöö; 11) wõimlemine; 12) joonistamine, joonestamine, woolimine ja ilukiri; 13) muusika ja laulmine; 14) usuõpetus; 15) tütarlastele majapidamine ja neis seminarides, kus olud seda wõimaldawat, aiätöö.

Märkus 1. Õpekursuse hulka käib ka algkooli õpeainete meetodika.

Märkus 2. Mitte-eestikeelistes seminarides astub esimese wõõrakeele asemele Eesti keel.

Märkus 3. Usuõpetus on õpilastele wabatahtlik õpeaine.

§ 8. Osa õpeajast määratakse pealtkuulamis- ja praktikatundideks (proowitundideks).

Märkus. Osa praktikatunde korraldatakse sel wiisil, et õpetusandjal tuleks mitme (2—3) õpeaasta õpilastega üheskoos töötada.

§ 9. Pealtkuulamis- ja praktikatunnid korraldatakse seminaari asukoha algkoolides ja seminaari harjutuskoolis. Lähemad määrused praktika ja pealtkuulamistundide korraldamise kohta annab haridusministeerium.

Märkus. Õpetajaile, kes seminaris või seminaari harjutuskoolis ei tööta, võib haridusministeerium praktikatundidest osawõtmise eest eraldi tasu määrata kui asetäitetundide eest.

§ 10. Õpilaste arw seminaari klassides ei tohi tõusta üle 35.

§ 11. Seminaari I klassi wõetakse vastu ilma eksamita awalikkude algkoolide lõpetajaid. On sisseastuda soovijaid rohkem kui wabu kohti, siis wõetakse õpilasi vastu wõistluseksamiga ainetes, mida määrab ära haridusministeerium. Ka võib pedagoogika-nõukogu eksami nõuda, kui sisseastujal klassi lõpetamisest, mis temale õigus annab ilma eksamita seminaari astuda, on möödunud enam kui üks kooliaasta.

Kelle terwise seisukord õpetaja ametipidamist takistab, neid seminaari vastu ei wõeta; sellekohased nõudmised terwise kohta seab üles haridusministeerium.

Märkus 1. Kõigilt sisseastujailt nõutakse eksami laulmises.

Märkus 2. Haridusministeeriumil on õigus tarwiduse puhul määrusi anda õpilaste wastuwõtmise kohta soo järele.

§ 12. Õpilased saavad wäeteenistuse kohustuse täitmisel lõpetamiseks ajapikendust kuni 24. eluaasta lõpuni.

§ 13. Õpilane, kes tahab lahkuda seminaarist enne kursuse lõpetamist peab tagasi maksuma riikliku abiraha, mis ta seminaaris õppimise ajal saanud. Mõjuwail põhjusil võib haridusministeerium lahkuwat õpilast abiraha tagasimaksmisest wabastada, wõi selle maksmist edasi lükata.

§ 14. Seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) lõpetaja on kohustatud peale kursuse lõpetamist õpetaja ametis teenima nii mitu poolaastat, kui mitu õpeaastat ta seminaaris õppis, kuid mitte vähem kui üks õpeaasta; need seminaari lõpetajad, kes seminaaris õppimise ajal said riigi poolt abiraha, on kohustatud peale selle õpetajaametis teenima nii mitu poolaastat, kui mitmel õpeaastal nad täiel määral abiraha said, kuid mitte vähem kui ühe õpeaasta, kusjuures praktika-aasta (§ 15) arwesse wõetakse, wõi abiraha tagasi maksuma. Mõjuwail põhjusil võib haridusministeerium seminaari lõpetajat sunduslikust teenistusest kui ka abiraha tagasimaksmisest wabastada, wõi selle maksmist edasi lükata.

Märkus. Seminaari lõpetaja, kes poole aasta jooksul peale seminaari lõpetamist õpetaja kohta ei ole saanud, wabaneb sundusliku teenistusest kohusest ja abiraha tagasimaksmisest.

§ 15. Seminaari kursusele järgneb kursuselõpetaja praktika-aasta õpetaja kandidaadina algkoolides.

Märkus 1. Praktika-aasta wõetakse arwesse õpetaja teenistusaja arwamisel. Selle eest maksetakse seminaari haridusega õpetaja palk.

Märkus 2. Sel puhul, kui seminaari lõpetaja esimesel aastal õpetaja kohta ei leia, võib praktika-aastat teiseks aastaks edasi lükata.

Märkus 3. Pedagoogika-nõukogu võib praktika-aastast wabastada neid seminaari lõpetajaid, kes juba enne wähemalt ühe õpeaasta algkoolis õpetajana on töötanud.

§ 16. Praktika-aasta lõpetajaile korraldab seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) pedagoogika-nõukogu kursused praktika-aastal tekkinud küsimuste selgitamiseks ja seminaari kursuse täiendamiseks. Kursuse korraldamise kohta annab haridusministeerium lähema juhatuskirja.

§ 17. Kursuste tööst on kohalik koolinõunik kohustatud osa wõtma.

§ 18. Õpetaja kandidaadi poolt esitatud praktika-aasta andmeid, kursuste töö tagajärgi ja koolinõuniku arwamist praktika-aasta töö kohta arwesse wõttes, otsustab seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) pedagoogika-nõukogu algkooli õpetaja kutsetunnistuse wäljaandmise.

Märkus. Haridusministeeriumil on õigus keelata õpetaja kutsetunnistuse wäljaandmist, kui kandidaat oma ebakõlblise ülespidamisega näidanud, et ta õpetajaks ei kõlba.

§ 19. Ülalnimetatud kursuste töö eest saavad seminaari (gümnaasiumi pedagoogilise haru) õpetajad tasu haridusministeeriumi poolt määratud normide järele.

§ 20. Igas seminaaris on juhatajal (direktoril) abi (inspektor) klasside arwu peale waatamata.

Märkus. Ühisseminaarides ei wõi direktor ja inspektor ühest soost olla.

§ 21. Seminaari lõputunnistuse omanikul on gümnaasiumi lõpetaja õigused.

Märkus. Lõputunnistus antakse seminaari lõpetajale kätte alles pärast ametikohustusest wabanemist (§ 14).

§ 22. Seminaari pedagoogika-nõukogu liikmeteks on:

- a) seminaari juhataja ja tema abi;
- b) kõik seminaari õpetajad;
- d) seminaari harjutuskooli juhataja;
- e) seminaari harjutuskooli pedagoogika-nõukogu 2 esitajat;
- h) seminaari arst;
- i) 2 lastewanemate esitajat;
- k) seminaari ülewalpidaaja esitaja.

Märkus. Gümnaasiumi pedagoogilises harus täiendatakse pedagoogikanõukogu wastawalt punkt d ja e ettenähtud liigetega.

§ 23. Hoolekogu liikmeteks on:

- a) seminaari juhataja, kes ühtlasi ka haridusministeeriumi esitaja on;
- b) 2 pedagoogika-nõukogu esitajat;
- d) 2 lastewanemate esitajat;
- e) kooliarst;
- h) kohaliku maakonnanõukogu esitaja;
- i) kohaliku linnawolikogu esitaja, kui seminar linna piirkonnas asub;

k) esitaja iga asutuse, isiku wõi toetajate rühma poolt, kes seminaari majanduslikult toetab vähemalt ühe wiiendiku majanduslikkude kulude summa suuruses. Nende esitajate wolitused on makswad selle eelarwe jooksul, mil toetus antud.

Märkus 1. Kõik seminaari ja selle algkooli õpetajad wõiwad hoolekogu koosolekust sõnaõigusega osa wõtta.

Märkus 2. Pedagoogika-nõukogu ja lastewanemate esitajad walitakse igal sügisel peale õpeaasta algust üheks aastaks.

§ 24. See seadus hakkab maksma 1. augustist 1923 a.

Lisa nr. 13.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

õpetajate seminaride seadusele.

Asutawa Kogu poolt 7. mail 1920 a. wastuwõetud awalikkude algkoolide seaduse elluwõimimisega on ligidalt seotud wastawate õpetajate ettewalmistamise küsimus. Tõsised ülesanded, mis nimetatud seadus koolile peale paneb, nõuawad ka tõsiselt ettewalmistatud õpetajaid.

Et awalikkude algkoolide seaduses ettenähtud kuueaastase algkooli õpekawa teostamine õpetajalt üldharidust vähemalt keskkooli kursuse ulatuses nõuab, siis on käesolewa seaduse kokkuseadmisel aluseks wõetud, et õpetajaid ettewalmistaw asutus peab olema keskkool, ja kui niisugune wõib ta korraldatud olla Riigikogu poolt 7. dets. 1922 a. wastuwõetud awalikkude keskkoolide seaduse alusel, milleks tähendatud seaduse §§ 17 ja 23 ka wõimalust pakuwad. Sellepärast on käesolewas seaduses püütud lahendada ainult

neid küsimusi, mille poolest õpetajaid ettewalmistaw õpeasutus lahku läheb üldhariduslikust keskkoolist.

Õpetajate ettewalmistamist on kawatsetud korraldada kahel wiisil, kas eraldi selleks asutatud õpetajate seminarides wõi gümnaasiumide pedagoogilistes harudes. Sisuliselt ei oleks nende kahe koolitüübi wahe suur, oletada wõib aga, et esimene tüüp põhjalikumalt eriharidust annab, kuid ta korraldamine ja ülespidamine nõuab ka suuremaid kulusid, kui õpetajate ettewalmistamine gümnaasiumi pedagoogilises harus. Alamaljärgnewates seletustes on tarwitatud ainult üks nimeetus, õpetajate seminar, mis aga mõlemite tüüpide kohta käib.

Et õpetajate seminaride kaswandikud peale keskkoolile wastawa üldhariduse weel pedagoogilisi aineid peawad õppima ja praktiliselt ennast koolitööks ette walmistama, siis peab seminaari kursus ühe aasta kauem kestma, kui üldhariduslikus keskkoolis, kus esialgu kursus weel wiis aastat kestab (§ 4). See määrus on kooskõlas ka awalikkude keskkoolide seaduse § 17. Et õpetajate ettewalmistamist weel põhjalikumaks teha, on kawatsetud seminaari lõpetajaid seminariga praktika-aasta kaudu siduda (§ 15—19). Alles peale aastast iseseiswat praktikat ja täiendawatest kursustest osawõtmist (§ 16) saawad seminaari lõpetajad õpetajakutse (§ 18.)

Et seminaari kursus pikemat aega kestab ja sellega kaswandikkudelt ka suuremat kulu nõuab, ja et wanemate kehwas ei oleks takistuseks anderikkaile õpilastele õpetajakutsele ettewalmistamises, on ette nähtud, et õpetus seminaris on maksuta. Peale selle wõiwad seminaari kaswandikud awalikkude keskkoolide seaduse § 13 järele weel riigi, omawalitsuste ja eraasutuste poolt toetust saada. Et seminaridel teiste keskkoolidega wõrreldes mitmed eesõigused on, nagu maksuta õpetus, wäiksem arw õpilasi klassis (§ 10), kutsetunnistuse saamine, siis sisaldab seadus seminaari kaswandikkudele ka terve rea kitsendusi, ja nimelt: sisseastumisel nõutakse neilt eksami laulmises, nende terwislik seisukord peab wastama haridusministeeriumi poolt ülesseatud nõuetele (§ 11) ja nad on kohustatud seminaris õppimise ja toetusraha saamise eest teatud aeg õpetajaametis töötama (§§ 13 ja 14).

Seminaride sünduslikkude õpeainete hulka on wõetud ka usuõpetus (§ 7), sest

awalikkude algkoolide seaduse muutmine tegi selle õpeaine algkoolidele sunduslikuks ja õpetajaid tuleb ka selle aine õpetamiseks ette valmistada. Et aga usuõpetus algkoolides õpetajaile wabatahtlik õpeaine, siis on ta ka seminaari kaswandikkudele wabatahtlikuks õpeaineks jäetud.

Õpe- ja kaswatustöö korraldamine seminaaris on keerulisem ja mitmekülgsem, kui üldhariduslikus keskkoolis, sellepärast on tarwis, et juhatajal klasside arwu peale waatamata abi oleks, mis ka § 20 on tähendatud.

Seminaari pedagoogika-nõukogu (§ 22) ja -hoolekogu (§ 23) koosseisus on tehtud väikesed täiendused, et need asutused seminaari iseloomule wastaksid.

Soowitaw on, et õpetajate seminaari seadus maksma hakkaks ühel ajal awalikkude keskkoolide seadusega, see on 1. augustil 1923 a.

Lisa nr. 14.

Hariduskommissjoni

SELETUSKIRI

Õpetajate seminaaride seadusele.

Riigikogu hariduskommissjon ühines peajontes õpetajate seminaaride seadusega, mis Wabariigi Walitsuse otsusega 6. juunist s. a. Riigikogule esitatud, samuti ka selle seletuskirjaga, wõttis eelnõus ainult väiksemad täiendused ja redaktsioonilised parandused ette, millest tähtsamad järgmised:

§ 2 juurde on lisatud märkus wähe-
musrahwuste seminaaride kohta, et seda paragrahwi kokkukõlla wiia awalikkude keskkoolide seaduse § 9-ndaga.

§ 7 on täiendatud märkus 4-ndaga, mis üksikuid seminaare wõimaldab § 7-s loetletud üldsunduslikkudele õpeainetele liiks wõtta teisi teatawale seminaarile sunduslikka õpeaineid (näiteks raamatukogude teadust, raamatuköitmist j. t.), mille õpetamiseks kohapeal tarwilikud eeldused olemas. See annaks seminaaride õpekawale suurema elastilisuse ja aitaks ära hoida üleliigset shabloniseerimist.

§ 11 on muudetud selles mõttes, et seminaaridesse sissepääsu wõimaldada õieti anderikastele, kuid ilma muusikaandeta õpilastele, kelle eest haridusministeeriumi eelnõu wastawa paragrahwi märkus 1 seminaari üksed täiesti sulgus. Seesama

paragrahw on täiendatud märkus 3-daga, mis seminaari pedagoogika-nõukogudele õiguse annab juba õpeaja kestel seminaarist eemaldada õpilasi, kelle kohta selgub, et nad kõlbmatud õpetaja ametiks.

§ 12 on muudetud seminaarikursusele järgnewa praktika-aasta arwesewõtmisega ajapikenduse tähtaja kindlaksmääramisel wäeteenistuse kohustuse täitmiseks.

§ 14 on redaktsiooniliselt ümber töötatud seminaari lõpetaja ametikohustuste täpsema kindlaksmääramise otstarbel ja selle paragrahwi märkus 2-ses pikendatud tähtaega, mille jooksul seminaari lõpetaja wabaneb sundusliku teenistuse kohustusest, $\frac{1}{2}$ aasta pealt $1\frac{1}{2}$ aastani.

§ 17-s on täpsemalt ära määratud kord, mille alusel koolinõunik osa wõtab praktika-aastale järgnewast kursusest seminaari juures.

§ 18 märkuse hääletamisel läksid hääled pooleks. Kuna üks osa hariduskommissjoni liikmeid tarwilikuks pidas märkust, mis haridusministeeriumile õiguse annab pedagoogika-nõukogu arwamisega mitte arwestada ja teatawale isikuile keelda kutsetunnistuse wäljaandmist nende ebakõlblise ülespidamise tõttu, arwas teine osa, et see märkus teatawat umbusalduse awaldust tähendaks seminaaride pedagoogika-nõukogu wastu, kes oma endiste õpilaste wõimeid ja ülespidamist paremini tohilks tunda ja hinnata osata, kui haridusministeerium. Riigikogu kodukorra § 29 põhjal esitatakse mõlemad arwamised Riigikogule seisukoha wõtmiseks.

Samuti läksid hääled pooleks § 22 punkt 1 hääletamisel, mis kõneleb seminaari wiimase klassi õpilaste esitaja sõnaõigusega osawõtmisest pedagoogika-nõukogu koosolekuist. Üks osa hariduskommissjoni liikmeid pooldas selle punkti sissewõtmist, olles arwamisel, et wiimase klassi õpilased küllalt küpsed pedagoogika-nõukogus arutusele tulewate pedagoogiliste küsimuste kohta iseseiswalt seisukohta wõtma ja et õpilaste wõimalik lähendamine õpetajaile uue, reformeeritud kooli peatunnuseks peab saama. Teine osa komisjoni liigetest arwas õpilaste osawõtu seminaari pedagoogika-nõukogu koosolekuist täiesti ülearse ja isegi kahjuliku olewat ja leidis, et seminaari wiimase klassi õpilased tarwiliku wilumuse koolielu puutuwate küsimuste arutamiseks wõiksid omandada, osa wõttes se-

minaari algkooli pedagoogika-nõukogu koosolekuist, milline täiendus § 9-da juurde ka vastu võeti. Et esimese waate pooldajad end § 9 täiendamise läbi veel rahuldatud ei tundnud olevat, tulewad mõlemad ettepanekud Riigikogu kodukorra § 29 põhjal Riigikogule otsustamiseks.

Hariduskomisjon esitab õpetajate seminari seaduse loetletud muudatustega ja parandustega Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 15.

Riigikogu liigete W. Kangur'i, A. Janson'i, J. Reesen'i ja J. Tomp'i ettepanek.

SEADUS PROPAGANDA JA KIHUTUSE WÕIMALDAMISEKS RAHWAHULKADES LANDESWEHRI SÕJAKÄIGU HÄDAOHU PUHUL.

§ 1. Siseministrilt võetakse õigus kindralkubernerina ajalehti ja ajakirju sulguda või nende ilmumiseks mõnel muul viisil takistust teha.

§ 2. Koosolekuteks ja meelevaldusteks, mis korraldatakse endiste Baltimaade mõisnikkude (parunite) tagasituleku hädaohu küsimuse arutamiseks ja selgitamiseks, ei ole kogu Eesti wabariigi territooriumil waja mingit luba nõutada ega nende toimepanekust walitsuswõimudele teatada.

§ 3. Kõik seadused ja määrused, mis käesolewa seaduse vastu käiwad, tunnistatakse wastawates osades maksuwõttes.

Lisa nr. 16.

Riigikogu liigete W. Kangur'i, A. Janson'i, J. Reesen'i ja J. Tomp'i

SELETUSKIRI seadusele propaganda ja kihutuse võimaldamiseks rahwahulkades landeswehri sõjakäigu hädaohu puhul.

Saksamaa tagurluse wõimuhaaramise püüded ähwardawad ka Eestit. Saksa rahwuslaste riigipöörde on kogu Baltimaadele saatuslikuks, iseäranis sellepärast, et

sealse tagurluse hulgas wäga silmapaistwat osa etendawad nõndanimetatud wabatahtlikkude korpused wõi Eestis tuntud „Landeswehr“, kuhu kuulurwad ka Balti parunite aktiivsemad tegelased. Need wäeosad, mis kord juba katset tegid Eestit wallata, on praegu mitmesuguste organisatsioonide kujul maskeeritult Põhja-Saksa piiril. Nende esimeseks ülesandeks on muidugi Saksamaal parempoolne, tagurline riigipöörde toime panna ja siis ühineda Wene walgekaartlastega, et Baltimaade ja nõukogude Wenemaa vastu wälja astuda. „Landeswehri“ teine sõjakäik saaks palju hädaohtlikum Eestile, kui esimene, sest nüüd pandakse see toime tagurlise Saksamaa toetusel: niisugune seljatagune puudus „parunite wabatahtlikkudel korpustel“ 1920 aastal, kui nad Walga alt tagasi löödi.

Meie ei hakka seletamagi, mida tähendaks ka meie töölistele, teenijatele, asunikkudele ja kogu Eesti rahwale Saksamaa tagurluse ja Wene monarhistide wõit; tagajärjed on igatihele selged. Ähwardawa hädaohuga, mis iga silmapilk wõib ajalooliseks pöördepunktiks saada kogu Euroopa rahwaste elus, tuleb kõge-laiemaid rahwahulki wiiwitamata tutwustada, et parunite karistussalgad, niipalju kui Eesti rahwa jõust oleneb, mitte ei pääseks mõisaid tagasi wõtma ja uut, veel werisemat ja palju kauakestwamat okkupatsiooniega tooma kui 1918 aastal. Selleks on tarwis natukegi wabadust aktiivsemale rahwaosale — töölikklassile. Meie ei wõta üles poliitiliste wabaduste küsimust Eestis täies ulatuses. Meie paneme ainult ette, et kaotatakse kitsendused, millega wõidak takistada rahwahulkade äratamist ja koondamist lähene-wa parunite hädaohu vastu. Töölikklassilt on ära wõetud rongikäikude õigus; ei ole mingit põhjust arwata, et politseiwõimud seda wabadust laiendaksid seks, et wõidaks reaktsiooniwastast meeolelu luua meelevaldustega, koosolekutega jne. Töölikklassi ajakirjandusele tehakse igasugust takistust, algades sellega, et trükkimislubasid wälja ei anta. Juba kostawad walitsusele lähedalseiswatest ajalehtedest häälled, mis imestust awaldawad, et ajaleht „Töö Lipp“ ikka veel sulgumata, ja sulgumise wajadusest kõnelewad need lehed just otsekooheses ühenduses parunite tagasituleku küsimusega.

Lisa nr. 17.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

ALEWISEADUSE MUUTMISE SEADUSEELNÕU.

15. juuli 1917 a. alewiseaduse § 17 muudetakse järgmiselt:

§ 17. Alewiwolikogu seisab koos liigestest järgmises arwus:

alewites	kunni 1.500	elanikuga	15	wolinikku.
„	1.501	„	2.000	„ 16 „
„	2.001	„	3.000	„ 17 „
„	3.000	„	5.000	„ 18 „

Alewites, kus üle 5.000 elaniku, tuleb iga 1.000 elaniku kohta üks wolinik juurde ka siis, kui see kaswamine alles alganud on.

Wolinikkude arwu järgnewale wolikogule määrab kindlaks eelmine wolikogu.

Lisa nr. 18.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

alewiseaduse muutmise seadusele.

15. juuli 1917 a. alewiseaduse § 17. järele määrab alewiwolikogu liigete arwu kindlaks maakonnawalitsus, järgmisi elanikkude arwusid aluseks wõttes: 1) alewites, kus elanikka alla saja — 12 wolinikku; 2) alewites, milles elanikka üle saja — 12 wolinikku, kusjuures iga saja elaniku kohta, esimene sada mitte kaasa arwatud, üks wolinik juurde tuleb, kunni nende arw kahekümneni tõuseb — alewites, kus elanikka üheksasada; 3) alewites üle üheksasaja elanikuga — 30 wolinikku, missugusele arwule iga kaheksa elaniku kohta, üheksasada mitte kaasa arwatud, üks wolinik juurde tuleb, kunni nende arw neljakümneni tõuseb. Üle wiimase arwu wolinikka ei määrata.

Ülemal ettetoodud paragrahwi põhjal määratud wolinikkude arw meie alewites on praegu järgmine: Nõmmel, Mustwees ja Mõisakülas — 40 wol., Narwa-Jõesuus — 39 w., Otepääs — 38 w., Tapal — 35 w., Põltsamaal, Türiil, Kallastel, Jõhwis ja Sindis — 34 w., Kundas, Tõrwas ja Kärdlas — 33 w., Elwas, — 32 w., Suure-Jaanis — 30 w., Kilingi-Nõmmel — 21 w., Jõgewal — 20 w., Antslas — 19 w. ja Wõõbsus — 17 w.

Juba wiimaste alewiwolikogude walimiste eel juhiti mõnede maakonnawalit-

suste poolt tähelpanu selle peale, et alewiseaduse järele walitawate wolikoguliigete arw liig suur on, mis takistab wolikogude asjalikku tööd, sest et liig suure wolinikkude arwu juures raske on kwoorumu kokku saada põhjusel, et alewielanikud suuremalt jaolt alewist väljaspool tööl käiwad, ja awaldati soowi, et ülemaltähendatud seaduse paragrahw wolikogu liigete arwu vähendamise mõttes muudetakse. Et sel ajal omawalitsuste seaduseelnõud väljatöötamisel olid ja arwati, et nende wastuwõtmine mitte raskale ei weni, siis ei leitud otstarbekohane olewat seadusandlikul teel vähemaid muudatusi walimisseaduses ette wõtma hakata.

Et aga ka praegu weel omawalitsuste seaduste läbiwaatamisele asunud ei ole ja teadmata on, millal uued seadused maksma hakkawad, kuna uued alewiwolikogude walimised ees seisawad ja mõned maakonnawalitsused uuesti tungiwat soowi on awaldanud seadusandlikul teel alewiwolikogude liigete arwu vähendada, on siseministeerium asja läbi kaalunud ja otsusele jõudnud, et maakonnawalitsuste soowidele tarwilik on wastu tulla ja alewiwolikogude liigete arwu vähendada.

Meie walla- ja maakonnandukogude liigete arw ulatab 15 kunni 25-ni. Wähemates linnades on wolikoguliikmeid 20 kunni 30-ni. Alewites aga on wolikoguliigete arw ainult wiies alewis alla 30-ne, kuna teistes see arw üle 30-ne ulatab. 15. juuli 1917 a. alewiseadus on Wene olude kohaselt kokku seatud, kus rahwarikkamad alewiasundused arwesse on wõetud; meie alewid aga on elanikkude poolest wäikearwulised ja sellepärast seaduses ettenähtud wolinikkude arw nende kohta liig suur. Eelnõus ettenähtud liigete arw on küllalt kõrge, et kõigil rühmadel wõimalus oleks omale wolikogus esitust saada, kuna see arw teiselt poolt mitte sedawõrd kõrge ei ole, et ta alewiwolikogu tegewust kuidagi halwaks.

Lisa nr. 19.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

alewiseaduse muutmise seadusele.

Wabariigi Walitsuse otsusega 26. septembrist s. a. esitati Riigikogule alewiseaduse muutmise seadus, milles alewiwolikogude wolinikkude arwu märksa vähendatakse.

Omavalitsuse komisjon, olles põhimõtteliselt walitsuse motiividel alewiwolikogude wolinikkude arwu vähendamisega nõus, on eelnõus wolinikkude arwu kindlaksmääramist, wõrreldes elanikkude arwuga, ühtluse pärast muutnud.

Walitsuse eelnõus ei ole wolinikkude juurdekasw, wõrreldes elanikkude juurdekaswuga, mitte ühtlane. Nii alewites, kus elanikkude arw 1.501—2.000, see on 500 elaniku kohta tuleb üks wolinik juurde; järgmises astmes tuleb 1.000 elaniku kohta üks wolinik juurde, siis 2.000 elaniku kohta üks wolinik juurde ja wiimaks alewites, kus üle 5.000 elaniku, tuleb iga tuhande elaniku kohta üks wolinik juurde.

Komisjon leidis, et wolinikkude juurdekasw wõrreldes elanikkudega peab ühtlane olema ja sellepärast on eelnõus alewiseaduse § 17 esimest ja teist lõiget muudetud. Nimelt: alewites, kus kuni 1.500 elaniku, oleks alewiwolikogus 15 wolinikku (samuti nagu walitsuse eelnõus), kuid alewites, kus üle 1.500 elaniku, tuleks iga 1.000 elaniku kohta üks wolinik juurde.

Ülemalnimetatud parandusega esitab komisjon alewiseaduse muutmise seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 20.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TALLINNA TEHNIKUMI MERIINSENEER-MEHAANIKA ERIOSAKONNA §§ 6 JA 7 MUUTMISE SEADUSELNÕU.

Seadusandliku delegatsiooni poolt 4. juunil 1920 a. wastuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 89/90 — 1920 a.) Tallinna tehnikumi meriinseneer-mehaanika eriosakonna põhikiri muudetakse järgmiselt:

§ 6. Osakonda wastuwõetud isikud saavad sõjaministeeriumi poolt täieliku ülespidamise, maksuta kooli ning korteri. Õpilaste elu sisemine korraldus ja kohustused õppimise ajal ja pärast selle lõpetamist on ette nähtud sellekohases Wabariigi Walitsuse poolt antud erimääruses. Õpetööst tehnikumis osa wõttes, käiwad õpilased kõigi tehnikumi sisemiste korralduste alla.

§ 7. Õppimise lõpetamise ja lõpuksami sooritamise järele ülendatakse õpilased sõjaministri ettepanekul noorem-

leitnanteks ja määratakse sõjalaewale. Ühe aasta pärast peawad nad praktilise eksami sooritama, mille järele nemad sõjalaewastiku tegeliku inseneer-mehaanika kutseõiguse omawad ja inseneer-mehaanik-noorem-leitnanteks ümber nimetatud saawad.

Lisa nr. 21.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Tallinna tehnikumi meriinseneer-mehaanika eriosakonna §§ 6 ja 7 muutmise seaduseelnõule.

Tallinna tehnikumi meriinseneer-mehaanika eriosakonna põhikirja §§ 6 ja 7 („Riigi Teataja“ nr. 89/90 — 1920 a.) muutmise on tingitud praegu sõjawäes makswast aastmestikust ja organisatsioonist.

§ 6. muutmise on ainult redaktsiooniline, sest merijõudude walitsuse ümbermoodustamise puhul läksid selle funktsioonid sõjaministeeriumile üle.

§ 7. muutmise on sisuline ja redaktsiooniline ja on ühenduses meriwäes gardemariini aastme ärakaotamisega. Uues aastmestikus on esimene ohwitseri aastme noorem-leitnant, sellepärast tuleb kätte sellesse aastmesse ülendada, kuid inseneer-mehaanik - noorem-leitnantideks nimetatakse nemad peale wastawa praktilise katse sooritamist ja tegeliku inseneer-mehaaniku kutse omamist.

Lisa nr. 22.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

Tallinna tehnikumi meriinseneer-mehaanika eriosakonna põhikirja §§ 6 ja 7 muutmise seadusele.

Hariduskomisjon ühineb Wabariigi Walitsuse poolt 11. VII. s. a. Riigikogule esitatud „Tallinna tehnikumi meriinseneer-mehaanika eriosakonna põhikirja §§ 6. ja 7. („Riigi Teataja“ nr. 89/90 — 1920 a.) muutmise seadusega, kusjuures § 6. Wabariigi Walitsuse poolt esitatud kujul wastu wõeti, § 7 aga järgmiste redaktsiooniliste muudatustega: sõna „sooritamise“ asemel — tarwitada sõna „äratetamise“, „omawad“ asemel — „omanda-

wad“, „leitnanteks“ asemel „leitenantideks“, „ümbenimetatud saawad“ asemel „ümber nimetatakse“.

Ülewaltähendatud redaktsioonilised parandused on tarwilikud selleks, et §§ 6. ja 7. kokkukõlasse wiia seaduse paragrahwidega, mis muutmata jääwad.

Lisa nr. 23.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

EESTI LIITUMISE KOHTA ÜLEILM- LISE POSTILIIDU MADRIIDIS TEHTUD KOKKULEPETEGA NING NENDE JUURDE KUULUWATE LÕPUPROTO- KOLLIDEGA JA TÄITMISMÄÄRUS- TIKKUDEGA, POSTTRANSFERTIDE, POSTIABIL TOIMETATAWATE SIS- SEKASSEERIMISTE (POSTIKAS- SANGU) JA POSTI ÜLEKANNETE TALITUSTE ÜLE.

§ 1. Liituda Madriidi postikongressil kolmekümnendal nowembril tuhat üheksasada kahekümnendal aastal tehtud järgmiste üleilmilise postiliidu kokkulepetega, mille algtekst Hispaania walitsuse arhiivis alalhoidmiseks on deponeeritud:

a) kokkulepe posttransfertide talituse üle — Arrangement concernant le service des mandats de poste —,

lõpuprotokoll — protocole final —,
täitmismäärustik — règlement d'exécution —;

b) kokkulepe postiabil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) talituse üle — Arrangement concernant le service des recouvrements —,

lõpuprotokoll — protocole final —,
täitmismäärustik — règlement d'exécution —;

d) kokkulepe posti ülekannete talituse kohta — Arrangement concernant le service des virements postaux —,

lõpuprotokoll — protocole final —,
täitmismäärustik — règlement d'exécution.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 24.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele Eesti liitumise kohta üleilmilise postiliidu Madriidis tehtud kokkulepetega ning nende juurde kuuluwate lõpuprotokollidega ja täitmismäärustikkudega posttransfertide, postiabil toimetatawate sissekasseerimiste (postikassangu) ja posti ülekannete talituste üle.

Juba mitu aastat toimetawad meil pangad tshekkide abil välismaadega wäärtuste wahetust.

Rahaministeeriumi poolt on koguni sularaha wäljawiimine riigist juba mõnda aega wabalt lubatud.

Posttransfertide operatsioonide puhul aga sularaha wälj- ega sissewedu ei ole ja sisuliselt sarnaneb ta pankade tshekioperatsioonile. Posttransfertide wahetuse sisseseadmisel riigil mingil juhtumisel kahju karta ei ole. Publikumile on aga suureks hõlbustuseks, kui postiasutuste laialise wõrgu kaudu paljude maadega rahasaatmist ja saamist toimetada wõib.

Lätil ja Soomel on juba posttransfertide operatsioonid paljude välismaadega korraldatud. On loomulik, et ka Eestil teiste maadega posttransfertide operatsiooni organiseerimisele wiivitamata tuleb asuda ja nimelt maadega, kes Madriidi rahwuswahelise posttransfertide talituse kokkuleppega wormiliselt ühinenud on, eestkätt Läti, Leedu, Soome, Saksa, Rootsi, Daani, Prantsusmaaga jne.

Eesti ei ole aga weel rahwuswahelise posttransfertide talituse lepinguga Riigikogu kaudu wormiliselt ühinenud ja esimese Riigikogu laialimineku tõttu wiibis wormilik ühinemine.

Wälismaaliste transfertide talituse toimetamise üksikasjalikuma korra ja wastawate maade waluutade kursi wäljaarwamise wiis jääksid teedeministri ja rahaministri määrata.

Eeltoodu põhjal oleks Madriidi rahwuswahelise posttransfertide talituse kokkuleppega ja selle täitmismäärustikuga Eesti poolt wormilik ja kiire ühinemine tarwilik.

Peale selle on teised wastawad maad aegsasti ühinenud postikassangu ja posti ülekannete kokkulepetega. Eesti ühinemine nendega on samuti tarwilik ja tuleks nendega ühel ajal transfertide kokkuleppega ühinemisel liituda, kuna nende kok-

kulepete operatsioonide tegelik alustamine postipeawalitsuse poolt sünniks teede- ja rahaministrite loaga, siis, kui asjaolud seda nõuavad ja eeltööd postipeawalitsuses nende operatsioonide teostamise asjus lõpetatud on. See moodus võimaldaks nende talituste kiiret elluviimist just kõige soodsamal ajal.

Lisa nr. 25.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

seadusele Eesti liitumise kohta üleilmlise postiliidu Madriidis tehtud kokkulepetega ning nende juurde kuuluvate lõpuprotokollidega ja täitmismäärustikkudega posttransfertide, postiabil toimetatawate sissekasseringimiste (postikassangu) ja posti ülekannete talituste üle.

Riigikogu juhatuse otsusega 27. sept. s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon omal koosolekul 13. oktoobril s. a. waatas selle seaduseelnõu ja üleilmlise postiliidu Madriidi kongressil 1920 a. tehtud postilepingud, kokkulepped ühes täitmismäärustikkudega läbi ning esitab seaduseelnõu muutmatult Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 26.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WÄLISMINISTEERIUMI KOOSSEISU MUUTMISE SEADUSELNÕU.

§ 1. Wälisministeeriumi koosseisus (Riigi 1923 a. eelarwe lisa — „Riigi Teataja“ nr. 31/32 — 1923 a.) ettenähtud Eesti saatkonna koosseis Washingtonis loetakse maksuwusetaks.

§ 2. Kinnitatakse Eesti saatkond Washingtonis ja konsulaat New-Jorgis järgmises koosseisus.

Saatkond Washingtonis.

1. Saadik	palgaga 625 dollarit
2. I sekretäär	„ 375 „
3. Ametnik	„ 240 „
4. Ametnik-tõlk	„ 200 „

Konsulaat New-Jorgis.

1. Konsul	palgaga 375 dollarit
2. Ametnik	„ 125 „

Lisa nr. 27.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

wälisministeeriumi koosseisu muutmise seadusele.

Käesolewa aasta kinnitatud eelarwes ettenähtud saatkond Washingtonis seisab koos asjadeajast (chargé d'affaires), II sekretärist ja wabapalgalisest korrespondendist, missugune arw liiga wäike on selleks, et toime saada ülesannetega, mida poliitiline olukord meie Ameerika esitusele dikteerib, seda enam, et koosseisus ettenähtud II sekretäär asub New-Jorgis, mida nõuab asjaolu, et New-Jork kaubandusliku läbikäimise keskkohal on, kus võimalus awaneb sidet pidada äriilmaga ja paremini saab ärilisi ringkondi Eesti majanduslikkudest küsimustest informeerida, mis Washingtonis wõimatu.

Pealegi on saatkonnal suur majanduslik ülesanne: lahendada Eesti Ameerika riigiwõla küsimust, missugune küsimus meie noorele majandusele suure tähtsusega, sest et wõlguolew summa ulatab miljarditeni, mille wäljamaksmine wähe soodsatel tingimistel meie majandusele suureks hoobiks oleks. Kõik see aga nõuab palju aeganõudwat tööd ja hoolt, nii saadikult kui ka teistelt saatkonna ametnikkudelt, keda wähemalt 3 peaks olema, nagu seda uus koosseis ette näeb. Neist oleks I sekretäär saadiku asetäitja tema äraolekul, kuna tehnilisteks tööjõududeks 2 ametnikku jääks, mis ülesande suurus silmas pidades sugugi palju pole.

Ülesande suurusele ja tähtsusele wastawalt tuleb ka saatkonna etteotsa seada saadik ettenähtud asjadeajaja (chargé d'affaires) asemel.

Saatkonnal oleks täita poliitilised ülesanded ja eelpool nimetatud eriline majanduslik ülesanne, kuna puhtkaubanduslikud küsimused ja konsulaar-toimetused New-Jorki asutatawa konsulaadi wõimkonda käiksid, mille eesotsas seisaks täielik konsul, sest et tegelik elu on näidanud, et konsulaaresitajal, nagu ta senni olnud, raske on midagi iseseiswalt ette wõtta ja korda saata.

Lisa nr. 28.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

wälisministeeriumi koosseisu muutmise seadusele.

Riigikogu juhatus otsusega 4. oktoobrist s. a. anti wälisministeeriumi koosseisu muutmise seaduseelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon omal koosolekul 13. oktoobril s. a. waatas seaduseelnõu läbi ja ühineb täiel mõõdul Wabariigi Walitsuse poolt ettetoodud motiividel täiewolitulusliku saadiku määramise asjus Washingtoni.

Wäliskomisjon on eelnõus ette wõtnud paranduse, nimelt on komisjon Washingtoni saatkonna koosseisust wälja jättnud ametnik-tõlgi koha 200-dollarlise kuupalgaga. Põhjus: wõimalus kokku hoida 200 dollarit, ilma et sellest töö suurt kantaks.

Ülemalnimetatud parandusega esitab wäliskomisjon wälisministeeriumi koosseisu muutmise seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 29.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WÄETEENISTUSE KOHUSTUSE MÄÄRUSTIKU ART. 19 TÄIENDAMISE SEADUS.

Wäeteenistuse kohustuse määrustiku (S. s. k. IV köide 1915 a. wäljaanne) art. 19 täiendatakse järgmise märkusega:

M ä r k u s 3. Wäeteenistuse läbimineku juures kaitsewäes wõetakse arwesse aeg, mis Eesti kodanikud Latwia sõjawäes wabadussõja ajal ära teeninud.

Lisa nr. 30.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

wäeteenistuse kohustuse määrustiku art. 19 täiendamise seadusele.

Mitmetel Eesti kodanikkudel, kes wabadussõja lahtipuhkemise juures Latwias elasid, ei olnud wõimalik Eestisse isamaakaitsest osa wõtma sõita ja asusid sellepärast Läti wäeosadesse, kus nemad sõjategewusest enamlaste wastu osa wõt-

sid. Silmas pidades, et sundusliku sõjawäeteenistuse eesmärk Eestis on kõigile kodanikkudele sõjawäelist haridust anda, mida isikud, kes sõjaajal Läti sõjawäes teenisid, seal omandanud on, oleks soovitatav, et aeg, mis Eesti kodanikud Läti sõjawäes wabadussõja ajal teenisid, saaks wäeteenistuse läbimineku juures Eesti sõjawäes arwesse wõetud, seda rohkem weel, et see kord Eesti suhtes juba Latwias maksma pandud, kus teenistus Eesti ja Leedu sõjawäes arwesse wõetakse. Ülewaltähendatud põhjustel oleks soovitatav, et wäeteenistuse kohustuse määrustiku art. 19 saaks märkus 3 järgmiselt täiendatud: „Wäeteenistuse läbimineku juures kaitsewäes wõetakse arwesse aeg, mis Eesti kodanikud Latwia sõjawäes wabadussõja ajal ära teeninud.“

Lisa nr. 31.

Riigikaitse komisjoni

SELETUSKIRI

wäeteenistuse kohustuse määrustiku art. 19 täiendamise seadusele. (Ühine Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga.)

Lisa nr. 32.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KAITSEWÄELASTE TAGAWARAWÄKKE ARWAMISE SEADUSEELNÕU.

1. nowembril 1923 a. arwatakse tagawarawäkke kõigist sõjawäeosadest ja asutustest kaitsewäelased, kes 21. kuud teeninud.

M ä r k u s. Aeg, mis kaitsewäelased sõjaajal eesliinil mööda saatnud, loetakse tagawarawäkke arwamise juures üks päew kaheks.

Lisa nr. 33.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kaitsewäelaste tagawarawäkke arwamise seaduseelnõule.

Riigikogu poolt 7. detsembril 1922 a. wastuwõetud seaduse („Riigi Teataja“

1922 a. nr. 155/156) par. 4 põhjal arwatakse 1. oktoobril s. a. tagawarawäkke kaitsewäelased, kes jalawäes teeniwad ja kaks täit suwe õppusel olnud, selle peale waatamata, et nemad kaht aastat pole ära teeninud. Läänud aasta eeskujul oleks soowitaw, et paar kuud peale jalawäelaste wabastamist, ka sõjawäeasutustest ja suurtükiwäest sõdurid tagawarawäkke lastaks. Et detsembri- ja jaanuarikuud talwise ilma ja pühade tõttu sõjawäeliste õppuste mõttes wanadele, kaks suwet õppusel olnud sõduritele, suuremat kasu tuua ei wõi, wõiks seda korraldust ka teiste wäeliikide peale laiendada ja 1. nowembril 1923 a. tagawarawäkke arwata kõiki sõdurid, kes seks ajaks 21 kuud ära teeninud, see on, kes 1. weebuariks 1922 a. wäeosadesse ilmusid ja kellel 1. weebuaril 1924 a. kaks aastat ära teenitud. Peale selle kuuluksid wabastamise alla wähesel arwul sõdurid, kes küll 1. märtsil 1923 a. teenistusse astusid, kes aga wabadussõjast osa wõtsid ja sõjaajal mitte alla 13 kuud teenisid, kusjuures eesliinil wiibimise aeg üks päew kahe eest lugeda tuleks. Wabastamise alla kuuluksid: jalawäest ja sõjawäeasutustest 2000 m., suurtükiwäest 400 m., ratsawäest 125 m., inseneeriwäest 150 m. ja merewäest 180 m., kokku 2850 mehe ümber.

Lisa nr. 34.

Riigikaitse komisjoni

SELETUSKIRI

kaitsewäelaste tagawarawäkke arwamise seaduseelnõule.

Riigikaitse komisjon ühines põhimõttega, mis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõu aluseks wõetud oli, muutes walitsuse ettepanekul tagawarawäkke arwamise tähtaega kõigi teiste wäeliikide kohta, välja arwatud jalawäelased, selle tõttu, et tegelikult wõimalik ei ole nende wabastamist enne 1. detsembrit s. a. läbi wiia.

Et jalawäelaste kohta, kellest wabastamise alla kuuluwad umbes 2000 inimest, seadust wõimalik oleks 1. nowembriks s. a. maksma panna, täiendati eelnõu § 2-sega.

Lisa nr. 35.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

1924 AASTAL KAITSEWÄKKE WÕTMISE JA SELLEST WABASTAMISE SEADUSEELNÕU.

1. Nooredmehed, kes 1903 a. wiimasel kaheksal kuul (1. maist kuni 31. detsembrini) sündinud, kutsutakse 15. jaanuariks 1924 aastal wäeteenistusse, mis ajast nad tegelikku wäeteenistusse loetakse.

Märkus. Wastuwõtmise algpäewaks määratakse 1. detsember 1923 a.; kogumispunkti ilmumise päewaks 12. jaanuar 1924 a.

2. Wäeteenistuse kohustuse seadustiku par. 477, 478 ja 479 märgitud tähtaja „15. weebuaril“ asemele määratakse 15. jaanuar 1924 a.

3. Kaitsewäelased, kel 1924 a. jooksul kaks aastat wõi enam Eesti kaitsewäes teenitud, wabastatakse järgmise kuu esimesel päewal tegelikust wäeteenistusest ja arwatakse tagawarawäkke.

4. Peale selle lastakse 15. oktoobril 1924 a. tagawarawäkke kõik need kaitsewäelased, kes jalawäes teeniwad ja kes küll kaks aastat pole teeninud, kuid kaks täit suwe õppusel olnud.

5. Wabariigi Walitsusel on õigus sõjaministri ettepanekul lasta kaitsewäelasi tagawarawäkke ka enne par. 3 ja 4 ettenähtud tähtpäewi.

Lisa nr. 36.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

1924 a. aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadusele.

Riigikogu poolt 7. detsembril 1922 a. wastuwõetud seadus („Riigi Teataja“ 1922 a. nr. 155/156) kaitsewäkke teenistusse wõtmise ja sellest wabastamise kohta on maksew ainult 1923 aasta jooksul, sellepärast esitatakse wastaw seaduseelnõu 1924 aasta kohta, mis endise seadusega ühte läheb, ainult teenistusse ilmumise aeg on 1½ kuu wõrra warem määratud, et wõimalik oleks kohe, peale talwiste pühade lõppu, õppusega algada ja kewadeks täielik kursus läbi minna. Jalawäelaste tagawarawäkke laskmiseks on 1. oktoobri asemel 15. oktoober määratud, et suwiseid õppusi manööwritega

lõpetada, mis septembris algavad ja oktoobri esimesel poolel lõpewad. — 1924 aasta oleks ka wiimane ülemineku aasta, kus ainult 8 kuu mehed teenistusse kutsutakse, sealjuures aga juba kõik 20 aasta wanused noored mehed. Edaspidi kooluksid kutse alla täied aastakäigud, mis wastuwõetawate noorsõdurite arwu 2000 mehe ümber suurendab.

Lisa nr. 37.

Riigikaitse komisjoni

SELETUSKIRI

1924 aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadusele.

Riigikogu juhatus otsusega 8. oktoobrist s. a. anti „1924 aastal kaitsewäkke wõtmise ja sellest wabastamise seadus“ riigikaitse komisjoni.

Riigikaitse komisjon waatas seaduseelnõu läbi oma koosolekul 17. ja 18. oktoobril s. a. ja ühinedes Wabariigi Walitsuse motiividega, esitab komisjon seaduse muutmatult Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 38.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

MEREKOOLI SEADUSEELNÕU.

1. Üldised määrused.

A. Laad.

§ 1. Merekoolide eesmärk on kauba-laewa juhte nii kauge- kui ka ligisõidu tarwis ette walmistada.

§ 2. Merekoolid on ühe-, kahe- wõi kolmeklassilised. Merekooli I klass walmistab ette ligisõidu tüürimehe, II klass ligisõidukapteni ning kaugesõidu tüürimehe ja III klass kaugesõidukapteni kutseksamile.

§ 3. Peale eelmises paragrahwis nimetatud eriklasside awatakse merekoolide juures tarwiduse järele ettewalmistusklass, mille kursus kuueaastase algkooli omale täienduseks ja wastawate üldhariduslikkude ainete kaudu eriklasside kursusele ettewalmistamiseks on.

§ 4. Klasside nimetus on: ettewalmistusklass ja eriklassid — I, II ja III.

B. Asutamine ja ülewalpida-mine.

§ 5. Merekoolid asutatakse ja peetakse ülewal kas riigi, omawalitsuse wõi eraseltside ehk eraisikute poolt.

§ 6. Riigi poolt ülewalpeetawa merekooli awamine kui-ka omawalitsuse wõi erakooli õpetajate palkade riigi kanda wõtmise sünnib Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal haridusministeeriumi ettepanekul, teiste merekoolide awamine — igal üksikul juhtumisel haridusministeeriumi otsuse põhjal wastawa linna wõi maakonna kooliwalitsuse ettepanekul.

§ 7. Kõik merekoolide ülespidamiseks riigile tekkiwad kulud nõutakse haridusministeeriumi poolt harilikus eelarwe korras.

§ 8. Õpemaksu suuruse riigi poolt ülewalpeetawates koolides määrab haridusministeerium, teistes koolides kooli ülewalpidaja haridusministeeriumi kinnituse.

Märkus. Kehwemaid õpilasi wabastatakse õpemaksust pedagoogika-nõukogu otsusel 10% õpilaste arwust. Õpilaste wabastamiseks üle selle normi on tarwis haridusministeeriumi nõusolekut.

§ 9. Õpemaksust sissetulnud summad moodustawad merekooli erisummad, mida riigikoolides haridusministeeriumi ja teistes koolides kooliülewalpidaja loal õpeabinõude muretsemiseks ja kooli raamatukogude ja kabinetide korrashoidmiseks tarwitatakse.

D. Õpeaeg.

§ 10. Tegelik õpetöö merekoolis kestab igal kooliaastal 15. oktoobrist kuni 15. aprillini. Tarbekorral wõib haridusministeerium õpetöö kestwust ja tähtaega muuta.

E. Ülewalwe, juhtimine ja korraldamine.

§ 11. Merekoolid alluwad (omawalitsuse ja erakoolid maakonna wõi linna kooliwalitsuse kaudu) haridusministeeriumile ja korraldawad oma tegewust wiimase poolt antawate juhtnõõride ja määruste järele.

Üksiku merekooli tegewust juhiwad ja korraldawad:

- a) koolijuhataja,
- b) pedagoogika-nõukogu ja
- d) hoolekogu.

II. Õpeosa.

§ 12. Merekoolide õpeained on:

a) Ettetvalmistusklassis: 1) Eesti keel, 2) Inglise keel, 3) matemaatika, 4) maateadus, 5) füüsika, 6) kosmograafia, 7) kodanikuteadus, 8) geomeetiline joonestus.

b) Eriklassides: I. Üldhariduslikud õpeained. 1) Eesti keel, 2) Inglise keel, 3) algebra, 4) geomeetria ja sirgjooneline ning sfääriline trigonomeetria, 5) füüsika, 6) terwishoiu õpetus ja esimene arstiabi andmine õnnetuste puhul;

II. Mereasjanduse õpeained: 1) astronoomia, 2) navigatsioon ühes lootsiaga, 3) dewiatsioon, 4) meteoroloogia ja okeanograafia, 5) merepraktika ja määrused laewade kokkupõrkamise ärahoidmiseks, 6) laewaehtus ja selle teooria, 7) auru- ja mootorlaewa mehaanika, 8) signalisatsioon, ja 9) raadio-telegraaf;

III. Kaubanduslikud eriõpeained: 1) merekaubanduse seadused, 2) kaubandusteadus ühes algmõistetega majandusteadusest: kaubandusarimeetika ja raamatupidamine, kaubanduslik kirjawahetus, 3) kaubateadus, 4) kaubanduse geograafia.

§ 13. Merekoolide õpe- ja tunnikawad määrab kindlaks haridusministeerium, eriainete kohta kokku leppides mereasjanduse peawalitsusega.

§ 14. Igas merekoolis peawad olema tarwilikud õpeabinõud ning õpetajate ja õpilaste raamatukogud.

III. Õpilased.

§ 15. Merekooli õpilaste normaalaw on: ettevalmistusklassis 30, I kl. — 25, II kl. — 20 ja III kl. — 20.

§ 16. Õpilaste wastuwõtmine merekoolidesse sünnib loomulikult iga aasta õpetöö algul. Õpetöö kestwusel sisseastujailt nõutakse teadmisi klassis läbiwõetud õpekawa ulatuses.

§ 17. Merekooli ettevalmistusklassi wõetakse wastu isikuid, kes: a) vähemalt 18 a. wanad, b) täieliku 6 kl. algkooli kursuse lõpetanud wõi sellele wastawa hariduse omandanud ehk sisseastumisel 6 kl. algkooli õpekawa ulatuses rahuloldawalt eksami sooritanud ja d) 32 kuud merel sõitnud, sellest vähemalt 8 kuud madrusena purjelaewal. Muil ühesugustel tingimistel antakse eesõigus neile, kes rohkem merel sõitnud.

§ 18. Merekooli I klassi wõetakse wastu meremehi, kes a) vähemalt 19 a. wanad, b) lõpetanud merekooli etteval-

mistusklassi kursuse wõi sellele wastawa hariduse omandanud ehk sisseastumisel rahuloldawalt eksami wastawalt merekooli ettevalmistusklassi kursusele sooritanud ja d) 36 kuud merel sõitnud, sellest vähemalt 12 kuud madrusena purjelaewal.

§ 19. Merekooli II klassi wõetakse wastu meremehi, kes a) vähemalt 20 a. wanad, b) lõpetanud merekooli I klassi kursuse wõi sisseastumisel sellele wastawa eksami rahuloldawalt sooritanud ehk kellel tehtud ligisõidu tüürimehe eksam, ja d) 48 kuud merel sõitnud, sellest vähemalt 12 kuud madrusena purjelaewal.

§ 20. Merekooli III klassi wõetakse wastu meremehi, kes kaptenina wõi tüürimehena kaugesõidu tüürimehe diplomiga 24 kuud sõitnud, sellest 12 kuud kaugesõidus.

§ 21. Erakorralistel aegadel wõib haridusministeeriumi korraldusel kooli wastu wõtta meremehi, kelle sõitude arw ei wasta üldisele seaduses nõutawale.

§ 22. Meresõitudeks ei loeta sõitusid: alla 15 aasta wanaduses, tulelaewadel, purjelaewal alla 20 reg. tonni netto, auru-laewadel alla 100 reg. tonni brutto, ujuwate dokkide, praamide, kraanade, tõstelaewade ja süwendamismasinat peal, jahtklubi laewadel, puksiiridel ning teistel laewadel, mis sadamapiirkonnas, jõgedel ja järwedel liiguwad, ja lootside sõitusid. Mehanismidega laewadel loetakse ainult dekimehe sõidud.

Märkus. Sõidud sõjalaewadel, mis muile nõuetele wastawad, wõetakse arwele merejõudude staabi poolt kinnitatud tunnistuste põhjal.

§ 23. Enne kooli wastuwõtmist waadatakse iga sisseastuja arstlikult läbi, kas tema mereteenistuseks kõlbulik on; iseäranis pannakse sellekohaste erimääruste järele rõhku wärwide tundmise, silmanägemise ja kuulmise peale.

§ 24. Õpilased tunnistatakse wastawa klassi kursuse lõpetanuiks õpilase õpetöö ja üldise waimlise arenemise põhjal pedagogika-nõukogu otsusel. Õpilane, kes kaheaastase ühes ja sellesamas klassis wiibimise järele selle klassi kursust rahuloldawalt ei omanda, jääb koolist wälja.

Märkus. Iseäralikkudel mõjuwatel põhjustel wõib õpilane pedagogika-nõukogu ettepanekul haridusministeeriumi loaga ka kolmandat aastat klassi jääda.

§ 25. Merekooli õpilased saawad rahujal sõjateenistuse kohuste täitmiseks,

kursuse lõpetamiseks ja sõidutsensuse omandamiseks ajapikendust kuni 25 eluaasta lõpuni.

IV. Ametisolewad isikud.

§ 26. Merekoolis on ametis järgmised isikud: 1) juhataja, 2) õpetajad, 3) arst ja 4) teenijad.

§ 27. Merekooli juhatajaks peab olema mere eriteadlane, kellel õigus mereasjanduse eriopeainete õpetajaks olla.

§ 28. Riigi kulul ülewälpeetawa kooli juhataja määrab haridusministeerium. Kui kooli asutab omawalitsus, eraselts või eraisik, siis walib ja paneb koolijuhataja kandidaadi haridusministeeriumile kinnitamiseks ette kooli asutamisel tähendatud asutus või isik, pärastpoole kooli hoolekogu.

§ 29. Koolijuhataja kohuseks on kooli õpetus- ja kaswatus- ning majandusliku ala juhatamine, wastutus kõige koolitöö korralikkuse ning kooli waranduse korrasoleku eest ja kõik kooli asjaajamine kokkukõlas seaduse määrustega ning pedagoogika-nõukogu ja hoolekogu otsustega.

Eriti juhataja ülesandeks on:

a) kooli esitamine ja läbikäimine teiste asutustega ning üksikute isikutega;

b) kooli puutuwate küsimuste selgitamine ja ettepanemine otsustamiseks pedagoogika-nõukogule ja hoolekogule;

d) tarwilikkude juhataste andmine õpetajaile nende õpetuslikus ja kaswatuslikus töös;

e) tundide jaotamine õpetajate wahel iga aasta kohta;

f) järelwalwe ja hoolitsemine, et koolitöö takistamatalt läheks ja kõik õpetajad ning õpilased oma kohuseid korralikult täidaksid, kusjuures koolijuhatajal korratuste puhul õigus on õpetajaile teha märkusi ning hoiatusi ja neid ametist wabastamiseks haridusministeeriumile ette panna;

g) õpetajate koolitööst wabastamine, kuid mitte üle ühe nädala ja

h) kooli aruannete ja eelarwete kokkuseadmine ja esitamine haridusministeeriumile (omawalitsuse ja erakoolides kooliwalitsuste kaudu).

§ 30. Merekooli eriainetes õpetajaks peab olema merekooli haridusega kauge-sõidukapten, kes peale selle merekooli õpetajate ettewalmistuse on saanud. Üldhariduslikkude ja kaubanduslikkude ai-

nete õpetaja peab olema kõrgema haridusega, või isik, kellel õigus on keskkoolis või kaubanduskoolis wastawa aine õpetajaks olla.

Märkus I. Niikaua, kui ei ole tarwilikku arwu selle paragrahwi nõuetele wastawaid kandidaate, on haridusministeeriumil õigus kinnitada merekoolide õpetajaiks isikuid, kes wastawad haridusministeeriumi poolt antawate sellekohaste ajutiste määruste nõuetele.

Märkus II. Merekoolide eriainetes õpetajate nädalatundide normaalarwu on 18. Eriainetes õpetajad saawad palka 50% rohkem õpetajate palgaseaduses ettenähtud normidest.

§ 31. Merekooli õpetajate kandidaadid walib koolijuhataja ja paneb nad haridusministeeriumile kinnitamiseks ette — omawalitsuse ja eraseltside või isikute poolt ülewälpeetawates koolides — hoolekogu arwamist ära kuulates.

§ 32. Merekoolide juures on arst, kelle ülesandeks on õpilaste terwise eest hoolitsemine, nende arstimine ja walwe kooliruumide terwishoidliku seisukorra järele. Kooliarst seatakse ametisse ja wabastatakse ametist sellesama korra järele, kui õpetaja.

§ 33. Igas merekoolis on tarwilik arwu teenijaid, kelle tegewusala koolijuhataja poolt kindlaks määratakse. Neid määrab ametisse ja wabastab ametist koolijuhataja.

V. Pedagoogika-nõukogu.

§ 34. Kooli pedagoogika-nõukogu moodustawad koolijuhataja, kõik kooli õpetajad ning kooliarst. Tema ülesandeks on kooli kaswatus- ja õpetusküsimuste ning nendega lähedas ühenduses olewate muude koolielusse puutuwate küsimuste lahendamine. Iseäranis kuulub tema tegewuskonda:

1) Kaswatus- ja õpewiiside arutamine koolitöö wiljakamaks tõstmise sihis;

2) õpekawa läbiwõtmise korra äramääramine;

3) õpetööks tarwimise wate õpewahendite walimine ja soetamine;

4) õpetöö aruande wastuwõtmine;

5) õpilaste wastuwõtmine, wastawasse klassidesse paigutamine, kui ka koolist eemaldamine, wiimasel juhtumisel teatades sellest linna või maakonna kooliwalitsusele (riigikoolides — haridusministeeriumile);

6) õpilaste kõlblise ja waimlise arenemise hindamine, lõpetajate koolist wäljalaskmine ja õpilastele lõputunnistuste wäljaandmine, kui ka kehewemate õpilaste õpemaksust wabastamine;

7) õpilaste kohta käiwate määruste wäljatöötamine;

8) koolis tarwitatawate kaswatuslikkude abinõude üle otsustamine.

§ 35. Pedagoogika-nõukogu koosolekuid peetakse tarwiduse järele.

§ 36. Pedagoogika-nõukogu kutsub kokku koolijuhataja, kas enese algatusel wõi vähemalt $\frac{1}{3}$ osa nõukoguliikmete ettepanekul.

§ 37. Pedagoogika-nõukogu koosolekuid juhatab koolijuhataja, tema äraolekul — juhataja asetäitja.

§ 38. Pedagoogika-nõukogu walib oma liikmete hulgast üheks aastaks sekretääri ja raamatukoguhoidja.

§ 39. Pedagoogika-nõukogu koosolekud on otsuswõimulised, kui neist osa wõtab koolijuhataja ehk tema asetäitja ning vähemalt pool osa selle kooli õpetajatest.

§ 40. Pedagoogika-nõukogu koosoleku otsus on maksew, kui tema poolt on enam kui pool koosolijaist; kui hääled poolenewad, annab juhataja hääle enamus.

M ä r k u s. Kui koolijuhataja pedagoogika-nõukogu otsusega ei ühine, jääb küsimuse lõpulik otsustamine riigikoolides haridusministeeriumile, teistes koolides — linna wõi maakonna kooliwalitsusele.

VI. Hoolekogu.

§ 41. Kooli hoolekogu moodustawad:
a) riigikoolides koolijuhataja, kaks kooliõpetajate esitajat pedagoogika-nõukogu walimisel, maakonna wõi linna omawalitsuse esitaja, mereasjanduse peawalitsuse esitaja ja seltskondliku organisatsiooni esitaja, kui wiimane kooli osaliselt toetab;

b) teistes koolides — koolijuhataja, üks kooliõpetajate esitaja pedagoogika-nõukogu walimisel, mereasjanduse peawalitsuse esitaja, üks maakonna wõi linna kooliwalitsuse esitaja, kolm kooli ülewalpidajate asutuste esitajat, wõi kooli ülewalpidaja eraisik.

§ 42. Hoolekogu ülesandeks on hoolitsemine kooli eest üldse, iseäranis tema majanduslikkude tarwiduste eest. Eriti kuulub tema tegewuskonda:

1) abinõude otsimine merekooli ainelise külje tõstmiseks;

2) merekooli liikumata ning liikuma waranduse korrashoidmise järewalwe;

3) merekooli eelarwe wastuwõtmine;

4) merekooli majapidamise, sissetulekute ja wäljaminekute rewideerimine.

§ 43. Hoolekogu walib oma liikmete hulgast iga kooliaasta algul omale üheks aastaks juhataja, tema asemiku ja kirjatöimetaja.

§ 44. Hoolekogu koosolekuid peetakse tarwiduse järele.

§ 45. Hoolekogu kutsub kokku selle juhataja, selle äraolekul tema asemik. Hoolekogu kutsutakse erakorraliselt kokku, kui seda vähemalt 3 liiget wõi koolijuhataja nõuawad.

§ 46. Hoolekogu koosolek on otsuswõimuline, kui temast vähemalt pooled liikmetest osa wõtawad, nende hulgas hoolekogu ja merekooli juhataja wõi nende asemikud.

VIII. Merekooli õigused.

§ 47. Merekoolil on pitsar wapiga ja kooli nimega.

§ 48. Kõik riigi ja omawalitsuste merekoolisse puutuwad aktid, palwekirjad, krepostikirjad jne. on wabad margimaksust (tempelmaksust), samuti on wabastatud kooli liikumata warandus kõigist maksudest ja naturaalkohustest riigi ja kogukonna walitsuste heaks.

§ 49. Merekoolide poolt korraldatud õpereisidest osawõtjad õpetajad ja õpilased saawad riigi raudteel ja laewadel sellekohastes Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud erimäärustes ettenähtud makсутa sõidu ehk hinnaalanduse.

§ 50. Haridusministeeriumi korraldusel merekoolide tarwitusteks sissetoodawad õpewahendid ja raamatud ja nende osad on tollimaksust wabad.

IX. Seaduse maksmapanemine.

§ 51. Käesolew seadus astub jõusse 1. augustil 1922 a., mis ajast kaotawad oma maksuuse kõik merekoolide kohta senni maksuwusel olnud seadused ja määrused, wälja arwatud need, mis Eesti wabariigi wõimude poolt maksma on pandud ja käesolewa seadusega ei ole muudetud.

§ 52. Wiie aasta jooksul käesolewa seaduse maksmahakkamise aastast arwates määrab merekooli ettevalmistus — I ja II klassi — astujate meresõitude arwu kindlaks haridusministeerium sellekohase

erikorraldusega, tõstes nimetatud mere-sõitute arwu järk-järgult kunni käesole-was seaduses ettenähtud normideni.

§ 53. Ajutiselt kunni haridusministeeriumi sellekohase korralduseni wõetakse merekoolide ettewalmistusklassi ilma eksamita wastu ka endiste 2-kl. ministeeriumikoolide, ew.-lutheruse kihelkonnakoolide ja 2-kl. greeka-õigeusu kihelkonnakoolide lõpetajaid, kui neil nõutawad meresõidud tehtud.

§ 54. Esialgul wõetakse merekoolidesse ilma eksamita wastu ka weneaegsete alamate merekoolide — morehod-nõe shkolõ — I ja II klassi lõpetajad, kui neil nõutawad meresõidud tehtud, nimelt esimese klassi lõpetajaid — esimesse klassi kunni 1924 aastani ja teise klassi lõpetajaid — teise klassi kunni 1925 aastani.

Lisa nr. 39.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI merekooli seaduseelnõule.

Eesti wabariigi merekoolide seaduseelnõu oli haridusministeeriumi poolt Asutawasse Kogusse sisse antud juba 1920 a. märtsikuus ja wõeti ka Asutawa Kogu hariduskommisjonis kolmandal lugemisel wastu, kuid seadusandlikku sanktsiooni see seaduseelnõu Asutawa Kogu ajajärgus omandada ei jõudnud. Sellepärast saadeti tähendatud eelnõu 1921 a. suwel haridusministeeriumi tagasi, kes ta põhjaliku arutamise alla wõttis, korraldades selleks otstarbeks 1921 a. juulikuus erilise nõupidamise, millest peale haridusministeeriumi esitajate, merekoolide juhatajate ja õpetajate osa wõtsid Riigikogu hariduskommisjoni liige härra E. Martinson, mereasjanduse peawalitsuse esitaja kapten Dampf, merejõudude juhataja staabiülem kapten Saltza ja üle-eestimaalise meremeeste liidu esitaja A. Ekker.

Sellel nõupidamisel töötati üksikasjaliselt välja merekoolide ja kaubalaewastiku juhtide seaduste põhijooned, aluseks wõttes ülewalmetatud Asutawa Kogu hariduskommisjoni poolt wastuwõetud seaduseelnõu ja Pärnu kapteniteseltsi poolt esitatud merekoolide seaduse kawandit.

Seaduseelnõude wäljatöötamisel on haridusministeerium peale selle käsikäes käinud mereasjanduse peawalitsusega ja

merejõudude staabiga, saates neile oma kawandid tutwunemiseks ja märkuste tegemiseks.

Käesolewa eelnõu järele esineb merekool kolmeklassilise kutsekoolina, mis 6-kl. algkoolile järgneb ja wõib asutatud olla riigi, omawalitsuse, eraisiku wõi eraseltsi poolt. Peale tähendatud klasside wõib merekoolide juures töötada ka ettewalmistusklass kuueaastase algkooli kursuse täiendamiseks ja merekooli eriklasside kursustele ettewalmistamiseks. Õpetus merekoolides kestab 15. oktoobrist kunni 15. aprillini. Iga eriklass walmistab õpilasi ette teatawa laewajuhi kutsejärgule: I klass — ligisõidu tüürimehe, II klass — ligisõidukapteni ja kaugesõidu tüürimehe ning III klass — kaugesõidukapteni kutsele.

Et eriklassidel igalühel oma kindel ülesanne ja igaüks neist moodustab iseseiswa kooliastme, siis wõiwad merekoolid asutatud saada ka ainult ühe ehk kahe klassiga.

Alludes üldiselt haridusministeeriumile, kuuluwad omawalitsuse ja eraisikute ning eraseltside poolt ülewalpeetawad merekoolid ka wastawale linna wõi maakonna kooliwalitsusele.

Iga üksiku kooli tegewust juhiwad ja korraldawad koolijuhataja, pedagoogikanoukogu ja hoolekogu.

Merekoolide tähtsamaks iseäralduseks on see, et nendes õppimine eeldab suurt praktilist staashi, et merekooli õpeaeg teiste koolide omaga wõrreldes märksa lühem on ja et alamas ja kõrgemas klassis õppimise wahel wõib mitmeaastane waheaeg olla, kus õpilane meresõitudel wiibida wõib.

Käesolewa seaduseelnõu järele pääseb merekooli ettewalmistusklassi õpilane peale seda, kui ta vähemalt 32 kuud meremehena merel sõitnud ja seega mereelu temale täiesti tuttaw. Mere-kooli esimesse ja teise klassi sisseastumine eeldab weel suuremat sõitude arwu (I — 36 kuud ja II — 48 kuud), kuna kolmandasse klassi wastu wõetakse ainult tüürimehi ja ligisõidukaptenid, kes 24 kuud kaugesõidu tüürimehe diplomiga merel sõitnud, see on — kes üldse vähemalt 72 kuud tegeliku meremehena on teeninud. Tähendatud nõudmised meresõitude kohta teewad paratamatuks pikemad waheajad üksikute klasside wahel ja selle poolest läheb Eesti wabariigi merekool radikaalselt lahku oma prototiübist —

6. mai 1902 a. seaduse järele korraldatud weneaegsest merekoolist, kus sisseastujailt sõitusid ainult 2—12 kuud nõuti ja mis selle tõttu teiste riikide merekoolide hulgas eranditena olid. Kuid kõigis meremaades maksab meremeeste kohta traditsiooniliselt põhimõtte — enne praktika, siis teoreetiline haridus. Sellepärast ei saa Eesti, kui meremaa, weneaegset kooli omale eeskujuks wõtta ja on sunnitud, et wääriliselt mereriigina esineda, oma merekoole rajama alustele, mis teistes mereriikides igalpool aluseks wõetud.

Arusaadawalt ei saa sõidutsensuse suurendatud nõudmisi täiel määral kohe maksma panna, sest et see raskendawalt wõiks mõjuda merekoolide tegewuse peale. Nagu seaduseelnõu § 52 tähendatud, jääb merekoolidesse astujate mere-sõitude normeerimine wiie aasta jooksul pärast esitatud seaduse maksmahakkamist haridusministeeriumi hoolde, kes sõidunorme aasta-aastalt kunni seaduses nõuetawale kõrgusele tõstab ja seega uuele seadusele üleminekut reguleerib.

Sel teel pääseksime meie weneaegsest pärandusest, kus meremehed wähesse arwu meresõitude juures, mis neile nõutawaid praktilisi oskusi omandada ei wõimaldanud, kõik merekooli klassid üksteise järele lõpetasid, kuid pärast kooli lõpetamist weel mitu aastat madrusena pidid sõitma, enne kui laewajuhi diploomi wõisid saada, mis piinlik oli niihästi lõpetajale omale, kui ka kaptenitele, kelle all nad teenisid.

Mis merekoolide õpeaja piiramisse puutub, siis on see merekoolide kohta tingitud asjaoludega, et merekooli õpilane wõimalikult terwet nawigatsiooni wõiks merel mööda saata, seal oma praktilisi oskusi täiendades ja teoreetilisi teadmisi mereelu kogemustega kinnitades. Rippu-walt maa kliimaoludest on merekoolide õpetööaeg oma wältuse poolest igas riigis enam-wähem omapärane. Näiteks, Soomes kestab õpetus merekoolides 9 kuud, kuna meil kewadel meri jääst harilikult aprillikuu keskmistel päewadel wabaneb, — lõpeb sel ajal ka õpetöö merekoolides ja algab uuesti sügisel 15. oktoobril, kui nawigatsiooni hooaeg juba märksa raugenud ja ainult suuremad laewad weel oma tegewust jätkawad.

Ka läheb lahku Eesti wabariigi merekool weneaegsest merekoolist klassijao-tuse poolest. Nagu teada, walmistasid weneaegsetes merekoolides I ja II klass

koos ette ligisõidu tüürimehi ja -kaptenid, kusjuures eksam tehti ligisõidu tüürimehe nime peale ja ligisõidukapteni diplom anti sellesama eksami põhjal peale teatawa arwu tüürimehe sõitusid. Nõndasamuti ei olnud Wene seaduste järele eksami kaugesõidukapteni kutsele, waid see kutse anti kolmanda klassi lõpetajale pärast kaugesõidu tüürimehe kutseeksami sooritamist wastawa sõidutsensuse tagajärjel. Eesti koolides aga Lääne mereriikide eeskujul walmistab I klass ette ainult ligisõidu tüürimehi, II klass — ligisõidukaptenid ja kaugesõidu tüürimehi ning kolmas klass — kaugesõidukaptenid.

Lisa nr. 40.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI merekoolide seadusele.

Wabariigi Walitsus esitas Riigikogule 18. juunil s. a. merekoolide seaduseelnõu, mis I Riigikogu tegewuse ajal juba I Riigikogule esitatud oli. Riigikogu juhatuse otsusega 18. juunist s. a. anti merekoolide seaduseelnõu hariduskomisjoni.

Hariduskomisjon arutas nimetatud seaduseelnõu läbi ja ühines nende põhimõtetega, mis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõus aluseks wõetud olid.

Sealjuures tegi hariduskomisjon eelnõus redaktsioonilisi parandusi ja liitis kokku mõned üksikud paragrahwid, et eelnõu paragrahwidele loogilisemat sisu anda. Peale selle tõstis hariduskomisjon õpemaksust wabastatawate waesemate õpilaste protsendi 10% pealt 20% peale, et merekooli seadust kokkukõlastada makswa keskkooli-seadusega, täiendas pedagoogika-nõukogu kooseisu samal põhjusel hoolekogu esitajaga, määras seaduse elluwiiamise tähtajaks 1. jaanuari 1924 a. ja pikendas weneaegsete merekoolide (morehodnõe shkolo) I klassi lõpetajate wastuwõtmise tähtaja 1926 a. ja sama kooli II klassi lõpetajate wastuwõtmise tähtaja 1927 aastani. Eelpool toodud täienduste ja parandustega esitab hariduskomisjon merekoolide seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 41.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WÄLJAMAALT SISSETOODUD MÄNGUKAARTIDE TOLLIMÄRKIDEGA WARUSTAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Kaubaomanikud, kellel kauplustes wõi üldse kauplemise otstarbeks on wäljamaa mängukaartid, mis sisse toodud enne 20. detsembrist 1922 a., kust saadik nende sissewedu keelatud, kohustatakse niisugused mängukaartid ligemale tolliasutusele ette panema, aja jooksul 10. oktoobrist kuni 31. detsembrini 1923 a. tollimärkidega warustamiseks.

§ 2. Tähendatud mängukaartide tollimärkidega warustamisel wõiwad tolliasutused kaubaomanikult nõuda wastawaid dokumentid, et need mängukaartid on seaduslikult sisse weetud.

§ 3. Tollimärkimise wiisi määrab kindlaks rahaminister.

§ 4. Wäljamaa mängukaartidega, mis 1. jaanuarist 1924 a. alates ilma tollimärkideta leitakse kauplemisruumides (wõi ka mittekauplemise ruumides, kuid kauplemise sihiga hoidmisel) talitatakse kui salakaubaga, tolliseadustiku põhjal.

Lisa nr. 42.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

wäljamaalt sissetoodud mängukaartide tollimärkidega warustamise seadusele.

Riigikogu poolt 8. märtsil s. a. wastu wõetud seadusega nr. 47 („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.) on Eesti punaseristi seltsile ainuõigus antud igatsugu mängukaartid walmistada. Niisuguste kaartide sissewedu wäljamaalt oli juba keelatud raha- ja kaubandus-tööstusministri määrusega 20. detsembrist 1922 a. („Riigi Teataja“ nr. 157/158 — 1923 a.), mis wäljaantud seaduste nr. 32 ja 217 — 1921 a. põhjal („Riigi Teataja“ nr. nr. 4 ja 117 — 1921 a.).

Et kauplemisel järelejäänud mängukaartid registreerida, mis wäljamaalt sisse toodud ajal, kus nende sissewedu weel keelatud ei olnud, ja et ära hoida wäljamaa mängukaartide edaspidist sissetoomist salakaubitsemise teel, tuleks kõik tähendatud wäljamaa kaartid, mis kuni

31. detsembrini 1923 a. kauplustes leitakse, tollimärkidega warustada.

Selles mõttes on käesolew seaduseelnõu kokku seatud Riigikogule esitamiseks.

Lisa nr. 43.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

wäljamaalt sissetoodud mängukaartide tollimärkidega warustamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon wõttis peale redaktsiooniliste paranduste wastu järgmised sisulised parandused:

§ 1. 1) Sõna „Kaubaomanikud“ asemel „kauplejad“, kuna wiimase sõnaga kohustused pannakse otsekohe kaupleja peale, ilma et ta ennast sellega wabandada saaks, et ta kaubaomanik ei ole.

2) Leiti ülearune olewat „aja jooksul 10. oktoobrist“, sest et teada ei ole, kuna seadus „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatakse, mis ajast alates ka wäljamaa mängukaartide ettenäitamine tolliasutustele tegelikult wõib alata.

§ 2 lõpus wõeti muudatus ette, mille järele dokumentide asemel, et mängukaartid seaduslikult sisse weetud, nõutakse tollikwiitungid selle tõenduseks, et nende mängukaartide pealt tollimaks õiendatud on. See redaktsioon wastab ka „Riigi Teatajas“ nr. 1/2 — 1923 a. awaldatud „wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seaduse“ redaktsioonile.

Muus osas ühineb rahaasjanduse komisjon Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga.

Lisa nr. 44.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI NING ROOTSI WAHEL SÕLMITUD KAUBALEPINGU KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi wälisministri ning Rootsi erakorralise saadiku ja täisõiguliku ministri Eestis wahel 7. juulil 1923 a. wahetatud nooted Eesti ja Rootsi wastastikuste kaubandusliikude wahekordade arendamise ja edendamise asjus tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Nootede tekst ühes eestikeelse tõlkega avaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 45.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ning Rootsi wahel sõlmitud kaubalepingu kinnitamise seadusele.

5. weebuaril 1921 a. tegi siinne Rootsi konsul ühes Daani ja Norra walitsuste esitajatega, Rootsi de jure tunnustamisest teatades, oma walitsuse ülesandel ettepaneku, et Rootsi-Eesti kaubanduslik läbikäimine enamsoodustuse alusel ära korraldataks. Ettepaneku kohta wõttis Wabariigi Walitsus seisukoha, otsustades 9. weebuaril 1921 a.: „Wolitada wälisministrit läbirääkimistesse astuma Rootsi, Norra ja Daani kuningriikide walitsustega kaubalepingute tegemiseks enamsoodustuse tingimuse alusel“, missugusest Wabariigi Walitsuse otsusest Rootsi walitsusele ametlikult teada anti 28. mail 1921 a. Sellele teadaandele järgnes Rootsi poolt meie Skandinaawia esitaja kaudu kirjalik ettepanek kokkuleppe sõlmimiseks nootede wahetamise kujul, missugusele ettepanekule ka noote tekst juurde oli lisatud.

Peale ettepaneku arutamist Tallinnas otsustati Rootsi noote tekst heaks kiita ning Eesti poolt ette panna meiepoolse noote kawa. Kuna Rootsi kawas reserweeritud olid piirimaad Norra ja Daani, reserweeriti Eesti poolt Soome ja Läti ning peale nende weel Leedu piirimaadena, nii et eestipoolse noote punkt 4 sisu järgmiseks kujuneb:

Rootsimaa ei wõi eelmiste stipulatsioonide põhjal mitte nõuda neid erilisi eesõigusi, mis on antud wõi mida wõidakse anda Eestimaa poolt Soomele wõi Lätile, wõi Leedule wõi nendele maadele, kes Eestiga tollilepingu ühendusse astuwad, wõi majandusühingusse, wõi kõigile neile maile sennikaua, kunni neid eesõigusi mitte mõnele teisele riigile pole lubatud. Sellest andis wälisministri wolitusel meie esitaja Skandinaawias Rootsi wälisministrile 15. augustil 1921 a. ametlikult teada. Sellele teadaandele järgnes Rootsi wälisministri poolt 15. detsembril ametlik wastus, milles teatati, et olgugi et Eesti ettepanek Rootsi omast tuntawalt

kaugemale läheb, erandades soodustused, mis peale rajariikidele (pays limitrophes) ka Leedule antakse, siiski awaldab Rootsi walitsus oma nõusolekut Eesti poolt tehtud ettepanekut wastu wõtta ja on nõus mõlemite walitsuste poolt heakskiidetud nootede wahetamisele asuma. Sellega oli juba 15. detsembril 1921 a. täielik sisuline kokkulepe nootede sisu kohta saawutatud ja lõpuliikaks lahendamiseks jäi ainult üle nootesid wahetada.

Kuna wabariigi põhiseadus (§ 60, p. 3) nõuab, et walitsus teiste riikidega lepinguid tehes neid Riigikogule kinnitamiseks peab esitama ja kuna soowitaw on, et Eesti-Rootsi kaubalepingu nootede ratifitseerimine Riigikogu poolt, pärast nende wahetamist, takistamata wõiks sündida, peeti tarwilikuks ülemiste asjaolude kohta Riigikogu ees erakordse teadaandega esineda.

Riigikogu omal koosolekul 1. märtsil 1923 a. wõttis wastu Wabariigi Walitsuse teadaande puhul Eesti-Rootsi kaubalepingu kohta järgmise ülemineku wõrmi:

„Riigikogu, ära kuulates wälisministri teadaande, tunnistab tarwilikuks kaubalepingu — nootede wahetamist Eesti ja Rootsi wahel wälisministri poolt esitatud kawade alusel, kuid peab soowitawaks, et erilised soodustused ka Wenemaa tarwis reserweeritaks, ja läheb päewakorras edasi“.

Selle otsuse põhjal ja juhtnõõridel on Eesti ja Rootsi walitsuse wahel alla kirjutatud Eesti-Rootsi kaubalepingu kohta käiwad nooted, milles ka Wenemaa on reserweeritud.

Lisa nr. 46.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti ning Rootsi wahel sõlmitud kaubalepingu kinnitamise seadusele.

Riigikogu juhatus otsusega 27. sept. s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon omal koosolekul 22. oktoobril s. a. waatas selle seaduseelnõu läbi ning esitab ta üksikute redaktsiooniliste parandustega Wabariigi Walitsuse motiwiwidel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 47.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KOLMANDA RAHWUSWAHELISE TÖÖKONWERENTSI POOLT GENFIS WASTUWÕETUD NÄDALAPUHKEPÄEWA KONWENTSIOONI KINNITAMISE SEDAUS.

§ 1. Kolmanda rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genfis (25. oktoobrist kuni 19. nowembrini 1921 a.) wastuwõetud konwentsiooni eelnõu nädalapuhkepäewa kohta tööstus-ettewõtetes tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

§ 2. Paragrahw 1. tähendatud konwentsioon eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

mille kinnitamine meie oludes enesega mitte mingisuguseid iseäraldusi kaasa ei too, täiesti wastuwõetawaks.

Konwentsiooni punkt 4 annab täieliku wõimaluse tarwitusele wõtta iganädalast puhkepäewa ka raudteedel, ning teistes ettewõtetes, kus täpipealne nädalapuhkepäewast kinnihoidmine wõiks raskusi tekitada.

See konwentsioon on ka teistes riikides wastu wõetud, eriti meie naaberriikide Soome ja Läti poolt.

Arwesse wõttes, et konwentsiooni art. 11 põhjal wiimase määrused tulewad ellu wiia hiljemalt 1. jaanuariks 1924 a. ja et selleks on tarwis makswates seadustes teha mõnesuguseid muudatusi, pannakse ühtlasi Riigikogule heakskiitmiseks ette ka tööstusettewõtete puhkepäewade seaduseelnõu.

Lisa nr. 48.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kolmanda rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genfis wastuwõetud nädalapuhkepäewa konwentsiooni kinnitamise seadusele.

Kolmanda rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genfis wõeti wastu seitse konwentsiooni eelnõu. Nendest tunnustati Riigikogu poolt 29. juunil 1922 a. kuus eelnõu kinnitatuks („Riigi Teataja“ nr. 104/105, seadus nr. 81) tööstusettewõtetes nädalapuhkepäewa kohta käiwa konwentsiooni eelnõu kinnitamise ettepanek lükati aga edasi, sest Wabariigi Walitsuse poolt konwentsioonide eelnõude läbiwaatamiseks määratud erikommisjon pidas tarwilikuks seda eelnõu riigi majandusnõukogule läbiwaatamiseks anda. Majandusnõukogu ei tulnud aga üldse enam kokku ja tema arwamist oli wõimatu teada saada. Kuid wiivitada enam ei wõi, sest Versailles'i rahulepingu § 405 põhjal määratud aastane tähtaeg konwentsiooni eelnõu esitamiseks Riigikogule ratifitseerimiseks möödus juba 19. nowembril 1922 a., ning ka erijuhtumisteks ettenähtud 18 kuuline tähtaeg möödus 19. mail 1923 a. Sellepärast anti konwentsiooni eelnõu uuesti komisjoni, mille liikmed olid töö-hoolekande-, sise-, välis-, kohtu-, teede- ja kaubandus-tööstusministrid. Komisjoni istungil 27. märtsil 1923 a. tunnustati konwentsiooni eelnõu,

Lisa nr. 49.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

kolmanda rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genfis wastuwõetud nädalapuhkepäewade konwentsiooni kinnitamise seadusele.

Riigikogu juhatuse otsusega 10. aug. s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskommisjon omal koosolekul 22. oktoobril s. a. waatas selle seaduseelnõu läbi ning esitas seaduseelnõu üksikute redaktsiooniliste parandustega Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 50.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

10-ne WERSTALISSE MANNERMAA PIIRIÄRSSESSE MAARIPPA JA ÜLE RIIGIPIIRI KAUPADE, TOIDUAINETE JA LOOMADE WÄLJAWEO KOHTA.

§ 1. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 6. septembril 1920 a. wastuwõetud seadus nr. 320 — kaupade, toiduainete ja loomade wäljaweo kohta 10-ne werstalise mannermaa piiriäärsesse maarippa ja üle riigipiiri, mis wälja kuulutatud „Riigi Teatajas“ nr. 155/156 — 1920 a., kaotatakse ära.

§ 2. Kõik selle seaduse maksmapanemise ajaks lõpetamata jäänud kohtuasjad, mis eelpoolnimetatud seaduse nr. 320 §§ 3—4 nõudmiste vastu eksimiste tõttu tekkinud, lõpetatakse ära ja isikud, kes nende peale pandud karistusi ära ei ole kandnud, wabastatakse kandmatajäänud karistusest.

§ 3. Käesolew seadus hakkab maksma tema wäljakuulutamise päewast arwates.

Lisa nr. 51.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele 10-ne werstalise mannermaa piiriäärsesse maarippa ja üle riigipiiri kaupade, toiduainete ja loomade wäljaweo kohta.

6. septembril 1920 a. pandi Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal maksma seadus kaupade, toiduainete ja loomade wäljaweo kohta 10-ne werstalise mannermaa piiriäärsesse maarippa ja üle riigipiiri („Riigi Teataja“ nr. 155/156 — seadus nr. 320).

Tähendatud seadusega seati sisse kogu Eesti mannermaa piiril 10-ne werstaline piiriwõo selleks, et takistada kaupade salakaubana üle piiri woolamist.

Kuiwõrd tarwilik ja otstarbekohane ei olnud see seadus tema maksmapanemise ajal, kunas Eesti alles oma majandusliku ja poliitilise seisukorra edendamisele ja kindlustamisele asus ja kunas meie noor riik peale kurnawa sõja ja okkupatsiooni suurt kaupade ja toiduainete puudust kannatas, on see seadus käesolewal ajal, kus meil kindel riigikord ja organiseeritud piiriwalwe olemas, täiesti iganenud, sest tema tekitab oma lubade süsteemiga kohalikkudele elanikkudele wäga suuri raskusi. Mitte ainult kaupade ja loomade sisseweoks ei tule lubasid muretseda, waid ka iga möödapääsemata tarwiliku kaupade ja loomade ümberpaigutamiseks ühest wallast wõi ühest maakonnast teise, nagu wilja weskile wiimiseks, töö eest wiljaga palgasaamise juures, maaribas asuwate linnade toiduainetega warustamine jne., wõib ainult wastawate omawalitsuste asutustest wäljaantud lubade põhjal sündida, mille nõutamine igakord kuludega ja ajawiitmisega seotud on.

Olude muutmistele ja rahuaegse rahwa normaal elutingimistele wastawalt

on nimetatud seadus 10-ne werstalise maariba kohta osalt juba muudetud ja osa sellest maaribast, Riia lahest kunni Emajõe ni täiesti wabaks lastud. („Riigi Teataja“ nr. 13 ja 72 — 1922 a.). Piiriwõos Emajõest kunni Soome laheni on aga weel käesolewal ajal seadus oma terwes ulatuses maksew.

Et wiimast maaribaala kohalikkudele elanikkudele takistawatest oludest wabastada, leiab kaubandus-tööstusministeerium tarwilikuks ülalnimetatud seadust — kaupade, toiduainete ja loomade 10-ne werstalise maarippa sisse- ja wäljaweo kohta — maksma jäänud osas — ära muuta.

Lisan weel juurde, et ka sõjaministeerium, kui endine piiriwalwe asutus, sama seaduse äramuutmist täiesti tarwilikuks ja otstarbekohaseks leiab.

Sel otstarbel esitatud seaduses on ette nähtud ka paragrahw, mille järele endise seaduse maksuse ajal lõpetamata jäänud kohtuasjad — lõpetatakse ära käesolewa seaduse maksmapanemise ajaks ning isikud, kes nende peale pandud karistusi selleks ajaks weel ei ole ära kandnud — wabastatakse kandmatajäänud karistusest. See paragrahw on tingitud sellega, et kui seadus juba on tunnistanud äraiganenuks, siis oleks õiglane, kui ka wiimase vastu eksijatelt süüdistused ja karistused ära jääksid.

Lisa nr. 52.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

piiriäärsesse maarippa ja üle riigipiiri kaupade, toiduainete ja loomade wäljaweo seaduse muutmise seadusele.

Üldkommissjoni poolt on § 1 redaktsioon muudetud selletõttu, et 6. septembri 1920 a. seadus nr. 320 selles osas, mis puutub kaupade üle riigipiiri weosse, juba ära on muudetud tolliseadustiku maksmapanemise seadusega (Seadus tollikorralduse kohta — „Riigi Teataja“ nr. 45/46 — 1923 a.) ja seega waja on ära muuta ainult see osa, mis weel maksma jääb ja mis puutub kaupade, toiduainete ja loomade weosse piiriäärsesse maarippa.

§ 3 on wälja jäetud, kui ülearune.

Üldkommissjoni ühineb Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividega seaduse tarwilikkuse üle ja esitab käesolewa seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 53.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

WENE AJUTISE WALITSUSE MÄÄRUSE 29. VII. 1917 (SOBR. USAK. I RASP. PRAW. 1917 A. NR. 1184) VI OSA § 2-se ÄRAMUUTMISE JA WANGISTUSSEADUSE (S. K. XIV K. 1890 A. W.) § 363 MAKSMAPANEMISE JA TÄIENDAMISE KOHTA.

Wene ajutise walitsuse määruse 29. VII. 1917 a. (sobr. usak. i rasp. praw. 1917 a. nr. 1184) VI osa § 2-ne muudetakse ära; wangistusseaduse (S. k. XIV k. 1890 a. w.) § 363 pannakse maksma endises redaktsioonis, tasumaksmist alates 1. jaanuarist 1923 a.

Wangistusseaduse § 363 täiendatakse märkusega: „Tasumääramine wangimajade peawalitsuse ja wangistusasutuste ametnikkudele ja teenijatele sünnib kohutuministri kinnitusel wangimajade peawalitsuse ülema ettepanekul.

Lisa nr. 54.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele Wene ajutise walitsuse määruse 29. VII 1917 a. (sobr. usak. i rasp. praw. 1917 a. nr. 1184) VI osa § 2-se äramuutmise ja wangistusseaduse (S. k. XIV k. 1890 a. w.) § 363 maksmapanemise ja täiendamise kohta.

Wäga tähtsaks teguriks wangistusasutuste olukorras on wangide tööd: 1) wahialuste meeolelu ümberkasvatamises ja nendest tulewaste kasulikkude kaaskodanikkude loomises, 2) nende ja nende perekondadele, peale wabastamist, eluülespidamise kindlustamises ning 3) riigikassa sissetulekute suurendamises ja seega wahialuste ülespidamise kulude vähendamises. Wahialuste tööde organiseerimine ja leidmine, tööde ja materjaalide arwestamine, wahialuste walwe sise- ja välis- töödel nõuawad wangimaja ülemuselt, ametnikkudelt ja teenijatelt iseäralikku jõupingutust ja asjaarmastust, kuid suurel määral ka wastutust. Praegu, kus juba otsekoheseks wangimaja walitsemiseks, asjaajamiseks ja arwepidamiseks harilikust teenistusajast ei jätku, tuleb wangi-

maja ametnikkudel tööstusalal suuremalt osalt üle määratud tööaja, öhtuti ja ööseti, tegutseda, ilma et nemad sealjuures oma waewa ja püüdmise eest oleks õigustatud mingisugust lisatasu saama. Mööda minnes peab tähendama, et teenistusala wangistusasutustes üldse üks raskemaist ja wastutusrikkamaist riigi kodanlistes ametkondades on, kus ametnikkude ergud ööd kui päewad pinewil on ning alati iga-sugusteks juhtumisteks kohal peawad olema. Seda tunnistas ka Wene walitsus, määrates Wene pensioniseaduse järele wangimajade ametkonnas täie pensioni määraks 25 a. teenistust, kuna see teistes ametkondades 35 a. oli; peale selle wangimaja ametnikkudel ja teenijatel olid tarwitada prii korterid ühes kütte ja walgustusega ja muud mõnusused. Praegusel ajal on aga wangimajade ametnikkude ja teenijate materjaalne seisukord, wõrreldes teiste ametkondega, nii mõneski asjas kaugele maha jäänud. Sarnane asjaolu ei jäta ka mõju awaldamata tööstuse edene-mise peale, sest kellelegi ei paku lõbu wõtta enese peale rohkem waewa ja wastutust, kui seda otsekohesed kohused wangimaja walitsemises nõuawad: on ju palju muretum ja hõlpsam teostada wahialuste järelwalwet kambrites, kui tööko-dades wõi wälis- töödel. Wangide välis- töödele saatmine nõuab wäga suurt ette- waatust põgenemiste ärahoidmiseks, mis siiski paratamata ette tulewad, kaasa tuues mitmesuguseid sekeldusi, mis tihti ametnikkude ja teenijate kohtuallaandmi- sega lõpewad. Peale selle ühes tööde edenemisega suureneb märksa iseenesest keeruline wangimaja arwepidamine ja as- jaajamine.

Wangistusseadus (Уст. сод. под. стр. S. k. XIV w. 1909 a järg) § 363 lõpuosa järel oli wangimaja ametnikkudele ja teenijatele ette nähtud lisatasu maksmine, mis lisapalgaks loeti, $\frac{1}{4}$ „wangimaja osasse“ arwatawast wangide töödest sissetulnud summast, missugune lisatasu maksmine Wene ajutise walitsuse mää- rusega 29. juulist 1917 a. muudeti ning sel- lege ka meil praegu maksew pole. Wene ajutine walitsus oli sunnitud seda tegema, sest wangimajade töökojad peale 1917 a. rewolutsiooni olid kõik ära lõhutud, tööd jätkata oli wõimatu, mispärast ka sisse- tulekuid ei olnud tööde eest lisapalga maksmiseks. Elu aga läks kallimaks, mis põhjal palgad riigikassa kulul kahekord- selt kõrgendati. Pealegi wõeti ülemal- nimetatud kui ka paljudel teistel aladel

seaduste muutmised ette toleaegete riigitegelaste mõttekujutuste põhjal, et tsaarivalitsuse kukutamise ka kodanikud on muutunud korruga ideaalseiks ja walmis on ennastalgawalt ning surweawaldseta, kui ka ergutusabinõudeta, end riigile ja ühiskonnale ohwerdama, mis igatahes suur pettumus oli.

Wiimaste aastate jooksul, kus jälle praktilisele elule läheneda püütakse, on suurem osa rewolutsiooni ajal ülesseatud teooriatest, kui tegelikule elule mittewastawad, kõrwale heidetud. Nii näiteks maksetakse riigi eelarwe kulul meil raudteelastele — tööjuhtidele, tööjuhatajatele, rongi- ja weduriteenijatele, selle peale waatamata, et nemad oma otsekoheste kohuste eest riigilt palka saawad, weel lisatasu („Riigi Teataja“ nr. 215/216 — 1920 a.) ning peale seda maksab riigi põlewkiwitööstus wedurijuhtidele weel omalt poolt põlewkiwiga kütmise pealt preemiat. Samuti maksetakse ergutusraha ning preemiaid weel teistes ametkondades, nagu: maksuinspeksioonis, wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitseis, piirwalwes ja tolliwalitsuses.

Mis puutub teistesse riigietewõtete, siis kiratsesid ka nemad just liig keerulise asjaajamise ning wõimaluse puudumisel tarwilikkudele tööjõududele maksta wastawat tasu, mida harilikud riigiametnikkude koosseisud ei luba. Selletõttu on ka suuremad riigietewõtted nagu põlewkiwi- ja turbatööstused, riigitrükikoda, tegutsema pandud iseäralikkude Riigikogu poolt wastuwõetud määruste põhjal. Neis määrustes on ette nähtud eritasu juhatusele, ametnikkudele ja tööliste ning nende olukorra parandamiseks 15% puhaskasust. Kui nii, siis miks ei wõi wangimaja teenijad oma ülemäärase teenistuse ja ettewõtlikkuse eest tasu saada, milleks nemad iseäranis õigus- tatud on weel selletõttu, et tööstus tuli sisse seada rewolutsiooni tuhingus ärälõhutud wangimajade töökodade waresmetel, kus kõik tööriistad ja abinõud kas häwitatud wõi warastatud olid, mis kõik, wõrdlemisi lühikese aja jooksul, peaaegu omal jõul korda seati, sest Wabariigi Walitsuse poolt laenuks saadud 30.000 marka ei jätkunud kuigi paljaks, sest nagu allpool näha, on wangimajade töökodade inventaari praegune wäärtus — 1.721.600 mk., mis kõik on muretsetud tööde sissetulekust.

Sennini on wangimajade peawalitsus suutnud riigikassale anda puhtas rahas

riigitulude arwele § 14 p. 7 ja § 17 p. 5.

1919 a. riigi osa 21. now.	
1921 a. tsk. nr. 1925/685	41.211.25
1920 a. riigi osa 21. now.	
1921 a. tsk. nr. 1925/685	623.558.75
1921 a. riigi osa 29. märtsil	
1922 a. tsk. nr. 28960/72	1.548.844.41
1922 a. riigi osa 29. märtsil s.	
a. panga teade nr. 7725	2.417.779.—

Kokku 4.631.393.41

Peale selle oli wangimajade töökodadel 1. jaan. 1923 a.:

a) töörahast, peajasjalikult wangimaja osast ja töö- kuldudest ostetud inventaari (tööriistad ja masinad)	1.721.600.—
b) töökodades materjaale	1.049.800.—
c) rahas, awansides ning ta- sum. wõlgades	5.943.044.—

Kokku 8.714.444.—

Üldse 13.345.837.41,

missugune summa on wangide tööd- st 3½ aasta jooksul sisse wõetud ja puhtaks riigi tuluks lugeda tuleb.

Siia juurde pole arwatud tulu metsa-, põllu- ja turbatööstusest, sest nimetatud tööstused pole üldised kõigi wangistus- asutuste kohta. Wiimased andsid puhaskasu sama aja jooksul 2.590.496 mk.

Üksikute aastate järele andsid wangide tööd brutto sissetulekut:

1919 aastal II poolel	315.485.—
1920 „	3.286.282.—
1921 „	6.707.607.—
1922 „	12.573.584.—

Nagu sellest näha, on wangide tööd jõudsasti arenenud, see on iga eelmise aastaga wõrreldes ligi 100% wõrra rohkem sissetulekut andes, mis peajasjalikult peawalitsuse alaliste käskude ja sundimiste tagajärjel on saawutatud. Et möödunud aastatel üldisest wangide tööjõust ainult 10—25% ära kasutatud on, wõib julgesti oletada, et tulewikus aastane brutto sissetulek vähemalt 50 miljoni margani tõusta wõib, kui wangistus- astuste juhid omale eesmärgiks wõtaksid, et mitte ükski wang ei tohiks wangimajas tööta istuda, mis ainult siis wõib teostatud saada, kui eelpoolkirjeldatud töö ja waewa eest tasumaksmine täide wiiakse.

Sellepärast peaks muudetud seaduses ettenähtud tasumaksmine jälle maksa pandama, missugune olukord just kõige- pealt tööstuse edenemisele ja suuremal määral wangide tööjõu ärakasutamisele

kaasa aitama saab, tuues eestkätt wahi-
alustele moraalset parandust, kui ka riigile
sissetulekut, sest praegusel ajal
waatawad wangimajaametnikud õigusega
wangide tööde, kui üleliigse ja nende töö-
waewa kui tasuta eksploateerimise objekti
peale ja kuigi see kõik riigi huwides sünnib,
ei wõiks siiski wangistusasutuste
ametnikkudelt rohkem eneseohwerdamist
nõuda, kui seda teistelt ametnikkudelt
nõutakse.

Tasumaksimine on ka Lätis möödunud
1922 aastast uuesti maksuma pandud.

Lisa nr. 55.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

seadusele Wene ajutise walitsuse määruse
29. VII 1917 a. (sobr. usak. i rasp. praw.
1917 a. nr. 1184) VI osa § 2-se äramuut-
mise ja wangistusseaduse (S. k. XIV k.
1890 a. w.) § 363 maksmapanemise ja
täiendamise kohta.

Üldkommisjon, eelpooltähendatud sea-
duseelnõu läbi arutades, tunnistas põhi-
mõttelikult tarwilikuks lisatasu maksmise
neile wangimajade ametnikkudele ja teeni-
jatele, kes tegelikult wangide töid kor-
raldawad ja nende järele walwawad, alus-
tel, mis wangistusseaduse § 363 ette
nähtud.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud
kujul on aga seaduseelnõu wastolu wangis-
tusseaduse § 363. ja annab wõimaluse
tasu määrata a) wangimaja peawalitsuse
ametnikkudele ja teenijatele ja b) ka neile
wangistusasutuste ametnikkudele ja teeni-
jatele, kes otsekohe wangide töid ei juhi
ja nende järele ei walwa.

Peale selle tekib wastolu wangistus-
seaduse § 370, milles ette nähtud tasu-
määramise kord.

Walitsuse poolt kawatsetud uus tasu-
määramise kord (wangimajade peawalit-
suse ülema ettepanekul, kohtuministri
kinnitusel) tunnistati komisjoni poolt
mittesoowitawaks ja leiti tarwilikuks, et
jaotuse aluseks wõetawad üldised põhi-
mõtted tuleksid seaduses ära tähendada.

Neil põhjustel leiab üldkommisjon, et
seaduseelnõu ettepanud kujul wastuwõt-
matu ja paneb Riigikogule ette seda tagasi
lükata.

Lisa nr. 56.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS MERILAEWADE POSIT- SIOONLATERNATE KOHTA.

§ 1. Seaduses (S. k. XI 2 j. 1903 a. ja
järg 1912 a. § 467 lisa) ettenähtud nõuete
täitmiseks merilaewade tulede kohta, pea-
wad kõik Eesti ning ka Eesti sadamatesse
sissesõitwad ehk nendest väljasõitwad
wäljamaa merilaewad määrustele wasta-
wate positsioonlaternatega warustatud
olema.

§ 2. Määrused merilaewade posit-
sioonlaternate sisseseade kohta antakse
välja Wabariigi Walitsuse poolt.

§ 3. Merilaewade positsioonlaternate
järelwaatus teostatakse meriasjanduse
peawalitsuse tuleturnide osakonna poolt,
kes selle kohta tunnistuse välja annab, et
positsioonlaternad neile määrustele wasta-
tawad. See tunnistus peab alati laewal
alal hoitama.

Wäljaantawate tunnistuste eest wõe-
takse maksu, mille suuruse kindlaks mää-
rab teedeminister.

§ 4. Kõik käesolewa seaduse § 1
tähendatud laewad kontroleeritakse kohalikkude
sadamawõimude poolt, kas
wastawad positsioonlaternad Wabariigi
Walitsuse poolt wäljaantud määrustele
(§ 2) ning on laewal õieti üles seatud ja
kas on olemas § 3 ettenähtud tunnistused.

§ 5. Wäljamaa merilaewade kohta
loetakse selle seaduse nõuded täidetuks,
kui nad warustatud on laewal olewate
positsioonlaternate kohta oma riigi wasta-
wate ametasutuste tunnistustega ja
nende riigi ja Eesti wahel on sõlmitud
konwentsioon positsioonlaternate tunnis-
tuste wastastikku tunnustamise kohta ehk
kui need riigid ilma sellekohase konwent-
sioonita Eesti wabariigi tunnistusi tun-
nustawad.

Lisa nr. 57.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI seadusele merilaewade positsioonlater- nate kohta.

Merilaewade tuled peawad wastama
teatawatele nõuetele, mis kaubandussea-
dustikus rahwuswaheliste konwentsioo-
nide põhjal kindlaks määratud. Tähenda-

tud nõuete täitmiseks peavad laewad warustatud olema sellekohaste positsioonlaternatega. Wiimaste kohta on teistes kultuurriikides välja antud seaduslikul teel juhtnöörid, nagu Inglismaal (Merchant Shipping Act.) Saksamaal (Kaiserliche Verordnung), Soomes (Senat), jne. ja antakse wastawate riigiasutuste poolt selle kohta tunnistused välja, et laternad nõuetele wastawad.

Tähendatud tunnistuste peale panakse suurt rõhku ekspertide ja kohtute poolt hawarii põhjuste selgitamise ja kahjutasu küsimuste lahendamise juures. Praegu tuleb Eesti laewaomanikkudel, kes soowiwad soetada omale sellekohased tunnistused, tarwitada wäljamaa laternaid, kuna Eestis on olemas tehased, kes laternaid walmistawad, mille kohta aga tunnistusi välja anda ei ole wõimalik sellekohase seaduse puudusel.

Tunnistuste wäljaandmisest on huwitatud laiemad ringkonnad, kes sellekohaste palwetega esinesid teedeministriumile.

Lisa nr. 58.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

merilaewade positsioonlaternate ja udu-signaalide seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga, leidis waid tarwiliku olewat laiendada käesolewat seadust udusignaalide sisseseadete kohta, mille pärast siis ka wastawalt täiendatud on nii üksikud paragrahwid, kui ka pealkiri.

Teised muudatused on redaktsioonilised ümberpaigutused.

Lisa nr. 59.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU RIIGI SADAMATEHA- TEHASTE ÜMBERMOODUSTAMISE KOHTA.

§ 1. Riigi sadamatehased moodustatakse ümber meriasjanduse peawalitsuse abiettewõtteks laewade paranduse alal.

§ 2. Riigi sadamatehaste ümbermoodustamine teostatakse teedeministri kor-

raldusel ja tema poolt wäljaantud instruksioonide põhjal meriasjanduse peawalitsuse kaudu.

§ 3. Riigi sadamatehaste üleliigse ja mitte kõlbliku waranduse likwideerimine sünnib kas awalikul enampakkumise teel wõi majanduslikul alusel. Meriasjanduse peawalitsusel on õigus teostada waranduste likwideerimist majanduslikul alusel kunni 5.000.000 mk. teedeministri kinnituse ja samal alusel piiramata summa peale Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal teedeministri ettepanekul. Awalikud enampakkumised kinnitab teedeminister.

Märkus. Enampakkumistest kuulutatakse „Riigi Teatajas“ ja kohalikkudes ajalehtedes wähemalt 14 päewa ette.

§ 4. Waranduste likwideerimise küsimused otsustatakse riigikontrolli esitaja juuresolekul. Wiimasel on õigus kahe järgnewa päewa jooksul pärast likwideerimisesse puutuwate küsimuste otsustamist protesti awaldada. Sel juhtumisel on riigikontrolloöri õigus järgnewa kümne päewa jooksul anda ülemaltähendatud otsuse kohta teedeministrile motiweeritud protesti, saates ära kirja sellest protestist meriasjanduse peawalitsusele. Samuti on riigikontrolloöri õigus määrata asjatundjaid ja rewidentehaste ümbermoodustamise ja waranduste likwideerimise asjaajamise faktiliseks rewideerimiseks ja kontroleerimiseks. Asjatundjate ja rewidentide arwamised ja otsused antakse meriasjanduse peawalitsuse juhatajale teada ja saadetakse ühes juhataja seletustega teedeministrile. Juhtumistel, kui teedeminister wõimalikuks ei leia riigikontrolloöri arwamisega nõus olla, esitatakse küsimus Wabariigi Walitsusele.

Märkus. Kui § 4 nimetatud tähtaegadel teateid protesti awaldamiseks ei ilmu, astuwad sellekohased otsused jõusse ja saadetakse täide.

§ 5. Wabanew, tehaste ümbermoodustamisel, liikumata warandus ja maa-ala antakse üle meriasjanduse peawalitsuse korraldusse Tallinna kaubasadama laiendamiseks.

§ 6. Kõik tehaste ümbermoodustamise puhul wabanewad tehaste ametnikud, teenijad ja tööliised wabastatakse seaduses ettenähtud koosseisu wähendamise korras.

§ 7. Peale riigi sadamatehaste ümbermoodustamist antakse kõik tehaste aktid ja toimetus meriasjanduse peawalitsusele üle.

Lisa nr. 60.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI**seaduseelnõule riigi sadamatehaste ümbermoodustamise kohta.**

Riigikogu rahaasjanduse komisjoni poolt 19. jaanuaril 1923 a. tunnistati riigi sadamatehased praegusel kujul mitte otstarbekohasteks ja nõuetele wastawateks. Teiselt poolt peawad igal suuremal sadamal, nagu Eestis Tallinn on, oma ajakohased laewa parandustöökojad olema. Selle teostamiseks tuleks sadamatehased ümber moodustada meriasjanduse peawalitsuse abiettewõtteks laewade paranduse alal. Tehaste ümbermoodustamisest oleneb ka kaubasadama laiendamine, mille läbiwiimist nõuawad tarwidused kaubanduse ja transpordi alal.

Seaduseelnõu sadamatehaste likwideerimise kohta esitati Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule. Esitatud kujus ei leidnud aga Riigikogu rahaasjanduse komisjon seda seaduseelnõu wastuwõtawaks, ja andis teada Wabariigi Walitsusele oma seisukoha selles küsimuses, kus muuseas ära tähendatud, et tehaste ümberkorraldamine peaks sündima teedeministri ümberkorraldamise teedeministri korraldusel, kusjuures tuleb kindlaks määrata teedeministri wolitused tehaste üleliigse waranduse likwideerimise asjus ja riigikontrolli tegewuse piiride ümberkorraldamise juures. Uue seaduseelnõu kokkuseadmise juures on arwesse wõetud tähendatud näpunäited. Peale selle on loobutud „Meriasjanduse korraldamise“ rahastiku (fond) asutamist üleliigse sadamatehaste waranduse müügist sissetulewatest summadest, millest oli kawatsetud katta kõiki kulusid, mis seotud tehaste ümberkorraldamisega ja sadamate laiendamise ja korraldamisega Eestis. Sellekohased summad tuleks siis riigi tuludena üles wõtta üldises korras, kuna tehaste ümbermoodustamise kulud aasta eelarwetusse.

Wabariigi Walitsuse 24. jaanuari 1923 a. otsusega on sadamatehased ajutiselt, kuni küsimuse lahendamiseni seadusandlikul teel, kaubandus-tööstusministeeriumi alt teedeministeeriumi alla üle wiidud ja meriasjanduse peawalitsuse korraldusse antud.

Lisa nr. 61.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RIIGI SADAMATEHASTE ÜMBERMOODUSTAMISE SEADUS.

§ 1. Riigi sadamatehased moodustatakse ümber meriasjanduse peawalitsuse abiettewõtteks laewaparanduse alal, selles ulatuses, mis wõimaldab täielikult praeguste ujuwate dokkide ärakasutamist. Tehased paigutatakse Uue-sadama piirkonda.

Märkus. Nimetatud abiettewõttesse töösaamises on sadamatehaste senistel töölistel ja ametnikkudel eesõigus.

§ 2. Riigi sadamatehaste ümbermoodustamine teostatakse teedeministri korraldusel, tema poolt wäljaantud ja Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud instruksioonide põhjal.

Lisa nr. 62.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI**riigi sadamatehaste ümbermoodustamise seadusele.**

Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud seaduseelnõu riigi sadamatehaste ümbermoodustamise kohta jagunes sisuliselt kahte ossa: tehaste ümbermoodustamine ja tehaste päralt olewate üleliigsete ja mitte tarwilikkude waranduste ja materjaalide likwideerimise lihtsustatud kord.

Sadamatehaste praegune tegewus on takistatud mitte otstarbekohase töökodade paigutamise, ujuwate dokkide kauguse ja mitme teise tehnilise takistuse tõttu. Asudes Tallinna kaubasadama territooriumil — takistawad tehased sadama otstarbekohast arenemist, kuna ümbermoodustamine wana koha peal ka ei wõimalda tööproduktiivsuse tõstmist ja jookswate kulude wähendamist sel määral, kui seda tegelikult nõuawad praegusaegsed laewa parandustööde hinnad. Et aga riigil, kui hulga laewade omanikul, oma laewaparanduse töökojad olema peawad, siis ei wõi juttugi olla sadamatehaste likwideerimisest, waid peab neid nüüdisaegse tehnika nõuete kohaselt ümber moodustama.

Seda kõiki arwesse wõttes ja tutwunedes eriteadlaste sellekohaste arwamiste ja mitmekülsete esitatud materjaalidega — otsustas rahaasjanduse komisjon wastu wõtta seda osa walitsuse poolt esitatud seaduseelnõust, mis käsitab tehaste ümbermoodustamist, tehes waid wäiksemaid parandusi ja täiendusi.

Mis puutub seaduseelnõu endise teksti teise osasse, tehaste päralt olewa üleliigse waranduse ja materjaalide likwideerimise lihtsustatud korra kohta, — siis otsustas rahaasjanduse komisjon selle kohta käiwad paragrahwid wälja jätta, sest, silmas pidades waranduste kõrget wäärtust, oleks soowitaw, et Wabariigi Walitsus selle kohta eriseaduseelnõu esitaks.

Täiendusena on § 1-sele juurde lisatud märkus — tööliste ja ametnikkude huwide kaitseks.

Lisa nr. 63.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

ÖLLE WALMISTAMISE JA MÜÜGI SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUSEELNÕU.

Riigikogu poolt 4. aprillil 1921 a. wastu wõetud ölle walmistamise ja müügi seadus („Riigi Teataja“ 1921 a. nr. 27) täiendatakse järgmiselt:

1) § 21. I. Öllewabrikutes rikkunud ölle pealt, mis tarwitamiseks kõlbmatuks tunnistatud ja ära häwitatud, jäetakse aktsiisimaks maha. Mahajäetawa aktsiisimaksu suurus tehakse kindlaks igal üksikul juhtumisel aktsiisi peawalitsuse poolt kokkuleppel riigikontrolliga.

2) § 31 punkt

g) aktsiisimaksu mahajätmise korda ölle rikkiminemise puhul.

Lisa nr. 64.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

ölle walmistamise ja müügi seaduse täiendamise seaduseelnõule.

Aktsiisiseaduste põhimõtte järele wõetakse aktsiisimaksu tarwitamiseks walmistatawate saaduste pealt, kusjuures maks juba enne saaduste müügile lask-

mist walmistajalt sisse nõutakse, wiimane aga selle tarwitajalt tagasi saab.

Sellepärast on õigluse mõttes otstarbekohane, et saadused, mis küll tarwitamiseks walmistatud ja selle otstarbega maksustatud, kuid mille realiseerimiseks mõnesugustel põhjustel, nagu hukkumine, kõlbmatuus jne., wõimalus wõetud, aktsiisimaksust wabastataks, ettemakstud summased tagasi andes, wõi kui maks tagatise wastu wõlga jäetud, teda maha kirjutades, seda enam, et tööstus sealjuures isegi suuri kahjusid kannab (materjaalid, produtseerimise kulud jne.). Loomulikult ei tohi aga ka riigi huwid selle all kannatada. Mahajätmisest enesest ei ole riigile kahju karta, sest et rikkunud wõi hukkunud saaduste asemel lastakse uued müügile, mis niisama maksustatakse. Ent siin on tegemist küsimusega, kas on igal juhtumisel wõimalik kontroleerida,

1) et saaduste eest, mis kawatsetakse maksust wabastada, niisugune ka tõelikult tasutud on,

2) et neilt täiesti wõimalus wõetud tarwitamiseks minna ja

3) et nad wõltsitud ei ole.

Tähendatud kontroll oleks wõimalik teostada ainult rikkunud ölle kohta, kuna aga ölle hukkumise, niisama ka ölle wirde rikkumise wõi hukkumise korral, see kaunis kahtlaseks jääb, sest et nende saagi ega tarwitamise üle kontrolli ei peeta. Selletõttu näeb ka eelnõu aktsiisi mahajätmist ainult rikkunud ölle pealt ette.

Ekh küll makswas ölle walmistamise ja müügi seaduses on ette nähtud ölleaktsiisi ettemaks, millepärast oleks õigem eelnõus tarwitada „Maksetakse tagasi“, kuid et kawatus on aktsiisimaksude krediteerimise seaduseelnõuga esineda, mille elluwiiimisel aktsiisimaksu ölle pealt wõiks wõlgu jätta, kusjuures wiimasel juhtumisel aktsiisimaksust wabastamisel tuleks see lihtsalt maha kirjutada, — on tarwitatud sõna „jäetakse maha“.

Sama seaduse järele wõetakse ölleaktsiisi selle walmistamiseks tarwitatawate linnaste kaalu pealt. Et aga ölle saak (hulk, ekstrakti sisalduwuse protsent) ära ripub tarwitatawate materjaali headusest, wabriku tehnilisest wõimest ja walmistatawate ölle kangusest, ei saa mahajäetawat aktsiisimaksu määrata kindlaks määrata, waid see tuleks igal üksikul juhtumisel wälja arwata.

Käesolewa seaduseelnõu ja käsitada olewa seaduse piirides on võimalik p. 3 näidatud määruste maksmapanemisega riigi huwisid küllalt kindlustada.

Lisa nr. 65.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

õlle walmistamise ja müügi seaduse täiendamise seaduseelnõu juurde.

Rahaasjanduse komisjon arwas aktiisi tagasimaksu rikkunud õlle pealt mitte tarwilikuks, sellepärast, et sarnaseid juhtumisi õllewabrikutes wõrdlemisi harwa ette tuleb; pealegi ei ole meie õlletööstus sarnases raskes seisukorras, et ta üksikutest õlle rikkimineku juhtumistest tekkiwat kahju kanda ei jõuaks. Ka ei ole komisjonil põhjust uskuda, et rikutud õlle eest aktsiisimaksu tagasimaksmine õlle müügihinna alandamist kaasa tooks.

Neil põhjustel otsustas komisjon Riigikogule ette panna ülaltähendatud seaduseelnõu tagasi lükata.

Lisa nr. 66.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI NING DAANI WAHEL KAUBA- JA TÖÖSTUSMÄRKIDE WASTASTIKUSE KAITSE ASJUS SÕLMITUD KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi välisministri ning Daani kindral-konsuli Eestis wahel 27. juulil 1923 a. wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Daani wastastikuste kauba- ja tööstusmärkide kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Deklaratsioonide tekstid algekeltes ühes prantsuskeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 67.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ning Daani wahel kauba- ja tööstusmärkide wastastikuse kaitse asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Möödunud aasta juulikuul esines sinne Daani konsul oma walitsuse ülesandel et-

tepanekuga välisministri ees sõlmida kokkulepet leiduste, joonistuste ning mudeelite kaitse asjus, wastastikustel alustel, selleks deklaratsioonide wahetamise teed walides. Ettepanek läkitati kaubandus-tööstusministeeriumile seisukoha wõtmiseks, kes tema wastuwõtmist heaks kiites, soowi awaldas analoogilisi deklaratsioonide ka kaubamärkide asjus wahetada, mis ka Daani poolt wastu wõeti. Sel teel saawutatud kokkulepe wõimaldas ka deklaratsioonide wahetamise teostamist, mis ka 27. juulil käesolewal aastal sündinud. Ehk küll välisminister kokkulepet Wabariigi Walitsusele esitades, (välisministri ettepanek 23. XII. 1922 a. nr. 15418/2) arwamist awaldas, et arwesse wõttes makswa patendiseaduse §§ 70, 127 ning 145, olla Wabariigi Walitsus õigustatud sarnaseid deklaratsioonide walitsemise korras sõlmima, ilma et selleks Riigikogu kinnitust tarwis oleks, ollakse siiski arwamisel, et lihtseaduse normid põhiseaduse nõudmistele ees taganema peawad, ning wiimase § 60 p. 3 arwesse wõttes, mis ütleb, et „Wabariigi Walitsus teeb Eesti wabariigi nimel lepinguid wõraste riikidega ja esitab need Riigikogule kinnitamiseks“, leian, et ka käesolewad deklaratsioonid Riigikogu kinnitamist wajawad, sest oma siduwa tähtsuse poolest ei erine nad sõna kitsas mõttes lepingutest.

Mis deklaratsioonide sisusse puutub, siis on tööstus- ja kaubamärkide suhtes rahwuslik käsitlus lubatud, mis meie makswa kaubamärkide kaitseseadusega täitsa kokkukõlas on.

Lisa nr. 68.

Wäliskomisjoni ettepanek.

EESTI-DAANI WAHELISE KAUBA- JA TÖÖSTUSMÄRKIDE KAITSE KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi välisministri ning Daani kindral-konsuli Eestis wahel 27. juulil 1923 a. wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Daani wastastikuste kauba- ja tööstusmärkide kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Deklaratsioonide tekstid algekeltes ühes prantsuskeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 69.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitse kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Riigikogu juhatuse otsusega 31. okt. s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon omal koosolekul 7. now. s. a. waatas selle seaduseelnõu läbi ning esitab Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 70.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitse kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Riigikogu otsusega 9. now. s. a. anti eelnõu üldkomisjoni.

Üldkomisjon omal koosolekutel 5. ja 10. detsembril s. a. waatas Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitse kokkuleppe läbi ja esitab deklaratsiooni kinnitamise seaduse Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Üldkomisjon on § 2 muutnud selles, et käesolew seadus ei astu jõusse mitte wastuwõtmisega, waid awaldamisega „Riigi Teatajas“ ja seda sellepärast, et kokkukõlastada deklaratsiooni ja seaduse maksmahakkamist.

Lisa nr. 71.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI NING LUKSEMBURGI WAHEL KAUBA- JA TÖÖSTUSMÄRKIDE WASTASTIKUSE KAITSE ASJUS WAHETATUD DEKLARATSIOONIDE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi wälisministri ning Luksemburgi wälisministri poolt wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Luksemburgi wastastikuste kauba- ja tööstusmärkide kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks (rafititseerituks).

Deklaratsioonide tekstid algkeeles ühes eestikeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 72.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ning Luksemburgi wahel kauba- ja tööstusmärkide wastastikuse kaitse asjus wahetatud deklaratsioonide kinnitamise seadusele.

Käesolewa aasta weebruarikuul esines suurhertsogi riigi Luksemburgi wälisminister ettepanekuga sõlmida Eesti ning Luksemburgi wahel kokkulepet tööstuse- ja kaubamärkide wastastikustel alustel kaitse kohta. Ettepanek on kaubandus- tööstusministeeriumi poolt heaks kiidetud ning Wabariigi Walitsuse wolitusel wastaw deklaratsioon wälisministri poolt alla kirjutatud.

Mis deklaratsiooni sisulisesse küljesse puutub, siis sarnaneb ta teiste wälisriikidega waremalt sõlmitud samalaadilistele deklaratsioonidele, see tähendab tööstuse- ja kaubamärkide suhtes on rahwuslik käsitus lubatud, mis makswa kaubamärkide kaitse seadusega füütsa kokku kõlastub.

Põhiseaduse § 60 p. 3 norme arwesse wõttes wajab käesolew deklaratsioon Riigikogu kinnitamist, mispärast ka wastaw seaduseelnõu kokku seatud.

Lisa nr. 73.

Wäliskomisjoni ettepanek.

EESTI-LUKSEMBURGI WAHELISE KAUBA- JA TÖÖSTUSMÄRKIDE DEKLARATSIOONI KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi wälisministri ning Luksemburgi wälisministri poolt wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Luksemburgi wastastikuste kauba- ja tööstusmärkide kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks (rafititseerituks).

Deklaratsioonide tekstid algkeeles ühes eestikeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 74.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide deklaratsiooni kinnitamise seadusele.

Riigikogu juhatuses otsusega 31. okt. s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon oma koosolekul 7. now. s. a. waatas selle seaduseelnõu läbi ning esitab Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 75.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide deklaratsiooni kinnitamise seadusele.

Riigikogu otsusega 9. nowembrist s. a. anti käesolew seadus üldkomisjoni.

Üldkomisjon omal koosolekul 10. detsembril s. a. waatas Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide kokkuleppe läbi ja esitab deklaratsiooni kinnitamise seaduse Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Üldkomisjon on § 2 muutnud selles, et käesolew seadus ei astu jõusse mitte wastuwõtmisega, waid awaldamisega „Riigi Teatajas“ ja seda sellepärast, et kokkukõlastada deklaratsiooni ja seaduse maksmahakkamist.

Lisa nr. 76.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI NING DAANI WAHEL TÖÖSTUSLIKKUDE LEIDUSTE, JOONISTUSTE JA MUDELITE WASTASTIKUSE KAITSE ASJUS SÕLMITUD KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi wälisministri ning Daani kindral-konsuli Eestis wahel 27. juulil 1923 a. wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Daani wastastikuste tööstuslike leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks (rafiitiseerituks).

Deklaratsioonide tekstid algkeeltes ühes prantsuskeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega. —

Lisa nr. 77.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ning Daani wahel tööstuslike leiduste, joonistuste ja mudelite wastastikuse kaitse asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadusele.

(Waata algus lisa nr. 72.)

Mis deklaratsiooni sisusse puutub, siis on leiduste, joonistuste ja mudelite suhtes wastastikustel alustel mitte ainult rahvuslikku käsitlust lubatud, waid ka registreerimisteks neljakuuline prioriteedi aeg kindlustatud, mis meie praegu maksawa patendiseadusega täitsa kokkukõlas on.

Lisa nr. 78.

Wäliskomisjoni ettepanek.

EESTI-DAANI WAHELISE TÖÖSTUSLIKKUDE LEIDUSTE, JOONISTUSTE JA MUDELITE KAITSE KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti wabariigi wälisministri ning Daani kindral-konsuli Eestis wahel 27. juulil 1923 a. wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Daani wastastikuste tööstuslike leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks (rafiitiseerituks).

Deklaratsioonide tekstid algkeeltes ühes prantsuskeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega. —

Lisa nr. 79.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Daani wahelise tööstuslike leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Riigikogu juhatuses otsusega 31. okt. s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskommisjon oma koosolekul 7. now. s. a. waatas selle seaduseelnõu läbi ning esitab Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 80.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Daani wahelise tööstusliikude leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Riigikogu otsusega 9. now. s. a. anti eelnõu üldkommisjoni.

Üldkommisjon omal koosolekutel 5. ja 10. detsembril s. a. waatas Eesti-Daani wahelise tööstusliikude leiduste, joonistuste ja mudelite kokkuleppe läbi ning esitab kinnitamise seaduse üksikute redaktsiooniliste parandustega Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Üldkommisjon on § 2 muutnud selles, et käesolew seadus ei astu jõusse mitte wastuwõtmisega, waid awaldamisega „Riigi Teatajas“ ja seda sellepärast, et kokkukõlastada deklaratsiooni ja seaduse maksmahakkamist.

Lisa nr. 81.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI NING DAANI-ISLANDI WAHEL KAUBANDUSLIKKUDE WAHEKORDADE KORRALDAMISEKS 7. SEPT. 1923 A. WAHETATUD NOOTETE KINNITAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubandusliikude wahelokordade korraldamiseks 7. sept. 1923 a. wahetatud nooted tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Nootede tekstid ühes eestikeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 82.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubandusliikude wahelokordade korraldamiseks 7. sept. 1923 a. wahetatud nooted kinnitamise seaduseelnõule.

Juba 5. weebbruaril 1921 a. esitas sinne Daani konsul ühes Rootsi ja Norra walitsuste esitajatega Daani de jure tunnustamisest teatades oma walitsuse ülesandel ettepaneku, et Daani-Eesti kaubanduslik läbikäimine enamsoodustuse alusel ära korraldataks. Ettepaneku kohta wõttis Wabariigi Walitsus seisukoha, otsustades 9. weebbruaril 1921 a.: „Wolitada wälisministrit läbirääkimistesse astuma Rootsi, Norra ja Daani kuningriikide walitsustega kaubalepingute tegemiseks enamsoodustuse tingimuse alusel, missugusest Wabariigi Walitsuse otsusest Daani walitsusele ametlikult teada anti. Ühenduses sellega on nüüd (23. IV. 1923 a.) Daani walitsus oma saadiku kaudu wälisministri poole pööranud ettepanekuga Eesti ning Daani wahel esialgset kaubanduslikku kokkulepet nooted wahetamise teel sõlmida, ning oma ettepanekule sellekohaste nooted kawad juurde lisanud; arwesse wõttes Daani-Islandi uniooni seadust 30. nowembrist 1918 a., on ühe noote asemel kaks esitatud, millest üks Daani, teine Islandi walitsuse nimel kokku seatud. Ühtlasi teatas Daani walitsus, et nooted wahetamise tee sellepärast walitud, et Daanil praegu kaubalepingute üldine tüüp alles wäljatöötamisel, mille tõttu neil wõimatu alalise kaubalepingu sõlmimisele asuda.

Tehtud ettepanek tuli ühel ajal analoogilise ettepanekuga Rootsi poolt wälisministeeriumis arutusele ning 24. juulil 1923 a. otsustas Wabariigi Walitsus heaks kiita Eesti-Daani-Islandi kaubandusliikude kokkulepete kawa ning lõpuläbirääkimised wiisid ka 27. augustil k. a. nooted alla kirjutamisele, mis, silmas pidades põhi-seaduse § 60 p. 3, ainult peale ratifitseerimist jõusse wõiwad astuda.

Oma sisu poolest sarnanewad Eesti-Daani-Islandi nooted Eesti-Rootsi nootedele, missugused Wabariigi Walitsuse otsusega Riigikogule kinnitamiseks juba ette pandud. Noote esimene paragrahw kindlustab wastastikustel alustel enamsoodustust kaubanduse, tööstuse ja laewanduse alal, eriti aga tollimaksude suh-

tes. Wiimaste suhtes võib küll ette tuua, et kuna Eesti poolt Daanile sellega reaalsed hõlbustused antakse, ei saa Eesti Daani käest tollialandusi vastu, sest faktiliselt puuduvad Daanil konventsionaaltariifilised lepingud. Kuid selle peale waatamata pakub lihtenamsoodustus ka meile midagi reaalselt, sest ta muudab faktilist seisukorda juriidiliseks, mis arvesse võttes Eesti kaubandust Daaniga tähtsuseks ei saa nimetada. Teiselt poolt ei või Eesti nüüd loobuda sellest, mis omal ajal de jure tunnustamise teadaande wastuwõtmise juures Daanile lubatud ja mille peale eelpool juba tähendati.

Nootede teine punkt käsitab laewandust ning kindlustab mõlemitele pooltele sel alal rahvuslikku käsitlust, nagu seda ka kõigis senni sõlmitud lepingutes ette nähtud. Siinjuures on ka niihästi kalasajanduse, rannasõidu kui ka kodumaa laewaehituse tõstmiseks määratud hõlbustuste suhtes erandid ette nähtud. Nootede kolmas paragrahw käib transiidi küsimuse kohta ning kindlustab transiidi wabadust niiwõrd, kui seda läbiweo maa ehk enamsoodustatud riigi kaupadele lubatud. Mis puutub eranditesse enamsoodustuse põhimõttes, siis on see küsimus § 4 ette nähtud, kus Eesti poolt, nagu harilik, naaberriigid — Soome ja Leedu — erandatud, kuna Daani ja Islandi omalt poolt Skandinaawia riikidele antawaid erihõlbustusi reserweeriwad.

Arvesse võttes, et nootete wahetamise teel saawutatud kokkulepe Eestis ainult peale Riigikogu heakskiitmist jõusse astuda võib, siis on see eraldi § 5 ette nähtud, kus ka nootete ülesütlemise tähtaeg — 3 kuu peale kindlaks määratud.

Lisa nr. 83.

Wäliskomisjoni ettepanek.

EESTI NING DAANI-ISLANDI WAHEL KAUBANDUSLIKKUDE WAHEKORDADE KORRALDAMISEKS 7. SEPT. 1923 A. WAHETATUD NOOTEDE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubanduslikkude wahekordade korraldamiseks 7. sept. 1923 a. wahetatud nooted tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Nootede tekstid ühes eestikeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega. —

Lisa nr. 84.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubanduslikkude wahekordade korraldamiseks 7. sept. 1923 a. wahetatud nootete kinnitamise seadusele.

Wäliskomisjon, läbi arutades „Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubanduslikkude wahekordade korraldamiseks 7. septembril 1923 a. wahetatud nootete kinnitamise seaduseelnõu“, leiab, et leping loob normaalsema wahekorra lepinguosaliste riikide majanduslikus läbikäimises, mis on kasulik Eestile, arvesse võttes wahetawatawa kauba iseloomu ja kaubawahetuse aktiivsust.

Lisa nr. 85.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubanduslikkude wahekordade korraldamiseks 7. sept. 1923 a. wahetatud nootete kinnitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon omal koosolekul 30. nowembril waatas läbi Eesti ning Daani-Islandi wahel kaubanduslikkude wahekordade korraldamiseks wahetatud nooted ja tunnistas nende ratifitseerimise tarwilikuks.

Lisa nr. 86.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI JA SAKSAMAA WAHELISE ESIALGSE MAJANDUSKOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Esialgne majanduskokkulepe Eesti ja Saksamaa wahel, tehtud Tallinnas 27. juunil 1923 a. tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks). Kokkulepe awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega. —

Lisa nr. 87.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ja Saksamaa vahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadusele.

Läbirääkimised Eesti-Saksa kaubalepingu sõlmimise asjus algasid arwesse wõtmata eelläbirääkimisi, mis läinud aasta septembrikuus Berliinis peeti, käesolewa aasta aprillikuu lõpul ning lõppesid kolmenädalise waheajaga 27. juunil esialgse majanduskokkuleppe allkirjutamisega. Neist läbirääkimistest wõtsid osa esitajatena Eesti poolt: wälisminister härra A. Hellat, kaubandus-tööstusministri abi härra M. Hurt, rahaministri abi härra K. Rosendorf, wälisministri abi härra K. Tofer ja wälisministeeriumi juriidilise osakonna juhataja kohustetäitja härra E. Poom, kuna Saksa walitsust esitasid: saatkonna nõunik wälisministeeriumis härra dr. jur. W. Crull, saatkonna nõunik härra dr. W. v. Hentig ja saatkonna sekretäär härra dr. A. Jung. Lepingu allkirjutamiseks olid wolitatud Eesti poolt — wälisminister härra A. Hellat ja Saksa poolt saatkonna nõunik wälisministeeriumis härra dr. jur. W. Crull. Peale selle kutsuti Eesti poolt läbirääkimistele ekspertidena wälisministeeriumi poliitilise osakonna juhataja härra A. Jürgenson, wälisministeeriumi juriskonsult härra P. Ruubel ja kaubandus-tööstusministeeriumi majandusnõunik härra R. Mickwitz.

Ajalisel langesid läbirääkimised kahte järku. Esimese kohta, mis kestis 19. aprillist kuni 5. maini, anti wastawaid seletusi mitte ainult Wabariigi Walitsuse ees, waid ka Riigikogu wäliskommisjonis. Wiimase poolt lepingu kohta awaldatud soowe wõeti ka lõpuläbirääkimiste juures arwesse. Sellega oli esimeseks korraks juba kaubalepingu läbirääkimiste puhul eluline side Riigikogu ja walitsuse wahel loodud.

Juba esimesel nõupidamisel, mis 19. aprillil kaubandus-tööstusministeeriumis poolametlikult peeti, selgus, et Saksa walitsus wõimalikuks ei pea juba nüüd kaubalepingu sõlmimisele asuda, milles oleksid ette nähtud tollitariifilised alandused, sest olles seotud Versailles'i lepingu wastawate määrustega, peaks ta kõik selles suhtes antud hõlbustused ka liitlastele kasutamiseks andma. Sellega oli juba

algusest saadik lepingust kõrwaldatud konwentsionaal tariifide osa, mis meie seisukohta kergendas, sest just tollitariifi alandamises nähti enamalt kõige raskemaid takistusi kokkuleppele jõudmiseks. Kuid selle peale waatamata, et sakslased tariifilisi erialandusi lepingusse sisse wõtta ei kawatsenud, panid nemad ette maksuma panna enamsoodustuse põhimõtet mitte ainult sisse-, wälja- ning läbiweo keeldude ehk määruste ja piiramiste suhtes, waid ka sisse- ning wäljaweotollide, nende suuruse, sissenõudmise korra ning kindlustamise wiisi suhtes. Niisugune ettepanek ei saanud aga juba Eesti poolt heakskiitmist, sest olles isegi temaga osaliselt nõus, oli tarwilik sisseweotollide määrad erandada enamsoodustuse põhimõtte käsitamisest, sest midu oleksid sakslased kõigi nende soodustuste osaliseks saanud, mis Eesti poolt näiteks Prantsusmaale antud, ilma et Eesti midagi wastutasuks oleks saanud, mispärast ka meie poolt ette pandi sisseweotollide küsimus lepingust täitsa kõrwaldada ning enamsoodustuse põhimõtet ainult wäljaweotollide ning teistes siin nimetatud suhetes maksuma panna, millega tasakaal alal hoitud oleks. Et aga sakslased neid küsimusi üksteisest lahutada ei soowinud, siis jõudsidki mõlemate poolt läbirääkijad otsusele lepingust kõik tollimääradesse puutuwad küsimused kõrwaldada, need tulewikus sõlmitawa kaubalepingu aineks jättes, asjaolu, mis küll kokkuleppele jõudmist kergendas, kuid ühtlasi praegusõlmitud lepingu täielikkust rikkus. Ühes sellega muutub terve kokkuleppe tähtsus märksa ning tema praegusel kujul on ta ainult selles suhtes tähtis, et kaubanduslikus wahekorras de facto seisukorra asemele de jure seisukord luuakse, wälja arwatud need mõned küsimused, kus ka reaalne uuendus läbi wiidud.

Kokkuleppe 1. artikkel näeb ette need alad, mille peale enamsoodustuse põhimõtte maksmapanemise kohta kokkuleppele jõuti. Et sisse- ning wäljaweoga seotud küsimused lepingust kõrwaldati, siis on ses suhtes eestkätt transiit, reeksporteerimise ning tolliaitadesse mahutamise õigused ette nähtud ning nende kõrwale tolliwormaliteedi nõuded paigutatud. Kuid transiidi suhtes ei arwatud wõimalikuks ainult enamsoodustuse põhimõtte maksmapanemisega leppida ning pühendati temale weel eraldi § 4. Wiimase sisu wastaks täitsa Eesti poolt waremalt sõl-

mitud lepingu redaktsioonidele, kui küsimuse juures, missuguste ainete ning misugustel oludel transiidi kitsendamine lubatud, lisakiri juures ei oleks. Nimelt nähakse harilikult ette, et waba transiidi õigust ei laiendata, muuseas, sõjawarustuse kohta, misjuures Saksamaa esitajad nõudsid, et keeld ainult erakorralistel juhtumistel maksuma lubataw. Olgugi, et niisugune lisandus lepingutes tihti leidub, oli raske antud juhtumisel temaga leppida. Ei saa eitada, et Eestis ses suhtes senni erakorralised olukorrad walitsewad, mis tema geograafilist seisukorda arwesse wõttes, lisaseletusi ei nõuaks. Kuid ühtlasi on teatawatel juhtumistel liig piinlik teisele riigile ametlikult teada anda, et „erakorralised juhtumised“ olemas on, ning see lisandus wõiks just lepingus Saksamaaga walitsuse käte wabadust liig piirata. Pääsetee leiti selles, et sõnale „sõjawarustus“ lepingule juurdelisatud kirjas seletus anti, sellega liig laia tõlgitsemise wõimalusele teataw piir pandi. Nimetatud kirjale juurdelisatud nimekirja aluseks wõeti Saksamaal peale Versailles'i lepingut maksmapandud määrustik, mis sisseweoks keelatud sõjawarustuse ained üles loeb, ning täiendati eestipoolsel ettepanekul weel p. p. 53—59, sellega juurde lisades õhulaewastikuga seotud ained. Olgu siin tähendatud, et niisugusel teel kokkuseatud nimekiri sisaldab eneses peale nende ainete, mis Londoni merekonwerentsi põhjal (1908—1909 a.) absoluut kontrabandina tunnistatud, terwe rea teisi, kuid temast on nüüd kõrwaldatud need ained, mida nende konstruktsiooni järele sõjalisteks pidada ei saa. Igatahes ei saa eitada, et ka sel kujul ta küllalt laiendataw on ning walitsuse wabadusele ülearuseid piire ei pane. Tagasi tulles kokkuleppe § 1-sele, wõib näha, et enamsoodustuse põhimõte ka teatawate asundamise õiguste peale on laiendatud. Siia kuuluwad: 3) kinnis- ning wallaswara omandamise õigus, 4) kaubanduse, tööstuse ning põllutöö aladel tegutsemise õigus, ning 5) õigus tööstusliku omanduse kaitse peale. Nende juures peab tähendama, et punkt 4-as saksapoolses ettepanekus weel maksude küsimus oli, mille kohta nüüd rahwusliku käsitlemise maksmapanemine ette nähtud (§ 9), wahet tegemata siinjuures, kas need awalikud maksud riigi, osariigi wõi kogukondade kasuks wõetakse. Arwesse wõttes, et praegustel olukordadel Saksamaal teatawatel juhtumistel oma kodanikkude

ning wäljamaalaste wahel wahet tehakse, on nüüd sellega mõlemad ühesugustesse tingimistesse pandud, olgugi, et teatawad erandid, ja nimelt nõndanimetatud „Kurtortsteuer“ ning sarnased alale jääwad, niipalju kui nad awalikkude maksude laadi ei kanna. Kuid ka Eestis on sellega teataw uuendus sisse wiidud ning peale lepingu jõusseastumist tuleks loobuda maksudest, mis Eestis wäljamaalastelt peatuslubade andmise juures nõdaliti sisse nõuti, kuid siin ei saa wist eitada, et Eesti wiimastest juba üle elanud ning nende kõrwalheitmist tuleks niihästi wälispoliitiliselt, kui ka kaubanduslikult soowitawaks pidada.

Tagasi tulles § 1 p. 5 juurde, tuleb tähendada, et saksapoolses ettepanekus ka kirjanduslikkude õiguste kaitse siin ette nähtud oli, mis nüüd mõlemite poolte kokkuleppel ajutiselt kõrwaldatud ning mille kohta erilepingu sõlmimine ette nähtud (§ 11 p. 1).

Kokkuleppe artikkel 2 käib ärireisijate kohta ning kindlustab ka ses suhtes wastamisi enamsooduslikku ümberkäimist. Oma sisu poolest wastab artikkel ka waremini sõlmitud lepingute redaktsioonidele ning ei nõua sellepärast erilisi seletusi. Olgu siin tähendatud, et artikli juurde lisatud kaardi redaktsiooni puhul Eesti poolt Saksa esitajate tähelnpanekut selle peale pöörati, et Eestis makswate seaduste järele legitimatsioon-kaart, wäljamaal wäljaantud dokumendina, ainult siis maksew on, kui ta wastawate Eesti konsulaar-wõimude poolt legaliseeritud on, mis ka wastawalt arwesse wõtta lubati, ilma et seda lepingus eriliselt alla kriipsutatud oleks.

Järgmine artikkel 3 oli wist kõige rohkem waidluse all; ehk küll paragrahwi sisu harilik näib olewat, on ta just, Saksamaa seadusi silmas pidades, suurema tähtsusega. Nimelt läheb Saksa tsiivilkohtupidamise seadus Eesti omast märksa lahku, muuseas selles, et ta wõimalust ette näeb § 23 Saksa kohtute ees nõudmisega isegi siis esineda, kui kostja wäljapool Saksamaa piirisid elab, kui ainult tema päralt olew warandus, olgugi liikuw, Saksamaa piirides on. Niisugustel juhtumistel korraldab Saksa kohus kostjale kutsekirja kättetoimetamist diplomaatiliselt teel, kui aga kostja asukoha walitsus kutsekirja edasitoimetamisest keeldub, loetakse kutsekirja kättetoimetamine küll wõimatuks, mis aga kohtule nõudmise läbiwaatamiseks takistuseks ei ole. Nüüd

on teoreetiline wahe juba praktiliselt ennast tunda andnud, ja välisministeeriumil on selles suhtes siinse Saksa esitajaga mõned wahejuhtumised ette tulnud, mille peale isegi ametlikult Saksa walit-suse tähelpanu meie saadiku kaudu Berliinis juhitud. Niisuguse kohtukorra praktiline tagajärg käib teatawatel juhtumistel meie kodanikkude otsekoheste huwide wastu, seda rohkem, et tagaselja nende mitteosawõtmişel protsessist wõetakse nõudmise arutamisel Saksa tsiwiilseaduste normid käsile, mis jälle teatawatel juhtumistel meil makswatest seadustest lahku lähewad. Nõnda wõiks näitena järgmist asja ette tuua: ühel Eesti piirides töötawal aktsiaseltsil jäi, weel enne Wene-Saksa sõja tekkimist, teatawatel põhjustel äriiline wahekord selgitamata. Nõudmise äraotsustamise korral Eesti kohtutes oleks selts kohustatud olnud nõudmist ära tasuma, lugedes üks Wene rubla poolteist Eesti marka. Silmas pidades, et kohtu alluwuse küsimus meie seaduste järele kõnealolewal juhtumisel kostja asukohast oleneb, tuleks nõudmisega Eesti kohtus esineda. Kuid nõudja kasutas ära asjaolu, et seltsil Saksamaa piirides liikuw warandus olemas ning esines oma nõudmisega Saksa kohtus, olgugi, et ei kostja ei ka tema esitaja nõudmise sisseandmise ajal Saksamaal ei asunud. Saksa kohus aga, milles asi arutusele tuleks, wõiks asja kostja äraolekul tagaselja otsustada, kusjuures Saksa kohus nõudja kasuks nõudesumma kullas, praegust kuldrubla kursi arwesse wõttes, wälja mõista wõiks. Niisuguse juhtumise kordumise wõimalust silmas pidades, leidis meie delegatsioon kohtupidamise õigusele pühendatud paragrahwi ainult siis wastuwõetawaks, kui ühtlasi tema lisa kohtualluwuse küsimus ära oleks otsustatud, missuguse ettepanekuga sakslased nõusse ei jäänud, ette tuues, et nende tsiwiilseaduses § 23 ettenähtud kord erarahwuswahelise õigusega kokkukõlas on ja et nemad ei wõi oma üldist korda konwentsioonis ühe riigi suhtes muuta. Meie poolt pandi ette kogu paragrahw lepingust kõrwaldada, kuid Saksa esitajate poolt korratud ettepanekute põhjal wõeti tema siiski lepingusse sisse sõnadega „teise lepinguosalise maa piirides“ teda täiendades, et sellega wähe-malt seda kätte saada, et kohtute tarwitamise õigus lepingus ainult niiwõrd ette nähtud oleks, kuiwõrd mõlemad pooled ühe riigi piirides asuwad ja et järelikult

leping eneses Saksa kohtupidamise korraga nõusolemist ei sisaldaks.

Omawahelist küsimuse arutamist jätkati siiski weel peale Saksa esitaja ära-sõitmist ja siis weel üks kord välisministeeriumi juures olewa traktaatkommissjoni koosolekul, kusjuures järgmiste asjaolude peale tähelpanu juhiti. Prantsuse tsiwiilkohtupidamise seaduse §§ 14 ning 15 sisaldawad mõtte järele neidsamu määrusi, mis ülalmainitud Saksa seaduse § 23. Selle peale waatamata näeb Prantsuse-Helweetsia wahel 15. juunil 1869 a. sõlmitud kohtualluwuse ning kohtuotsuste täitmise kohta käiw konwentsioon just samasugust erandit kohtualluwuse mõttes, nagu meie delegatsiooni poolt sakslastele ette pandud oli.

Järelikult ei wastanud tõeoludele Saksa esitaja sõnad, et meie poolt ette-pandud lisa erarahwuswahelise õiguse wastu käib. Kuid ühtlasi ei saa eitada, et nagu dr. F. Meil'i raamatus „Das internationale Civilprozessrecht auf Grund der Theorie, Gesetzgebung und Praxis“ (Zürich, 1906) lhk. 321 leida wõib, kuulub just Saksamaa (niisama Inglismaa) niisuguste riikide hulka, kes tolle ajani mitte ainust kohtu jurisdiktiooni ärajootamise lepingut sõlminud ei ole. Selle peale waatamata leidis traktaatkommissjon tingimata tarwilikuks artikkel 2-a täiendada ühe teise lõikega, mis nimetatud Prantsus-Helweetsia lepingu § 1 wastab, ja nimelt: „In Streitigkeiten zwischen Angehörigen der beiden vertragschliessenden Teile über bewegliche Sachen und persönliche Ansprüche mögen sie aus dem Bürgerlichen oder Handelsverkehr entsprungen sein, ist der Kläger verpflichtet seine Klage bei dem Richter anhängig zu machen, wo der Beklagte seinen Wohnsitz oder Aufenthaltsort hat.“

Läbirääkimiste uuesti alustamisel pani Eesti delegatsioon sakslastele ette nimetatud lisandus wastu wõtta, mis aga wiimaste poolt uuesti wastuwõtmatuks tunnistati, mida ülewalmainitud dr. F. Meil'i ütelist arwesse wõttes ka aluse-tuks nimetada ei saa. Kuid ühtlasi oli Saksa esitaja nõus ametlikult (kirja näol) tõendama, et Saksamaal sõjaaast saadik moratorium maksew ei ole, asjaolu, mis BGB § 197 ff. arwesse wõttes suurema tähtsusega on. Nimelt, olgugi, et Saksamaal harilik iganemise aeg kaunis suur (30 a.), on see tähtaeg muuseas kaubanduslikus wahekorras kaunis lühikene ning

nimelt 4, isegi ainult 2 aastat, mille tõttu nüüd, kui 1918 a. üle nelja aasta juba möödas, tsiteeritud juhtumisel sarnased olukorrad tekkida ei wõi. Ühtlasi pööras ta tähelepanu selle peale, et ka Saksamaal kohus wõõrast seadust peab tarwitama, isegi ex officio (T. k. p. s. § 293) kui läbiwaatamise all olew toiming näiteks Eestis teostatud pidi olema, ning seletas, kuid seda juba ainult suusõnaliselt, et vähemalt temal mitte üht juhtumist teada ei ole, kus Saksa kohus tsiteeritud näitel kohustuse kandmist kullas, ehk wastawalt kursi järele wälja oleks mõistnud, ning et on wäljaspool kahtlust, et tsiteeritud juhtumisel Eestis makswad seadused arwesse oleks wõetud. Ühel ajal pööras ta kaubandus-tööstusministeeriumi, wabrikantideühisuse ning börsekomitee esitaja poole ettepanekuga, konkreetsemaid andmeid ette tuua, mis aga järelduseta jäi, sest et ka neile sarnane kohtuotsus teadmata oli, ning et nad ainult niisuguse otsuse wõimaluse peale tähelepanu olid juhtinud. Arwesse wõttes, et meil võimalik on Eesti kaupmeeskonnale tulewiku suhtes teatawat ettewaatumist soovitada, nimelt et lepingute sõlmimisel küsimust kohtualluwuse kohta mitte ette nägemata ei jäetaks, ning nähes, et minewikus esinenud juhtumiste arw wist minimaalne, otsustati selles komistuskiwi lepingu sõlmimisel mitte näha ning wastu wõttes nimetatud kirjalikud seletused leppida wäljakujunenud redaktsiooniga.

Järgmine artikkel 4, mis transiidi õigusele pühendatud, on juba arutusel olnud. Tema kõrwale paigutati ühendusabinõude tarwitamise kohta käiwad paragrahwid, kusjuures niihästi raudteedel kui ka laewanduses, wiimase suhtes harilikkude eranditega, rahwuslik käsitus maksma pannakse. Ainult õhuühenduse kohta lõpulikule kokkuleppele ei jõutud, kuid lubati selles suhtes ligemas tulewikus erikokkulepe sõlmida (§ 11 p. 9). Mööda minnes § 7-st, mis täitsa platoonilist laadi, ei sisalda § 8, mis aktiaseltside ning teiste juriidiliste isikute õiguste kohta käib, midagi uut, olles harilikku tüüpi paragrahw ning ainult § 9, mille sisu peale tähelepanu juhiti, loob uut seisukorda.

Järgmine artikkel 10 näeb terve rea erandid enamsoodustusest ette. Nendest nõuaksid ainult mõned seletust. Nimelt eraldas endale Saksamaa kõik soodustused, mis ta rahulepingute põhjal otsekohe ehk kaudselt liitlastele annab, kusjuures Saksamaa seda sellega seletab, et need

määrused temale „wastu tahtmist peale sunnitud“ on; see asjaolu kitsendab enamsoodustuse piirkonda kõige suuremal määral, seda rohkem, et selle peale waatamata artikkel 10 p. 6 weel Austria ning Leedu erandatakse.

Kuid ühtlasi ei saa wist sellest küsimusest mööda, sest nimetatud erand on Saksamaa poolt ka teistes kaubalepingutes läbi wiidud ja selle artikli wastuwõtmine on Saksamaa seisukohast lepingu sõlmimiseks condition sine quo non. Silmas pidades, et nende erandite hulka ei käi Helweetsia ega Hollandimaa, — kaks riiki, millega Saksamaa kõige paremas kaubanduslikus wahekorras seisab, on artikkel 10 p. 3 Eestile lõppude lõpuks reaalselt wastuwõetaw ja ei oleks soowitaw temas komistuskiwi lepingu sõlmimiseks näha. Siinjuures ei saa aga käesolewa artikli p. 6 juures peatamata jääda. Alguses paigutasid sakslased Leedu kõrwale ka Läti ning ei soowinud sellega leppida, et need soodustused, mis Saksamaa Lätile annab, Eestile üle oleks läinud. Et niisugune seisukoht, millejuures meie ligem naaber Saksamaa poolt erandatud ning sellega Läti ning Eesti wahekorrad Saksamaaga erisoodustusele põhjendatud oleks, Eestile wastuwõtmatuks pidi tunnistatama, näis sellest punktist kõige raskem olewat üle saada. Kuid läbirääkimiste juures, kus keskteed katsuti leida, selgus, et Saksamaa tingimisteta ainult need soodustused reserweerida soowib, mille alust Läti ning Saksamaa wahel 5. mail 1920 a. sõlmitud esialgse kokkuleppe §§ 5 ja 7 leida wõib, ning reserwatsiooni sihiks oleks teatawate, juba praegu Saksamaa poolt Läti kasuks wõetud kohustuste, likwideerimist wõimaldada, millega Eesti poolt wiimaks lepitati. Siinjuures wõeti aga selleks mitte lepingu worm, waid nootede wahetamise tee, missuguste nootede peale waadata tuleb, kui lepingust lahutamata osa peale.

Lepingu artikkel 11 kannab tulewiku programmi iseloomu. Mõnede temasse paigutatud küsimuste peale on juba tähendatud (p. p. 1,9), kuna teised terwet rida küsimusi puudutawad, mille rutuline lahendamine mõlemitele pooltele soowitaw, nagu näiteks konsulaar-lepingu ning kohtuliku abiandmise kohta käiwad küsimused.

Mööda minnes § 12, mis hariliku wahekohtu küsimusele pühendatud määrusi sisaldab, on wiimase, lõpuparagrahwi kohta ainult niipalju öelda, et leping

peale mõlemapoolset ratifitseerimist jõusse astub, ning üheaastase jõusolemise järele kolme kuu jooksul ülesöeldaw on. Kuid tahes, et lepinguosaliste soow päris kaubalepingut sõlmida, weel kord alla kriipsutatud oleks, paigutati paragrahwi ka wastaw lause, et käesolew kokkulepe kunni kaubalepingu sõlmimiseni jõusse jääb, wälja arwatud muidugi ülewalmetatud ülesütlemise juhtumisel.

Lisa nr. 88.

Wäliskomisjoni ettepanek.

EESTI JA SAKSAMAA WAHELISE ESIALGSE MAJANDUSKOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Esialgne majanduskokkulepe Eesti ja Saksamaa wahel, tehtud Tallinnas 27. juunil 1923 a. tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Kokkulepe awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 89.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti ja Saksamaa wahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadusele.

Eesti ja Saksamaa waheline esialgne majanduskokkulepe on alla kirjutatud Tallinnas 27. juunil 1923 a. Eesti wabariigi esitaja wälisminister A. Hellat'i ja Saksa riigi esitaja saatkonna nõunik dr. W. Crull'i poolt. Ta astub jõusse ratifikatsiooni aktide wahetamise päewast ja peab maksma jääma täieliku kaubalepingu sõlmimiseni Eesti ja Saksa riigi wahel. Ei tule ühe aasta jooksul mitte sarnast kaubalepingut, siis wõiwad lepinguosalistes kokkuleppe ülesütlemise teel lõpetada, sellest teineteisele 3 kuud ette teatades.

Majanduskokkulepe on rajatud osalise enamsoodustuse põhimõtte peale. Kokkuleppes on wälja jäänud tollitariifide osa, sest Saksa walitsus ei taha praegusel ajal wälisriikidega mitte lepinguid teha, mille järele lepinguosalistele tollitariifide alandusi lubataks, kuna sarnased tollialandused Versailles'i rahulepingu järele auto-

maatselt ka liitriikidele osaks saaksid, mis aga Saksa walitsuse seisukohast Saksamaale majanduslikult wastuwõetaw ei oleks.

Tollitariifide küsimuse kõrwaldamise tagajärjel on esialgsel kokkuleppel wõrdlemisi wähene majanduslik tähendus. Selle kokkuleppega tõstetakse aga senine Eesti ja Saksamaa waheline majanduslik wahekorrd de facto seisukorralt de jure seisukorrale.

Kaugeleulatulikumaks wõib meie majanduslikus elus kokkuleppe nõudmine meile minna (artikkel 8), et mitte üksi aktsiaseltsid ja teised kaubandus-, tööstus- ehk rahandusseltsid, ühes arwatud kinnitusseltsid, mis ühe lepinglase maa-alal asuwad ja wiimase seaduste järele õiguslikult püsiwad, ei pea ka teise lepinglase maa-alal õiguslikult püsiwatena tunnustatama, waid ka lubaandmine neile tööstus- ja ärialadel tegutsemiseks, kui ka kinniswara omandamiseks teise lepinguosalise maa piirides peab sündima sellekohaste seal makswate määruste põhjal.

Igatahes peawad seltsidele ses suhtes needsamad õigused osaks saama, mis on antud ehk antakse enamsoodustatud rahwuse samasugustele seltsidele.

Siin wõiksid Saksa kinnitusseltsid wahest edaspidi liig suurte soodustuste osaliseks saada, kui meil, näiteks, Skandinaawia riikide kinnitusseltsidele edaspidi Eestis tegutsemiseks erilisi kergendusi tehtaks.

Teisest küljest ei ole aga lähemas tulewikus sarnaseid wõimalusi tegelikult mitte oodata.

Kumbagi lepinguosalise kodanikkudel on waba wõimalus teise lepinguosalise maa piirides kohtute ja kohtutega ühewääriliste ametiwõimude poole pöörata oma õiguste teostamise ja kaitse otstarbel, ja on nemad selle poolest kõigi õiguste ja soodustuste osalised, mis oma kodanikkudel olemas.

Kohtuabi ühtlustamine rahvuslikul alusel wõiks kahjulikuks muutuda Eesti ärimeestele. Sest Saksa kodanline kohtukorrd (§ 23) näeb ette wõimaluse, et kostja wastu, kes ise Eestis asub, wastu Eesti seadust nõudmist wõib tõsta isegi tagaselja Saksa kohtu ees, kui temal aga Saksamaal juhtub wallaswara olema, mille peale saab nõudmist pöörata. Seisukorrd wõib seda täbaramaks muutuda, et Saksa kohus wõib eelsõjaaegiste nõudmisteha rahuldamiseks wõla wälja mõista

kuldwaluuta alusel, kuna Eestis 1 kuld-
rubla eest ainult 1½ Eesti marka tasuda
tuleks.

Et suuremate sekelduste eest hoida,
on meie esitajad Saksa riigi esitajalt kirja-
liku seletuse wõtnud, et Saksamaal
maksu-moratooriumi sõjaajast saadik
maksmas ei ole. Nii oleksid eelsõjaaegsed
nõudmised Eesti kodanikkude wastu
Saksamaal juba iganemise-õiguse põhjal
kustunud, kuna seal üldse pikaajalise
(30 a.) iganemise-aja kõrwal maksmas on
lühikene (4 a., isegi 2 a.) iganemistähtaeg
kaubanduslikus wahekorras.

Peale selle on katsutud Saksa kodan-
lise kohtukorra lahkuminekü tähendust
kaebeõiguse asjus Eesti kohtukorras
maks wast põhimõttest seega vähendada,
et kumbagi lepinguosalise kodanikkudele
wõimalus on antud „teise lepinglase maa
piirides“ kohtute poole pöörata oma
õiguste teostamise ja kaitse otstarbel.

Wõidaks kahelda, kas eeltähendatud
kahjukannet seeläbi wõidakse kõrwal-
dada. Kuid ometi oleks waewalt põhjen-
datud niisuguste kaalumiste pärast Saksa
riigiga majanduskokkulepet tegemast
keelduda, kuna sarnast kokkulepet muidu
soowitawaks pidada.

Enamsoodustuse põhimõte leiab kok-
kuleppes käsitamist muuhulgas ka kaup-
meeste, wabrikantide ja teiste töösturi-
tega ümberkäimise kohta, kes on oma
ettewõtte asuriigis tarwilikud maksud
ära õiendanud, kui nemad isiklikult ehk
oma äriesitajate kaudu teise lepinguosa-
lise maa-alal kaubasisseoste teewad ehk
tellimisi otsiwad, kaubaproowe kaasa
wiies. Maksude suhtes tuleb nendega
ümber käia kui oma kodanikkudega, iga-
tahes mitte halwemini kui mõne kolmanda
riigi kodanikkudega.

Kuna arwata on, et edaspidi Saksa
ärireisijaid meie maale rohkem tuleb, kui
Eesti äriesitajaid Saksamaal liigub, siis
wõiks arwata, et rahwusliku põhimõtte
käsitus teineteise kodanikkude maksus-
tuse kohta Eestile mitte nii kasulik ei ole,
kui Saksa riigile. Ometi tuleb arwesse
wõtta, et teisest küljest hõlbustused, mis
mõlemad lepinguosalised wastamisi teise
üllõpilatestele jne. teise pinnal teewad, roh-
kem Eesti kodanikkude kasuks tulewad.

Kõike kokku wõttes ühineb wäliskom-
misjon Wabariigi Walitsuse seletuskirja
waatekohaga ja paneb Riigikogule ette
Eesti ja Saksamaa wahelist esialgset
majanduskokkulepet kinnitada.

Lisa nr. 90.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

Eesti ja Saksamaa wahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadusele.

Riigikogu otsusega 9. nowembrist s. a.
anti eelnõu üldkommissjoni.

Üldkommissjon omal koosolekul 10. det-
sembril 1923 a. waatas Eesti-Saksamaa
wahelise esialgse kokkuleppe läbi ja esi-
tab kinnitamise seaduse Wabariigi Wa-
litsuse ja wäliskommissjoni motiiwidel
Riigikogule kinnitamiseks.

Üldkommissjon on kinnitamise seadus-
eelnõust wälja jätnud § 2 põhjustel, et ei
ole tarwidust seadust maksma panna
tema wastuwõtmisega, waid põhiseadu-
ses ettenähtud harilikus korras.

Paragrahw 1 on jagatud kaheks puht
redaktsioonilistel põhjustel.

Lisa nr. 91.

Riigikogu liigete O. Rütli
ja J. Holberg'i ettepanek.

ENDISE WENE WALITSUSE AJAL 9. JAANUARIL 1915 A. ANTUD KAPI- TAALIDE PEALT WÕETAWA MAKSU MUUTMISE SEADUS.

1. 9. jaanuaril 1915 a. seaduse järele
määratud obligatsioonide pealt sõjaajal
wõetaw 0,6% ja rahuaajal 0,4% maks kao-
tatakse ära.

2. Sellel seadusel on tagasiulataw
mõju ja senni maksmata maksusid ei nõuta
obligatsioonide kustutamise juures mitte
sisse, waid loetakse kustunuteks.

Lisa nr. 92.

Riigikogu liigete O. Rütli
ja J. Holberg'i

SELETUSKIRI

endise Wene walitsuse ajal 9. jaanuaril 1915 a. antud kapitaalide pealt wõetawa maksu muutmise seadusele.

Ülemahimetatud seaduses taheti muu-
de kapitaalide hulgas ka maksu nende
summade peale panna, mis eraisikud ob-
ligatsioonide kindlustusel kinniswarade
omanikkudele laenuks on andnud. Taheti
just laenuandjat maksu alla panna. See
maks ei täitnud oma otstarbet mitte. Esi-

teks oli tema nõnda väikene, et riigi sissetulek mitte midagi ei võitnud ja teiseks ei tabanud see maks mitte laenuandjat, vaid laenuwõtjat.

Maksu sissenõudmine tegi rohkem kulusid, kui maksu sisse tuli ja Balti maadel, kus obligatsioonid suuremalt osalt blanko pealkirjaga warustatud, oli wõimatu laenuandjaid üles leida. Otsustati siis seletuskirja kaudu ikkagi maks wõlgnikkude wõi kinniswara omanikkude käest sisse nõuda, ja neile anti õigus seda maksu wõlaandja käest protsentide maksmise juures maha arwata. Selle tagajärg oli, et nendele wõlgnikkudele, kes maksu oma kanda ei wõtnud, wõlaandjad laenu üles ütlesid nõnda, et maks tabas just ümberpööratud sihis wõlgnikku, aga mitte wõlaandjat. Sellega oli seaduse otsarb selles sihis tühistatud.

Teine otstarb — riigi sissetulekuid selle maksu läbi suurendada — oli isenesest ilma aluseta, sest maksusumma oli nõnda väikene, et sissenõudmise kulud maksust suuremad olid. Eraisikute obligatsioonid ei olnud kuigi palju, sest seadus wabastas kõik rahaasutuste ja pikaajaliste laenuasutuste obligatsioonid maksust. Oli aga tarwis rida ametnikka tööle panna, et maksu sisse wõtta. Kõik Eesti ühistegelised rahaasutused ja ka pangad awaldasid protesti selle seaduse wastu ja samuti anti tuhanded kaebtused Wene walitsewale senatile. Tagajärg oli, et pole maksu mitte sunniteel sisse nõutud. Samuti on ka Eesti wabariigi rahaminister sellel seisukohal senni olnud, et ei ole seda maksu mitte sisse nõutud, aga ei ole ka see maks ära kaotatud. Sarnane seisukord on aga wõimatu, sest tarwidus on endise aja obligatsioonid, mis hariulikult väikeste summade peale on tehtud, maha kustutada, aga mahakustutamise on jälle ilma maksu ära tasumiseta wõimatu. Maksude tasumine on aga sarnaste ajakuludega ühenduses, et tasumise toimetus tihti enam maksab, kui nimetatud maks ühes terve obligatsiooni wõlaga kokku.

Lisa nr. 93.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

1915. a. 9. jaanuaril antud kapitaalide pealt wõetawa maksu muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon on eelnõus ainult redaktsioonilisi parandusi teinud.

Komisjon paneb Riigikogule ette eelnõu tema algatajate poolt ettetoodud motiividel wastu wõtta.

Lisa nr. 94.

Riigikogu liigete O. Rütli, J. Kesküll'i, J. Holberg'i ja J. Temant'i ettepanek.

LINNA- JA ALEWITÄNAWATE, JALGTEEDE JA KÖNNITEEDE KORRAHOIDMISE NATURAALKOHUSTUSTE KAOTAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Sennini linna ja alewi majaomanikkude peal lasuw naturaalkohustus, tänawaid, jalgteesid ja kõnniteesid oma maa kohal korras hoida, jääst ja lumest puhastada, puhtana ja käidawana pidada ja tolmusel ajal kasta, kaotatakse ära.

§ 2. Eelmises paragrahwis nimetatud kohustus täidetakse omawalitsuste asutuste kulul.

§ 3. Kulud nimetatud kohustuste täitmiseks annawad omawalitsuse asutused iga-aastase eelarwe põhjal oma üldsissetulekutest.

§ 4. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1925 aastal.

Lisa nr. 95.

Riigikogu liigete O. Rütli, J. Kesküll'i, J. Holberg'i ja J. Temant'i

SELETUSKIRI

linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrahooldmise naturaalkohustuste kaotamise seaduseelnõule.

Naturaalkohustus, linna- ja alewitänawaid, jalgteesid ja kõnniteesid puhastada ja korras hoida, lasub raske koormana majaomanikkude peal. Aeg on, et see mitteõiglane koorem, kui wana teoorjuse jätis, ära kaotatakse. Majaomanik ei tarwita tänawaid ei ka jalgteid sugugi mitte enam kui igaüks teine linna- wõi alewielanik, nõnda et ühtegi õiguslikku alust ei ole teda teiste kasuks panna teopäewi tegema. On awalik tõsiasi, et maanteede tegemine on põllumeestel raskeks koormaks, aga see koorem on ajutine — nädal ehk kaks aastat. Linna ja alewi majaomanikkude töö on igapäewane ja see käib üle jõu.

Majamaksud on wiimase wõimaluseni kõrged ja majaomanik ei jaksa palgata wõõrast töõjõudu. Kui meie riik tahab olla õiguslik riik — ja mida ta ka on — siis ei ole õigust kohustusi, mis kõigile kuuluwad, ainult ühe osa kodanikkude peale panna teiste kasuks.

Peale selle on selle seaduse maksma hakkamise puhul palju kergem tänawaid puhtatena pidada ja alalised politsei-protokollid ja kohtuasjad kaowad ära ja terwishoiu olud paranewad, sest omawalitsuse asutused hoiawad juba ühtlaselt kõik tänawad ja jalgteed korras ja puhtad.

Lisa nr. 96.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamise seaduseelnõule.

Riigikogu liigete O. Rütli, J. Kesküll'i, J. Holberg'i ja J. Temant'i poolt esitatud linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamise seaduseelnõu anti Riigikogu poolt 13. nowembril 1923 a. omawalitsuse komisjoni. Omawalitsuse komisjon otsustas 20. nowembril 1923 a. eelnõu saata Wabariigi Walitsusele seisukohawõtmiseks, ühtlasi soowi awaldades, et walitsus eelnõu kohta ka linna- ja alewiwalitsustelt nende seisukohta nõutaks. Walitsus on eelnõu kohta eitawale seisukohale asunud ja seda järgmistel põhjustel: omawalitsuste asutuste rahaline seisukord on raske; nad ei suuda ilma riikliku toetuseta juba praegugi makswate seadustega nende peal lasuwaid kohustusi täita. Käesolewa seaduse teostamisega seotud kulud langeksid sellepärast jällegi tegelikult riigi kanda. Riigil aga ei jätku raha sarnasteks kuludeks, sest temal on, nagu omawalitsustelgi, riigi praeguse ülesehitamise ajajärgul palju teisi möödapääsematuud ja hädawajalisemaid tarwidusi rahuldada, kui seda on linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuse kaotamine, mis iseenesest soowitaw, kuid mis, wõrreldes teiste esimesejärgu tähtsusega ülesannetega, kaugele tahaplaanile jääb.

Teiselt poolt pööras siseministeriumi omawalitsusasjade peawalitsus wastawa ettepanekuga kõigi linna ja alewi oma-

walitsuste poole, milles palus käesolewa eelnõu kohta oma seisukohta awaldada. Wastused andsid kõik linnad ja alewid, kusjuures peale ühe linna (Petseri) ja nelja alewi (Wõõbsu, Jõgewa, Kilingi-Nõmme ja Kallaste) kõik teised linnad ja alewid eelnõu kohta eitawale seisukohale asusid. Wiimased tunnistasid eelnõu wastuwõtmatuks majanduslikkudel ja tehnilistel põhjustel, põhjenduseks järgmist ette tuues.

Linnad ja alewid, ära kasutades kõiki wõimalikka tuluallikaid, suudawad praegu suurte raskustega oma eelarweid tasakaalu wiia. Sellejuures on raha puudusel uulitsate paremale järjele tõstmiseks suudetud õige wähe ära teha. Wõtaksid aga linna ja alewi omawalitsused uulitsate ja kõnniteede korrashoiu kohustuse täitsa enda peale, siis oleks selle kohustuse teostamine mõeldaw ainult niisugusel korral, kui nimetatud omawalitsustele uued tuluallikad awatakse, millega tekkiwaid suuri kulusid katta (Tallinnas, näiteks 102.000.000 mk., Narwas — 43.000.000 m., Paides — 4.900.000 mk., — teiste linnade ja alewite kohta andmeid esitatud ei ole).

Sarnaseid tuluallikaid aga oleks waevalt wõimalik leida. Omawalitsuse asutuste arwamise järele oleks see mõeldaw kinniswara hindamismaksu tõstmise teel, kusjuures aga needsamad asutused leiawad, et seda maksu waevalt tõsta wõib, sest et see juba isegi kõrge on. Ja olekski see tõstmine läbiwiidaw, siis ei annaks see majaomanikkudele mingit kergitust, sest uulitsate ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustus kaoks küll ära, aga selle asemel tuleks uus maksukoorem juurde, mis weel raskem kanda oleks, kui nimetatud kohustuse teostamine. Pealegi leiawad omawalitsuse asutused, et uulitsate korrashoiu naturaalkohustuse täitmine üldiselt wäga raske ei olegi, iseäranis just wäiksemates linnades ja alewites.

Linnadel ja alewitel tõuseksid uulitsate ja kõnniteede korrashoiu kohustuse teostamise kulud märksa suuremaks, kui see praegu majaomanikkudel naturaalkohustuse wiisi juures makswa läheb. See on sellega seletataw, et praegu paljud majaomanikud uulitsale kogunud lume oma aedadesse weawad, kuna aga linna- ja alewiwalitsustel kõik lumi tuleks ära wedada, milleks raske on tarwilikka platse leida, iseäranis suuremates linnades. Samuti koguwad majaomanikud uulitsapühkmed prügikastidesse, kust nad hariliku

majaprügiga wälja weetakse. Linna- ja alewiwalitsus peaks aga uulitsalt saadud pühkmed kohe ära wedama.

Lõpuks tähendawad omawalitsused selle peale, et neil tehniliselt liig raske kui mitte wõimatu oleks uulitsate ja kõnniteede korrashoidmist korralikult läbi wiia, sest see töö ei ole mitte igal ajal ühesuurune ja nõuab korraga igatahes suure hulga tööliste tegewusse panekut, kuid ikka ainult lühikeseks ajaks, pooldest tunnist kunni paari tunnini päewas, mispärast kindlate tööliste ametiseseadmine selleks otstarbeks linna- ja alewiwalitsustel wõimatu oleks, kuna iga juhtumise jaoks tarwilikul arwul tööliste palkamine ka õige raske oleks. Sellega jääks osa töid tegemata ja uulitsad ning kõnniteed puhastamata.

Kõiki ülaltoodud asjaolusid arwesse wõttes ja neid tõsiselt kaaluwateks pidades, leiab omawalitsuse komisjon eelnõu wastuwõtmatu olewat ja esitab selle Riigikogule tagasilükkamiseks.

Lisa nr. 97.

Lisa nr. 94. juurde.

Eesti wabariik. Siseministerruum. Omawalitsusajade peawalitsus 6. mail 1924 a. nr. 18 Tallinn.

WABARIIGI WALITSUSELE.

Täienduseks kirjale 10. märtsist s. a. nr. 18 teatan Riigikogu liigete O. Rütli, J. Keskül'i, J. Holberg'i ja J. Temant'i poolt Riigikogule esitatud „Linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamise seaduseelnõu“ kohta, et ma selle eelnõu asjus rahaministri seisukohaga 24. detsembrist 1923 a. nr. E/744 täiesti ühinen.

Sellele pean tarwilikuks järgmist juurde lisada. Siseministeriumi omawalitsusajade peawalitsus pööras wastawa ettepanekuga kõigi linna ja alewi omawalitsuste poole, milles palus ülemalnimetatud seaduseelnõu kohta oma seisukohta awaldada. Wastused andsid kõik linnad ja alewid, kusjuures peale ühe linna (Peterseri) ja nelja alewi (Wõõbsu, Jõgewa, Kilingi-Nõmme ja Kallaste) kõik teised linnad ja alewid eelnõu kohta eitawale seisukohale asusid. Wiimased tunnistasid eelnõu wastuwõtmatuks m a j a n d u s -

likkudel ja tehnilistel põhjustel, põhjenduseks järgmist ette tuues.

Linnad ja alewid, ära kasutades kõiki wõimalikka tuluallikaid, suudawad praegu suurte raskustega oma eelarweid tasakaalu wiia. Sellejuures on raha puudusel uulitsate paremale järjele tõstmiseks suudetud õige wähe ära teha. Wõtaksid aga linna ja alewi omawalitsused uulitsate ja kõnniteede korrashoiu kohustuse täitsa enda peale, siis oleks selle kohustuse teostamine mõeldaw ainult niisugusel korral, kui nimetatud omawalitsustele uued tuluallikad awatakse, millega tekkiwaid suuri kulusid katta (Tallinnas, näiteks, 102.000.000 mk., Narwas — 43.000.000 m., Paides — 4.900.000 mk., teiste linnade ja alewite kohta andmeid esitatud ei ole.) Sarnaseid tuluallikaid aga oleks waewalt wõimalik leida. Omawalitsuse asutuste arwamise järele oleks see mõeldaw kinniswara hindamismaksu tõstmise teel, kusjuures aga needsamad asutused leiawad, et seda maksu waewalt tõsta wõib, sest et see juba isegi kõrge on. Ja olekski see tõstmine läbiwiidaw, siis ei annaks see majaomanikkudele mingit kergitust, sest uulitsate ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustus kaoks küll ära, aga selle asemel tuleks uus maksukoorem juurde, mis weel raskem kanda oleks, kui nimetatud kohustuse teostamine. Pealegi leiawad omawalitsuse asutused, et uulitsate korrashoiu naturaalkohustuse täitmine üldiselt wäga raske ei olegi, iseäranis just wäiksemates linnades ja alewites.

Linnadel ja alewitel tõuseksid uulitsate ja kõnniteede korrashoiu kohustuse teostamise kulud märksa suuremaks, kui see praegu majaomanikkudel naturaalkohustuse wiisi juures maksma läheb. See on sellega seletataw, et praegu paljud majaomanikud uulitsale kogunud lume oma aedadesse weawad, kuna aga linna- ja alewiwalitsustel kõik lumi tuleks ära wedada, milleks raske on tarwilikka platse leida, iseäranis suuremates linnades. Samuti koguwad majaomanikud uulitsapühkmed prügikastidesse, kust nad hariliku majaprügiga wälja weetakse. Linna- ja alewiwalitsus peaks aga uulitsalt saadud pühkmed kohe ära wedama.

Lõpuks tähendawad omawalitsused selle peale, et neil tehniliselt liig raske kui mitte wõimatu oleks uulitsate ja kõnniteede korrashoidmist korralikult läbi wiia, sest see töö ei ole mitte igal ajal ühesuurune ja nõuab korraga igatahes suure hulga tööliste tegewusse panekut, kuid

ikka ainult lühikeseks ajaks, poolest tunnist kunni paari tunnini päewas, mispärast kindlate tööliste ametiseseadmine selleks otstarbeks linna- ja alewiwalitsustel wõimatu oleks, kuna iga juhtumise jaoks tarwilikul arwul tööliste palkamine ka õige raske oleks. Sellega jääks osa töid tegemata ja uulitsad ning kõnniteed puhastamata.

(Allkirjad)

Siseminister Th. Rõuk.

Omawalitsusasjade peawalitsuse juhataja E. Dolf.

Lisa nr. 98.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

WABATOLLILADUDE KOHTA.

§ 1. Wabatolliladud asutatakse ja kasutatakse riigiasutuste poolt Wabariigi Walitsuse korraldusel ehk ka omawalitsuste, borsekomitee, eraseltside ja eraisikute poolt Wabariigi Walitsuse poolt wäljaantud kontsessioonide põhjal. Kontsessioonides määratakse ka kindlaks kautsjon (tema suurus, liik ja deponeerimise koht), mida sisse maksta tuleb niihästi kauba hoiuleandjate, kui ka tolliasutuse huwide kindlustamiseks.

§ 2. Wabatolliladusid wõib asutada nii wäljamaalt sisseweetawate, kui ka sissemaalt wäljaweoks määratud kaupade hoiuks ehk ainult üheks tähendatud otstarbeks.

§ 3. Kaupsid wõetakse hoiule laduadministratsiooni poolt kaubakäsitaja kirjaliku teadaande põhjal, kusjuures kaupade omadust ja kaalu kontroleeritakse laduadministratsiooni poolt ainult kauba hoiuleandja sellekohase soowiawalduse põhjal. Wastuwõetud kaubad kantakse sisse laduraamatutesse, mille wormid töötab wälja laduadministratsioon kokkuleppel kohaliku tolliasutusega ja kinnitab rahaminister.

§ 4. Kaupsid wõetakse hoiule teatava tähtaja peale ehk tähtajata, kestwusega mitte üle kolme aasta. Hoiu- ja töödetsid ladudes kinnitatakse rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga.

§ 5. Ladudesse ei wõeta wastu külgehakkawate haiguste ülekandmise mõttes hädaohtlikka kaupsid, kergesti süttiwaid ja plahwatawaid aineid, samuti kiirelt

rikkiminewaid kaupsid ja ka kaupsid, mis halwasti mõjuda wõiwad teiste ladudeshoitawate kaupade peale.

§ 6. Kõiki töid wabatolliladudes, mis seotud kaupade ümberpaigutamise ja teiste operatsioonidega, korraldatakse laduadministratsiooni poolt oma töölistega ja ainult administratsiooni iseäraliku loaga kauba hoiuleandja poolt.

Kaupade wedu ladude juurde ja juurest sünnib kauba hoiuleandja abinõudega ehk toimetatakse erilepingu põhjal laduadministratsiooni poolt, kuiwõrd see üldise tollikorra wastu ei käi.

§ 7. Kaubanduse poolest (ladude jaotus, operatsioonid, hoiule wastuwõetud kaupade kohta tunnistuste wäljaandmine jne.) käiwad wabatolliladud määruste alla, mis Wene seaduste kogus kõide XI, jagu 2, Ustaw torgowõi, §§ 767—769, 773—775, 776 p. 5, 778—819 kaubaladude kohta on ette nähtud, täiendusega, et nendes määrustes ettenähtud õigused teostatakse rahaministri poolt, kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga ja kaupade hoiu tähtaja muutmiselega selle seaduse § 4 wastawalt.

§ 8. Tolliwalwe poolest seisawad wabatolliladud ja nendes hoitawad kaubad kohaliku tolliasutuse korralduse all, nagu järgmistes paragrahwides on tähendatud.

§ 9. Tolliwabaladudesse wõib mahutada (wastawalt otstarbele, milleks ladu määratud — § 2):

1) wäljamaa kaupsid:

a) sissetulewaid — otsekohe pärast sissewedu wäljalaadimist,

b) üldistest riigi- ja eratolliladudest ülewõidawaid,

c) tagasi wäljamaale weetawaid, punktides b ja c ettenähtud juhtumistel nende tähtaegade piirides ja tingimistele täitmise, mis makswas tolliseaduses ette nähtud.

2) sisemaa kaupsid:

a) wäljamaale harilikus korras wäljaweetawaid — pärast tolli- ja teiste riiklikkude maksude tasumist;

b) wäljamaale wäljaweetawaid tollimaksu tagasimaksimisega (mis ära tasutud oli sisseweetud materjaalide eest, milledest kaup sisemaal walmistatud) ehk teistel tolliseaduses ettenähtud eesõigustatud tingimustel, — pärast kõigi nende tingimuste täitmist.

§ 10. Kaupade hoiutähtaeg wabatolliladudes on tollinõuete poolest piiramata ja oleneb ainult § 4. ettenähtud tähtaegadest.

§ 11. Kaupade mahutamine wabatolliladudesse toimetatakse tolliasutuse walwel. Kaupade wastuwõtmise üle annab laduadministratsioon tolliasutusele kirjaliku teadaande. Kui ladudes ei töötata, siis peawad nad olema administratsiooni ja ka tolliasutuse luku ja plommide all. Kõiki töid ladudes kaupade kohta (§ 13) toimetatakse tolliasutuse teadmisel. Maksud tolli järelwalwe eest (samuti kauba rewideerimise eest — § 17) määratakse kindlaks rahaministri poolt, wastawalt makswatele üldistele tollimäärustele.

§ 12. Tolliasutusel on õigus ladudes peetawaid raamatuid (§ 3) ja ladudes hoitawaid kaupasad igal ajal kontroleerida.

§ 13. Ladudes hoitawaid kaupasad võib sorteerida, puhastada, ümber pakida, jagada wäiksemate üksuste peale jne., niiwõrd, kui see ei ole kaupade ümbertöötamine. Kõik eelnimetatud tööd märgitakse laduraamatutesse (§ 3). Nimeetatud operatsioonidest järelejäädawaid jätiseid ja pakkimise materjaale lastakse ladust wälja samasugustel alustel, kui kaupasad (§ 14), ehk aga häwitatakse tolliesitaja juuresolekul.

Hoitawatest kaupadest võib wõtta proowe, mis ka ära märgitakse laduraamatutesse. Kui tollimaks wõetud proowidest (iga kaubapartii pealt) on 25 margast kõrgem, siis tulewad proowid tolliasutusele ette panna tollimaksu õiendamiseks (§§ 14, 15 ja 17).

§ 14. Ladudes hoitawaid kaupasad lastakse wälja:

a) sisemaa turule — pärast tolli ja teiste maksude tasumist, kui neid maksta tuleb;

b) transiidina Eesti kaudu wäljamaale saatmiseks;

c) otsekoheseks wäljaweoks wäljamaale, — kõigil tähendatud juhtumistel tolliseaduses ettenähtud korras.

M ä r k u s. Ladudesse mahutatud sisemaa kaupade wäljalaskmine tagasi sisemaa turule toimetatakse sisemaa kaupade wäljamaalt tagasiweo kohta makswate määruste põhjal.

§ 15. Kaupade ladudesse mahutamiseks (§ 9), niisama wäljalaskmiseks (§ 14), peab kaubakäsitaja kohalikule tolliasutusele esitama kirjaliku teadaande, nõutawatel kordadel tolliseaduses ettenähtud wormidest ja tingimistest kinni pidades.

§ 16. Tolliasutuse ees wastutawaks kaubakäsitajaks loetakse enne kauba mahutamist ladusse isikut, keda tolliseaduse

järele kaubakäsitajaks tunnistatakse, pärast kauba mahutamist ladusse aga laduadministratsiooni.

§ 17. Kui kaupa soowitakse siseturule wälja lasta, toimetatakse tollirewideerimist hoiukohal ehk iseäralikus ruumis ladu juures. Tollirewideerimisel tarwisminewa tööjõu, niisama kaalud ja teised mõõtmisabinõud peab muretsema laduadministratsioon. Rewideeritud kaupade eest tulewad samal päewal tollimaksud õiendada ja samal päewal ka kaup ladust wälja wõtta.

§ 18. Kui kaubad ladudes häwinewad ehk kaowad tulekahju, weeuputuse ja teistel looduslikkudel ja muudel ärawõitmata põhjustel, siis seatakse kokku selle üle akt laduadministratsiooni, kohaliku politsei ja tolliasutuse esitajate poolt. Niisugusel korral võib laduadministratsiooni wastutusest, mis tollimaksudega ühenduses, rahaministri korraldusel wabastada.

§ 19. Tollile alluwate kaupade müügi korral oksjoniteel ladude administratsiooni poolt, peawad kõik tollimaksud tasunud olema enne kaupade wäljalaskmist ladust.

§ 20. Ladudest sisemaa turule wäljalastawate kaupade pealt määratakse tollimaks, kui teda maksta tuleb, selle tollitariifi põhjal, mis kaubarewideerimise ja ladust wäljalaskmise (§ 17) päewal maksew on.

§ 21. Kaupade paigutamine wabatolliladudesse ja sealt wäljalaskmine tolliasutuse teadmisetä wõi loata loetakse salakaubitsemiseks ja nimelt: ladudesse paigutamine — salawäljaweoks sisemaa ladudest wäljalaskmine — salasisseweoks wäljamaalt.

§ 22. Üksikasjalised juhtnõõrid kaupade wabatolliladudesse wastuwõtmise, seal hoidmise ja sealt wäljalaskmise kohta määratakse kindlaks iseäralikkudes instruksioonides, mida wälja töötawad ühelt poolt laduadministratsioon, teiselt poolt tolliasutus, ja mida rahaminister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga kinnitab.

Lisa nr. 99.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI seadusele wabatolliladude kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt wõeti 1. juunil 1921 a. ajutise walitsemise korra § 12-a

põhjal vastu seadus Baltiski wabasadama kohta. Ühenduses sellega alati selle sadama kordaseadmise töödega, mis mineval aastal lõpule wiidi.

Nii oleks wabasadama awamine praegu küll wõimalik, kutsuks aga wälja Baltiski sadama sulgumist rannasõidule ja kalameestele, mis oleks sisemaa huwide vastu, kuna uue rannasõidusadama ehitus suuremate kuludega seotud on. Ka ei ole transiitkaubandus weel niiwõrd edenenud, et wabasadama awamist Eestis praegu möödapääsemata tarwilikuks lugeda wõiks. Sellepärast tuleks wabasadama awamist esialgu edasi lükata.

Kahtlemata on aga soowitaw wõimalikult lihtsustada tingimisi, mida maksuwate seaduste põhjal täita tuleb kaupade sisse- ja wäljaweo, samuti transiidi juures.

Seda silmas pidades on teedeministeeriumi poolt, ühiselt raha- ja tööstus-kaubandusministeeriumidega wälja töötatud wabatolliladude seaduseelnõu, missuguse läbi on wõimalus ette nähtud wabatolliladusid awada Eesti sadamates ja piirijaamades.

Wabatolliladude läbi antakse kaubandusele järgmisi kergendusi:

1) Wäljamaa eksportöörid wõiwad omi kaupsid, mis müügiks määratud, mahutada wabaladudesse tolliasutuse rewideerimiseta ja tollimaksu tasumiseta, seal kaupadega teatawaid manipulatsioone (sorteerimine, ümberpakkimine jne.) ette wõtta ja sealt tarwiduse järele wälja lasta Eesti turule, wäljamaale transiidina Eesti kaudu ehk otsekohe tagasi wäljamaale.

2) Sisemaa importöörid wõiwad wäljamaa kaupsid osta koha peal, jätta neid ladudesse ja õiendada tollimaksu alles siis, kui soowiwad kaupsid turule wälja lasta.

3) Sisemaa eksportöörid wõiwad wäljaweoks määratud kaupsid mahutada wabaladudesse, tasudes wäljaweo tollimaksu, ja sealt partii kaupa wäljamaale saata, kusjuures nad on kindlustatud tollitariifi kõikumise eest ja wõiwad ära kasutada kõiki tolliseaduses ettenähtud eesõigusi, muuseas kergendusi sissewetawate kaupade kohta wäljaweetawate asemel.

Wabatolliladud wõib asutada nii wäljamaa, kui ka sisemaa kaupade hoiuks ehk ainult üheks tähendatud otstarbeks.

Tolliasutuse töö wabatolliladudes on lihtsam, kui harilikud tolliladudes: kau-

pasid, mis mahutatakse wabaladudesse, ei ole tarwis arwestada; kontroleerimiseks ainult perioodiliselt laduadministratsiooni raamatupidamist; wõetakse täielik rewideerimine ette üksnes sel juhtumisel, kui kaupsid siseturule wälja lastakse; tollinõuete poolest on kaupade hoiutähtaeg wabatolliladudes piiramata, kuna kauba rewideerimise ja hoiutähtaeg harilikud tolliladudes piiratud on. Wabatolliladude asutamisel oleks kaubakäsitajal wõimalik kaupsid, mida tema tolliseaduses ettenähtud tähtajas wälja wõtta ei soowi, harilikust tolliladust üle wiia wabatolliladusse. Tuleb ka weel arwesse wõtta, et sõlmitud kaubalepingute põhjal teiste riikidega (näiteks Prantsusmaaga) Eesti kohustatud on teatawaid kergendusi tegema nendest riikidest Eestisse weetawate kaupade tollirewideerimise ja tolliladudes hoiu kohta. Nimetatud kergendusi wõib aga teha ainult peale wabatolliladude seaduseelnõu maksmapanemist ja wastawate ladude asutamist, kuna maksu tolliseaduse põhjal see läbi wiidaw ei ole.

Seaduseelnõus on ka ette nähtud, et wabatolliladude peale laiendatakse kohased määrused Wene seadusest kaubaladude kohta. Sellega antakse wõimalus kaubaomanikkudele krediiti saada wabatolliladude administratsiooni poolt wäljantud tunnistuste põhjal (kaupade hoiulewõtmise kohta). Samuti on üle wõetud Wene seadusest ladude jaotus kaupade hoidmise suhtes, üksikute kaupade kuuluwuse alleshoidmisega kaupade wäljandmise juures, ehk kaotamisega selles mõttes, et hoiule wõetud hulgalise kauba asemel, nagu wili, sool, süsi jne., mida koos hoitakse, wälja antakse samasugust kaupa kaalu ja omaduse poolest (obeslitshenie).

Wabatolliladude küsimus oli arutusel teedeministeeriumis, raha- ja tööstuskaubandusministeeriumide, samuti börsekomitee esitajate osawõtmisel, kus nimetatud ladude asutamist kaubanduse huwides tingimata tarwilikuks tunnistati. Wabaladud on olemas Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, Daanis, Rootsis, Soomes ja teistes riikides, kus nad suure eduga töötawad.

Käesolewa seaduseelnõu kokkuseadmise juures on ka arwesse wõetud määrused, mis wabatolliladude kohta nimetatud riikides maksawad.

Lisa nr. 100.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI
seadusele wabatolliladude kohta.

Rahaasjanduse komisjon on Wabariigi Walitsuse poolt esitatud „seaduse wabatolliladude kohta“ ilma suuremate sisuliste muudatusteta heaks kiitnud ja esitab tema Riigikogule wastuwõtmiseks, kindlasti lootes, et see seadus täieliku wõimaluse annab meie transiit- ja wäliskaubanduse edendamiseks ja soodustamiseks moodsaid wabaladusid asutada.

Seaduseelnõu näeb ette, et wabaladud ühtlasi ka kauba panditunnistusi wälja wõiwad anda. Sellega omandawad nad suure tähtsuse ka sisekaubanduses, andes wõimaluse meie kaubakrediiti loomulikule alusele seada.

Rahaasjanduse komisjon on Wabariigi Walitsuse poolt ettepanud „wabattolliladud“ ümber nimetanud „wabaladudeks“, kuna see nimetus ka teistes keeltes tarwitusel ja ka meie uues tolliseaduses tarwitatakse.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanekul wabastatakse force majeure läbi wabaladudes häwinenud kaubad tollimaksust, kui häwinemine ametliku aktiga on kindlaks tehtud, ilma et siin rahaministri erilist otsust tarwis oleks, nagu see Wabariigi Walitsuse projektis ette oli nähtud (§ 18).

Rahaasjanduse komisjon on arwamisel, et sarnane kord wabaladudes, kus peajasjalikult tähtsamad börsekaubad hoitakse, mille kontrabandi teel maaletoomine wabaladudes makswa erilise walwe läbi küllalt kindlustatud, riigikassa huwides täiesti wastuwõetaw on ja rahaministri ülearusest ülesandest sellel alal wabastab.

Rahaasjanduse komisjon täiendas seaduseelnõu § 23-ga, mis ette näeb, kelle ülesandeks on käesolewa seaduse käsitamiseks ja seletamiseks täitmismäärusi wälja anda, pannes selle ülesande rahaministri peale kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga.

Teised rahaasjanduse komisjoni parandused ei nõua erilist seletust.

Lisa nr. 101.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU
KÖLWATU WÕISTLUSE KOHTA.

§ 1.

Keelatud on kaupade sissewedu, ladus hoidmine ja wäljawedu, niisama ka wäljatöötamine, müük ja müügile laskmine, mis kannawad enese ehk oma ligema ümbriku ehk wälispidise pakkimise peal märkisid, nimesid ehk pealkirju, mis annawad otsekohe ehk kaudselt walenäiteid kaupade päritolu, liigi, iseloomu ehk iseäralikkude omaduste kohta.

Asjaolu, et kauba wõi selle katte sisse ehk peale tehtud märk mõnes muus, kui kauba päritolukoha keeles, kokku on seatud, ehk et kauba wõi selle katte peal tema päritolukohale wõõras olew motiiv leidub, ei loeta iseenesest kauba päritolu kohta kaudselt walenäiteid andwaks.

§ 2.

Kaupade peale, mis mitte maapinnast ehk kliimast oma iseäralikka omadusi ei saa, ei laiendata § 1-s ettenähtud keeldu:

1) kui teatawat kohta näitawa märgi sihiks on üles anda kaubandusliku kombe järele ainult kaubasorti, walmistamiswiisi ehk muud sarnast, wõi

2) kui walemärgi kõrwal kergelt tähelpandawal ning püsiwal wiisil kauba õige algpära wõi sort üles antud.

Maapinnast ehk kliimast oma iseäralikka omadusi saawate kaupade nimekiri antakse wälja kaubandus-tööstusministri poolt ja awaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 3.

§ 1 ettenähtud keelu wastu eksijaid karistatakse rahatrahwiga mitte üle sajatuhande (100.000) marga.

§ 4.

§ 1 ettenähtud keelu rikkumise eest tõstetakse süüdistus:

1) maapinnast ehk kliimast oma iseäralikka omadusi saawate ja kaubandus-tööstusministri poolt wäljaantawate (§ 2) nimekirja mahutatud kaupade suhtes erasüüdistuse teel — kaupmeeste ehk töösturite kaebtuste põhjal, kelle huwid selle läbi rikutud, wõi selle wäljamaa riigi walitsuse esitaja sisseande põhjal, kui need kaubad on nimekirjadesse sisse kantud selle wäljamaa walitsuse teadaande põhjal;

2) teiste § 1 ettenähtud kaupade suhtes awaliku süüdistuse teel — kaupmeeste ehk töösturite kaebtuste põhjal, kelle huwid sellega rikutud on, wõi niisuguste rikkumiste awalikukstulemisel kokkuseatawate politsei protokollide ehk tolliwõimude aktide põhjal.

§ 5. Kui kaupade tolli rewideerimise juures nende hulgas § 4, p. 2 ettenähtud kaubad leitakse, siis seawad tolliametnikud selle kohta akti kokku tolliseadustikus ettenähtud korras ja saadawad selle akti ärakirja wõimalust mööda ühes kaubaproowiga kõlwatu wõistluse wastu wõitlemise komisjonile (§ 6), kaupa kinni pidades kunni komisjoni otsustamiseni.

Kui politseiametnik käesolewa seaduse § 4 p. 2 ettenähtud kaubad ilmestab, seab tema selle kohta protokollid kokku ja paneb kaubad aresti alla, korras, mis ettenähtud kriminaal kohtupidamise seaduses §§ 1131, 1132, 1134—1144, 1147, 1150, 1151, 1154. Protokoll, wõimalust mööda ühes kaubaproowiga, saadetakse wiibimata kõlwatu wõistluse wastu wõitlemise komisjonile.

§ 6. Asjade otsustamiseks, mis puutuwad selle seaduse § 1 rikkumisesse, asutatakse kaubandus-tööstusministeeriumi juures kõlwatu wõistluse wastu wõitlemise komisjon järgmises koosseisus: kaubandus-tööstusministri abi, komisjoni esimehena, ja tööstuse- ning kaubanduse- osakondade juhatajad — komisjoni liigetena. Juhtumisel, kui tähendatud isikutel wõimatu komisjoni koosolekutest osa wõtta, täidawad nende aset kaubandus-tööstusministri poolt eraldi selleks määratawad asetäitjad.

§ 7. Käesolewa seaduse § 4 p. 1 ettenähtud kaebtuse ehk teadaande komisjonisse sissetulemisel teeb komisjoni esimees wiibimata wastawale tolli- ehk politseiwõimule korralduse kaupade (§ 1) kinnipidamiseks.

§ 8. Sissetulnud kaebtused, teadaanded, aktid ja protokollid peawad komisjoni poolt kolme päewa jooksul, sissetuleku päewast arwates, läbi waadatama ja kui ei leidu selle seaduse § 1-se rikkumist, teeb komisjon kohe korralduse, et kinnipeetud kaup wabastataks.

§ 9. Kui komisjon leiab, et selle seaduse § 1 on rikutud niisuguste kaupade suhtes, mis wäljamaalt toodud ning weel tolliwõimude korraldusel on, määrab ta, ilma § 3 ettenähtud rahatrahwi pealepa-

nemiseta, tähtaja, mille jooksul kaubakäsitaja need kaubad peab tagasi wiima maasse, kust nad tulnud; see tähtaeg ei wõi ühest kuust lühem olla.

Tehtud otsus antakse kaubakäsitajale teada allkirja wastu. Kui kaubakäsitaja neid komisjoni nõudmisi wiimase poolt määratud tähtjaks ei täida, siis müüakse wõi wastawal korral häwitatakse kaup § 12 ettenähtud korras.

Selle paragrahwi põhjal tehtud komisjoni otsuste peale wõidakse kaebada Rügikohtule administratiiv kohtu korras ühe kuu jooksul, otsuste teate kättesaamise päewast arwates.

§ 10. Kui komisjon leiab, et selle seaduse § 1 on rikutud, teiste peale § 9 ettenähtud kaupade suhtes, määrab tema § 3 põhjal süüdlasele karistuse ja otsustab kaupade suhtes:

1) et süüdlane tolli- ehk politseiwõimude järelwalwel kaupade pealt waled ehk eksitusele wiiwad märgid kõrvaldaks komisjoni poolt antawate juhtnõotide järele ja tema poolt määratud tähtjaks;

2) et süüdlane wale ehk eksitusele wiiba märgi kõrwal kergelt tähelepandawal ja püsiwal wiisil sarnase kauba õiget algpära wõi sorti nimetawa uue märgi teeks komisjoni poolt määratud tähtjaks, kui kaup § 2 wiimases järgus ettenähtud nimekirja sisse wõtmata oli.

Tollid järelwalwest tekkinud kulud kannab süüdlane, rahaministri poolt ja politseiwõimude järelwalwest tekkinud kulud — siseministri poolt kinnitatud määruste järele.

§ 11. Tehtud otsused (§ 10) antakse süüdlasele teada allkirja wastu, ettepanekuga, neljateistkümnepäewa jooksul, teate kättesaamise päewast arwates, esitada komisjonile Eesti panga osakonna kwitung trahwi aratasumise üle.

Kui süüdlane selleks tähtjaks kwitungit ei esita wõi § 10 ettenähtud komisjoni nõudmist wiimase poolt määratud tähtjaks ei täida, siis antakse asi komisjoni esimehe korraldusel kohtule otsustamiseks ja karistuse määramiseks.

§ 12. Kui kohus otsustab, et süüdlane peab kaupadega toimetama § 10 p. 1. wõi 2. wiisil, ja kui süüdlane seda kohtu poolt määratud tähtjaks ei täitnud, siis müüakse kaup ära tolli- ehk politseiwõimude korraldusel ja järelwalwel, enampakkumise teel, kuid ainult peale selle, kui kauba

pealt walemärk kaotatud ehk õiget algpära wõi sorti näitaw uus märk on sisse tehtud.

Müümisest saadud raha antakse, peale trahwiga kõiki riigi poolt selles asjus kantud kulude katmist, kauba endisele käsutajale tagasi.

Kui kaubast walemärki kaotada ehk õiget algpära wõi sorti näitawat uut märki sisse teha wõimatu, ilma kaupa täiesti rikkumata wõi kauba wäärtust müügikaubana häwitamata, määratakse kaup tolli- ehk politseiwõimude järewalwel ärähäwitamiseks.

§ 13. Sel juhtumisel, kui kohtul kaupa asja tõendusena tarwis pole, on temal õigus kaubawaldaja palwe põhjal otsustada, wabastada kas terwet kinnipeetud kaupa ehk osa sellest, kuid ainult selle tingimisega, et enne kauba wabastamist oleks kaubawaldaja kohustatud kinnipidamiseks põhjust andwat märki kaotama wõi sarnase kauba õiget algpära wõi sorti näitawat uut märki tegema § 10 ettenähtud korras.

§ 14. Kui karta on, et kinnipeetud kaup häwineb wõi tuntawalt halweneb, wõi et kaup müügi wiiwitamise tõttu oma wäärtuses märksalt alaneb, wõi kui kauba alalhoidmine kallimaks läheb selle wäärtusega wõrreldes, wõib komisjon wõi kohus, milles asja arutatakse, kaubaomaniku palwel ehk nende wõimude ettepanekul, kelle juures kaup alal hoitakse, kaupa müügile määrata ilma asja lõpuliku otsustamise ära ootamata.

Enne kui kaup selle paragrahwi esimese järgu järele müüakse, tuleb kinnipidamiseks põhjust andnud märk kaotada, wõi sarnase kauba õiget algpära wõi sorti näitew uus märk teha, selle seaduse § 10 ettenähtud korras.

§ 15. Selles seaduses ettenähtud süüasjade arutamine allub rahukogule.

§ 16. Juhatuskirja selle seaduse käsitamiseks annab kaubandus-tööstusminister, kokkuleppel rahaministriga.

Lisa nr. 102.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule kõlwatu wõistluse kohta.

Kõlwatu wõistlemise wastu wõitlemise küsimusele on kaks paragrahwi pühendatud Eesti-Prantsuse kaubalepingus

(„Riigi Teataja“ nr. 99/100 — 11. 8. 22 a. seadus nr. 80), mille sisu korratud 19. X. 22 a. allakirjutatud kaubalepingus Ungariga ja mahutatakse osaliselt ka Eesti-Inglis kaubalepingu kawasse. Esimene nendest paragrahwidest (§ 13 E. Pr. k. 1) määrab kindlaks, et „igauks kõrgetest lepinguosalistest pooltest kohustab ennast kõiki tarwilikka abinõusid tarwitusele wõtma, et teise lepinguosalise maalt päritolewaid loodus- ja tööstusseadusi igasuguse seadusewastase konkurentsi suhtes kaubanduse alal kaitsta, ära hoida ja keelata aresti ja kõigi teiste lubatud abinõude läbi iga seaduse sissewedu, ladus hoidmist ja wäljawedu, niisama ka wäljatöötamist, müüki ja müügilelaskmist sismaal, mis kannab enese ehk oma ligema ümbriku ehk wälispidise pakkimise peal märkisid, nimesid, pealkirju ehk mingisuguseid märkisid, mis annawad otsekohe ehk kaudselt walewäiteid nende saaduste wõi kaupade päritolu, liigi ja iseloomu ehk iseäralikkude omaduste kohta“; teine (§ 14 E. — S. k. 1) on pühendatud kaubapiirkondade nimetuste õiguse kaitse küsimusele ja kõlab: „igauks kõrgetest lepinguosalistest pooltest kohustub tegelikult tarwitusele wõtma 14. aprillist 1891 a. Madriidi akti päritolemise nimetuste kaitse kohta ja kohustub käima selle akti määruste järele ja peale selle seaduste, niisama ka nendega kokkukõlas tehtud administratiiw otsuste järele, mis temale teada antakse teise lepinguosalise poolt, mis ära määrawad ja reglamenteeriwad õiguse regionaalnimetuse peale ehk tingimised, mille täitmisel teatud regionaalnimetuste tarvitamine lubatud. Tema keelab nende saaduste ja kaupade sissewedu, ladus hoidu, wäljawedu. Samuti ka ümbertöötamist, liikumist, müüki ja müügile wäljapanemist, mis kannawad teise lepinguosalise poolt regulaarselt teadaantud seaduste ehk määruste wäsitukäiwaid regionaalnimetusi.

Teadaanne wõib sisaldada:

1. Regionaal-päritolemise nimetusi kõigi saaduste kohta, mis maapinnast ehk kliimast saawad oma iseäralikud omadused;

2. Maa-ala äramääramist, mille kohta need nimetused käiwad;

3. Päritolutunnistuse wäljaandmise korda.

Lubamata saaduste kinnipidamine wõib sündida kas tolliwalitsuse korraldusel ehk kohtuliku wõimu wõi ühe huwitatud

poole, kas üksiku isiku wõi seltsi nõudmisel, kooskõlas Prantsuse ja Eesti wastawa seadusandlusega.

„Selle artikli määrused wõetakse tarwitusele isegi siis, kui regionaal-nimetusega on üheskoos ära tähendatud ka tõelik walmistamise paiga nimetus ehk sõnad „tüüp“, „liik“, „worm“ ehk sellesarnased laused.“

Need mõlemad paragrahwid loetakse makswaks Eesti-Prantsuse lepingu jõusseastumise päewast (20. aug. 1922 a.), kuid kohasté seadusandlike normide puudumine, mis wõimaldaks niihästi wastutusele wõtta nende paragrahwide wastu eksijaid isikuid, kui ka kinni pidada ja sellekohastel juhtumistel ka konfiskeerida kahtlustatawat kaupa, ei anna wõimalust täita lepingu põhjal oma peale wõetud kohustusi. Selle puuduse kõrwaldamiseks, mille selgelt nähtaw soowimatus põhjendamist ei nõua, on wälja töötatud käesolew seadusekawa, mis, ajutiselt ja alaliseletatud põhjustel, omale ette wõtnud on täiendada makswat seadusandlust ainult oma peale wõetud kohustuste täitmiseks tingimata tarwisminewal määral. Kuid enne, kui üle minna kawa üksikute paragrahwide põhjendamisele, tuleb peatada, kuigi lühidalt, küsimuse ajalool Läänes ja selgeks teha, mis põhjustel Prantsusmaa lepingusse mahutas mainitud paragrahwid.

Kõlwatu wõistlemise wastu wõitlemise küsimus pole ammu enam uudiseks, kuigi wõitlus sellega eriseaduste kaudu suurema jao riikides kaugemale ei ulata, kui möödunud aastasaja lõppu. Niisama muutis kõlwatu wõistlemise mõiste oma wälimust ajajooksul. Nõnda kuulusid omalajal nende hulka seadused, mis tuntud praegu tööstusliku, literatuuri ja kunstlise omandusõiguse kaitseseaduste grupina, mille ilmumine, näiteks Prantsusmaal suure rewolutsiooni ajani ulatab. Kõik need seadused on praegu, ja mitte põhjusega, eraldatud erigruppi, ja see, mis nüüd kuulub kõlwatu wõistlemise seaduste hulka, wõib nimetada seaduseks, mis ei kaitse mitte omandusõigust, isegi mitte waimlist mõistet (näiteks firma), waid kui seadused, mis kaitsewad üksikute isikute huwisid selle eest, et nende harjunud kombe wastaselt ei rikutaks teiste isikute poolt, kellel selleks õigus puudub. Prantsuse praktika luges juba ammu wõimalikuks tarwitada code civil

paragrahwe (§§ 1382 ja 1383*), et wastutusele wõtta mõnda, iseäranis silmapaistwat juhtumist kõlwatu wõistlemises, kuid põhimõte „laisser passer laisser faire“, iseloomustades Prantsusmaa majandusliku elu 19. aastasaja esimesel poolel, takistas tihtipeale tähendatud paragrahwide tarwitamist. Peale selle ei wõimaldanud wiimased kriminaalset wastutuselewõtmist, waid ainult rahalist kahjutasu määramist. Makswa seadusandluse puudulikkus ja soow wõimalikuks teha mitte üksi tsiwiilnõudmist, waid ka kriminaalset wastutuselewõtmist, wiisid niikaugele, et praegu Prantsusmaa seadusandluses leida wõib terve rida seadusi, eriti pühendatud ühel ehk teisel näol ilmunud kõlwatu wõistlemise wastu wõitlemise küsimusele, kusjuures see seadusandlus kuskilt üldist mõistet selles asjas ei anna, waid iseloomustatakse oma laialipillatusega ja kasuistlikkusega. Nii-suguste seaduste hulka kuuluwad Prantsusmaal muuseas: 1) kauba päritolemise nimetuse õiguse kaitseseadus (1. VIII. 1905 a.), mis wälja antud Madriidis 14. IV. 1891 a. ärapeatud rahwuswahelise konwentsi**) otsuse täitmiseks, täiendades selleajani selles asjas Prantsusmaal makswaid seadusandlusi; 2) selsamal ajal (1. VIII. 1905) wäljaantud seadus karistab tegewust, mis juhitud on ostja eksiteele wiimiseks kauba liigi, omaduse, koosseisu, päritolu jne. suhtes; 3) seadused awalikkude wäljapakkumiste kohta (alates seadusest 27. ventosa IX a. ja lõppedes seadusega 28. IV. 1916 a.); 4) seadused kõiksugu müüdawa kauba omaduse kontrollasutuste ellukutsumiseks (nagu 5. IV. 1884 a., 9. IV. 1898 a. jne.); 5) seadused tööstus-kaubanduslike teenijate altkäe äraostmise (korruptsiooni) wastu (näiteks 16. II 1919 a.); 6) seadused teistele ette wõtetetele annetatud aurahade, diplomide, autasude jne. õiguseta tarwitamise wastu (4. 30. IV. 1886 a.). Juba see lühike, osaline nimestik iseloomustab ülemaltähendatud laialipillatust Prantsusmaa seadusandluses, muuseas kõige wanemast sellel alal. Selge, et pärast sellele

*) § 1382. Tout fait quelconque de l'homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé à le réparer.

§ 1383. Chacun est responsable du dommage qu'il a causé non seulement par son fait, mais encore par sa négligence ou par son imprudence.

**) Konwentsioonist osawõtjateks olid sõja hakatusel: Brasiilia, Kuuba, Hispaania, Prantsusmaa, Suur-Britannia, Portugaalia, Shweits, Tunis.

teele asuvad riigid võisid kasutada teiste riikide poolt saavutatud wilumust ja praktikat, eemal hoides niisugusest laialipillaldusest, nagu, näiteks, Saksamaa seadus 7. VII. 1909 a. Wiimane katsub kindlaks määrata omas esimeses paragrahwis kõlwatu wõistlemise üldist mõistet*), kuid tundes, et antud nimetus ei anna nõutud selgust selleks, spetsialiseerib oma järgmistes paragrahwides kõlwatu wõistlemise üksikute juhtumiste liike. Wastutusele wõtmisele alluvad: 1) kõlwatu reklaami tegemine (§§ 3—5); 2) kõlwatu kuulutatud wäljamüük (§§ 6—10); 3) ostja kõlwatu eksiarwamisele wiimine müüdawa kauba hulga kohta (§ 11); 4) teiste kaubandustööstuslike ettevõtete teenijate altkäe äraostmine (§§ 12—13); 5) kõlwatu krediidi kahtlaseks tegemine (§§ 14—15); 6) firma ehk ettevõtte nime kurjasti tarwitamine (§ 16); 7) ettevõtte saladuse kurjasti tarwitamine (§§ 17—20), kusjuures süüdlast wõib mõista oma kõlwatu tegewusest lahtiütlemisele, kui ka kahjutasu maksmisele, kui niisuguseid kahjusid kindlaks teha wõib, ja peale selle weel teiste üksikute juhtumiste jaoks ettenähtud karistustele. Juba see lühike Prantsuse ja Saksa seaduste üldwaade näitab küllalt selgelt tõsidust, millega waadatakse Läänes selle küsimuse peale. Eesti seadusandlus, põhjenedes endise Wenemaa seadusandlusel, ei anna wastust mitmele mainitud küsimusele, — puudus, mille kõrwaldamine tungiwalt soowitaw. Ja kui käesolew kawa, mille sihiks on sõlmitud kaubalepingute läbi oma peale wõetud kohustuste täitmine, ei lähe selle ülesande piiridest wälja, siis ainult sellepärast, et küsimuse üleswõtmist terwes ulatuses tuleb edasi lükata kunni meil makswa terwe kaubandusliku seadusandluse läbiwaatamise küsimuse otsustamiseni.

Üle minnes seaduse kawa üksikute paragrahwide läbiarutamisele, tuleb weel kord alla kriipsutada, et see Eesti-Prantsuse kaubalepingu §§ 13 ja 14 läbi Eestile pealepandud kohustuste täitmise piiridest üle ei ulata. Ühel ajal sellega on arwesse wõetud ka see asjaolu, et nende paragrahwide mahutamine lepingusse, redaktsiooni üheõigusluse peale waatamata, sündis

kahtlemata Prantsusmaa huwides ja teades, et Eesti, ehk õigemini, tema kaubandus, pole kaugeltki huwitatud nende lepingu paragrahwide laialdases arutamises, ongi kawa piiratud sellega, mis tingimata tarwis ja siiski küllaline on.

Wõrreldes Prantsuse ja Saksa seadusi näeme, et wiimases puudub seadus kauba regionaal-päritolemise nimetuse kõlwatu tarwitamise kohta, kui ka waleteadete tarwitamine päritolemise nimetuste kohta. Ühtlasi ei wõtnud Saksamaa osa mainitud Madriidi konwentsioonist, millest ka Wenemaa omalajal osa ei wõtnud, ja wiimase läbi ongi seletataw, et küsimus uudiseks meie seadusandluses. See on ka põhjuseks, et Wenemaal wiina müüdi nime all „Cognac Shustowa“ sellepeale waatamata, et wiinamarjadel, millest ta walmistati, mingisugust ühendust polnud Prantsuse maakoha „Cognac'iga“; sedasama wõib öelda ka mitme Wene champagneri firmade kohta. See küsimus tegi juba ammugi muret Prantsusmaale, kes wäga huwitatud oli, et tema seadusandlust kauba maakoha (piirkonna) nimetuse õiguse suhtes tunnistatakse ja kes ammugi juba katsus niihästi Wene- kui Saksamaad Madriidi konwentsioonist osawõtmisele kutsuda, kuid mis enne sõja alguseni talle korda ei läinud. Loomulikult wõis oodata, et Versailles'i leping, mille dikteerijaks oli Prantsusmaa, waikides sellest küsimusest mööda ei lähe, mida tõendawad ka lepingu §§ 274 ja 275. Niisama mahutati need paragrahwid Trianon'i lepingutesse. Sõlmides pärast lepinguid endise Wenemaa koosseisu kuuluwate riikidega, mahutas Prantsusmaa ka siin need paragrahwid lepingutesse, näiteks, leping Soomega ja peale selle sõlmitud Eesti-Prantsusmaa kaubaleping.

Kooskõlas sellega wastab kawa esimene paragrahw, sisaldades keeluparagrahwi, sellekohaselt lepingu § 13 redaktsioonile (Eesti-Prantsusmaa kaubaleping), ainult selle wahega, et soowides eemal hoida kindlaksmääratawa keelu laialdase arutamise wõimalust, on paragrahwi mahutatud täiendaw lõige, kauba päritolu üle kaudsete waleteadete andmise kohta käiwa eelseiswa lõike seletamiseks, mille hulka ei pea kuuluma asjaolud, nagu kaubamärgile pealekirjutamine kauba päritolukohas mittetarwitusel olewas keeles ehk kauba päritolukohale mittewastawa motiwi, maastiku kujutamise jne.; teine lõige seletab just, et ülemaltähendatud olud ei esine iseenesest weel mitte kaudse

*) § 1. Wer in geschäftlichen Verkehr zu Zwecken des Wettwerbes Handlungen vornimmt, die gegen die guten Sitten verstossen, kann auf Unterlassung und Schadenersatz in Anspruch genommen werden. (Gesetz gegen den Unlauteren Wertbewerb v. 7. VI. 1909.)

waleteatena kauba päritolu kohta, ja neist ei tule aru saada, nagu oleks nende eesmärgiks wiia ostjat selles asjas eksiteele. Näiteks wõiwad olla: 1) kaubamärk pealkirjaga „Laboratoire Chimique-technique „Globus“. „Meilleur crème pour chasseurs“ ehk pealkiri Türgi keeles paberossi-karbil; 2) Kaljani suitsetaja Türgi naisterahwa kujutus tubakakarbil ehk Shweitsi mägestikku kujutaw maastikupilt shokolaadil. Kõigil neil juhtumistel on selge, et waewalt ükski ostja eksiarwamisele satuks ainult sel põhjal, et pealkiri kaubamärgil on tehtud kauba päritolukohale wõõras keeles, ehk et kaubale on kujutatud selle tõsise päritolumaale mittewastaw maastik. Kuid selle löike mahutamise kawasse on tingimata tarwilik sõnade „kaudne tähendus kauba päritolu üle“ liig laialdase tõlgitsemise ärahoidmiseks.

Selge, et teise löike wahetingimist wõib arwesse wõtta ainult sel korral, kui pealkirja tõlge ehk mingisugused teised olud ei sisalda wale näpunäiteid kauba päritolu kohta.

Niisama sisaldab esimene paragrahw keeldu tarwitada wale kaubasorti ehk omadust tähendawat nimetust. Näiteks wõiwad olla kohwi surrogaadi nimetus kohwikus (odrakohwi), ehk sahariini pakumine produktina, mis „1000 korda“ magusam kui suhkur, kusjuures kaubal seda omadust pole, ehk näiteks nimetus „wiina äädikas“ juhtumistel, kus see tõele ei wasta. Nagu teada, pole niisugused wäärnähtused Eestis tundmata.

Kawa teine paragrahw on wälja kutsutud ühelt poolt Prantsuse lepingu § 14. ettenähtud suurema kitsenduse läbi, teiselt poolt aga soowi läbi mitte laiendada § 1 mõju juhtumiste peale, kus keskmise tähelpanekuga ostjat eksiteele wiia ei saa kaubasordi, omaduse ehk päritolu kohta. Näiteks wõiwad olla: 1) kaubasordi ja -liigi kohta nimetused: „Hiina tee“, „Berliini sinine“, „Shweitsi juust“, „Prantsuse kashemir“, pastilaa „Walda“, „citrovanil“, Kola walmistuswiisi järele jne., kus kõigi nimetuste eesmärgiks on tähendada kaubasorti ehk walmistuswiisi ja kus muidugi juttu ei wõi olla ostja eksiarwamisele wiimisest; iseäranis selge on see sõna „Shweitsi juust“, sest see on juba ammust ajast tarwitusele wõetud kaubaliigi äratähendamiseks; 2) kauba päritolu kohta, nimetused: „Kölni wesi“, paberossid „Kairo“, Tseiloni tee „Colombo“ jne., kuid igakordse juurdelisatud märkusega kauba tegeliku päritolu kohta, näiteks

„Kölni wesi“, labor. „Medikon“, Tallinnas, kus wiimane tähendus kauba tegelikku päritolu nimetades selgelt näitab, et kaup mitte Kölnist ei tule. Kuid neid kawa § 2 ettetoodud kahte erandit ei wõi arwesse wõtta kauba juures, mis maapinnast ehk kliimast oma iseäralised omadused saawad kauba piirkonna nimetuse õiguse kaitseks Prantsuse lepingu § 14. wiimasesse lõikesse mahutatud täienduse pärast. Sellepärast ei wõi lubada nimetusi „Champagne“ ehk „Cognac“ tüüpilised wiinad, isegi mitte neil juhtumistel, kui kõrwal oleks tähendus kauba õige päritolu kohta. Põhjuseks on, et Prantsuse seadusandlus, mis selles osas kohustaw Eestile sõlmitud lepingu põhjal, nimetus nagu „Champagne“ lubataw on ainult wiinale, mis walmistatud ainult „Champagne“ nime all tuntud maakonnas kaswanud wiinamarjakobaratest. Sellepärast pole lubatawad ja alluksid wastutusele wõtmisele nimetused, nagu „Shustowi konjak“ (Konjak Shustowa), „Eesti Shampanjer“ jne. Kuid leping kohustab Prantsusmaad teatama Eestile, missuguste kaupade peale on kinnitatud piirkonna nimed ja nimelt missugused. Sellepärast on kawas ette nähtud, et niisugused kaubad wälja kuulutatakse üldiseks teadmiseks „Riigi Teatajas“ ja et ainult nende kaupade suhtes kawa § 2 tarwitada ei saa. Niisugusel teel jagunewad kaubad alguses kohe kahte selgesti eraldatud gruppi: esimesse kuuluwad kaubad, mis maapinnast ehk ilmastikust oma iseäralikud omadused saawad ja millel sellepärast õigus on kauba piirkonna nimetamise peale, — nende suhtes on kawa § 1 maksew täies ulatuses ja sellest keelust pole lubatud mingisuguseid eraldusi teha; teise gruppi kuuluwad kõik kaubad, mis kawa § 2 nimekirjas üles tähendamata ja mille kohta, arwesse wõttes § 2 täiendawaid tingimisi, § 1 keeld oma maksuwuse kaotab.

Niisugused on kawa põhiparagrahwid, mis kindlaks määravad keelunormi ja selle erandid, kusjuures alla kriipsutamata ei wõi jätta, et kindlaksmääratawad keelupiirid on wõimalikult kitsalt wõetud, kuid ikkagi määral, mis Prantsuse lepingu §§ 13 ja 14 läbi Eesti poolt oma peale wõetud kohustuste wastu ei käi. Wõib olla, et aja jooksul, peale uue seadusega rohkem äraharjumuse, wõimalik on laiendada selle tarwitamist, kuid praegusel ajal oleks soowitaw jääda tungiwa tarwiduse piiridesse.

Läbiwaadatud paragrahvide kõrwale on paigutatud paragrahw, mis ära määrab karistuse suuruse eksituse eest keelu wastu. Mis karistuse liigisse puutub, siis peeti võimalikuks ainukese karistusena ette näha rahatrahw juba tähendatud küsimuse uudsuse tõttu; rahatrahwi suuruse kindlaksmääramisel arwati otstarbekohasemaks wiimane weidi suuremana määrata, niihästi selleks, et süütegude arutamist rahukogudele alluwaks teha, kui ka sellepärast, et karistusena ainult rahatrahw esineb (§§ 3 ning 15). Mis süüdistusetõstmise küsimusse puutub, siis peeti tarwilikuks selleks walida kaks teed. Seal, kus ostja eksiteelewiimine aset leiab, on loomulik awaliku süüdistuse tee käsile wõtta, kuna muudel juhtumistel, kus süütegu regionaal-nimetuse rikkumises seisab, on ainult siis awalikkude huwide wastu eksitud, kui seaduseelnõu § 2 p. p. 1 ning 2 ettenähtud täiendawad tähendused puuduwad; kui aga näiteks wale regionaal-nimetuse kõrwal õige päritolu koht üles tähendatud, siis ei saa niisuguses süüteo awalikkude huwide rikkumist näha ning süüdistuse tõstmine tuleks selle hooleks jätta, kelle huwid sellega rikutud on — tähendab, et neis juhtumistes erasüüdistuse tee kohasem oleks, kuid wiimasel juhtumisel on kaks poolt, kelle huwid rikutud wõiks saada: esimene on wäljamaa riigi awalikud huwid, mis selle all kannatawad, et nende seadusandluse määruste wastu eksitakse, mispärast ka süüdistuse tõstmist tuleks võimaldada nende walitsuste esitajatele; teine pool töösturid ja kaupmehed, sest ka nende erahuwid oleksid sel juhtumisel rikutud. Sellepärast ongi seaduseelnõu § 4. mõlemad süüdistusetõstmise teed ette nähtud, et aga niisuguste erijuhtumiste wahel selget piirjoont läbi wiia, kawatseti regionaal-nimetused eriti „Riigi Teatajas“ wälja kuulutada, nii et erasüüdistuse tee siis ainult nende kaupade kohta käiks, mille juures eriti kaitstud nimetused tarwitusel olnud.

Süüteod, mis awaliku süüdistuse teel jälgitakse, wõiwad ilmsiks tulla kas tollipiirkonnas wõi wäljaspool wiimasest, mille tõttu seaduseelnõus ka wastawalt ette nähti, et süüdistuse tõstmine, kas politsei protokollide wõi tolliwõimude aktide põhjal sünniks. Mõlemil juhtumistel tuleb kaup, mis süüdistusetõstmiseks põhjust annab, kinni pidada, kunni wastawas asutuses asja otsustamiseni (art. 4 ning 5). Siinjuures tekkis küsimus, kas

asjade arutamist otsekohe kohtule ülesandeks teha, ehk silmas pidades, et käesolewal juhtumisel just administratiiwõimul palju tegemist saab olema (nagu see allpool §§ 9—11 näha), siis waliti teine tee, mis näiteks tolliseaduses, aktsiisiseaduses jne. ette tuleb, kus administratiiwõim määrab niihästi rahatrahwi kui ka kaupade edaspidise saatuse ja ainult siis, kui süüdlane sellega nõus ei ole, läheb asi kohtulikule arutusele (art. 6 ning 11). Siinjuures arwati tarwilikuks selleks luua erikomisjon, mis kaubandus-tööstusministeeriumi juures töötaks, sest küsimuse arutamise juures tuleksid enamasti küsimused ette, mis kaubamärkide kohta käiwad, wiimased alluwad aga, registreerimise poolest, kaubandus-tööstusministeeriumile.

Et aga kaupade kinnipidamisest, mis politsei- wõi tolliwõimude korraldusel tehtud, kaubawaldajale suuremaid kahjusid võimalust mööda ära hoida, on seaduseelnõus ette nähtud, et komisjon sissetulnud kaebtused wõi teadaanded rutulises korras läbi waataks ning teeks oma eelotsuse kaupade edaspidise kinnipidamise kohta. Kolme päewa jooksul (§§ 7 ning 8) ning ainult juhtumisel, kui süüdistusasja tõstmise õigustatuks näeb olewat, peetakse kaup ka edaspidi kinni kunni lõpuliku otsustamiseni.

Ka asja arutamise juures peeti tarwilikuks lahutada üksteisest kaks erijuhtumist. Kui kaubad wäljamaalt toodud ning weel tolliwõimude korralduses, siis ei loeta kaup meie seaduste järele juba sisseweetuks, mispärast ka komisjoni otsus niisuguste kaupade suhtes mitte karistuse, waid ärahoidmise laadi wõiks kanda; et süüteo koosseis olemas ei ole, siis ei saa ka karistust peale panna, et aga niisuguste kaupade sissewedu takistada tuleb — siis pannakse ka kaubawaldajale ehk käsutajale ette seda tagasi wiia maasse, kust kaup tulnud. Ainult siis, kui kaup komisjoni otsuse peale waatamata, tagasi ei weeta, siis langeb ta nendesamade tagajärgede alla, mis nende kaupade kohta seaduseelnõus ette nähtud, mille kohta wastawad komisjoni otsused täitmata olid jäetud (§§ 9 ning 12). Kõigil teistel juhtumistel on komisjoni ülesandeks, peale wastasel korral rahatrahwi määramist, weel teha oma otsus kaupade edaspidise saatuse kohta. Siinjuures arwati võimalikuks karistusena ainult rahatrahw ette näha, kuna kaubad nende omaniku omandusesse jätta, selle

wahega, et kaup siis ainult wabaks lastakse, kui ta seisukorda pandud, mis ei ole enam wastolus seaduseelnõu §§ 1 ning 2 nõudmistega, kusjuures selleks kaks wõimalust olemas: kas kõrwaldada walewõi eksiteelewiija kaubamärk kaubalt, ehk juhtumistel, kui see wõimalik, kaubamärk wastawalt täiendada, nii et ta §§ 1 ning 2 nõudmisega wastolus ei oleks (§ 10); kui aga komisjoni otsus, kas rahatrahwi äratasumise ehk kaubamärkide kõrwaldamise wõi täiendamise kohta täide ei wiida, siis antakse asi, komisjoni korraldusel, kohtule otsustamiseks (art. 12). Juhtumistel, kui kaubamärgi kõrwaldamine ehk täiendamine kaubawaldaja poolt täide ei wiidud, siis korraldakse seda wastawate wõimude poolt ning kaup määratakse müümiseks enampakkumise teel, sealjuures arwesse wõttes, et karistust ainult rahatrahwiga piirata kawatseti, siis antakse müümisest saadud raha kauba endisele käsutajale wälja, kuid ainult peale seda, kui kõik riigile tekkinud kulud (kaupade järelwalwe, märkide kõrwaldamine, enampakkumise korraldamine jne.) saadud summast maha arwatud (§ 12). Ainult neil juhtumistel, kui kaubamärgi kõrwaldamine ehk täiendamine tehniliselt wõimatu, see tähendab, et wõimatu kaupa niisugusse seisukorda wiia, et ta §§ 1 ning 2 ettenähtud nõudmistega enam wastolus ei oleks, tuleb loobuda kauba wäljaandmisest kauba endisele käsutajale. Kuid ka enampakkumise teel müümist ei wõiks siin lubada, mille pärast ka ainukene wõimalus järele jääb — kaupa ärahawitamiseks määrata, mis seaduseelnõus ette nähtud (§ 12). Seaduseelnõu § 13 mahutab kawasse selleks, et üksikutel juhtumistel wõimaldada kaupade realiseerimist weel enne, kui kohtu lõpulik otsus tehtud; niisuguse wõimaluse andmine on siis õiglane, kui kauba edaspidine kinnipidamine tingitud pole kohtu asjaajamisest ja kui see ainult üleliigseid alalhoidmise kulusid tekitab. Kuid kauba realiseerimine on ainult siis lubataw, kui ta enne seisukorda pannakse, mis seaduseelnõu peanõudmistele wastu ei käi (§§ 1, 2, 10) ning kaupade wabastamine wõib, teiseks, mitte enne sündida, kui kohtusse sellekohane tagatisumma sisse makstud, sest kauba wääratus peaks garanteerima niihästi rahatrahwi ning riigile tehtud kulude tasumise, kui ka nende kahjude maksimise, mis süüdistusega seotud tsiwiilnõudmisest ette nähtud. Kawa § 14 on analoogiline

§ 13, ainult selle wahega, et realiseerimise põhjuseks on rikkimineku wõimalus, nii et niisugust müüki wõib ette wõtta mitte ainult kaubawaldaja algatusel, waid ka kohtu ehk komisjoni korraldusel.

Käesolewa seaduseelnõu elluwõimise korral oleks tema täidewiimine ning täitmine suuremal osal administratiiwwõimudele usaldatud, kes oma töö juures teatawaid juhtnöõre ehk ettekirjutusi wajawad; et aga seaduseelnõu küsimust käsitab, mis kahe ministeeriumi kompetentsi kuuluwad, siis nähti ka seaduseelnõu § 16 ette, et wastawad juhatuskirjad kahe ministri poolt antakse ja nimelt kaubandus-tööstusministri poolt kokkuleppel rahaministriga.

Lisa nr. 103.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

ebaõigete kaubanimetuste keeluseadusele.

Käesolew seaduseelnõu esitati Wabariigi Walitsuse poolt pealkirja all „seaduseelnõu kõlwatu wõistluse kohta“. Üldkomisjoni leidis, et seaduse pealkiri on wõrreldes eelnõu sisuga liig lai ja wõttis pealkirjaks „Ebaõigete kaubanimetuste keelu seadus“, mis täpsem.

Edasi leidis üldkomisjon, et ei ole otstarbekohane iga üksiku eriseaduse määruste rikkujaid wastutusele wõtta erikorras ja selleks eri korda luua, seda enam, et käesolewal juhtumisel süüteod on analoogilised neile, mis nuhtlusseaduse § 1357² ette nähtud. Neil motiividel tühistas üldkomisjon Wabariigi Walitsuse ettepanekust §§ 3—16 ja wõttis selle asemele uue paragrahwi järgmise sisuga: käesolewa seaduse keelu rikkujaid karistatakse nuhtlusseaduse § 1357² järele (§ 3).

§§ 1 ja 2 on üldkomisjon teinud ainult redaktsioonilised parandused, wälja arwatud § 2 wiimane lõige, mida selles mõttes muudetud, et kaubandus-tööstusministri õigused antakse Wabariigi Walitsusele; nende paragrahwide suhtes ühineb üldkomisjon ka Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga. Lõpuks täiendas komisjon eelnõu § 4, mille järele seadus hakkab maksma ühe kuu pärast peale tema awaldamist „Riigi Teatajas“ ja seda sellepärast, et isikud, kellesse see seadus puutub, suudaksid kas kaupa ära müüa ehk kaupade pealkirju wõi ümbrikka seadusekohaselt muuta.

Lisa nr. 104.

Riigikogu liigete H. Allik'u,
R. Pälson'i, Joh. Reesen'i ja
W. Kangur'i ettepanek.

EESTI WABARIIGI PROLETAARLISTE ÜLIÕPILASTE RIIKLIKU TOETUSE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Eesti wabariigi proletaarlistele üliõpilastele ja wabakuulajatele antakse riiklikku toetust, kui nemad ainelist abi wajawad ja kui nende õpetöö kohta fakulteedid rahuldawa otsuse annab.

Märkus 1. Esimese-aasta üliõpilastele ja wabakuulajatele antakse toetust ilma fakulteedi otsuseta.

§ 2. Wabakuulajatele antakse toetust ainult 3 aasta kestel. Kui nad selle aja jooksul keskkooli kursust ei lõpeta, lõpetatakse toetuse andmine.

§ 3. Ainelise abi tarwilikkuse määrab ära 9-liikmeline komisjon, mis moodustatakse kolmest ülikooli-nõukogu, kolmest üliõpilaskonna ja kolmest Eestimaa töölisühisuste üldliidu esitajast. Komisjoni wolitused kestawad üks aasta.

Märkus 1. Üliõpilaskonna esitajad walitakse üliõpilaskonna edustuse poolt.

§ 4. Üliõpilane, kes riiklikku toetust soowib saada, pöörab soowiawaldusega § 3 nimetatud komisjoni poole, lisades: 1) teaduskonna otsuse õpetöö edukuse kohta, 2) töölisühisuse, ehk proletaarlise töölisorganisatsiooni tunnistuse ainelise ja perekondliku seisukorra kohta.

Märkus 1. Esimese-aasta üliõpilased w. § 1, m. 1.

Märkus 2. § 3. nimetatud komisjon on kohustatud toetust andma, kui § 4. nõuetawad tunnistused on rahuldawad.

§ 5. Töölisühisuse wõi proletaarlise töölisorganisatsiooni tunnistus wõetakse sellelt töölisorganisatsioonilt, kus abitarwitaja wanemad ehk ta ise liige on.

§ 6. Kus puudub töölisühisus ja ka teised proletaarised töölisorganisatsioonid, seal wõetakse tunnistus ligemalt töölisühisuselt ehk töölisorganisatsioonilt.

§ 7. Toetuse saamise soowiawaldus tuleb iga aasta uuendada.

§ 8. Kui ainelise abi tarwilikkuse määraja komisjon kõrwale kaldub § 4, on Eestimaa töölisühisuste üldliidu esitajal weto õigus.

§ 9. Maksimaalseks toetussummaks on elatismiinum, mis Eestimaa töölisühisuste üldliidu poolt kindlaks määratud.

Märkus 1. On üliõpilase ülewal pidada perekond, siis on maksimaalseks toetussummaks wastawa liigeteawuga perekonna elatismiinum.

Märkus 2. Toetuse ülemäär antakse wälja ainult siis, kui üliõpilasel pole mingit sissetulekuallikat.

§ 10. Nõuetaw toetus antakse haridusministeeriumi eelarwe järele ülikooli kassa kaudu.

§ 11. Toetus pole tagasimaksetaw.

Lisa nr. 105.

Riigikogu liigete H. Allik'u,
R. Pälson'i, Joh. Reesen'i ja
W. Kangur'i

SELETUSKIRI

Eesti wabariigi proletaarliste üliõpilaste riikliku toetuse seaduseelnõule.

Eesti demokraatlikus wabariigis ei ole senni weel korraldatud mingit korrapäraselt ainelist toetust töölisnoorsoole, kes õpib ülikoolis. Olewad abirahad jne. satuwad enamasti mitteproletaarlisele ollusele, kel mõjuwad eestkostjad ja sidemed. Käesolew seaduseelnõu, mis kokku seatud Tartu ülikooli proletaarliste üliõpilaste organisatsiooni (Sotsiaalfilosoofilise üliõpilaste seltsi) poolt, tahab appi tulla kehweimate kihtide lastele kõrgema hariduse omandamises.

Lisa nr. 106.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS ILMA SÕJAWÄELISE ÕPPU- SETA TAGAWARAWÄKKE ARWATUD KODANIKKUDE KAITSEWÄETEENIS- TUSSE KUTSUMISE KOHTA.

1. Tagawarawäe arwel seisawad kodanikud, kes 1. jaanuarist 1893 kuni 31. detsembrini 1898. a. sündinud ja kes nii Wene kui ka Eesti sõjawäes teeninud ei ole, kutsutakse sõjawäelise ettewalmistuse omandamiseks kaitsewäeteenistusse 15. jaanuarist kuni 10. maini 1924 a. Teenistuswõtmine sünnib rahwawäe-komisjonides 3. jaanuaril 1924 a. Kogumisepunkt ilmumise päewaks määratakse 12. jaanuar 1924 a.

2. Teenistusest wabastatakse: a) Riigikogu ja walitsuse liikmed ning riigikontrolöör, b) teenistusse terwislikult kõlbmatad.

3. Teenistusse kutsutud riigi- ja omawalitsuse asutustes teeniwatel tagawarawäelastel jääwad nende kohad, ametid ja korterid alles. Peale selle seaduse § 6 ettenähtud warustuse saawad need tagawarawäelased, kes teiste isikute ainsamad seaduslikud ja tegelikud ülespidajad on, $\frac{2}{3}$ oma endisest palgast ühes üldistel alustel antawa perekonna-abirahaga, muud tagawarawäelased aga $\frac{1}{3}$ oma endisest palgast nendest riigi- ja omawalitsuse asutustest, kus nad senni teenisid.

4. Erasisikute juures teeniwatel tagawarawäelastel on õigus oma endistele kohtadele tagasi saada. Erasisikute ja -asutuste poolt teenistuslepingu alusel antawad korterid jääwad neile alles.

5. Teenistusse kutsutud tagawarawäelased, kes riigi- ja omawalitsuse asutustest palka ei saa, saawad perekonna-abiraha riigiteenijate perekonna-abiraha seaduse („Riigi Teataja“ 1923 a. nr. 1/2) põhjal.

6. Õppusele kutsutawad tagawarawäelased saawad õppuse ajal sõduri palga ja toidu üldistel alustel ajateenijatega. Ihukattega ja fakmetega warustamise wiis ja normid määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatawas tabelis.

Lisa nr. 107.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise kohta.

Wene sõjawäeteenistuse kohustuse seaduse (Уст. о воин. повин.) põhjal olid sõjawäeteenistusest wabastatud kõik üksikud pojad perekondades, peale selle wabastati II järgu eesõigusega kutsealused (льготные II разряда по семейному полож.) kui maakonna peale määratud nekrutide arw eesõigusteta meestest täideti. Eesti wabadussõja ajal olid mobilisatsiooni alt wabastatud kõik üksikud perekonna-toitjad, nii ka palju riigi- ja omawalitsuse asutustes teeniwaid ametnikka, milletohtu tagawarawäe arwel peale 16.000 isiku, ehk umbes 14% lahinguwõimulistest meeskodanikkudest seisawad, kes sõjawäes

üldse teeninud ei ole ja sõjawäeliselt täitsa wälja õpetamata on. Riigikaitse seisu kohast wälja minnes, on see nähtus meil, kus iga kodanik sõja puhul möödapääsemata teenistusse kutsutakse, lubamata ja sellepärast on tarwilik, et kõik ülewal tähendatud kodanikud sõjawäeliselt wälja õpetataks. Silmas pidades, et wanematel meestel suuremalt osalt perekonnad on ja palju neist iseseiswatel kohtadel töötawad, sünnitaks nende teenistusse kutsumine soowimata takistusi, kuna see nähtus nooremate aastakäikude juures umbes 30 a. wanuseni, nii silmapaistew ei ole ja nende õppusele kutsumine läbiwiidaw oleks.

Et tulew 1924 a. wiimane ülemineku aasta on, kus mitte täieaastakäigu meeskodanikud, waid ainult 1903 aasta 8 wiimase kuu jooksul sündinud mehed teenistusse kutsutakse ja seega sõjawäeosade kaader mitte täielikult noorsõdurite wäljaõpetamiseks ära kasutatud ei saa, oleks soowitaw, et ühes 1924 a. noorsõduritega ka ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäelased kunni 30 a. wanuseni, see on sündinud 1893 kunni 1898 aastani (nooremad aastakäigud on oma teenistuse kohused Eesti sõjawäes teenides täitnud) kelle arw 2.000 mehe ümber on, teenistusse kutsutakse ja ühes nendega täieliku riwiõppuse läbi läheksid. Laskeharjutused saawad sel juhtumisel aprillikuu lõpul ja mailkuu algul olema ja 10. maiks wõiks neid kui enam-wähem wäljaõpetatud jalawäe sõdurid koju lasta. Selle süsteemi juures omandaksid nemad, kõige suurema aja ja kulude kokkuhoidmise juures tarwiliku sõjawäelise hariduse.

Teenistusse kutsumise eesmärki, et wõimalikult kõik kodanikud sõjawäeliselt wälja õpetatud oleksid, silmas pidades, — on teenistusest wabastamine ametite järele seaduseelnõus wõimalikult piiratud; peale Riigikogu liigete, kes juba põhiseaduse järele riigikaitse teenistusest wabastatud, on ministrite ja nende abide, nii ka wäljamaal wiibiwate saadikute ja konsulite wabastamine ette nähtud. Alamate kohtade peal teeniwate riigi- ja omawalitsuse asutuste ametnikkude kohustused wõiwad, nii kui puhkuse ajal, nende kaasteenijate poolt täidetud saada.

Et teenistusse kutsutawad kodanikud majanduslikult ei kannataks, on seaduseelnõus neile nende endised kohad ja korterid kindlustatud. Riigi- ja omawalitsuse asutustes teeniwad tagawarawäelased,

kes teiste isikute ainsamad seaduslikud ja tegelikud ülespidajad, saavad, peale sõduri palga, toidu ja Wabariigi Walitsuse poolt määratud ihukatte warustuse, $\frac{2}{3}$ oma endisest palgast, ühes üldistel alustel antawa perekonna-abirahaga, teised aga — $\frac{1}{3}$ endisest palgast. Tagawarawäelased, kes riigi- ja omawalitsuse asutustes palka ei saa, saavad perekonna-abiraha riigiteenijate perekonna-abiraha seaduse („Riigi Teataja“ 1923 a. nr. 1/2) põhjal, mille tõttu ka riigikaitse komisjoni seletuskirja 2. punktis tähendatud nõudmine, et seaduseelnõu vähemalt 6 kuud enne teenistusse kutsumist rahwale teatawaks saaks, ära jääb, sest teenistusse kutsutawad kodanikud on majanduslikult enamwähem kindlustatud ja nende riigikaitse teenistusse astumine seega suuri ettevalmistusi ei nõua.

Lisa nr. 108.

Riigikaitse komisjoni

SELETUSKIRI

seadusele ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise kohta.

Riigikaitse komisjon, läbi arutades „ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise seadust“, tunnistas tarwilikuks nimetatud kodanikkude teenistusse kutsumist.

Teenistuse aja suhtes tegi komisjon Wabariigi Walitsuse ettepanekul wäljawõtte kooliõpetajate kohta, keda wõimalikuks ei loeta õpetöö ajal teenistusse kutsuda, sest selleläbi saaks õpetöö takistatud ja tuleks juurde uusi kulusid riigile ja omawalitsustele.

Wastaw parandus on § 1. märkusena juurde wõetud.

Teenistusse kutsutute tasu asjus asus riigikaitse komisjon teisele seisukohale, kui see oli ette nähtud seaduseelnõus. Nimelt otsustas komisjon kõiki teenistusse kutsutuid asetada wõimalikult ühesugustesse tingimustesse. Selles mõttes on muudetud § 3 ja § 5, mille järele nüüd kõik teenistusse kutsutawad saavad sõduri palga ühes perekonna-abirahaga ühesugustel alustel.

Perekonna-abiraha on määratud suurem, kui see on ette nähtud „perekonna-abiraha seaduses“, arwesse wõttes seda,

et ära jääb palk ja et teenistusse kutsumiseni jääb lühike aeg, mis ei luba teha suuremaid ettevalmistusi perekondade kindlustamiseks.

Erand tasu suhtes on tehtud ainult kooliõpetajatele, kes palga suhtes üldse on erinewas seisukorras, wõrreldes teiste ametnikkudega. Kuid ka neid on paigutatud ühesugustesse tingimustesse sel ajal, mil nad on teenistuses õpetöö kestel.

Wabariigi Walitsus ühines komisjoni poolt tehtud parandustega.

Ühes kõigi tehtud parandustega otsustas komisjon esitada seadust Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 109.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KOOLIMAJADE EHITUSFONDI SUURENDAMISE SEADUS.

Riigikogu poolt 5. mail 1922 a. asutatud koolimajade ehitusfondile („Riigi Teataja“ 12. maist 1922 a. nr. 60/61, koolimajade ehitusfondi seadus nr. 29) määratakse 1924 aastal riigikassast täiendawalt lisakrediiti kümme miljonit (10.000.000) marka.

Lisa nr. 110.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

koolimajade ehitusfondi suurendamise seadusele.

5. mail 1922 a. wõeti Riigikogu poolt wastu koolimajade ehitusfondi seadus, mille järele 1922 aastal riigikassast ehitusfondi arwatakse 30 miljonit marka, 1923 a. — 30 miljonit, 1924 ja 1925 a. iga aasta 20 miljonit marka.

Nagu omawalitsuste palwetest laenu määramise asjus selgub, ei jätku neist määratud summadest osaltki kõigehädalisemate tarwiduste katmiseks. Omawalitsused on koolimajadega wäljapääsemata seisukorras. Seadusega on awalikkude algkoolide ja keskkoolide ülewalpidamine omawalitsuste peale pandud, samuti asub haridusministeerium ka kutsekoolide asjus seisukohal, et ka nende asutamine ja korraldamine peaks kohalikkude asutuste käes olema. Koolimajad on meil äärmiselt wiletsas seisukorras, suuremalt jaolt on nad wananenud ja lagunud, wäi-

kesed ja pimedad, ei wasta sugugi terwishoidlikkudele ja pedagoogilistele nõuetele. Awalikkude algkoolide seadusega pandi maksma 4-aastane koolisundus. 1930 a. tuleb algkooli sundust täiel ulatusel läbi wiia, kuid maa-koolimajad, mis ühe klassi tarwis on ehitatud, ei wõimalda seda sugugi.

Linnades walitseb peale selle, et koolimajad oma ülesannet ei suuda täita, weel äärmine ruumide kitsikus. Klassid on äärmiselt lastega täis tuubitud, koolid töötavad kahe, isegi kolme wahetusega. Et sarnastes oludes töötamine noore organismi terwise enneaegu ära ruineerib, on wastuwaidlemata tõsiasi.

Omawalitsused on walmis koormat kandma, et uusi hooneid koolidele ehitada, kuid piiratud sissetulekute tagajärjel ei suuda nad sarnaseid wäljaminekuid korraga katta. 1922 a. ja 1923 a. riigikassast määratud laen 60 miljoni suuruses on juba käesolewa aasta jaanuaris kõik wälja antud. Peale selle on haridusministeeriumile omawalitsustelt esitatud koolimajade ehitusfondist (peasjalikult algkoolide tarwis) soowe laenusaamiseks üle 400.000.000 marga suuruses, nende hulgas ligi kahe-saja miljoni marga laenusaamise kohta on kõik wormilised otsused omawalitsuste poolt tehtud ja kindlustused antud. Haridusministeeriumil puudub wõimalus nende palwete lahendamiseks. Peab arwama, et edaspidi palweid laenusaamiseks weel suuremal määral haridusministeeriumile tuleb.

Et wähegi koolimajade kriisi lahendada, tuleb tingimata ehitusfondi suurendada.

Silmas pidades riigi rasket rahalist seisukorda, ei julge haridusministeerium suuremate nõudmistega tulla, kuid arwab, et riigikassast antaw laen 1924 a. ei tohiks wähem olla kui 1923 aastal, see on 30 miljonit marka, sellega tuleks koolimajade ehitusfondi seaduse § 2 ettenähtud krediidile 1924 a. weel täiendawalt ligi määrata 10.000.000 marka.

Lisa nr. 111.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

koolimajade ehitusfondi suurendamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon wõttis käesolewa seaduse wastu ilma muudatusteta

ja esitab selle Riigikogule, ühinedes Wabariigi Walitsuse seletuskirjas toodud põhjendustega.

Lisa nr. 112.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RAHWUSWAHELISE PARIISI, 20. III. 1883 A., TÖÖSTUSLIKU OMANDUSE KAITSE KONWENTSIOONIGA ÜHINEMISE SEADUS.

§ 1. Wabariigi Walitsuse otsus, 13. aprillist 1923 a. Pariisi rahwuswahelise konwentsiooniga 20. märtsist 1883 a. tööstuse omanduse kaitseks, mis uuesti läbi waadatud Brüsselis 14. detsembril 1900 a. ja Washingtonis 2. juunil 1911 a. liitumise asjus tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Konwentsiooni tekst awaldatakse alljärgnewalt ühes eestikeelse tõlkega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 113.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

rahwuswahelise Pariisi, 20. III. 1883 a., tööstusliku omanduse kaitse konwentsiooniga ühinemise seadusele.

1873 a. Wiini maailma-näituse ajal tekkis esimest korda mõte kokku kutsuda rahwuswahelist konwerentsi tööstuse omanduse kaitsemise korraldamiseks, misugust mõtet 1878 a. Pariisi näituse ajal uuesti arutati ning erikomisjon kokku seati tarwilikkude eeltööde tegemiseks. 5 aastat hiljem peeti Prantsuse walitsuse kutse põhjal esimest korda konwerents, kus ka wastawa konwentsiooni tekst wälja töötati ja osawõtjate riikide walitsustele heakskiitmiseks ette pandi. 6. märtsil 1883 a. uuesti kokkuastunud konwerentsil waadati tekst lõpulikult läbi ning 20. märtsil 1883 a. kirjutati 11 riigi wolinikkude poolt wäljatöötatud konwentsiooni tekst alla. Siinjuures ei saa tähendamata jätta, et mõte, konwentsiooni luua, mis kogu ilmariike enda ümber koondada oleks wõinud, 1883 a. weel kaugel oma teostamisest seisis. Ehk küll konwerent-

sil 20 riiki esitatud oli, kirjutasid konventsioonile alla ainult 11, kuna teised ja nende keskel ka Wenemaa, Saksamaa, Inglismaa ning Austria, (nii et suurriikidest ainult Prantsusmaa ja Itaalia konventsiooni kohe alla kirjutasid), teda kohe alla ei kirjutanud. Kuid siiski on selle 40 aasta jooksul, mis tollest ajast möödunud, seisukord täitsa muutunud ning 1. jaanuariks 1923 a. tõusis osawõtjate riikide arv kunni 31, mille elanikkude arv 700 miljoni ümber on, kusjuures peale suurriikide, kes nüüd kõik konventsiooniga ühinenud, ka mõned Eestile ligidalseiswad riigid, nagu Soome, Poola, konventsiooni liikmeks saanud.

Kuid ka konventsiooni tekst elas paar tähtsamat muudatust üle, millest Brüsseli (14. XII. 1906) ning Washingtoni (2. XI. 1911) konverentsides tehtud otsuseid tähendada tuleb, arvesse võtmata isegi asjaolu, et nüüd üldise konventsiooni kõrval terve rida teisi eriküsimustele pühendatud konventsioone sõlmitud, millest näituseks Madriidi konventsiooni päritolu nimetuste kaitse asjus nimetada võiks.

Mis nüüd eriti Eesti liitumisesse selle konventsiooniga puutub, siis on ta osaliselt juba ette otsustatud. Riigikogu poolt ratifitseeriti juba niihästi Prantsusmaaga kui ka Ungariga sõlmitud kaubalepingud, mille põhjal Eesti juba kohustatud nimetatud riikidega arutamise all olewat konventsiooni faktiliselt tunnistama.

Et Eesti-Soome kaubalepingus leiduste ja kaubamärkide kaitset ette pole nähtud, on juhtumisi ette tulnud, kus Soome keeldus meie ärimeeste kaubamärkide registreerimisest, põhjendades seda Eesti wastava konventsiooniga mitteliitumisega. Eesti ühinemise korral käesolewa konventsiooniga võetakse Eesti kaubamärgid ja leidused kõigis konventsiooniga ühinenud riikides registreerimiseks vastu ja kindlustatakse neile prioriteet.

Mis puutub liitumisega ühendusesseiswatesse kuludesse, siis võib arvata, et Eesti maksu suhtes 5—6 klassi paigutatakse, nagu see senniste samasuguste liitumiste juures sündinud. Sellejärele võiks aasta repartitsiooni maksu umbes 30—35 tuhande peale arvata.

Lisa nr. 114.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Pariisi rahwuswahelise, 20. III. 1883 a., tööstusliku omanduse kaitse konventsiooniga ühinemise seadusele.

Riigikogu juhatusel otsusega 31. oktoobrist 1923 a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon oma koosolekutel 12. nowembril ja 19. nowembril 1923 a. waatas konventsiooni ja selle lõpuprotokolliga läbi ning tunnustas nendega liitumise tarwilikuks.

Ainult liitumise seaduseelnõu teksti muutis wäliskomisjon redaktsiooniliselt ja lisas teksti juurde liitumise lõpuprotokolliga, mis wälja oli jäänud.

Lisa nr. 115.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RAHWUSWAHELISE TOLLITARIIFIDE WÄLJAKUULUTAMISE LIIDUGA ÜHINEMISE SEADUS.

§ 1. Wabariigi Walitsuse otsus 14. septembrist 1924 a. rahwuswahelise tollitariifide wäljakuulutamise liiduga, mis asutatud Brüsselis 5. juunil 1890 a. (Union internationale pour la publication des tarifs douaniers) liitumise asjus tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

§ 2. Konventsioon, konventsiooni täidewiimise määrustik ning allakirjutamise protokoll (Convention concernant la création d'une Union Internationale pour la publication des tarifs douaniers, règlements d'exécution de la convention instituant un bureau international pour la publication des tarifs douaniers et le procès verbal de signature) awaldatakse alljärgewalt ühes eestikeelsete tõlgetega.

§ 3. See seadus astub jõusse ühes tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 116.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

rahwuswahelise tollitariifide wäljakuulutamise liiduga ühinemise seadusele.

Juba 1921 a. esines Belgia konsul, oma walitsuse ülesandel wälisministri ees ette-

panekuga, et Eesti liituks rahvusvahelise tollitariifide wäljakuulutamise liiduga, mis asutatud Brüsselis 5. juulil 1890 a.; selle ettepaneku ja wälisministri wastawa esituse põhjal tegi Wabariigi Walitsus 14. IX. 1921 a. oma otsuse nimetatud liiduga ühinemise asjus, millest wälisministeerium Belgia konsulile 23. septembril 1921 a. ka teatas, kuid kõik järgmised liitumise teostamiseks tarwilikud sammud jäid tegemata, kui nende hulka mitte arwata läbirääkimisi, ning kirjawahetust küsimuste kohta, missuguste riikide liiki Eestit paigutada tuleks, ning missugusel arwul Eesti soowiks liidu wäljaandeid saada, küsimused, mis kooskõlas rahaministeeriumi poolt awaldatud arwamisega, selles mõttes otsustati, et Eesti tuleb riikide wiendasse liiki paigutada, ning sellega saaks tema õiguse 75 eksemplaari peale.

Ei saa mööda minna sellest, et liitumise teostamise wiiwitamine küsimuse tähtsusega wastolus seisis. Liidust osawõtjate riikide arw oli juba 1923 a. alguks üle 50 suur. Nende hulgas, kes alles nüüd liiduga ühinenud, on ka Tsheho-Slowaakia, Soome, Läti. Liit on kogu oma kestwuse ajal 575 tollitariifi ning 2.380 lisa nende juurde wälja andnud, mis waidlusteta suureks tööks arwata tuleb. Nagu ühest Belgia konsuli poolt wälisministeeriumile adresseeritud kirjast näha, on liidul isegi weel praegu wõimalik oma uutele liigetele anda oma wäljaannetest terwet kollektiooni, olgugi ainult Saksa keeles, sest wäljaanded teistes keeltes on osalt juba kõik wälja jagatud. Kui Eesti liitu astuks, oleks walitsusasutustel wõimalus wälisriikide tollitariifide seisukorraga tutwuneda igakord, kui wastawad küsimused arutusele tulewad, mis arwesse wõttes kaubalepingute arwu, mille sõlmimine Eestil ees, õige suure tähtsusega on. Kui weel juurde lisada, et sel teel ka Eesti tollitariifi kohe 5 keeles ilmuma hakkaks, siis on wist need kasud, mis Eestile liitumine toob, küllalt selged.

Teiselt poolt, kulude küsimust puudutades, on selgunud, et 1923 a. osawõtmismaks mitte 4, waid ainult 3 korda suurem on, kui ennesõjaaegne. Tähendab, Eesti, keda V liiki paigutada tuleks, peaks maksma aastas 3.354 Belgia franki, mis praegust kursi silmas pidades umbes 50.000 mk. wälja teeb. Peale selle on weel ühekordne sisseastumismaks kanda, mis 3.000 Eesti marga ümber wälja teeb, kusjuures arwata wõib, et ülewaltähendatud

koeffitsienti tulewal aastal juba kaheni alandatakse, mis meie kulusid tulewikus tingimata wähendaks.

Mis nüüd seaduseelnõu wormisse puutub, siis on see tingitud sellest, et konwentsiooni järele wormaalne ühinemise teadaanne kohe konwentsiooni jousseastumist kaasa toob, nii et ühinemise teostamiseks Riigikogu kinnitus enne nõutatud peaks olema, kui walitsuse otsus liikumisasjus liidule teada antakse.

Uut redaktsiooni, mis käesolewas seaduseelnõus tarwitatakse, kawatseb wälisministeerium ka teiste liitumisotsuste seaduseelnõude juures tarwitusele wõtta.

Lisa nr. 117.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

rahvusvahelise tollitariifide wäljakuulutamise liiduga ühinemise seadusele.

Riigikogu juhatuses otsusega 31. oktoobrist s. a. anti eelnõu wäliskomisjoni.

Wäliskomisjon waatas selle seaduseelnõu läbi ning esitab seaduseelnõu üksikute redaktsiooniliste parandustega Wabariigi Walitsuse motiiwidel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 118.

Riigikogu liigete J. Reesen'i, J. Tomp'i ja R. Weiram'i ettepanek.

KAITSEPOLITSEI ÄRAKAOTAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Kaitsepolitsei instituut kaotatakse ära.

§ 2. Selle seaduse wastuwõtmisega kaotab oma makswuse Wabariigi Walitsuse poolt 12. aprillil s. a. ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud Eesti wabariigi kaitsepolitsei korraldus „Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920 a.

§ 3. See seadus pannakse maksma telegraafi teel.

Lisa nr. 119.

Riigikogu liigete J. Reesen'i,
J. Tomp'i ja R. Weiram'i

SELETUSKIRI

kaitsepolitsei ärakaotamise seadusele.

Kaitsepolitsei, mis ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 12. aprillil 1920 a. ellu kutsuti, on algusest peale oma tegevusega näidanud, et see asutus ainult tööliste klassiwõitluse halwamiseks ja takistamiseks on töötanud. Töölisteesitajad, kes rahwa poolt seadusandlikkudesse ja omawalitsuslikkudesse asutustesse waliti, arreteeriti kaitsepolitsei poolt kui poliitilised kurjategijad ja anti wäljamõeldud süüdistuste wõi Wene tsaari paragrahwide põhjal sõjakohtu kätte. Isegi wabariigi põhiseadus ja teised makswad seadused on kaitsepolitsei poolt kõigesagedamat rikkumist leidnud. Ent kaitsepolitsei pole siiski tema asutajate lootusi — klassiwõitlust ja klassiwõitluse alusel seiswaid töölisi ära häwitada — täitnud. Klassiwõitlust, mida kaitsepolitseis poliitiliseks kuritegewuseks ja kuritööks peetakse, ei ole suutnud ega suuda kaitsepolitsei ära kaotada. Seda näitawad ka 2-se Riigikogu walimised.

Lisa nr. 120.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

kaitsepolitsei ärakaotamise seadusele.

Üldkommissjon, läbi arutades rkl. J. Reesen'i, J. Tomp'i ja R. Weiram'i poolt esitatud kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu, tuli otsusele, et eelnõu tuleb tagasi lükata: esiteks sellepärast, et eelnõu puudulik — ei ole ette nähtud, kelle hoolde warandused ja aktid jääwad ning kes asutuse likwideerib; teiseks sellepärast, et igas riigis on poliitilise kuritegewuse jälginine olemas.

Lisa nr. 121.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI-LÄTI WASTASTIKUSTE NÕUDMISTE ÕIENDAMISE KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Läti waheliste wastastikuste nõudmiste õiendamise kokkulepe,

mis alla kirjutatud Tallinnas, 1. nowembril 1923 a. tunnustatakse kinnitatuks.

Kokkuleppe tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 122.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti-Läti wastastikuste nõudmiste õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadusele.

21. juulil 1919 a. Eesti-Läti wahel sõlmitud lepingu § 9 järele peawad kõik Eesti ülemjuhatus poolt organiseeritud Läti rahvusliikude wäeosade relwastamiseks, warustamiseks ning ülespidamiseks kantud kulud Eesti wabariigile esimesel wõimalusel Läti wabariigi poolt tasutud olema, kusjuures relwastamise ained ja laskemoon ning wõimalust mööda ka muu warustus natuuras peab tagasi antama, kuna teised kulud rahas wõi wäljaweoainetes tasutakse. Rahaga tasumine algaks lepingu järele mitte hiljem, kui Läti walitsus oma wäljamaa laenu realiseerinud.

Nimetatud leping wõeti ka mõlema walitsuse poolt 1922 a. jaanuarikuus arwete õiendamise asjus ärapeetud läbirääkimiste aluseks. Eesti poolt esitati selle juures järgmiselt jaotatud arwed: 1) Eesti sõjaoperatsioonide kulud Läti territooriumil, 2) kolonel Tallents'i otsusega riigipiiri kindlaksmääramise kulud, ning 3) Liiwimaa kubermangu jaotamise tõttu tekkinud nõudmised. Silmas pidades, et Läti komisjon ennast neil läbirääkimistel ainult p. 1 all nimetatud arwete arutamiseks kompetentseks pidas, puudutati ka läbirääkimistel ainult neid nõudmisi, kusjuures lepingu tõlgitsemisel olulised lahkarwamised awalikuks tulid, nimelt asuti Eesti poolt seisukohal, et lepingu § 9 käib kõigi operatsioonide kohta, mis Eesti Läti territooriumil toimetanud, kuna lätlased tagasimaksmist ainult nende kulude kohta enestele kohustawaks pidasid, mis Eesti poolt Läti rahvusliikude wäeosade ellukutsumisel tehtud. Eesti seisukoht põhjenes lepingu § 10, kus öeldakse, et Eesti poolt Läti territooriumil sõjaoperatsioonidest tekkinud kulud segakommissjoni poolt kindlaks määratakse.

Läti seisukohalt oleks aga see segakomisjon ainult § 9 tähendatud kulud kindlaks määranud. Objektiiwselt asja peale waadates ei saa eitada, et paragrahwide redaktsioon kumbagile poolele wõimaluse annab oma seisukohaselt lepingu mõtet tõlgitseda, millega ka seletataw, et seekordsed komisjoni läbirääkimised tagajärgi ei andnud.

Läinud konwerentsil tuli küsimus uuesti arutusele, kusjuures oli walida emb-kumb: kas arweid 1919 a. lepingu põhjal üksikasjaliselt läbi waadata, wõi arwete wastastikku kustutamise teel küsimus paushaal kujul lahendada. Küsimus jagunes kahte ossa: moraalne toetus ja materiaalne abi. Esimene leidis omale wäljenduse kokkuleppe esimeses artiklis, kuna materiaalse abi kohta ülalnimetatud kaks wõimalust awanesid. Tuleb tähendada, et lätlaste poolt esitatud nõudmised, olgugi, et neid oma iseloomu poolest raske õigustada oleks olnud, meie omadest suuremaiks osutusid, nimelt olid lätlased oma nõudmised 31 miljoni kuldfrangiga peale hindanud, kuna meie sõjawaelised nõudmised 25 miljoni kuldfrangini ja kodanlised 3 miljoni Eesti margani ulatusid. Kokkulepet oli siin raske saawutada, kuna üksikute arwete kõikkülgne arutamine ja tõendawate dokumentide kontroleerimine määratu palju aega oleks nõudnud ja oma loodetawate tagajärgede poolest ka sel puhul waewalt kõiki nõudeid oleks rahuldanud. Sest ajajooksul muutunud hindade kui ka muutunud rahakursi tõttu oleks tagantjärele pea wõimatu wastuwaidlemata täpseid arweid esitada. Neil asjaoludel ja ühtlasi silmas pidades Eesti Läti poliitilise ja majandusliku koostöö tähtsust, mida arweteõendamise lahendamatus kindlasti oleks halwanud, tuli wastuwõetawaks pidada kokkuleppe artikkel 2, mille järele mõlemad pooled wastastikku sõjaliste kahjude nõudmistest loobuwad ning sellega küsimust lõpulikult lahendatuks loewad.

Siinkohal peab ära märkima, et see kokkulepe ei sisalda Eesti loobumist nendest nõudmistest, mis Eesti õigustatud esitama Läti walitsusele endise Liiwi kubermangu jaotamise tõttu. Need arwed ei ole õieti mingisuguses ühenduses sõjategewusest tekkinud kuludega ning konwerentsil olid nad ainult selles suhtes kõne all, et meie delegatsioon neid arweid ei loe praeguse lepinguga kustutatuteks. Selle küsimuse lahendamine sai

edasi lükatud, leppides praegusel korral ainult nootede wahetamisega, mille järele Eesti enesele õiguse reserweeris neid nõudmisi hiljem esitada, mida lätlased omalt poolt teatawaks wõtsid.

Kui nüüd küsida, kuiwõrd käesolew kokkulepe meie huwidele wastab, siis peab kõigepealt silmas pidama järgmisi asjaolusid: esiteks annab Läti walitsus lepingu esimese artikli järele kohustuse maksta 30 miljonit Emk. Eesti langenud sõdurite omaste ja inwaliidide heaks, sellega Eesti abi wääriliselt tunnistades ja hinnates; teiseks ei tohi unustada, et toetus Lätile on ühtlasi ka abi Eestile ise-enele, sest wabastades Lätimaad enamlaste wägedest, wabanesime ühes sellega ka oma lõunafrondi kaitsmisest ja puhastades Lätimaad landeswehrist ja kaitstes Lätit Bermond-Awalow'i wäeosade sisestungimise eest, kaitsesime ka isennast teatawas mõttes sellesama hädaohu eest, mis Lätit ähwardas, ja andsime lätlastele wõimaluse endid korraldada.

Lõpuks tuleb kokkulepet hinnata juba sel arusaadawal põhjusel, et ta oli teatud määral *conditio sine qua non* majanduse- ja tolliuniooni ning kaitseliidu lepingu sõlmimisele, mille tähtsus aga kahe maa edaspidises koostöötamises ja edukas arenemises wäljaspool igasugust kahtlust seisab. Kõigest sellest wõib ainult üht järeldada, et kokkulepet tuleb kõigiti wastuwõetawaks tunnistada.

Lisa nr. 123.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Läti wastastikuste nõudmiste õendamise kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Riigikogu poolt 20. now. s. a. Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamiseks walitud erikomisjon waatas läbi oma koosolekutel 1. ja 5. detsembril s. a. kokkuleppe Eesti wabariigi ja Läti wabariigi wahel wastastikuse nõudmiste õendamise kohta ning esitab kokkuleppe kinnitamise seaduse sisuliselt muutmata Wabariigi Walitsuse motiiwidel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Komisjon arwas, et ei ole tarwidust seadust maksuma panna tema wastuwõtmisega, waid harilikus põhiseaduses ette-

nähtud korras, mispärast otsustati walitsuse eelnõu § 2 wälja jätta, sama eelnõu § 1 aga kaheks jagada.

Lisa nr. 124.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI-LÄTI MAJANDUS- JA TOLLIUNIOONI EELLEPINGU KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eelleping tunnustatakse kinnitatuks. Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 125.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eellepingu kinnitamise seadusele.

Arwesse wõtmata eelläbirääkimisi, mida Eesti-Läti kaubalepingu sõlmimise asjus juba 1920 a. saadik poolametlikult peeti, wõiks läbirääkimiste algtähtajaks pidada rahaministri kirja 15. juunist 1922 a. nr. 1651, kus wiimane Wabariigi Walitsuse sellekohase soowiawalduse põhjal välisministrit palub Läti walitsusele ametliku ettepanekuga esineda kaubalepingu tegemiseks. Sellekohase välisministri ettepaneku tagajärjel esitasid lätlaste lepingukawa, mis Eesti poolt ümbermuudetud kujul 15. septembril 1922 a. lätlastele tagasi saadeti. Selle järele jäi küsimus ligi aasta kestel soiku ning alles käesolewa aasta augustikuul alustati tegelikka läbirääkimisi, mis 15. augustil 1923 a. lõpuprotokoll allakirjutamisega peatusid. See lõpuprotokoll kandis täiesti wäljatöötatud lepingu kawa iseloomu, kus kõigi artiklite kohta, peale tollimäärade kohta käiwate küsimuste, kokku oli lepitud. Wiimaste küsimuste lahendamine tuli arutusele ainult 25. oktoobrist — 1. nowembrini peetud konwerentsil, kus juuresolewale lepingule alla kirjutati.

Kõigepealt tuleb peatada lepingu pealkirja juures. Alates esimeste Balti riikide konwerentside algpäewadest, tooni-

tati igakord omawahelise majandusliku lähenemise tarwidust, kusjuures Eesti suhtes eriti Eesti-Läti majanduse koostöötamise tarwilikkust alla kriipsutati. Juba Eesti-Wene rahulepingu tegemise juures wõeti arwesse ja kindlustati Eestile tegevuse wabadus nende riikide suhtes, kellele ta tolli- ehk muu liidu näol, tol ajal ehk tulewikus seotud. Selle erandi wormel esineb kõigis Eesti poolt sõlmitud kaubalepingutes, wälja arwatud need, kus selle asemel mõned riigid eraldi nimede järele loetletud, kusjuures siis juba igakord niihästi Soome kui ka Läti nimetatakse. Ainukese erandina esineb Eesti-Briti ajutine kokkulepe, kuid praegu ette walmistatawas Eesti-Inglise kaubalepingus on Eesti poolt Lätile tollialal antawad hõlbustused eraldatud. Mis puutub Eesti-Soome lepingusse, siis leidub seal sama wormel, nagu Eesti-Wene rahulepingus, nimelt eraldab artikkel 17 p. b need hõlbustused, mis kumbki lepinguosalistest annab praegu ehk edaspidi enesega tolliühenduses ehk mõnes muus liidus olewale riigile ehk maa-alale. Mitte ainult sõlmitud ning sõlmitawates lepingutes pole Eesti Lätit eraldanud, waid igakord, kui mõlemate riikide esitajad kas omawahelistel, wõi rahwuswahelistel konwerentsidel kokku puutunud, awaldati soowi ühise koostöötamise suhtes, mis ka mitmel korral teostamist on leidnud. Eesti-Läti tolliuniooni soowitawuse peale on tihti tähendatud, kuid küsimuse lahendamine oli senni ühendatud arusaadawate raskustega, sest mitte ükski senni sõlmitud kaubalepingutest ei tungi nii Eesti majandusellu, kui just Eesti-Läti lepingu sõlmimise korral see sündinud oleks. Ning olgugi, et poliitiliselt selle tarwilikkus wäljaspool kahtlust seisis ja seisab, tuli senni küsimuse lahendamisele takistusi just majandusringkondade poolt, eriti nende üksikute tööstusharude esitajate poolt, kelle huwid tolliuniooni teostamise korral wõib olla alusel kannatada saaksid. Sellega ongi seletataw, et lepingu sõlmimine Lätiga, olgugi et see esimese tähtsusega oli ning on, aastate kaupa teostamata jäi.

Sõlmitud leping on, nagu pealkiri ütleb, eelleping „majandus- ja tolliuniooni lepingule“. Leping ise uniooni teostamist weel ei tähenda, sisaldab aga eneses juba üksikasjaliselt ettenähtud korda tolliuniooni saawutamiseks. Ta on esimene kindel samm tolliuniooni saawutamise teel.

Lepingu sisu poole pöörates, võiks öelda, et §§ 1—6 ning 8—13 harilikkude artiklite kuju kannavad. Lepingu esimene artikkel, kindlustades mõlema poole kodanikkude enamsoodustust, kriipsutab eraldi alla enamsoodustuse põhimõtte käsitamist kaubanduse, tööstuse ja laewanduse aladel. Artikkel 2 laiendab sama põhimõtet waranduste, eriti kinniswarade omandamise, waldamise ning wõrandamise peale, kusjuures nende suhtes wõetawate maksude alal rahvuslik käsitlus kindlustatud. Samuti on rahvuslik käsitlus kindlustatud kõigi teiste maksude suhtes (artikkel 3), selle peale waatamata, kas maksud riigi wõi kogukondade poolt määratud. Sõjawäeteenistusest ning teistest awalikkudest isiklikkudest kohustustest wabastus nähtakse ette artikkel 5, kusjuures rekwiisitsioonide ning sellesarnaste koormatuste puhul rahvuslikku käsitlust kindlustatakse. Kuna §§ 1—5 füüsiliste isikute õigustele pühendatud, puutub § 6 juriidilistesse isikutesse, kusjuures siin leping ainult praegu de facto makswat korda juriidiliseks muudab. Artikkel 8 ning 9 on rahvuslik käsitlus raudteel ning laewanduses ette nähtud, wiimase suhtes harilikkude eranditega, millest rannasõidu reserweerimist oma maa kodanikkudele peab nimetama. Artikkel 10 käsitab laewade mõõtkirjade wastamisi tunnustamist, kuna artikkel 11 kaubamärkide kaitse korrale on pühendatud. Artikkel 12, mis kinnitusseaduste laiendamist teise maa kodanikkude suhtes ette näeb, on selle poolest tähtis, et ta on sama tekst, mis resolutsiooni näol tulewal aastal (juuni 1924) ärapeetawa Genfi töökonwõrentsil wastuwõtmiseks ette panna on kawatsetud. Lõpuks näeb artikkel 13 wõimalikkude arusaamatuste lahendamise korda, mida, silmas pidades Eesti Haagi rahvuswahelise kohtu põhikirjaga liitumist, selle loomuliku tagajärjena tuleb wõtta.

Kui läbiwaadatud artiklid enamal jaol midagi uut ei sisalda, ning ainult selle poolest tähtsad, et praegumaksw de facto seisukord peale lepingu jõusseastumist juriidiliseks muutub, siis peitub kogu lepingu raskuse keskkohal lepingu 7. artiklis, mis tolliuniooni teostamise tee üksikasjalikult ette näeb, ning kindlaks määrab. Seda silmas pidades tuleb siin selgesti alla kriipsutada: käesolewa lepingu Riigikogu poolt ratifitseerimisega, jääb tolliuniooni küsimus weel lahendamata.

Kuid küsimuse põhimõtteline külg oleks juba ette otsustatud.

Artikkel 7 esimene lõige konstateerib, et mõlemite riikide walitsused on otsustanud eri-segakommisjoni moodustada, kes ühise tollitariifi wälja töötaks ning mõlema riigi tolliseadusandluse ühtlustaks.

Peale selle, kui see ülesanne täidetud, tuleb ühine tollitariif mõlema riigi seadusandlikkude asutuste poolt kinnitada. See teine ratifitseerimine oleks teine samm tolliuniooni saawutamise teel. Ainult siis, kui tollide määrad mõlemites maades täitsa ühesugused ja kui tolli wõimaliteedid ja nõuded ühtlustatud, on tolliuniooni eeltingimine kätte saadud. Wiimane ei nõua wist suuremaid seletusi — on ju selge, et saaduste walmistamisel mängib õige suurt osa tooresainete ning poolsaaduste wäljamaalt muretsemise wõimaluste ühtlustamine. Ning silmas pidades, et maailmaturu hinnad mõlemite riikide suhtes ühesugused, mõjub tollimäärade küsimus nende kohalikkude hindade peale tuntawalt. Siinjuures ei saa arwestamata jätta, et sadamamaksude, raudteetariifide ning weotingimiste ühtlustamise küsimus teistes Eesti-Läti konwentsioonides lahendatakse, tolliuniooni eeltingimise ringi sellega täiendades. Sellega ongi seletataw, et ainult pärast nende eeltingimiste loomist tolliunioon, olgugi osaliselt, tegelikku ellu astub. Wiimane nähtakse sel wiisil ette, et kõik kodumaa saadused ühest riigist teise ilma sisse- ja wäljaweo tollideta sisse lastakse. Nagu artikli järgmisest lõikest näha, eraldatakse selle hõlbustuse nautimisest esialgu kõik need ained ja saadused, mis ühel ehk teisel riigil monopoliseeritud ehk aktsiisimaksu alla käiwad. Nende suhtes loetakse küsimus lahendatuks ainult siis, kui wastaw seadusandlus ning sellekohased maksumäärad ühtlustatud. Selle küsimuse lahendamise wiimane sanktsioon on jälle seadusandlikkudele asutustele reserweeritud, sest tolliwabadus nende ainete suhtes hakkab maksma ainult peale sellekohaste kokkulepete ratifitseerimist. See oleks siis kolmas samm tolliuniooni saawutamise teel ning wormi poolest kolmas ratifitseerimine, mis Riigikogul toimetada tuleks. Kuid ka sellega oleks päris tolliunioon maksma pandud ainult kodumaa saaduste suhtes. Wiimase mõiste defineerimist ei nähta käesolewas lepingus ette, selle küsimuse lahendab segakommisjon, nii et ta ainult teisel ra-

tititseerimisel Riigikogule kinnitamiseks jõuab. Kuid just selle mõiste määratlusest olenebki tulewase uniooni ulatus, selle mõistega tuleb selgusele jõuda, mis-suguses wahekorras on lubatud wäljamaa tooresaine ehk poolsaadus „kodumaa saaduse“ juures. Wäljaspoole tolliuniooni piirkonda jääwad kõik saadused, mis wäljamaa omad on, wõi täpsemalt öeldes, mis „kodumaa saadusteks“ ei tunnistata. Nende saaduste jaoks jääb tollipiir maksma ning ühes sellega ei saawutata ka tolliuniooni sõna laiemas mõttes. Wii-mase teostamise küsimus on praegu täitsa lahtine ning ei tule enne isegi arutusele, kui see tee, mis käesolewas lepingus ette nähtud, ära käidud ja ära proowitud, milleks aga pikemat aega tarwis läheb. Ning sellepärast, kui käesolew leping teatawal määral tolliuniooni teostamist ette walmistab, siis ei saa alla kriipsutamata jätta, et see ainult osaline ehk, õigem, tolliuniooni eriline alaworm on.

Lepingu lõpuparagrahwi poole pöörates on näha, et käesolewa eellepingu kestwus on lõpulepingu jõusseastumisest tingitud. Lõpulepinguna on siin mõeldud see, mis sõlmimisele tuleb ainult peale tolliuniooni teostamist kodumaa saaduste suhtes. Sellepärast on eellepingus ette nägemata jäetud ülesütlemise wormel, mis selle sihiga tehtud, et alla kriipsutada mõlemite poolte kindlat usku sellesse, et mainitud tolliuniooni saawutamise mitte ainult soowitaw, mitte ainult wõimalik, waid koguni etteotsustatud ning lahendatud on.

Lisa nr. 126.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eellepingu kinnitamise seadusele.

Riigikogu poolt 20. nowembril s. a. Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamiseks walitud erikomisjon waatas läbi omal koosolekul 3. ja 5. detsembril s. a. Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eellepingu ning esitab eellepingu kinnitamise seaduse sisuliselt muutmata Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Komisjon arwas, et ei ole tarwidust seadust maksma panna tema wastuwõt-

misega, waid harilikus põhiseaduses ettenähtud korras, mispärast otsustati walitsuse eelnõu § 2 wälja jätta, sama eelnõu § 1 aga kaheks jagada. Peale selle on eelnõus ette wõetud redaktsioonilisi parandusi.

Lisa nr. 127.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SADAMAMAKSUDE KOHTA KÄIWA EESTI-LÄTI WAHELISE KONWENTSIOONI KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Konwentsioon sadamamaksude wõtmise kohta wäljamaa wahet sõitwate laewade pealt Eesti ja Läti sadamates, mis sõlmitud Tallinnas 1. nowembril 1923 a. tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks). Konwentsiooni tekst Eesti ja Läti keeles awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 128.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

sadamamaksude kohta käiwa Eesti-Läti wahelise konwentsiooni kinnitamise seadusele.

Eesti-Läti wahelisi läbirääkimisi sadamamaksude ühtlustamise asjus peeti juba augustikuul 1922 a., millal ka esimesele kokkuleppele alla kirjutati. Et aga teatawad küsimused täiendawaid seletusi nõudsid, siis tuli konwentsiooni kawa rewideerimise alla wõtta ning ta täiendati teise kokkuleppe näol, mida ajutiselt Wene keeles alla kirjutati. Niipea kui eestikeelne tõlge walmis sai, läkitati see Eesti esitajate allkirjadega warustatult Läti wälisministeeriumile (5. mail 1923), kuid lõpulik lepingule allakirjutamine wiibis Läti keelde tõlkimise tõttu, ning ainult 25. oktoobrist kuni 1. nowembrini peetud konwerentsi ajal esitati lätlaste poolt lepingu tekst Läti keeles, wõeti mõlemad konwentsioonid ühte ning kirjutati 1. nowembril 1923 a. lõpulikult lepingule alla.

Lepinguosaliste geograafilist seisukorda arwesse wõttes, on täitsa selge mõlemite riikide sadamamaksude ühtlus-

tamise tähtsus. Ainult sellega, et mõlemate riikide sadamate tarvitamine ühele ja sellesamale alusele pannakse, võiks kõrvaldada ebaloomulikku wõistlust maksude alandamise näol, mis lõppudelõpuks ainult fiskusele kahju tooksid, ilma et nivelleerimise tung sellega pehmendatud oleks. Konventsiooni § 1 näebki sellepärast ette artiklis ülesloetud sadamamaksude sunduslikku wõtmist, kuhu kuuluvad tonnaashi, lootsi, tuletorni, päästejaamade ülespidamiseks ning merimeestemaja heaks minewad maksud, kuna teiste maksude wõtmine endisel wiisil ainult ühe poole tahtmisest olenevaks jääb. Wiimaste hulka kuulub muuseas jäämurdjaks, mille ühtlustamine küll tehniliselt läbiwiidaw, kuid Eesti huwides wähe soowitaw, sest Eestis wõetawa jäämurdjamaksu määr on Läti omast palju madalam ning kokkulepet oleks sel alal sellepärast ka raskem saawutada. Maksude suuruse ühtlustamiseks läks tarwis ühist rahalist alust leida, mis artikkel 2. kuldfrangi näol ette nähtud. Arwesse wõttes, et kuldfrangi noteerimine niihästi Tallinnas kui ka Riias enamasti juhuslikult sünnib, waliti kõigesuurem rahaturu, Londoni börse, et siis sel teel erapooletut kriteeriumi saawutada. Siinjuures on artiklis ette nähtud, et kuldfrankidest wastawa riigi waluta ümberrehkendamise sünnib wastawal rahaministri korraldusel awaldatawa kursi järele, missugune siis kontrolli mõttes Londoni börse noteerimisest oleneb. Et aga kõrvaldada soowimata nähtust kursi liiga tihti muutmise näol, nähti ette, et kursi muutmiseks terwe kuu aega antakse, millega maimitud nähtus küllaldasel määral pehmendatud.

Järgmised §§ 3—12 näewad ette üksikute lepingu § 1 äratähendatud maksude suurust, kuna § 13 maksude maksimisest erandid ette näeb. Maksude wõtmise wiis ühtlustatakse niisamuti, millega täeline nivelleerimine kätte saadud. Lepingu § 14 sisaldab mõõtkirjade tunnustamise klauselit ja on oma konstruktsiooni poolest täitsa tüüpiline, kuna lepingu §§ 15 ning 16 kaalumaksude ühtlustamise kindlaks teewad.

Mis puutub lepingu lõpuparagrahwidesse, siis tuleb siin ainult kuuekuulise ülesütlemise tähtaja peale tähendada, mis selle poolest tähtis, et sel teel teataw wabadus mõlemale poolele jäetud, kuna lähema tähtaja wõtmine soowimatu oleks.

Siinjuures ei saa tähendamata jätta, et käesolew leping on ainult osa sellest tööst, mis mõlemate riikide maksude ühtlustamise alal ette wõetud ning kawatsetud. Kui ajutise kaubalepingu lõpuks tolliuniooni saawutamise on, siis ei oleks ta teostataw, kui ühtlustamine ainult tollide suuruse kohta käiks. Iga riigi kaubanduslikus elus omandawad suure tähtsuse kõik küsimused, mis maksustamise alal tõusewad ning ainult ühiste tingimiste loomisel on ka lõpuliku tolliuniooni loomine kättesaadaw. Sadamamaksude määrade ühtlustamine on küll ainult üks osa kogu töös, kuid just wiimase lahutamata osana aitab kaasa ettekawatsetud töö teostamiseks, mille pärast lepingu ratifitseerimist mitte ainult soowitawaks, waid koguni möödapääsematuks tuleb lugeda.

Lisa nr. 129.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni

SELETUSKIRI

sadamamaksude kohta käiwa Eesti-Läti wahelise konventsiooni kinnitamise seadusele.

Riigikogu poolt 20. nowembril s. a. Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamiseks walitud erikomisjon waatas läbi oma koosolekul 3. ja 5. detsembril s. a. konventsiooni sadamamaksude wõtmise kohta wäljamaa wahet sõitwate laewade pealt Eesti ja Läti sadamates ning esitab kinnitamise seaduse sisuliselt muutmata Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks. Komisjon arwas, et ei ole tarwidust seadust maksma panna tema wastuwõtmisega, waid harilikus põhiseaduses ettenähtud korras, mispärast otsustati walitsuse eelnõu § 2 wälja jätta, sama eelnõu § 1 aga kaheks jagada.

Lisa nr. 130.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI-LÄTI TÄIENDAWA PIIRILEPINGU KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Läti täiendaw piirileping, mis sõlmitud Tallinnas 1. nowembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 131.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti-Läti täiendawa piirilepingu kinnitamise seadusele.

Eesti-Läti täiendaw piirileping on sõlmitud selleks, et 1) kindlaks määrata lõpulikku riigipiiri mõlemite wabariikide wahel niihästi kolonel Tallents'i otsusega ettenähtud raionis, kui ka neis maa-osades, kus senni piirihoone kohta mingit erilist kokkulepet ei olnud, ja 2) et kõrwaldada arusaamatusi, mis tekkisid mõlema wabariigi wahel lõpuliku riigipiiri kindlaksmääramise ja looduses äratähendamise juures, nimelt ühe riigi kodanikkude õiguste kohta teise riigi territooriumil asuwate ja piirihoonest puudutatud kinniswarade kohta käiwa konwentsiooni ja sellele juurdelisatud instruksioonide teostamisel, mis 19. oktoobril 1920 a. mõlemite poolte poolt wastu wõetud ja maksma pandud.

Selle täiendawa piirilepingu artikkel 1. sisaldab riigipiiri kirjelduse Charlottenburgist kunni Babinoni, tähendab selle osa Eesti-Läti wahelisest piirist, mille kohta warem erilist kokkulepet ei olnud.

Artikkel 2 jätab lepinguosalistele võimaluse praegu kindlaksmääratud riigipiiris tulewikus kompensatsiooni alusel muudatusi ette wõtta. Selle reservatsiooniga taheti wastu tulla piiriäärsetele elanikkudele, kes etnograafilistel kaaluwustel soowiksid üle tulla wastawa riigi alla. Sedasama sihti hõlbustab kätte saada artikkel 5, mille läbi wolitatakse segakomisjoni ümber wahetama ühe riigi maad teise riigi maa wastu ja abiks olema eramaade wastastikuse wahetuse juures, mis puhul wastawad walitsused eriseaduste läbi wabastawad wäljawahtuid kinniswarasid krepostimaksudest jne.

Nagu ülaltoodust näha, püüab täiendaw piirileping lõpuliku riigipiiri läbi möödapääsemata karmust üksikute piiriäärsete maa-alade omanikkude suhtes niwõrd pehmendada, kui see iganes võimalik.

Eriti kaugeleulataw tähtsus on lepingu 3. artiklil, sest rippumatu teistest sellekohastest lepingutest garanteerib see artikkel ühe maa kodanikkudele samad kinniswarade omandamise, kasutamise ja waldamise õigused, nagu need oma maa kodanikkude kohta makswad on.

Artikkel 4. näeb ette, et piiriteed mõlemite riikide elanikkudele kasutamiseks wabaks tehtakse, missuguse kasutamise täielikud tingimised eriliste kokkulepete põhjal kindlaks määratakse.

Artikkel 6. pikendab piirihoone läbi pooleldud majanduslikkude üksuste osade likwideerimist kahe aastani peale selle lepingu jõusseastumise päewast arwates.

Artikkel 7. määrab ära piirihoone-ajamise tööde jaotuse ja kulude katmise.

Artikkel 9. käsitab piiriaramise tehnilist külge, piiri laiust, maa-ala wõõrandamist, piirilt raiutud puude kohta käiwaid määrusi jne.

Artikkel 10. muudab endiste instruksioonide § 9 piirikaartide walmistamise suhtes ja märgib ära, et riigipiir loetakse lõpulikult kindlaksmääratuks silmapilgust, millal täielik piirihoone kirjeldus piirirammatus ja juriidiline piirikaart segakomisjoni liigete poolt alla kirjutatakse.

Artikkel 11. määrab ära, et järelwalwe piirimärkide puutumatus eest kunni piirihoone lõpuliku kindlaksmääramiseni jääb mõlema riigi piiriwalwe hoolde, kes selles suhtes toimetab segakomisjoni näpunäidete järele.

Artikkel 12. konstateerib, et mõlema riigi walitsusel on õigus muuta ja täendada segakomisjoni instruksioone, nimelt wastastikusel kokkuleppel.

Artikkel 14. järele tuleb täiendaw piirileping võimalikult pea ratifitseerida ja ratifikatsiooni kirjade wahetus peab sündima Tallinnas.

Lisa nr. 132.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

(Lisa nr. 130 juurde).

Eesti ja Läti piiri kindlaksmääramise küsimus ulatab 1917 a. sisse, millal omawalitsuse ja kohaliku omawalitsuse seadus 30. märtsil Tallinnamaa ja Liiwimaa Eesti osa administratiivsel ühendas üheks kubermanguks. Selle seaduse maksmapanemise seadus 22. juunist

1917 a. määrab erilise Eesti-Läti segakomisjoni, kes peab etnograafilisel alusel ajama uue piiri Läti-Liivi ja ühendatud Eesti wahel. Eesti maanõukogu ja Läti-Liivi maanõukogud määrasid augustil 1917 a. isegi liikmed sarnasesse komisjoni, missugune ka tööle asus ja osa piiri Wolmari maakonna piirides uuesti ajas. Selle komisjoni töö pidi aga pealtulnud sündmuste tõttu pooleli jääma, eriti sakslaste sissetungimise tõttu Riiga.

Eesti ja Läti riigipiiri omawaheline kindlaksmääramine tõusis konkreetse küsimusena üles Eesti ja Läti välisdelegatsioonides 1919 a. algul, millal mõlemad delegatsioonid olid sunnitud oma nõudmiste üle, muuseumi ka piiride suhtes, andma rahukonwerentsile memorandumid. Selle sihiga korraldati mõlemate delegatsioonide omawahelised koosolekud, kus katsuti jõuda piiriasjus selgusele, et mitte esitada rahukonwerentsile wastukäiwaid nõudmisi ja mitte asjata kartust äratada Baltimere ääres tekkinud uute riikide alaliste piiritülide pärast. Kahjuks ei suudetud siis mitte kokku leppida ja mõlemad pooled seadsid oma piirinõudmised autonoomselt üles, meie — prätendeerides mõne maa-ala peale, mis praegu Läti riigi alla kuulub, kuna Läti oma nõudmise Ruhno peale üles seadis, mis olnud endise Kuramaa hertsogiriigi osa.

Samal ajal katsus meie walitsus ka kodus piiriasjus tarwilikku selgust nõutada, mille kohaselt lepingusse, mida sõjawäelise toetuse alal sõlmiti weebruarikuul 1919 a., punkt üles wõeti, et Läti tunnistab Walga ja selle ümbruse Eesti omaks, kuid see leping ei leidnud Läti walitsuse poolt kinnitust.

Kui Bermonti wäed oktoobri algusel 1919 a. Riia peale tungisid ja Läti delegatsioon Tallinna tuli abi otsima, seati meie poolt uuesti nõudmised üles, et igasuguste tülide ärahoidmiseks oleks waja meie piiri kõigeenam waieldawas osas, nimelt Walga ümbruses, kindlaks määrata, milles 25. oktoobril 1919 a. enam ehk vähem ka järgmiselt kokku lepitati: Kõiwa jõgi — Sihlekõrts — raudteesild üle Säde jõe — Säde jõgi — tema haru Ranitse — Kogenbergi mõis — Tole talu — Sireslau talu — ojakesed — Purgali talu — Talli ja Piksaare wahel — Homuli walla piir. See piirileping pidi looma oša sõjalisest konwentsioonist, mis aga ise toime ei tulnud, ja nii ka piiriküsimused jällegi lahtiseks jäid.

Nii seisis küsimus, kunni Eesti-Wene wahel piir Tartu rahulepinguga 2. webruaril 1920 a. kindlaks määrati.

Et uute riikide de jure tunnustamise juures suuremaks takistuseks on nende piiride lahtiolek, wõeti warsti peale selle uuesti Eesti-Läti piiriküsimus üles. Selleks otsustati anda piirimääramine erilise wahekohtu hooleks, mis koos seisaks mõlema poole esitajatest, ja mille esitajaks pidi olema kas Briti komissoonäär Balti riikides kolonel Tallents, endine Briti välisministeeriumi Balti asjade ekspert professor Simpson ehk Briti sõjawäeline esitaja Balti riikides kindral Burt, Briti walitsuse nimetamise järele. Sellekohane leping kirjutati mõlemite poolt alla 20. märtsil 1920 ja kinnitati Asutawa Kogu poolt.

Briti walitsus nimetas wahekohtu esimeheks kolonel Tallents'i. Wahekohus asus ka kohe tööle ja lõi omalt poolt rea alamkommissjone, kõik Briti saatkonna liigete eesistumisel, millest eriliselt tähtis kolonel Robinson'i allkommissjon, kes Walga ümbruse piirikawad wälja töötas kolmes wariandis, millest üks, wastates Läti nõuetele, kogu Walga linna ühes raudteewaksaliga Lätile andis, Eestile wäikest osa Walga eeslinnast jättes.

Wahekohus astus lõpulikuks istungiks kokku Walgas 1. juulil 1920 a., kus mõlemite poolte esitajad leppimata seisukohatadega esinesid, ja nii kolonel Tallents wahekohtu eesistujana oma äranägemise järele üksinda Walga piirijoone tõmbas. 3. juulil 1920 a. määras kolonel Tallents ka muu osa, merest kunni endise Pihkwa kubermangu piirini, Eesti-Läti piirist eriprotokolliga kindlaks, ilma et ta nimetatud joont oleks kaardile tõmbanud ehk seda natuuras läbi käinud. Kolonel Tallents'i otsuse järele pidid mõlemad pooled uuele piirile asuma 17. juulil 1920 a., mis ajaks Eesti oma wäed Lätimaalt kaugevalt Tallents'i joont ka tagasi tõmbas.

Sellega oli piir faktiliselt Eesti ja Läti wahel suurtes joontes kindlaks määratud, ja jäi seda looduses läbi wiia, mille korraldamiseks 19. oktoobril 1920 a. erileping Eesti ja Läti wahel sõlmiti.

11. detsembril 1920 a. ratifitseeris Asutawa Kogu konwentsiooni Eesti ja Läti riigipiiri kindlaksmääramise kohta nimetatud wabariikide wahel. Selle konwentsiooni artikkel 1. järele awaldawad mõlemad pooled nõusoleku piirijoonena Eesti ja Läti wahel tunnustada wahekoh-

tuniku kolonel Tallents'i poolt 1.—3. juulil 1920 äramääratud piiri, ilma et selle läbi jäädawa piiri küsimus mõlemite wabariikide wahel oleks ette ära otsustatud.

Piiri äramärkimine looduses jäi konwentsiooni põhjal segakommissjoni hoolde, kuhu mõlemalt poolt 3 liiget waliti ja kellele juhatuskiri ehk instruksioon anti, mis samal ajal, kui konwentsioongi mõlema riigi wolinikkude poolt alla kirjutati. Selle instruksiooni järele oli segakommissjon õigustatud kolonel Tallents'i piirijoones vähemaid parandusi ette wõtma, nimelt selle sihiga, et piiri õigemaks teha, kus see wõimalik, ja liita üksikute majapidamisüksuste (talude) osad, mis kolonel Tallents'i joone läbi lahutatud ning saawutada paremat teede ühendust. Kui kõnesolewaks otstarbeks tarwis peaks olema maa-alasid ühe riigi küljest teise külge wõtta, siis wõib see sündida ainult kompensatsiooni alusel; ei suudeta selle juures kokku leppida, jääb kolonel Tallents'i joon maksma.

Segakommissjonile anti õigus iseäralikudel juhtumistel terwikutena alal hoida üksikute eeskujulikult peetud majapidamiste üksusi ka siis, kui piirijoon neid poolitab, missugusel puhul üksikud osad wastawa riigi külge kuuluwateks loetakse. Segakommissjoni poolt kokkuleppe põhjal saawutatud piirijoon tuleb pidada jäädawaks piiriks ja ära märkida kaardil, nimelt mastaabis $\frac{1}{2}$ wersta tollis.

Segakommissjoni otsuse põhjal algas piirijoone äratähendamine looduses Tallents'i protokollil põhjal 11. juunil 1922 a. Tööde alustamise punktiks oli koht Charlottenburgi mõisapiiril, mis looduses p. nr. 1 ära tähendati. Sellest punktist idapoole kunni Wene piirini jäi piirijoon ära määrata sel põhjusel, et kolonel Tallents tema kohta mingit otsust ei teinud ja segakommissjon oma koosolekul Riias ei pidanud selle küsimuse selgitamist kommissjonile alluwaks. Tegelik piirijoone äratähendamine looduses jäi segakommissjoni otsuse põhjal täita tehnilisel alamkommissjonil, kuhu kuulusid üks segakommissjoni liige mõlemist delegatsioonist ja tehniliste büroode juhatajad. Nimetatud kommissjon jätkas oma tööd p. nr. 1 mere poole, ära märkides looduses ajutiste märkidega Tallents'i piirijoone. Märkimata jäid need kohad, kus Tallents'i kirjeldus küllalt selge ei olnud. Need kohad olid: Tulbamäe, Nauksheni mets, Heringshofi mets, Sturo karjamõis ja Kolbergi mets. Piiri määramine nendes kohtades

tuli arutusele segakommissjonis oktoobrikuus 1922 a., kuid tõendawate dokumentide puudusel nende kuuluwuse üle, jäid need kohad jälle lahtiseks. Tehti tehnilistele kommissjonidele ülesandeks neid dokumente koguda järgmiseks istungiks.

Algas töö selles sihis, kuid ei Lätis ega Eestis ei leidunud niisuguseid akte ega kaarte, mille abil nende maa-alade kuuluwust selle wõi teise riigi külge otsekohe selgeks oleks wõinud teha. Leiti ainult kaudseid tõendusi, mis suuremalt jaolt üksteise wastu käisid. Järgmine segakommissjoni koosolek oli Tallinnas 8. ja 9. weebruaril 1923 a., kus leitud dokumentide abil jällegi miskisugusele otsusele ei jõutud ega muud kokkulepet esitsa ei saawutatud nimetatud lahtiseksjäänud piirijoone määramise suhtes. Et aga Läti pool Tallents'i piiri paljudes kohtades eestlasi on, kelle talude maad riigipiiriga kokku puutuwad ja kes kõigest hingest Eesti riigi külge liituda soowisid, siis otsustati 9. weebruaril 1923 a. koosolekul jätta nimetatud metsa-alad Lätile, kelle käes nad tegelikult olid ja mille kuuluwuse kohta Eestile ikkagi tõendusi ei olnud, aga nendes kohtades, kus Eesti talud piiri ääres, liita wiimased Eesti külge, analoogiliselt talitada ka Läti taludega, mis piiri ääres on, neid liites Lätiga. Selle kokkuleppe protokollile ei kirjutanud Läti delegatsiooni liikmed alla ja asi oli jällegi lahtine kunni oktoobrikuuni. 23. oktoobril oli Riias jälle segakommissjoni koosolek, kus endised 9. weebruari otsused uuesti arutusele tulid. Läti esitajad seletasid, et weebruarikuu kokkulepe ei ole kooskõlas konwentsiooniga, mispärast nemad seda alla ei kirjuta.

25. kunni 31. oktoobrini Tallinnas ärapeetud konwerentsil tuli arutusele Eesti ja Läti wabariikide piir oma täies ulatuses, nimelt alates läänes Riia lahest ja lõppedes idas Eesti-Läti-Wene piirisõlmeaga Babino juures. Kuna segakommissjoni töö paremast tahtmisest hoolimata senni õige wähe tagajärgi oli andnud, tuli püüda kokkulepet saawutada kogu piiri kohta konwerentsil. Terwelt neli päewa kestnud läbirääkimised ei wiinud pooli sihile lähemale ja paistis, et peale kolonel Tallents'i joone, mis kohustaw niihästi Eestile kui Lätile, muutmatult maksma peab jääma. Et edasi jõuda, wõeti üles suuremate kompensatsioonide wõimalused, sest et Läti delegatsioon Laura maaala faktilisi piire, nagu waremgi, de jure ei tahtnud tunnistada, waid neid waid-

lusalusteks pidas ning Laura maa-ala Lätille üleminekuküsimuse üles tõstis. Wastawalt Eesti-Wene rahulepingule Sprehtitsilt kunni Kudepini tuli aluseks wõtta seal ettenähtud sirgjooneline piir, milleläbi lõuna kolmnurga ala juba iseenesest faktilise piiriga wõrreldes wähenes, kuna piir lääne poole nihkus. Öiendamata oli senni Eesti ja Läti wahel ka Laura maa-ala lõunapoolse lääne piir Kudepist Charlottenburgini, mis meie poolt faktiliselt endist Liiwi ja Pihkwa kubermanguwahelist piiri mööda oli aetud ja mille kohta nüüd kokku leppida tuli.

Neid asjaolusid silmas pidades, oli meie delegatsioonil kaks teed walida: kas pea muutmatult wastu wõtta kolonel Tallents'i joon Heinastest kunni Charlottenburgini ja Laura piiri äraotsustamine lah-tiseks jätta, küsimust uue wahekohtu ot-sustada anda wõi jälle kogu piiri kohta saawutada pärastpoole omawahelist kok-kulepet, mis endiste kogemuste järele ot,sustades, mitte kerge ei wõinud olla.

Kuna konwerentsil arutuselewõetud küsimused, nagu poliitilise lepingu sõlmimine — omas ulatuses riiklikult õige suure tähtsusega, mille edasilükkamine meile mitte ükskõik ei olnud, walis meie delegatsioon otsekohese kokkuleppetee kompensatsiooni alusel.

Kerkis üles küsimus, kas Eesti ei oleks nõus kompensatsioonina ära andma lõunapoolset osa Laura maa-alast, kus asub wenelaste keskel rohkesti lätlasi ja hoopis wähe eestlasi. Seda etnograafilist momenti tunnustades, asus meie delegatsioon selles suhtes jaatawale seisukohale ja seadis omalt poolt üles wastunõudmised, mis sisaldasid üleandmist Eestile 1) Wiljandi kiwitee Walga juures ühes kolme taluga, 2) kolm talu Mõisaküla jaama juures, 3) mets põhjapool Charlottenburgi mõisat, 4) talu Heinaste wallas ja Kiusumetsas, 5) talud Seamäel, 6) osa Gulbergi metsast ja 7) Laitsna piirkonnas olewad piiriäärseid Eesti talud.

Äratähendatud alusel algasid läbirääkimised, mis wisalt edasi liikusid ja mis wiimaks soowitawale kokkuleppele wiisid.

Waidlusalolewaid piiriküsimusi lahendades, jõudis Eesti-Läti konwerents oma nõupidamistel 25.—31. oktoobrini 1923 a. üksmeelsele kokkuleppele, missugused otsused otsustati üle anda piiri segakomisjonile eeskirjaks, teadmiseks ja täitmiseks.

Aluseks wõttes kolonel Tallents'i joont, mis läheb, nagu eelpool tähendatud,

merest algades Heinaste sadamaga ja lõppedes Charlottenburgi mõisaga, tehti selle piirijoone kohta parandused, nagu see lähemalt kirjeldatud juuresolewas konwerentsi-protokollis ja ära märgitud juurdelisatud piirikaardil.

Edasi läheb riigipiir, milles senni iga-sugune kokkulepe puudus, Charlottenburgi ja Eesti-Läti-Wene riigipiiride ühenduspunktide wahel järgmiselt:

Punkt nr. 3-st, mis kindlaks määratud segakomisjoni poolt looduses, läheb riigipiir otsejoonel Charlottenburgi peale, jättes Lätille Charlottenburgi mõisahooned; läheb sealte edasi kunni sõjateeni ja selle põhjapoolist äärt mööda läbi Sholehowo, Sabolotje külade, Sprehtitsi sihis kunni selle sõjatee ja Terehowo küla juures olewa tee ühenduspunktini, edasi mööda wiimase tee idapoolist äärt lõunasse, Terehowo külast mööda, jättes selle Eestile, kunni ta kokku puutub pikendatud piirijoone sihiga, mis kindlaks määratud Eesti Wene rahulepingus 2. weebruaril 1920 a., sealte edasi läheb riigipiir nimetatud rahulepingus äramärgitud sihis kunni Sprehtitsi piirimärgini ja sealte edasi kunni Babino küalani.

Sellega oleks kogu mannermaa piir Eesti ja Läti wabariikide wahel lõpuli-kult ära tähendatud, kuna selle äramärkimisel looduses tehtud konwentsiooni põhjal segakomisjonil õigus on mõnesu-guseid parandusi kompensatsiooni alusel ette wõtta, silmas pidades piiriäärsete elanikkude huwisid.

Mis meripiirisse puutub, siis on protokollis § 1, a järele Heinaste sadama kohta piir ära tähendatud, kuna muu osa meripiiri kohta erikokkulepet ei ole. Arwesse wõttes, et Riia laht lahtine meri on, ei tee selle piiri lahendamine raskusi, kuna siin territoriaal wete piiride kindlaksmääramisega tegemist on, mis sünnib rahwuswahelises õiguses ettenähtud üldistel alustel.

Lisa nr. 133.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Läti täiendawa piirilepingu kinnitamise seadusele.

Riigikogu poolt 20. nowembril s. a. Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamiseks walitud erikomisjon waatas läbi

oma koosolekul 1. ja 5. detsembril s. a. täiendawa Eesti-Läti piirilepingu ja esitab kinnitamise seaduse sisuliselt muutmata Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Komisjon arwas, et ei ole tarwidust seadust maksuma panna tema wastuwõtmisega, waid harilikus põhiseaduses ettenähtud korras, mispärast otsustati walitsuse eelnõus § 2 wälja jätta, sama eelõu § 1 aga kaheks jagada.

Lisa nr. 134.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI-LÄTI KAITSELIIDU LEPINGU KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Läti waheline kaitseliidu leping, mis alla kirjutatud Tallinnas 1. novembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus hakkab maksuma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 135.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti-Läti kaitseliidu lepingu kinnitamise seadusele.

Kaitseliidu lepingu sõlmimise mõte Balti riikide wahel on peaaegu sama wana, kui need riigid ise. On arutatud sarnase lepingu kawa Eesti ja Läti wahel, on töötatud ka kawade kallal, millel oli laiem ulatus. On ära peetud rida konwerentse — neid siin üksikult loetleda oleks üleliigne — kus majanduslikkude küsimuste kõrwal on kõnealla tulnud ka poliitilised. Ei saa salata, et neil konwerentsidel on tehtud palju tööd, kuid wormilise poliitilise lepingu tegemiseni jõuti waid Warssawi konwerentsil 1922 a. kewadel. Olude sunnil pidi aga see leping jääma kõrwale.

Ka wiimase Eesti-Läti konwerentsi päewakorda wõeti wälispoliitilise tege wuse koordineerimine Eesti ja Läti wa-

hel. Poliitiline leping aga baseerub reaalsel alusel ainult siis, kui kõik omawahelised lahkumineked, mis ühist wäljaastumist wälispoliitilisel alal wõiks halwata, on lahendatud ehk wähemalt miinimumini wiidud ja kui poliitilisel lepingul ei puudu majanduslik aluspõhi. Sellepärast lahendati konwerentsil esimeses järjekorras kõik küsimused, mis senni olid lahtised, ja sõlmiti tolliuniooni eelleping, mis majandusliku konsolidatsiooni mõttes loodetawasti toob tuntawat kasu mõlemale riigile.

Käesolewa kaitseliidu lepingu üldmõte iseenesest ei waja pikemat selgitamist. Kui arwesse wõtta, et Eestit ja Lätit seob ühine ajalugu, ühesugune geograafiline seisukoht, ühise wälise hädaohu wõimalused ja ühised wälispoliitilised sihid, kuna lahkumineked on wähearwulised ja kõrwalise tähtsusega, siis on sarnane leping enam kui loomulik. Ta kindlustab tuntawal määral mõlema riigi julgeolekut. Peale selle otsekohese tähtsuse on lepingul weel õige suur kaudne mõju; ta paraliseerib Eesti ja Läti suhtes kõik need jutud Baltimere ranniku balkaniseerimisest, missuguseid etteheiteid Balti riikide aadressil on kaunis sagedasti kuuldawale toodud, ja missugused meie rahwuswahelist seisukohta teatawal määral nõrgendasid. Kahtlemata aitab käesolew leping kaasa meie prestiishi tõusmisele rahwuswahelises läbikäimises.

Leping iseenesest ei sisalda midagi enneolemata uut, waid tema üksikutes artiklites peegelduwad samad põhimõtted, mis on tuttawad näiteks wäikeliidu ja teiste demokraatlikkude riikide wastawaist lepinguist. On waid eriti alla kriiputatud, et mõlemad lepinguosalisel riigid kohustuwad ajama täielikku rahupoliitikat, millel puudub igasugune agressiiwne iseloom ja tendents ja mille ainukeseks sihiks on oma kalli hinnaga saawatatud iseseiswuse kaitsmine, majanduslikkude suhete arendamine ja poliitiliste sõprussidemete loomine Eesti ja Läti ja nende naaberriikide wahel (Art. 1, 2 ja 6). Peaks aga siiski Eesti ehk Läti ilma wäljakutseta tema enese poolt kallaletungimise ohwriks langema, siis kohustub teine lepinguosaline oma liitlast aitama wiimase wõimaluseni (art. 3, 4 ja 5). Artikkel 7 keelab ära ühele lepinguosalisele liitu sõlmida kolmanda riigiga teise nõusolemiseta ja artikkel 8 määrab ära lepingu kestwuseaja.

Wõiks tõusta küsimus, kas sarnase regionaalse lepingu sõlmimine on otstarbekohane praegu, kus rahwasteliidus on arutusel üldine wastastikuse toetuse leping. Teatawasti kerkis sarnane küsimus üles ka rahwasteliidus eneses, kus aga ikkagi otsusele jõuti, et regionaalsed lepingud, praegust üldist poliitilist olukorda arwesse wõttes, on paratamatud. Üksmeelselt tunnistati aga, et sarnaseid lepinguid ei tohi kasutada abinõudena imperialistliku ehk opportunistliku poliitika ajamiseks, waid nende ühine siht peab olema rahu alalhoidmine ja praeguse olukorra kindlustamine. Eesti-Läti kaitseliidu lepingu artikkel 9 põhjal antakse see leping rahwasteliidule teada registreerimiseks ja rahwasteliidu aktides awaldamiseks. See on uueks tõenduseks, et Eesti ja Läti on juhitud kindlast tahtmisest ajada awalikku ja otsekohest poliitikat kõigi riikide, iseäranis aga meie naabermaade suhtes, ja et see leping tahab olla täielikus kooskõlas rahwasteliidu ülalmainitud põhimõtetega. Eesti ja Läti tahawad rahu elada, tahawad rahu poole püüda, ja kui siiski peaks päewakorrale kerkima tõsisemad konfliktid, siis neidki rahulikul teel lahendada.

Lisa nr. 136.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Läti kaitseliidu lepingu kinnitamise seadusele.

Riigikogu poolt 20. nowembril s. a. Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamiseks walitud erikomisjon waatas läbi oma koosolekul 3. ja 5. detsembril s. a. kaitseliidu lepingu Eesti wabariigi ja Läti wabariigi wahel ning esitab kaitseliidu lepingu kinnitamise seaduse sisuliselt muutmata Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Komisjon arwas, et ei ole tarwidust seadust maksma panna tema wastuwõtmisega, waid harilikus põhiseaduses ettenähtud korras ja sellepärast otsustati walitsuse eelnõu § 2 wälja jätta ja sama eelnõu § 1 aga kaheks jagada.

Lisa nr. 137.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

POSTISAADETISTE JA TELEGRAMMIDE WASTUWÕTMISE JA POSTI-TELEGRAAFI-TELEFONI MAKSUDE WASTUWÕTMISE JA ARWESTAMISE KORRA KOHTA.

§ 1. Postisaadetiste ja telegrammide wastuwõtmine, samuti ka posti-telegraafi-telefoni maksude wastuwõtmine ja arwestamine sünnib korra järele, mille põhijooned teedeministri poolt kokkuleppel rahaministriga ja riigikontrolliga kinnitatakse.

§ 2. Üldise arweseaduse (Общий счетный устав) §§ 16 ja 167—177 kaotawad postiametkonna kohta oma maksuuse.

Lisa nr. 138.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele postisaadetiste ja telegrammide wastuwõtmise ja posti-telegraafi-telefoni maksude wastuwõtmise ja arwestamise korra kohta.

Kunni tänini on postiametkonna asutustes endine weneaegne kord maksew, mille järele paki-, wäärt- ja rahasaadetised postile wastuwõtmisel kwiitungite raamatutesse kantakse.

Kuna see kord saadetiste wastuwõtmisel rohkesti tööd, ja sellekohaste raamatute walmistamine wõrdlemisi suuri kulusid nõuab, siis on teedeministril kawatsus maksma panna korda, mille järele postiasutustes wastuwõetawad saadetised raamatute asemel üksikute lehtede näol olewatesse registritesse kantaks. Kwiitungite tähikud, kus nende wäljaandmine tarwilikuks tunnistatakse, oleks tarwitada eraldi, kas lahtiselt wõi blokkidesse broshüüritult.

Niisugune kord, mis juba Euroopa riikides maksew on, lihtsustaks suuresti postiametkonna tööd, nõuaks vähem tööjõudu ja oleks ka kulude kokkuhoidmise mõttes riigile kasulik. Uhes sellega on kawatsus ka arwepidamise korda postiametkonna asutustes lihtsustada, mille järele paljude raamatute pidamine ära jääks, kõik summad kassaraamatu asemel

kuuwiisi peetawatesse registritesse kantaks, mis ühel ajal ka asutuse aruannete aset täidaksid ning järgmise kuu algul kõigi tõendawate dokumentidega riigikontrolli saadetaks. Kawatsetaw kord wõimaldaks muuseas ka palju kiiremat asjaajamise rewideerimist riigikontrollis.

Et aga üldises arweseaduses raamatute pidamise ja kwiitungite sunduslik wäljaandmine ette nähtud on, siis on soowitaw wastawad paragrahwid arweseaduses postiametkonna kohta tühistada, ning teedeministrile õigus jätta otstarbekohasemad korraldused, rahaministriga ja riigikontrolliga kokkuleppel, maksma panna.

Lisa nr. 139.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

posti-telegraafi-telefoni maksude arwestamise korra muutmise seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitati käesolew seaduseelnõu pealkirja all „seadus postisaadetiste ja telegrammide wastuwõtmise ja posti-telegraafi-telefoni maksude wastuwõtmise ja arwestamise korra kohta“. Üldkommisjon leidis, kuna postisaadetiste ja telegrammide wastuwõtmise korra muutmine makswate seaduste põhjal on teedeministri wõimkonnas, siis tarwidust ei ole seda õigust teedeministrile teist korda anda, pealegi weel kitsendatud kujul ja sellepärast jäeti pealkirjast kui ka seaduse tekstist see osa wälja. Peale selle on § 1 muudetud selles, et maksude wastuwõtmine ja arwestamine ei sünni korra järele, mille põhijooned teedeministri poolt kokkuleppel rahaministri ja riigikontrolööriga kinnitatakse, waid juhatuskirja põhjal, mis kinnitatakse teedeministri poolt kokkuleppel rahaministri ja riigikontrolööriga ja mis „Riigi Teatajas“ kõigile kodanikkudele teadmiseks ja käsitamiseks awaldatakse.

Lõpuks on üldkommisjon walitsuse esitajate soowil eelnõu täiendanud § 3-ga seaduse maksmahakkamise kohta, sest kawatsetaw korramuudatus on soowitaw ette wõtta aasta wahetusel.

Seaduse sisulise põhjenduse asjus ühineb üldkommisjon Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga ja esitab käesolewa eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 140.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

WALLA OMAWALITSUSTE HEAKS NENDE 1923 A. PUUDUJÄÄKIDE KATMISEKS WÕETAWATE MAKSUDE KOHTA.

I. Walla omawalitsuse asutustele antakse õigus 1923 a. puudujääkide katmiseks täiendawalt maksusid wõtta:

1) isikumaksu — kunni 200 mk. mees- ja 100 mk. naisisiku pealt;

2) liikumata waranduste maksu:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 5 margani iga adrasajandiku pealt;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi- ja Pärnumaal ning Walga ja Wolmari maakondade küljest Eesti wabariigi külge liidetud waldades:

aa) hinnatud maade puhta sissetulekurubla pealt — kunni 2 margani;

bb) hindamata maade tarbe- ja metsamaa wakamaa pealt — kunni 2 margani ehk tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 5 margani;

c) Saaremaal:

aa) rewisjoni- ehk maarubla pealt — kunni 10 margani;

bb) iga obrokirubla pealt — kuuni 2 m. 50 penni;

cc) hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 2 marka;

d) Petseri maakonnas — kunni 3 margani 50 pen. iga tiinu tarbe- ja metsamaa pealt;

e) Naroowatagustes waldades — kunni 2 m. 50 penni iga tiinu tarbe- ja metsamaa pealt.

II. Käesolewas seaduses ettenähtud maksumäärade piirides jääb wallanõukogule õigus maksu määrata, sama ka otsustada ja korraldada maksude tähtpäewade kindlaksmääramine, maksude sissenõudmine, vähendamine ja maksust wabastamine.

Kui maks kuu jooksul maksulehe kättesaamise päewast arwates mitte ära tasuta pole, siis wõetakse wõlgujäänud summast wiiwitusraha 2% kuus.

Kaebused käesolewas seaduses ettenähtud maksude asjus antakse sisse samas korras, mis on ette nähtud 19. jaanuaril 1920 a. nr. 83 all wastuwõetud seaduse §§ 57—61 („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a.).

Maksuwõlad nõutakse sisse wastuwaidlemata korras, alustel, mis riigiasutuste wastuwaidlemata nõudmiste ja makskohustuste täitmiseks kindlaks on määratud.

III. See seadus hakkab maksuma tema väljakuulutamise päewast arwates.

Lisa nr. 141.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seaduseelnõule walla omawalitsuste heaks nende 1923 a. puudujääkide katmiseks wõetawate maksude kohta.

Maakondade liidu juhatus ja üksikud maakonnawalitsused on omawalitsusajade peawalitsuse poole pööranud teadaandega, et suurem osa waldasid majanduslikult niisugusesse raskesse seisukorda on sattunud, et neid — kui uusi tuluallikaid rutuliselt ei leita — wälja aidata wõib ainult toetus wõi äärmisel juhtumisel rutuline laen. 1920 ja 1921 a. kaeti waldade puudujäägid lisamaksudega, 1922 a. aga neid maksusid ei olnud ja puudujäägid jäid seega katmata.

Makswad seadused ei luba omawalitsustele eelarweid puudujäägiga kokku seada. Wallad on kõik seadusega lubatud maksud ära kasutanud kõigekõrgemal määral, kusjuures wõrdlemisi kõrge tööstusmaks paljudes waldades on liiga koormaw tööstusele, kuid selle peale waatamata ei ole suur hulk waldasid oma eelarweid ilma puudujäägita tasakaalu suutnud wiia. Et aga, nagu tähendatud, puudujäägi näitamine eelarwes lubatud ei ole, siis on nad puudujäägi katteks eelarwesse laenud ja toetussummad üles wõtnud. Eelarwetes ettenähtud laenusid, mis ka eelmise aasta eelarwetes leiduwad, ei suuda suurem osa waldasid mitte teha, sest et laenusaamise wõimalused piiratud on. Ka toetussummade saamine on lootusetu. Selle tagajärg on, et waldadel wõimalus puudub eelarwete piirides tegutseda, mispärast nad sunnitud on oma kõigehädalisemaid ülesandeid äärmiselt piirama. Need wallad, kellel korda lähebki laenu saada, ei suuda seda wiimast kunagi ära maksta. Ja ongi osa waldasid oma eelarwed ilma laenudeta tasakaalu wiinud, siis on see pahatihti sündinud üleskruwitud tulude arwel, kusjuures ka siin kõigehädalisemad kulud

majade remontideks, haridus-, waeste eest hoolekande ja muudeks otstarbeteks wiimase wõimaluseni wähenatud on.

Wõrdlemisi lahedalt tegutseda wõiwad ainult need wähesed wallad, kelle piirkonnas rohkesti tööstusasutusi on, millest nad tööstusmaksu näol kaunis suurt sissetulekut saawad.

Mõned wallad on, nagu maakonnawalitsused teatawad, sissetulekute puudusel oma hädaliste kulude katteks sissetulekstud riigi ja maakonna summasid tarwitanud. Äratarwitatud summade tasumiseks praegu wõimalusi ette näha ei ole, kuna ühes sellega kaswab tasumata maksude wiiwitusprotsent, mis muidugi waldade kanda jääb.

Asi on koguni nii kaugele läinud, et mõnel pool walla- ja koolimaja haamri alla minek ähwardab. Nii on, näiteks Kaarma-Suurewalla wallamaja ja koolimaja kohtuotsuse täitmiseks üles kirjutatud ja aresti alla pandud, sest et wald õpetajatele nende eelmiste aastate korteriraha ning lisatundide tasu ära maksta ei suuda. Kohus on ka mõne teise Saaremaa walla õpetajate nõudmised sellessamas asjas rahuldanud ja wõimalik on, et ka nendes waldades wallahooned aresti alla pannakse ja müügile määratakse, sest waldadel puudub wõla tasumiseks raha.

Kõigi waldade kulude kogusumma on 1923 a. eelarwete järele 242.179.053 mrk. 08 pn., mis järgmistest osadest koos seisab:

I. Wallawalitsuste ülespidamine:

1. Palgad	54.844.588.67
2. Päewa- ja sõidurahad	7.470.164.—
3. Kantseleikulud	9.520.074.08
4. Majanduslikud kulud	14.403.897.97
	<u>86.238.724.72</u>

II. Waeste eest hoolekanne:

1. Waeste ülespidamine	18.467.249.27
2. Waestemajade ülespidamine	3.557.453.82
	<u>22.024.703.09</u>

III. Terwishoid 136.575.—

IV. Hariduslikud kulud:

1. Palgad	13.112.543.54
2. Koolihoonete ülespidamine	25.477.309.09
3. Majanduslikud kulud	29.153.219.17
4. Hariduslikud abirahad	4.305.858.77
	<u>72.048.930.57</u>

V. Waranduste ja ettevõtete kulud:

1. Warandused	904.899.63
2. Ettevõtted	<u>336.644.—</u>
	1.241.543.63

VI. Waldade wõlad:

1. Laenude tasumine	5.180.699.35
2. Laenude protsent	<u>445.000.78</u>
	5.625.700.13

VII. Kapitaalide asutamine:

1. Tagawara kapitaal	441.589.—
2. Amortisatsiooni kapitaal	<u>11.000.—</u>
	452.589.—

VIII. Mitmesugused kulud:

1. Wangid	226.859.—
2. Läänud aasta puudujäägid	10.943.365.60
3. Muud kulud	<u>2.126.686.74</u>
	13.296.911.34

IX. Tagawarasumma: 8.227.175.37

X. Erakorralised kulud:

1. Uute hoonete ehitamiseks ja wanade parandamiseks	27.886.843.89
2. Telefonide sisseseadmine	200.300.—
3. Muud erakorralised kulud	<u>4.799.056.52</u>
	32.886.200.41

Kokku 242.179.053.08

Waldade 1923 a. tulude eelarwed pakuvad järgmise pildi:

I. Maksud:

1. Liikumata waranduste maks	40.186.752.75
2. Tulumaks	14.248.067.13
3. Isikumaks	49.830.645.71
4. Tööstusmaks	10.379.348.01
5. Muud vähemad maksud	<u>13.861.119.64</u>
	128.505.933.24

II. Toetusrahad:

1. Hoolekande alal	836.627.48
2. Haridusalal	<u>1.294.364.02</u>
	2.130.991.50

III. Kapitaalidest, warandustest ja ettevõtetest:

1. Kapitaalidest	618.639.50
2. Warandustest	6.544.583.90
3. Ettevõtetest	<u>754.591.26</u>
	7.917.814.66

IV. Mitmesugused tulud:

1. Ülejääk m/a. eelarwetest	17.807.375.91
2. Wiinaostulubadest	28.831.834.18
3. Isikutunnistuste ja houbestepasside eest	176.450.—
4. Telefonikõnede eest	94.371.—
5. Trahteritelt, restoraanidelt ja piiritusladudelt	415.000.—
6. Peremeeste maksu	216.862.50
7. Ettenägemata sissetulekud	<u>9.803.865.58</u>
	57.345.759.17

V. Laenud: 38.270.532.97

VI. Puudujääk 8.008.021.54

Kokku 242.179.053.08

Kui käesolewa aasta waldade eelarweid 1922 a. eelarwetega wõrrelda, siis selgub, et kulude üldsumma umbes 52 miljoni marga wõrra tõusnud on. Sellest summast langewad: umbes 10 miljonit marka hariduslike kulude, 32 miljonit marka erakorraliste kulude (uute hoonete ehitamine ja wanade parandamine ning muud erakorralised kulud), 4 miljonit marka puudujäägi ja 6 miljonit marka palkade arwele. Muudes osades on kulud vähem muutunud.

Kulud on 1922 a. wõrreldes umbes 52 miljoni wõrra tõusnud, kus juures 11 miljoni marga ümber endiste aastate puudujäägi katte ja ligi 6 miljonit marka laenu ja laenu protsente tasuda tuleb, kuna aga tulude juures õige wähe tõusu märgata on.

Sissetulekud maksudest ei ole waldadele peaaegu midagi juurde andnud. Kuigi wallad liikumata waranduste maksust, selle maksu tõstmise tõttu Petserimaal ja narooatagustes waldades, läinud aastaga wõrreldes üldsummas natuke lisa on saanud (1 miljoni marka ümber), samuti ka tööstusmaks ja isikumaks sugu kaswanud on (tööstusmaks 6 miljoni marga ja isikumaks 5 miljoni marga wõrra), esimene selle tõttu, et uusi tööstusi maksu alla on pandud ja maksu ennast kõrgendatud ja teine sellepärast, et isikumaks lubatud kõrguses ära on kasutatud ka nendes waldades, kus seda weel kas sugugi (Petserimaal) wõi täiel määral tehtud ei olnud, siis on teiselt poolt tulumaksu normide vähendamise tõttu sissetulek sellest maksust umbes 10 miljoni wõrra wähenenud. Nimelt andis tulumaks 1922 a. waldadele 24 miljoni marga ümber sissetulekut, kuna aga 1923 a. waldade eelarwetes seda maksu

ainult 14.248.067 mrk. 13 p. ette on nähtud. Aga ka seegi summa näib liialdatud olewat, sest omawalitsusasjade peawalit-suse poolt kogutud andmete järele wõiks seda maksu waldade kasuks äärmiselt 12½ miljoni marga ümber sisse tulla.

Sissetulekud warandustest ja ette-wõtetest on umbes 3½ miljoni marga wõrra tõusnud.

Mis ülemaal tähendatud 52 miljoni margalist kulude juurdekaswu katma peawad, on laenu 38 miljoni marga suu-ruses ja ülejäägid 1922 a. eelarwetest (17.807.375 mrk. 21 p.) kusjuures aga siiski 8 miljonit puudujääki katmata jääb.

Nagu juba eespool tähendatud, on lae-nudetegemise võimalus piiratud ja suu-rem osa laenudest jääb realiseerimata. Sellega on laenu eelarwetesse ainult sel-leks wõetud, et wiimaseid tasakaalus näi-data. Kindlaid laenusid oleks ainult 13 miljonit marka; need on laenu, mis riigi-summadest koolimajade ehitamiseks 17 wallale on määratud.

Mis puutub ligi 18 miljoni margalisesse ülejäägisse 1922 a. eelarwete täitmisest, siis puudub sellel üldine tähtsus. Wähegi tuntawat ülejääki wõime nimelt ainult wäikese osa waldade juures konstateerida. Siia kuuluvad peasjalikult need wallad, mille piirkonnas suuremad töös-tusettewõtted on, mida wallad tööstus-maksu alla pannud. Et asi nii, näitawad eelarwed, 18 miljoni margalisest 1922 a. eelarwete ülejäägist langewad 12 miljonit marka 69 walla peale, kuna 309 wallal ai-nult 6 miljonit marka ülejääki on. Et ülejäägid 1923 a. tulude hulka üles on wõetud ja nad sellega kulude katteks on määratud, siis tuleks igal wallal oma üle-jääkidega keskmiselt 47.625 marka kulu katta (18.000.000: 378 (waldade arw) = 47.625). 69 walda, kelle ülejäägid 12 mil-jonit marka, suudaksid seda kerge wae-waga teha ja neil jääks weel summasid üle, kuna 309 wallal, kellel ligi 15 miljonit kulud katta tuleks ($47.625 \times 309 = 14.716.125$), see mitte wõimalik ei oleks, sest et nende ülejääkide kogusumma ainult 6 miljonit marka on. Neil jääks 9 miljonit marka katmata, mis eelarwetes ettenähtud 8 miljoni margalise puudu-jäägiga 17 miljonit marka puudujääki wälja teeks.

Lõpuks on ka ettenägemata sissetule-kud — ligi 10 miljonit marka — liiga suu-red näidatud. Sarnase suure summa eel-arwesse wõtmine, kuna kõik tuluallikad

ära on kasutatud, on waevalt põhjenda-tud ja seda on lihtsalt selleks tehtud, et eelarweid kuidagi tasakaalu wiia. Ja kuigi oletada, et see summa sisse tuleb, siis wõib niisama kindel olla, et tegewus-aasta jooksul ikkagi mitmesuguseid oota-mata kulusid teha tuleb, mida ette näha ei wõidud, mille katmiseks aga tagawara-summasid ei jätku.

Sellest kõigest selgub, et waldadel käesolewal aastal oma tegewust wähe-malt 50 miljoni margalise puudujäägiga lõpetada tuleb. See puudujääk seisaks siis järgmistest summadest koos: 1) eelarwe-tes ettenähtud 8 miljoni margaline puudu-jääk; 2) tulude all näidatud laenudest 38 miljoni marga suures jääb realiseeri-mata 25 miljonit marka, kuna 13 miljoni margaline laen riigisummadest koolima-jade ehitamiseks kindlustatud on; 3) ette-nägemata sissetulekud — ligi 10 miljonit marka — ei wõi arwesse wõtta, sest et sarnaseid sissetulekuid ette näha ei ole; 4) eelarwetes ettenähtud puudujäägi-summa — 8 miljonit marka — tuleb 9 mil-joni marga wõrra suurendada, põhjustel, mis ülewal ette toodud.

Mis puutub käesolewa aasta puudu-jäägisse, siis oleks seda wõimalik katta ainult lisamaksudega. Nimelt tuleks wal-dadele lubada wõtta isikumaksu kunni 200 mrk. mees- ja 100 mrk. naisisiku pealt ja liikumata waranduste maksu kunni ½ sellest, mis nende heaks ette on nähtud liikumata waranduste maksusea-duses.

Isikumaksu ülemmäär on seadusega 200 marga peale meesterahwa ja 100 marga peale naisterahwa kohta kindlaks määratud. Maks on täies ulatuses ära ka-sutatud ja teda loodetakse, nagu eelarwe-tes selgub, üldsummas 49 miljonit marka sisse wõtta. Et see summa aga liialdatud on, nagu üldse tulud ka mitmest teisest maksust, mis sündinud on lihtsalt selle sihiga, et eelarweid tasakaalu wiia, siis wõiks isikumaksust tähendatud normide juures lississetulekut oodata äärmiselt 45 miljonit marka. Et lissisikumaks maksjatele koormawaks läheks, ei wõiks mitte oletada, iseäranis kui silmas pidada, et praeguse tulumaksuseaduse juures terve liik inimesi tulumaksust wabad on.

Liikumata waranduste maks annab praegu waldadele 40 miljonit marka. Üks kolmandik sellest oleks natuke üle 13 mil-joni marga. Et ka seda summat mitte täiesti wõimalik kätte ei ole saada, siis

tuleb sellest lisamaksust umbes 10 miljoni margalise sissetulekuga rehkendada.

Nii saaksid siis wallad lisamaksudest 55 miljoni marga ümber, see on natuke rohkem, kui neil puudujääkisid on.

Lisa nr. 142.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

seaduseelnõule walla omawalitsuste heaks nende 1923 a. puudujääkide katmiseks wõetawate maksude kohta.

Walla omawalitsuste 1923 a. puudujääkide katmise seaduseelnõu Riigikogule kinnitamiseks esitades, tuleb tähendada, et rahaasjanduse komisjon eelnõus ainult redaktsioonilisi parandusi on teinud, wälja arwatud I osa lõppu paigutatud märkus, mida komisjon tarwilikuks pidas sellepärast, et ära hoida summade sissenõudmist, mis oma wähesuse tõttu sissenõudmise kulu ära ei tasu.

Lisa nr. 143.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIASUTUSTE 1923 A. KREDIITIDE SULGUMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Kõik 1923 a. lõpuks riigiasutuste tarwitamata jäänud krediidid, wälja arwatud operatsioonifondid ja selle seaduse § 2 ja § 4 ettenähtud krediidid, sulutakse 31. detsembril 1923 a.

§ 2. Kui riigiasutused 1923 a. lõpuks a) ehituste, kapitaalremontide ja sõjawäewarustuse krediitide tarwitamist 1923 a. eelarwes ettenähtud kawatsuste ulatuses ning b) muude krediitide arwel kunni 1. detsembrini 1923 a. sõlmitud lepingute põhjal tellimisi ei ole jõudnud lõpule wiia, siis arwatakse rahaministri korraldusel need ülejäägid tarwilikus suuruses 1924 a. eelarwe juurde, kust nad riigiasutuste tarwitamiseks wälja antakse ühesugustel alustel 1924 a. krediitidega. Riigi keskasutused saadawad eelnimetatud krediitide üleskande nõudmised riigikassale ja ära kirjad neist riigikontrollile hiljemalt 15. jaanuariks 1924 a.

Märkus. Haridusministeeriumile korraliste kulude alal riigi 1923 a. eelarwe peat. III § 37 järele Eesti kirjelduse wäl-

jaandmiseks määratud krediidi ülejääk jäetakse lahtiseks kunni 31. detsembrini 1924 a. ja arwatakse 1924 a. eelarwele juurde.

§ 3. Eelmises paragrahwis nimetatud sõjawäewarustuse krediidid sulutakse 30. juunil 1924 a. ja nende tarwitamata ülejäägid kantakse riigi tuludesse, kuna kõigi muude ülekantud krediitide tarwitamine lõpetatakse ühesugustel alustel 1924 a. krediitidega.

§ 4. Kunni 1. jaanuarini 1924 a. rahaasutuste poolt lunastamata orderid, mis riigiasutuste poolt 1923 a. krediitide arwel riigi wõlausaldajale wälja antud, kantakse 1923 a. kuludesse ning jääwad maksma kunni 1. jaanuarini 1925 a., kui siin lühem maksuuse tähtaeg ette nähtud pole.

§ 5. Kõik 1923 a. krediitidest wäljaantud, kuid 1923 a. lõpuks tarwitamata awansid nii kodu- kui ka wäljamaal, niisama wälismaal asuwate riigiasutuste kassades ja arwetel olewad 1923 a. eelarwe-summad (wälja arwatud summad, mille kasutamine sünnib wäljaspool üldist riigi eelarwet), arwatakse asutuste poolt 1923 a. kuludeks. Nendest summadest wõib katta ainult 1923 a. wäljaminekuid ning 1. jaanuariks 1924 a. tarwitamata jäänud ülejäägid kantakse riigi tuludesse hiljemalt 1. märtsiks 1924 a.

§ 6. Kõik 1923 a. krediitidest wäljaantud, kuid 1923 a. lõpuks tarwitamata summad kassades ja arwetel kodumaal, wälja arwatud summad, mille kasutamine sünnib wäljaspool üldist riigi eelarwet, makstakse Eesti panka wõi tema osakonda riigitulude arwele hiljemalt 31. detsembril 1923 a.

§ 7. Kõik muud kunni 1. jaanuarini 1924 a. täitmata 1923 a. kohustused riigi wõlauskujate vastu õiendatakse 1924 a. wastawatest krediitidest.

§ 8. Rahaministril on õigus selle seaduse täitmiseks lähemaid juhtnõore wälja anda.

Lisa nr. 144.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigiasutuste 1923 a. krediitide sulgumise seaduseelnõule.

Et Riigikogu poolt 18. dets. 1922 a. krediitide kohta („Riigi Teataja“ nr. 159 — 1922 a.) ja sellekohane üldine seadus

praegu täiesti puudub, siis on seega tingitud, et käesolewaga esitatud seaduseelnõu järele kindlaks määratakse kord, mille järele 1923 a. krediitide tarwitamine tuleks lõpetada. Järgmiste aastate krediitide sulgumise korda ei oleks eriseadusega siiski otstarbekohane kindlaks määrata, sest see kord nähakse ette praegu väljatöötamisel olevas üldises eelarweseaduses, mis loodetawasti juba 1924 a. Riigikogu poolt ehk kinnitatakse.

Käesolewaga esitatud seaduseelnõu käsitab peajoontes samu põhimõtteid, mis olid sisse wõetud eelmise aasta krediitide sulgumise seaduseski. Tähtsamatest lahkuminekutest oleks nimetada siin see, et krediidid sulutakse juba eelarwe-aasta (see on 1924 a.) 31. detsembril (seaduseelnõu § 1), kuna see operatsioon eelmise seaduse järele läbi wiidi alles järgmisel 15. jaanuaril peale eelarwe-aasta lõppu. See kitsendus on tingitud sellest, et seega jääks ära kahekordsete arwete pidamine 1.—15. jaanuarini (1923 ja 1924 a. arwed) nii Eesti panga osakondades, kui ka riigiasutuste endi juures, missugune nähtus käesolewa aasta algul rohkesti segadust sünnitas ja ilmaaegset tööd nõudis, kuna aasta aruande lõpetamine sarnasel juhtumisel kannatab ja pikale wenib. Seaduseelnõu näeb ette, et pikemaajalise iseloomuga krediidid wõi nende ülejäägid, nagu ehituste ja kapitaalremondi tööde lõpetamiseks, samuti summad kunni 1. detsembrini sõlmitud lepingute täitmiseks, kantakse järgmise aasta eelarwe juurde (§ 2), kuna muud jookswad kohustused riigi 1923 a. wõlausaldajate wastu rahuldatakse 1924 a. wastawatest krediitidest (§ 7). Olgugi, et wiimasel juhtumisel mõnesugused kulud, mis tehtud 1923 aastal, langewad 1924 a. arwele, kuid ühesuguse krediitide lõpetamise korra juures lähewad niisugused summad analoogiliselt iga aasta lõpul järgmise aasta peale üle, mis seega eelarwe kulud ikkagi keskmiselt tasakaalu wiib. Töö ja kord wõidab seejuures tuntawalt. Juhtumisel, kui järgmise aasta eelarwes ei ole wastawa iseloomuga kulusid ette nähtud, siis ei teeks ka see mingisuguseid raskusi, kui selleks eraldi esitatud seaduseelnõu järele Riigikogu poolt määratakse eelkrediitide fond, kust sarnasel juhtumisel wastawaid kulusid wõiks katta.

Peale selle on ette nähtud, et kassa saldod kodumaal maksetakse juba eelarwe-aasta lõpuks Eesti panga osakondadesse riigikassa käsutada (§ 6). See

kord wõtaks riigiasutustelt wõimaluse aasta algul suuremaid krediite käsutada, kui seaduslikult kuu peale ette nähtud. Kergendus on tehtud ses asjas ainult wäljamaal, kus krediitide saamine kauguse tõttu oleks muidu raskendatud (§ 5).

Lisa nr. 145.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiasutuste 1923 a. krediitide sulgumise seaduseelnõule.

Käesolewas seaduseelnõus, mis Riigikogule esitatud Wabariigi Walitsuse poolt, on rahaasjanduse komisjon teinud üksikuid redaktsioonilisi parandusi ning täiendanud teda § 9-ga; wiimase parandusega püüti wõimalikult ära hoida seaduse maksamahakkamise wiibimist.

Lisa nr. 146.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EELKREDIITIDE AWAMISE JA TARIITAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. Kui riigi eelarwet ei jõuta eelarwe-aasta alguseks wastu wõtta ega maksma panna, siis arwatakse kunni selle eelarwe maksmapanekuni rahaministri korraldusel riigi keskasutustele eelkrediidid kunni üks kaheteistkümnendik osa kuu kohta wastawa riigi keskasutuse eelmise kinnitatud aasta-eelarwe kogusummast, kus arwesse on wõetud nii lisaelarwed kui ka igasugused muud seaduslikus korras ette wõetud muudatused; erakorralisel juhtumisel teatud wäljamineku arwel wõib üle ühe kaheteistkümnendiku awada ainult igakordsel Wabariigi Walitsuse otsusel.

§ 2. Riigiasutused wõiwad eelmise paragrahwi põhjal awatud eelkrediite tarwitada ainult nende kulude katmiseks, mis kulude paragrahwidele wastawalt esinewad nii eelmise kinnitatud aasta-eelarwes kui ka uue eelarwe ettepanekus ja ainult selle summa määrani, kumb neist wäiksem.

§ 3. Hädaliste, edasilükkamata kulude katmiseks, milleks kinnitatud eelarwes summasid tarwilikus suuruses wõi sugugi pole ette nähtud, wõidakse, peale

§ 1 tähendatud eelkrediitide, tarwilikka eelkrediite awada nende kulude katmiseks, kus seaduslik alus olemas — rahaministri korraldusel, muul juhtumisel aga — igakordsel Wabariigi Walitsuse otsusel.

§ 4. Kõik awatud eelkrediidid kinnitatakse Riigikogu poolt eelarwe korras.

§ 5. Selle seaduse § 3 tähendatud kinnitamata eelkrediitide summa ei wõi tõusta üle 100.000.000 marga.

Lisa nr. 147.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadusele.

Esitatud seaduseelnõu käsitab eelkrediitide awamist ja nende tarwitamist kahesugusel peajuhtumisel: 1) kui eelarwet ei ole jõutud eelarwe-aasta alguseks Riigikogu poolt wastu wõtta ega maksma panna ja 2) kui kinnitatud eelarwes ei ole tarwilikus suuruses wõi sugugi ette nähtud summasid kiire iseloomuga kulude katmiseks.

Esimesel juhtumisel eelkrediitide awamise kord on ette nähtud üldjoontes samasugune, kui eriseadustega eelmiste aastate kohtagi oli kindlaks määratud. Wahe seisab siin ainult selles, et kuu krediidi suuruse aluseks on wõetud eelmise kinnitatud aasta-eelarwe kogusummast kunni üks kaheteistkümnendik osa wahet tege mata korraliste ja erakorraliste krediitide wahel. Selle wastu on aga § 2. nende eelarwete tarwitamiseks lähemad piirid ära näidatud. See wastab täpsemini praegusele krediitide awamise ja nende tarwitamise korrale, sest riigikassal, kes krediidid awab riigi keskasutuste kogusummades, pole wõimalik awamise puhul kontroleerida, kas ühte wõi teist krediiti, mis üksikutele kuluparagrahwidele wastawalt esinewad, wõidakse tarwitada wõi mitte. Et awatud eelkrediidid kulutatakse seaduses ettenähtud korras, selle eest hoolitsewad juba riigi keskasutused ise.

Teisel juhtumisel (seaduseelnõu § 3) eelkrediitide tarwidus on tingitud järgmistest asjaoludest:

1) Eelarwe seaduseelnõu arutamise puhul tunnistas Riigikogu rahaasjanduse alamkomisjon tarwilikuks lisaeelarwete

arwu piirata, nimelt kahe peale aastas, mille nüüd ka walitsus juhtnööriks on wõtnud. See kord on iseenesest küll soowitaw selles mõttes, et ta ei lase kogu riigi eelarwet liig lapituks muutuda ega wõimalda ühtlasi iga üksiku lisakrediidi tarwiduse puhul lisaettepanekutega Riigikogu tööd koormata, kuid, nagu tegelik elu näitab, sünnitab see riigiasutustele möödapääsemata raskusi. Kui, näiteks, lisaeelarwe nr. 1 wõetakse wastu juba aasta algul, nagu see käesolewal aastalgi sündis (krediit Naroowa silla ehitustööde lõpetamiseks. „Riigi Teataja“ nr. 43), siis ei ole wõimalik lisaeelarwega nr. 2 enne esineda, kui aasta lõpul, sest, esiteks, suurem lisakrediitide tarwidus langeb just aasta teise poole peale ja, teiseks, Riigikogu läheb harilikult puhkusele juba suwe algusel ja tuleb uuesti kokku alles oktoobris, mis seega igasuguse wõimaluse wahepeal wõtab lisakrediitide saamiseks. Et lisakrediitide tarwidus aasta kestwusel möödapääsematu, seda tunnistab juba käesolewal aastal määratud eelkrediitide arw (kogusummas kunni 1. oktoobrini 498.933.800 mk.). Lisakrediitide saamist aasta teisel poolel raskendab weel see, et siis Riigikogu suuremaks ja tähtsamaks tööks on järgmise aasta eelarwe arutamine.

2) Riigikogu poolt on rohkesti wastu wõetud seadusi, mis ka edaspidigi wõib ette tulla, kus teatud wäljaminekud juba ette kindlaks määratakse. Neist wõiks siin nimetada kõigepealt seadused laenu andmiseks, eriti ehituste peale, kus summad küll kindlaks määratud, kuid neid wõib tarwitada ikkagi ainult siis, kui nad wormiliselt, see on eelarwe-korras wõi eelkreedidina lubatud. Siin wõib juhtuda, et just paremal ehitushooajal puuduwad ülalnimetatud wõimalused krediitide saamiseks. Sarnaste seaduste põhjal on ka 1924 a. eelarwesse wastawad summad ette nähtud ja kui see eelarwe ei peaks 1. jaanuarist maksma hakkama, siis oleks ühe kaheteistkümnendiku põhjal wõimalik ainult wäikene osa krediiti saada, kuna ehitusmaterjaali muretsemiseks ja kohalewedomiseks siis juba wiimane aeg on. Edaspidi oleksid kulud aga palju suuremad.

Nende krediitide liiki kuuluksid ka kulud, mis Riigikogu poolt juba põhimõtteliselt lubatud (näiteks, Naroowa silla tööde lõpetamine), mille jaoks juba waremini eelarwe-korras summad kindlaks määratud, kuid tööde wiivituse tõttu

sulutakse krediidid. Siis kalameeste 10.000.000-st laenust 5.000.000 mk. („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.), kus eelarwes oli ette nähtud ainult 5.000.000 mk. Lõpuks sarnaste krediitide määramine Riigikogu poolt tähendaks mitmekordset tööd: summa kindlaksmääramine seadusega, eelkrediidi määramine piiratud lisaeelarwete tõttu ja kinnitamine lisaeelarwe korras. Ettepannud seaduseelnõu järele jääs siin vähemalt eelkrediidi määramine ära.

3) Riigiasutused seavad oma eelarwed kokku ligi 10 kuud enne eelarwe-aasta algust, kus igakord täiesti võimatu on kõiki tarvilikka kulusid järgmise aasta jaoks ette näha. Lisakrediitide tarvilikkus selgub harilikult juba sel ajal, kui eelarwe Riigikogus alles arutusel. Väiksemate täienduste esitamine wenitab eelarwe wastuwõtmise kahtlemata pikemale ja võib seega mõjuwaks põhjuseks olla eelarwe hiljaksjäämiseks. Nii oli lugu ka käesolewa aasta eelarwegi arutamise puhul, eriti palgakrediitide alal, kus koosseisude suurendused ja palkade kõrgendused Riigikogu eelarwe-komisjonis alles wiimastel istungitel kindlaks määrati, kuid tuli oodata, kunni asutused krediidid välja kalkuleerisid ja Wabariigi Walitsuse kaudu need esitasid (kogusummas ligi 150 miljonit marka).

4) Eelarwe-aasta lõpul võib juhtuda, et sulutakse sarnased krediidid kulude katmiseks, mida ei jõutud aasta lõpuks tarbeliselt ära kasutada ja mida seaduslikult ei ole lubatud järgmiseks aastaks lahti jätta (see on mitte ehituskrediidid, wõi puudub tarwilik leping), kuid järgmise aasta eelarwes puuduwad wastawad krediidid täiesti. Sarnaseid krediite peaks tarwilikul korral ettepannud seaduseelnõu kohaselt awatama, sest kulud olid juba tegelikult eelmise aasta eelarwekorras lubatud. Sarnasel juhtumisel uuesti krediidi nõudmine katkestaks kõigepealt alatud tegewuse.

5) On loomulik, et aasta algul riigiasutused wajawad suuremaid krediite, kui edaspidi (tarbematerjaali muretsemine, maksud ja teised), siis on paratamata nähtus, et eelarwe hiljaksjäämise puhul „ühest kaheteistkümnendikust“ igakord ei jätku. Siin võib väljapääsetee leida ainult lisakrediitide andmisega.

Seaduseelnõu § 4 näeb ette, et § 3 põhjal awatud eelkrediidid kinnitatakse Riigikogu poolt eelarwe-korras, see on kõik need summad esitatakse, niiwõrd,

kui nad eelarwe-aasta alguseks mitte maksmahakanud eelarwes ette nähtud ei ole. Riigikogule lisaeelarwete korras, mis ühtlasi awatud eelkrediitide aruannet täidaksid.

Ettepannud kinnitamata eelkrediitide kogusumma ülemmäär ei tohiks suur olla, mis, näiteks, käesolewa kulude-eelarwe kogusummast (1. oktoobriks ühes ülekananete ja lisakrediitidega 7.523.501.160 mk.), kõigist ca 1,3% välja teeb, ja kui arwesse wõtta kõiki eelkirjeldatud asjaolusid, kust näha, et nende eelkrediitide summad isegi sadadesse miljonitesse ulatawad.

Lõpuks olgu tähendatud, et ettepannud seaduseelnõu on õigupoolest osa üldisest eelarwe-seadusest, mille wastuwõtmist, võib olla, niipea loota ei ole. Eelkrediitide awamise kord on aga tarwis eriti aegsasti korraldada.

Lisa nr. 148.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadusele.

Arwesse wõttes seaduse rutulikkust, wõttis rahaasjanduse komisjon ettepannud seaduseelnõu wastu ajutise seadusena, mis ainult 1924 aasta kohta maksab ja samal kujul ning samadel alustel, mis eelmise aasta eelkrediitide tarwitamise seaduses olid kindlaks määratud.

Wastawalt sellele on §§ 3, 4, 5 välja jäetud ja täiendawalt juurde wõetud uus § 3, mis seaduse maksmahakkamist käsitab.

Lisa nr. 149.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU

MAKSWA NAPSIDE JA LIKÖÖRIDE WALMISTAMISE JA MÜÜGI SEADUSE MUUTMISEKS.

6. septembril 1921 a. wastuwõetud napside ja likööride walmistamise ja müügi seaduse §§ 29, 30 ja 35 ühes märkustega („Riigi Teataja“ nr. 81 — 1921 a.) muudetakse ja pannakse maksma järgmisel kujul:

§ 29. Iga napsi- ja likööriwabrik peab aastas vähemalt üks miljon kakssadatuhat (1.200.000) marka aktsiisimaksu maksuma.

Märkus 1. Wäljamaaleweetud napside ja likööride pealt mahajäetud aktsiisimaks arwatakse käesolewas paragrahwis ettenähtud aktsiisimaksu normi täitmiseks.

Märkus 2. Wabrikud, mis aasta jooksul awatakse, maksawad aktsiisimaksu alammääras proportsionaalselt ülejäänud kuudele, arwates selle kuu esimesest päewast, mil wabriku esimene töökawa kinnitatakse.

Märkus 3. Aasta jooksul tarwitatajäänud aktsiisimaksu normi osa langeb riigi kasuks. Selle osa kindlakstege misel wõetakse arwesse aasta jooksul sisemaa tarwiduseks walmistatud ja wäljaweetud jookide hulk.

§ 30. Eelmises paragrahwis ettenähtud aktsiisimaksu norm tasutakse wabrikuomaniku poolt kohaliku Eesti panga osakonda iga weerandaasta eest ette ära, mitte hiljem kui 5. jaanuariks, 5. aprilliks, 5. juuliks ja 5. oktoobriks igakord üks neljandik aasta normist.

Märkus 1. Tasutud aktsiisimaksu normi arwel wõetakse panderollid Eesti panga osakondadest tarwiduse järele välja.

Märkus 2. Aktsiisimaks, mis üle normi tõuseb, tasutakse panderollide lunastamisel.

Märkus 3. On wabriku poolt panderollide lunastamisel ühe weerandaasta jooksul aktsiisimaksu rohkem sisse makstud, kui normi järele nõutud, arwatakse rohkem sisemaksud summa järgmise weerandaasta normi täitmiseks. Aasta wiimases weerandis rohkem sisemakstud aktsiisimaksu järgmise aasta normi täitmiseks ei wõeta.

§ 35. Wäljaweo napside ja likööride walmistamiseks müüakse piiritust rahaministri poolt määratud alandatud hinnaga, kui tähendatud jookide walmistamine ja alalhoidmine sisemaal müügile lastawatest eraldi ruumides sünnib ja eraldi arwestatakse, kusjuures niisugused joogid ei wõi sisemaal tarwitusele minna. Sisemaa tarwiduseks walmistatud jookide wäljaweo korral maksetakse neis sisalduwa piirituse hinnawahe tagasi, kui jookide wäljamineku üle tolliwalitsuse akt ette pannakse.

Märkus 1. Wäljaweo walmistatud jookide kao pealt, mis aasta lõpuarwe tegemisel üle rahaministeeriumi poolt määratud normi ulatab, nõutakse peale napsi ja likööri seaduse § 23 märkuses ettenähtud aktsiisimaksu weel piirituse hinnawahe sisse, aluseks wõttes aasta jooksul ühe pange napside ja likööride walmistamiseks keskmiselt äratarwitatud piirituse hulka.

Märkus 2. Wäljaweo walmistatud napse ja likööre wõib rahaministri loaga siseturul müügile lasta ainult wabriku täieliku likwideerimise puhul; sel juhtumisel panderollitakse napsid ja liköörid harilikus korras ja maksetakse piirituse hinna wahe raha nende walmistamiseks tarwitatud piirituse hinna ja likwideerimisaegse hinna wahel.

Lisa nr. 150.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele makswa napside ja likööride walmistamise ja müügi seaduse muutmiseks.

Napsi- ja likööriwabrikutelt nõutaw aasta aktsiisimaksu norm on liiga kõrge, mis sellest wälja paistab, et praegutõotawate wabrikute hulk ei suuda turupuudusel tähendatud normile wastawalt produtseerida (2.000 pange iga wabrik) ja on selletõttu sunnitud aktsiisimaksu iga produtseeritawa pange pealt rohkem maksuma, kui seadus nõuab. Mõödäläinud aastal on ainult üks wabrik üle normi töötanud, kuna kõik teised, arwu poolest 6, vähem on walmistanud.

Sellepärast, et napsi- ja likööriõõstust mitte halwata ja praegustele wabrikutele wõimalust anda edasi töötada, tuleks neilt aastas nõuetawat aktsiisimaksu alammäära kunni 1.200.000 margani wähendada.

Praegumaks wa seaduse järele on rahaministriil õigus enda äranägemise järele wäljaweo napsides ja liköörides sisalduwa piirituse eest 3 kuu jooksul, jookide ärasaatmise päewast arwates, osa piirituse eest riigile makstud hinnast maha jätta, kui jookide kohalejõudmise üle nõuetawad tunnistused ette pannakse.

Niisugune kord oli tarwilik möödunud erakorralisel ajal. Nüüd aga, kus olud enam vähem normaalseks muutunud, ja piiriwalwe asutamisega tagasiwalgumise

wõimalused vähemaks jäänud, ei peaks enam mõjuwaid põhjusi tunnistuste nõudmiseks jookide kohalejõudmise üle olema. Pealegi on niisuguste tunnistuste saamine väljamaalt raskendatud, mõnel juhtumisel aga võimatu, nagu jookide müümise puhul laewadele prowisiooniks. Jookide väljaveetuks lugemiseks oleks tolliwalitsuse tõendusest küllalt, missugusel korral ka 3-kuuline tähtaeg tähtsuse kaotaks.

Niisama tuleks töösturitele vastu tulla ja hinnawahe tagasimaksmise asemel neile väljaveo likööride ja napside walmistamiseks piiritust juba alandatud hinnaga müüa. See annaks neile võimaluse suuremaid tagawarasisid walmistada ja wiimaseid kauem laagerdada, mis jookide headust tuntawalt tõstaks, turuleidmist väljamaal kergendades. Kontrolli teostamise mõttes on tingimata tarwilik, et väljaveo jookide walmistamine ja alalhoidmine täiesti eraldatud oleks sisemaa jookidest ja et esimesi sisemaal müügile ei lubataks, välja arwatud wabriku täieliku likwideerimise puhul, sest wastasel korral hakkaksid wabrikud väljaveoks walmistama, pärast seda aga ülejäänud jooke sisemaal müügile laskma, hinnawahe tagantjärele tasudes, mis taoline oleks piiritusemüümiselega wõlgu. Ühtlasi tuleks ka hinnawahe tagasimaksmist jösse jätta, sest kõigil wabrikutel ei ole ruumide tõttu võimalik väljaveojookide walmistamist ja alalhoidmist eraldi ruumides sisse seada.

Wäljaveoks walmistatud likööride ja napside kao puhul, mis üle rahaministeeiumi poolt määratawa normaalprotsendi tõuseb, tuleks peale napsi- ja likööri-seaduse § 23 märkuses ettenähtud aktsiisimaksu weel piirituse hinnawahe sisse nõuda, sest wastasel korral oleks niisugused wabrikud, kes väljaveoks eraldi walmistawad, paremates tingimistes, kui sisemaa tarwiduseks walmistajad wabrikud, kuna wiimased kadumaläinud liköörides ja napsides sisalduwa piirituse eest igal juhtumisel kõrgemat hinda on maksnud.

Et aga kadumaläinud liköörides ja napsides sisalduwa piirituse hulga kindlakstegemine võimatu, tuleks siin aluseks võtta keskmine piirituse hulk, mis aasta jooksul ühe pange likööride ja napside walmistamiseks ära tarwitatud.

Peale selle on eelnõus weel märkustena mõned vähemad täiendused muudetawate paragrahwide nõuete selgituseks üles wõetud.

Eelpool ettetoodud põhjendusi silmas pidades, pean tarwilikuks seaduse muutmist, milleks käesolew eelnõu esitatakse.

Lisa nr. 151.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

seadusele makswa napside ja likööride walmistamise ja müügi seaduse muutmiseks.

Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud seaduseelnõus makswa napside ja likööride walmistamise ja müügi seaduse muutmiseks, mis nüüd lühendatud pealkirja all Riigikogule esitatud, on rahaasjanduse komisjon ainult redaktsioonilised parandused teinud, välja arwatud eelnõu esimene osa, kus komisjon tarwilikuks pidas ära tähendada, et muudatused 1. jaanuarist 1924 aastal maksuma hakkawad. Komisjon paneb ette eelnõu Wabariigi Walitsuse wastawas seletuskirjas toodud motiividel vastu wõtta.

Lisa nr. 152.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WENE AJUTISE WALITSUSE POOLT 29. VII. 1917 A. ANTUD MÄÄRUSE VI OSA § 2 ÄRAMUUTMISE JA WANGISTUSSEADUSE § 363 MAKSMAPANEMISE SEADUSEELNÕU.

Wene ajutise walitsuse poolt 29. VII. 1917 a. antud määruse (Seadl. ja korrald. k. 1917, määrus nr. 1184) VI osa § 2 muudetakse ära ja wangistusseaduse § 363 pannakse uuesti maksuma s. k. XIV k. 1890 a. wäljaande redaktsioonis.

Lisa nr. 153.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Wene ajutise walitsuse poolt 29. VII. 1917 a. antud määruse VI osa § 2 äramuutmise ja wangistusseaduse § 363 maksmapanemise seadusele.

(Waata algus lisa nr. 54, kunni ülevalt 37-da reani 54-al weerul.)

Neil põhjustel oleks soowitaw endise korra juurde tagasi pöörata tasumaks-

mise asjus wangimajade walitsuse ametnikkudele ja teenijatele, kes wangide töid korraldavad ja selle järele walwawad. Selle soowi teostamiseks on määratud siia ligipandud seaduseelnõu.

Lisa nr. 154.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

Wene ajutise walitsuse poolt 29. VII. 1917 a. antud määruse VI osa § 2 äramuutmise ja wangistusseaduse § 363 maksmapanemise seadusele.

Üldkommisjonis esitati Wabariigi Walitsuse poolt Wene ajutise walitsuse poolt 29. juulil 1917. a. antud määruse VI osa § 2 äramuutmise ja wangistusseaduse § 363 maksmapanemise seaduse kohta kaks arwamist.

Ühelt poolt leiti, et käesolew eelnõu tuleb Wabariigi Walitsuse motiividel wastu wõtta ja seega wangimajade ametnikkudele ja teenijatele, kes tegelikult wangide töid korraldavad ja wangide järele walwawad, lisatasu maksta.

Teiselt poolt leiti: 1) et ei ole põhimõtteliselt soowitaw osa ametnikkudele lisatasu maksta, pealegi praegu, kus riigi eelarwe puudujäägiga lõpeb, 2) et kahelda tuleb, kas wastawatele ametnikkudele lisatasumaksmisega wangide töö produktioon tõuseb.

Lõpuhääletamisel läksid hääled pooleks; seega esitab üldkommisjon kaks paralleel-ettepanekut: 1) eelnõu wastu wõtta, 2) eelnõu tagasi lükata.

Lisa nr. 155.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

PATENDIMAKSUDE KOHTA.

§ 1. Patendimaksusid wõetakse riigi kasuks allnimetatud saaduste walmistuse- ja müügikohtadelt järgmisel määral, 1. jaanuariga 1924 a. alates:

A. Walmistuskohadelt.

- 1) Piirituswabrikutelt:
 - a) põhimaksu, mis õiguse annab hooaja jooksul kunni 200.000^o piiritust walmistada 2.000.—
 - b) lisamaksu iga järgmise samal hooajal walmistatava 20.000^o ehk selle osa pealt 200.—
 - 2) Piirituspuhastuse wabrikutelt:
 - a) põhimaksu, mis õiguse annab aasta jooksul puhastamiseks kunni 5.000.000^o toorest piiritust wõtta, aastas 5.000.—
 - b) lisamaksu iga järgmise sama aasta jooksul puhastamiseks wõetawa 5.000.000^o ehk selle osa pealt 2.500.—
 - 3) Likööri- ja napsiwabrikutelt:
 - a) põhimaksu aastas 5.000.—
 - b) lisamaksu iga sama aasta jooksul sissetulnud 5000° alkoholi ehk selle osa eest 1.600.—
 - 4) Marja- ja puuwiljaweinitehastelt aastas 2.000.—
 - 5) Õllewabrikutelt:
 - a) põhimaksu, mis õiguse annab aasta jooksul kunni 3000 ehk poolaasta jooksul kunni 1500 puuda linnaseid tarwitada, aastas 5.000.—
 - b) lisamaksu iga järgmise sama aasta jooksul tarwitatawa 1000 puuda ehk selle osa linnaste pealt 5.000.—
 - 6) Piirituslaki- ja polituuriwabrikutelt:
 - a) põhimaksu aastas 500.—
 - b) lisamaksu iga sama aasta jooksul sissetulnud 5000° piirituse wõi piiritusjätiste ehk selle osa pealt 500.—
- Märkus. Wabrikud, kes piirituslaki ja polituuri enda tarwiduseks walmistawad, on patendimaksust wabad.
- 7) Kosmeetika, keemia ja farmasöitilistelt laboratooriumidelt ja seebitehastelt, kes alandatud hinnaga ostetud piiritust tarwitawad, ja kõwa piirituse walmistamise tehastelt aastas 1.000.—
 - 8) Presspärmiwabrikutelt hooaja pealt 5.000.—

Kui pärmiwabrikus ka piiritust valmistatakse, wõetakse peale ülemaltähendatud patendimaksu piirituse valmistamise eest patendimaksu p. 1 järele.

- 9) Limonaadi, mõdu, kwassi ja muude karastawate jookide tehaselt aastas:
- a) Tallinnas ja Tartus 3.000.—
b) mujal 1.500.—
- 10) Tubakawabrikutelt ja paberossitehaselt:
- a) põhimaksu aastas 5.000.—
b) lisamaksu iga sama aasta jooksul, wabrikusse laost sissetulnud 100 puuda tubaka ehk selle osa eest 500.—
- 11) Paberossikestade ja paberrossipaberi tehaselt:
- a) põhimaksu aastas 2.500.—
b) lisamaksu iga sama aasta jooksul valmistatawa 1.000.000 kesta ehk selle osa pealt 100.—

B. Müügikohtadelt:

I. Napsi ja likööri ladudelt ja kauplustelt aastas:

- 1) ainult sisemaa jookide müügiga 5.000.—
2) wäljamaa ja sisemaa jookide müügiga 15.000.—

II. Marja- ja puuwiljaweini ladudelt ja kauplustelt aastas:

- 1) ainult sisemaa weinide müügiga 2.000.—
2) wäljamaa ja sisemaa weinide müügiga 10.000.—

III. Õlle müügikohtadelt aastas:

- 1) ladudelt 3.000.—
2) kauplustelt ainult wäljamüügiks 1.000.—

IV. Restoraanidelt, asutuste, seltside, klubide, laewade ja raudteede einelaudadelt aastas:

- 1) kõigi alkoholiliste jookide müügiõiguse eest
- a) Tallinnas 30.000.—
b) teistes linnades ja laewadel 20.000.—
c) mujal 15.000.—
- 2) ainult õllemüügi eest 5.000.—
3) ainult marja- ja puuwiljaweinide müügi eest 5.000.—

Märkus. Ohwitseride- ja politseinikkudekogud ning sõduritekodud maksawad patendimaksu ainult sel juhtumisel, kui nad wälja renditud.

V. Rahwuswahelistelt wagunitelt õllemüügi eest aastas 1.000.—

VI. Einelaudadelt näitustel ja heategewa ja üldkasuliku otstarbega toimepandawatel pidudel ja õllemüügi eest päewas 500.—

VII. Iseseiswatelt lehttubakaladudelt aastas 1.000.—

VIII. Tubaka ja tubakasaadustega kauplemise eest:

- 1) kauplustelt, restoraanidelt, einelaudadelt, kioskidelt ja teistelt kohtadelt aastas 500.—
2) ümberkandmise teel 250.—
3) laatadel ja pidudel, mitte üle 3 päewa kestwusega, ja näitustel, mitte üle 15 päewa kestwusega, päewas 50.—

§ 2. Aasta loetakse 1. jaanuarist kuni 1. jaanuarini, hooaeg aga 1. juulist kuni järgmise aasta 1. juulini.

§ 3. Kõik paragrahw esimeses ülesloetud aktsiisiwalwe alla kuuluwate saaduste valmistus- ja müügikohtade pidajad on kohustatud igal aastal ehk hooajal enne tegewuse algust patendimaksu aasta ehk hooaja peale ette ära tasuma, Eesti panga osakonnast sellekohast patenti lunastades.

Märkus 1. Patentide blanketid trükitakse riigikassa korraldusel iseäralikul, wäärtmärkide jaoks määratud paberil.

Märkus 2. Patentide blankettide puudusel täidawad nende aset harilikud kwiitungid.

Märkus 3. Lisapatendimaks tasutakse harilikkude kwiitungite wastu.

§ 4. Walmistus- ja müügikohad, mis aasta teise poole sees, arwates 1. juulist, tegewust algawad, maksawad patendimaksu pooles aastamäära suuruses.

Samal määral maksawad patendimaksu suwituskohtades asuwad restoraanid, asutuste, seltside, klubide, laewade ja raudteede einelauad ja õllekauplused (§ 1 — osa B. lit. IV), kui nende tegewus ei alga enne 15. aprilli ega ei kesta kauem, kui 14. septembrini.

§ 5. Patendimaksusid järgmise aasta, pooleaasta ehk hooaja peale hakatakse

Eesti panga osakondades kõigehiljem üks kuu enne nimetatud ajajärkude algust wastu wõtma.

a) aktsiisi peawalitsuse poolt alkoholiliste jookidega kauplemiseks wäljaantud lubade ettenäitamisel, millel patendimaksu määr üles tähendatud,

b) tubaka ja tubakasaadustega kauplemiseks äritunnistuste ettenäitamisel ja

c) muudel juhtumistel aktsiisiametnikude poolt wäljaantud maksutähtede põhjal.

§ 6. Eesti panga osakonnast lunastatud patent kinnitatakse kohalikus aktsiisiringkonnas ehk selleks määratud aktsiisijaoskonnas juhataja poolt, ilma milleta ta ei ole maksew ja tegewus niisuguse põhjal keelatud.

Märkus. Tubaka ja tubakasaadustega kauplemiseks lunastatud patendid, niisama lisapatendimaksu kwiitungid kinnitamisele ei kuulu.

§ 7. Patendid lunastatakse ja kinnitatakse iga walmistuskoha ja iga müügikoha jaoks eraldi ja pannakse asutuses, mille jaoks nad wälja antud, nähtawasse kohta üles.

Märkus. Traheteri-asutused, millele ühe puhweti, leti ehk laua alkoholiliste jookide müügi jaoks, on kohustatud iga koha jaoks eraldi patenti lunastama.

§ 8. Aasta ehk hooaja kestel wäljaantud patendid on makswad ainult sama aasta ehk hooaja lõpuni.

§ 9. Patendid annawad walmistuskohadele õiguse neis walmistatawate saaduste wäljalaskmiseks walmistuskohadest ja wimaste juures asuwatest keldritest ja ladudest.

§ 10. Rahaministril on õigus patente wäljaandmise ja kinnitamise korra kohta käesolewa seaduse piirides määrusi ja juhtnööre wälja anda.

§ 11. Käesolewa seaduse maksma hakkamisega kaotawad makswuse:

a) aktsiisi-seaduse §§ 510—523 (sead. kogu V köide 1901 a. wäljaanne ja 1912 a. järg).

Ajutise walitsuse poolt wastuwõetud seadused:

b) 1) 11. III. 1919 nr. 41 p. 4 teine osa patendimaksude kohta („Riigi Teataja“ 1919 a. nr. 16).

c) 2) 18. I. 1920 nr. 50 („Riigi Teataja“ 1920 a. nr. 12/13) ja

Wabariigi Walitsuse poolt wastuwõetud seadused:

d) 10. IV. 1920 nr. 194 p. p. 67—74 ja 87 („Riigi Teataja“ 1920 a. nr. 65/66).

e) 3. IX. 1920 nr. 299 p. 7 („Riigi Teataja“ 1920 a. nr. 145/146).

f) 3. IX. 1920 nr. 300 p. 9 („Riigi Teataja“ 1920 a. nr. 145/146).

g) 30. XII. 1920 nr. 12 („Riigi Teataja“ 1921 a. nr. 2).

h) 6. IX. 1921 nr. 122 p. 28 („Riigi Teataja“ 1921 a. nr. 81).

i) 4. IV. 1921 nr. 24 p. 28 („Riigi Teataja“ 1921 a. nr. 27).

Lisa nr. 156.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

patendimaksu seadusele.

Makswad patendimäärad on praeguse rahakursiga wõrreldes liig madalad. Patendimaksud enamjagu saaduste walmistus- ja müügikohtadele määrati 1919 ja 1920 a., kui rahakurs kõrge oli. Käesolewa seadusega on püütud patendimaksu rahakursiga kooskõlasse wiia.

Patendimaks on kahesugune: põhi-patendimaks ja lisapatendimaks. Lisapatendimaks on selleks ette nähtud, et wäiksed wabrikud ja tehased ei maksaks sama palju patendimaksu, kui suured, mis õiglane ei ole. Patendimäärade tõstmine kataks ka osa kulusid, mis saaduste walmistus- ja müügikohtade järelwalwe riigilt nõuab.

Lisa nr. 157.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

patendimaksu seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud patendimaksu seaduseelnõus on rahaasjanduse komisjon järgmised sisulised parandused teinud.

1. Arwesse wõttes, et selleks ajaks, kui käesolewad patendimaksu muudatused maksma hakkawad, osa ettewõtteid omale juba järgnewaks aastaks patendi on lunastanud, täiendas komisjon § 1

märkusega, millejärele patendi eest vähemakstud summad tagantjärele kunni 1. aprillini 1924 a. tasuda tulewad, rohkemakstud summad aga tagasi maksetakse.

2. Tubakawabrikutele kõrgendati lisamaks iga 100 puuda tubaka ehk selle osa pealt 500 marga pealt 1000 marga peale (§ 1 A p. 10 b).

3. Müügikohtadelt (§ 1 B) wõetawat patendimaksu kõrgendati:

p. I — 1)	5.000 marga pealt	—	10.000 marga peale	
	2) 15.000	„	„	— 20.000 „
p. II — 1)	2.000	„	„	— 3.000 „
p. IV — 2)	5.000	„	„	— 10.000 „
ja alandati:				
p. IV — 3)	5.000	„	„	— 3.000 „

4. § 3 kustutati kolm märkust, arwesse wõttes, et nendes ette nähti korraldusi, mis wõimalik on rahaministri poolt antawatesse määrustesse üles wõtta.

Patendilunastamise korra lihtsustamise mõttes kustutati walitsuse ettepanekust § 6 ühes märkusega.

Teised komisjoni parandused on redaktsioonilise tähendusega.

Komisjon paneb ette eelnõu Wabariigi Walitsuse seletuskirjas toodud moitiwidel wastu wõtta.

Lisa nr. 158.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigi 1923 a. lisaelarwele nr. 2.

Riigi 1923 a. lisaelarwe nr. 2 erineb eelmistest lisaelarwetest sellepolest, et temas esinewad peale kulude ka tulud nii suurenduste kui ka vähenduste osas. Sennised lisaelarwed sisaldasid ainult kulusid, kuna tulud, millega kawatseti lisakulusid katta, näidati umbkaudset ainult wastawates seletuskirjades. Selle korra juures ei kuulu aga need tulud arwestamisele ega saa eelarwete täitmise-aruannetes arwesse wõtta, mille-tõttu eelarwe ja aruande summades ebaloomulik wahekord wõib tekkida, kus üksikute tuluallikate alal wõib eelarwe kestwusel muutunud olukorra tõttu (uute tuluallikate juurdetulemine, maksumäärade muutmised j. t.) tegelikult suuremal määral kas rohkem wõi vähem tulu saada, kui eelarwes ette nähtud. Seega ei ole kogu aastaeelarwe täielik ega wõi igakord ligikaudsetki pilti pakkuda riigi kulude ja tulude wahekorra kawatsuste kohta. Sarnast wäärnähtust wõib lisakulude tekkimise puhul enam-wähem kõrwaldada ainult lisatulude kindlaksmääramisega eelarwe korras.

Sellest seisukohast wälja minnes, on 1923 a. kulude ja tulude lisaelarwe nr. 2 wõimalik olnud kokku seada järgmistes üldsummades:

	Suurendused.	Wähendused.	Üldine + suurendus — vähendus.
Kulud:			
Korralised	137.278.100	157.906.000	— 20.627.900
Erakorralised:			
a) erakorralised kulud	260.165.300	1.992.000	+ 258.173.300
b) operatsioonifondid	355.500.000	—	+ 355.500.000
Kokku erakorralised	615.665.300	1.992.000	+ 613.673.300
Kokku kulud	752.943.400	159.898.000	+ 593.045.400
Tulud:			
Korralised	750.857.400	120.530.000	+ 630.327.400
Erakorralised	34.000.000	33.000.000	+ 1.000.000
Kokku tulud	784.857.400	153.530.000	+ 631.327.400
Ülejääk (+) wõi puudujääk (—):			
Korraline	+ 613.579.300	+ 37.376.000	+ 650.955.300
Erakorraline	+ 581.665.300	— 31.008.000	— 612.673.300
	+ 31.914.000	+ 6.368.000	+ 38.282.000

Seega on lisaeelarwe, arwesse wõttes nii lisatulud kui ka alg-eelarwes ettenähtud kulude vähendused, tasakaalu wiidud ülejäägiga 38.282.000 marka. Sellejuures on kulude-eelarwe alal korraliste kulude suuredused vähendustest vähemad 20.627.900 marga wõrra, kuid erakorraliste kulude juures wastupidi — suuremad 613.673.300 marga wõrra, seega absoluutne kulude-eelarwe suurendus — 593.045.400 marka. Tulude-eelarwe alal aga on nii korraliste kui ka erakorraliste tulude suurendused vähendustest suuremad: esimesed — 630.327.400 m. ja wiimased — 1.000.000 m. wõrra, ehk kokku 631.327.400 m. wõrra. Waadeldes korralist ja erakorralist eelarwet eraldi, siis näeme, nende suurenduste ja vähenduste kokkuwõtetes, et esimene annab ülejäägi 650.955.300 mk., kuna wiimane puudujäägi — 612.673.300 mk. Seega on erakorralised lisakulud peaaegu kõik korraliste tulude ja kulude vähendustega kaetud, kuna erakorralise eelarwe alal kulude vähendused on kõigest 1.992.000 marka ja lisatulud — 1.000.000 marka.

Lisa nr. 159.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi 1923 a. lisaeelarwele nr. 2.

Esitataw lisaeelarwe seisab koos tuludest ja kuludest.

Tuluosa, mis põhjeneb wastawal arwustikul, wõeti rahaasjanduse komisjoni poolt muutmatult wastu 631.327.400 marga suuruses.

Erakorraliste kulude vähendamise osas suurendati teedeministeeriumi keskasutuse palgasummat 300.000 marga wõrra. Seega teeks korraliste kulude vähendamine wälja 158.206.000 mk., erakorraliste kulude vähendamine 1.992.000 mk., kokku 160.198.000 marka.

Korraliste kulude suurendamise osas tehti järgmised muudatused.

Riigikontrollil vähendati keskasutuse sõiduabinõude kulusid 30.000 marga wõrra.

Rahaministeeriumil vähendati tollipeawalitsuse kantseleikulused 50.000 m. ja suurendati majanduslikka kulusid 5.000 marga wõrra, kuna aga

liikuwa wara muretsemiseks palutud summa 525.000 marka täielikult maha kustutati, nii et kokku 570.000 marka maha kärbiti. Mahakustutatud 525.000 m. eest kawatseti uued kaalud muretseda praeguste asemele, mis alles aasta eest ostetud. Komisjon leiab, et sarnane talituswiis, kus tollipeawalitsus aasta eest nähtawasti mittekohased kaalud ostis ja nüüd aasta järele nad kõlbmatuks tunnistab, riigile kahjulik ja loodab, et selle kahju tegijad wastutusele wõetakse.

Kohtuministeeriumil vähendas komisjon kriminaalpolitsei jaoks palutud remontide summat 550.000 marga suuruses.

Siseministeeriumil kustutati ametkonna ettepanekul piiriwalwewalitsuse weokulud 100.000 marka maha.

Teedeministeeriumil vähendati keskasutuse toetuse ja arstiabi summat 40.000 marga wõrra. Riigiraudteede walitsusel vähendati kantseleikulused 100.000 m., majanduslikka kulusid 100.000 m. ja weerewate abinõude korrashoidmise kulusid 6.000.000 marga suuruses. Kokku vähendati teedeministeeriumi korralisi kulusid 6.240.000 marga wõrra.

Wälisministeeriumil vähendati majanduslikka kulusid 100.000 marga suuruses.

Töö- hoolekandeministeeriumil vähendati keskasutuse majanduslikka kulusid 42.400 marga wõrra, kuna aga sõiduabinõude ülewaltpidamiseks nõutud 60.000 mk. täielikult maha kustutati. Wiimane summa oli küsitud ministeeriumi kolme auto parandamiseks, mis sugugi ei käi. Komisjon pani ette nimetatud autod parandamatult ära müüa. Kokku on nimetatud ministeeriumi korralisi kulusid vähendatud 102.400 marga wõrra.

Kokku teeb korraliste kulude vähendamine wälja 7.712.400 marka ja seega kogu korralised kulud 129.565.700 marka.

Erakorraliste kulude suurendamise osas muutis komisjon ainult teedeministeeriumi eelarwet, vähendades Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee wäljaostmise kulusid 300.000 marga wõrra ja kustutades maha 5.000.000 marka toetuse „Aeronaut'ile“. Seega teeks erakorraliste kulude suurenemise kogusumma wälja 254.865.300 marka.

Operatsioonifondide summa wõeti komisjoni poolt 355.500.000 marga suuruses muutmatult wastu.

Kokku teewad korraliste ja erakorraliste kulude suurendamine ning operatsioonifondid wälja 739.931.000 marka. Korraliste ja erakorraliste kulude wähendamise aga 160.198.000 mk., nii et kulud kogusummas suurenewad 579.733.000 marga wõrra. Seega oleks siis ülejääk loodetawatest tuludest 51.594.400 marka.

Lisa nr. 160.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI-UNGARI WAHELISE KAUBALEPINGU LISAPROTOKOLLI KINNITAMISE SEADUSEELNÕU.

§ 1. „Riigi Teatajas“ nr. 48/49 7. aprillil s. a. awaldatud Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu juurde kuuluw lisaprotokoll, alla kirjutatud Tallinnas 1. novembril 1923 tunnustatakse kinnitatuks.

Lisaprotokoll ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewält ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 161.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisaprotokolli kinnitamise seaduseelnõule.

Ühel ajal Eesti-Ungari kaubalepingu kinnitatud kujul „Riigi Teatajas“ wäljakuulutamisega, esines kohalik Ungari asjadeajaja oma walitsuse ülesandel wälisministri ees ettepanekuga sõlmitud kaubalepingut osaliselt muuta, misjuures need muutmised niihästi lepingu algosa, kui ka tariifide kergenduste kohta käisid. Käsitades lepingu algosa olid muudatused järgmised: § 6 sõna „conformement“ asemele panna „contrairement“ (teises loikes), sest wiimane wastab artikli mõttele.

§ 17 (käsitab inimeste, багаashi ja kaupade liikumist raud- ja weeteedel) kohta käiw muudatus sisaldas artikli autentilist tõlgitsemist: korraldades muutmata inimeste ja багаashi liikumist käsi-

tawaid stipulatsioone, antakse kaupade suhtes lisaprotokollis endiselt rahwuslik käsitus, kuid lisaprotokolli põhjal tuleb nüüd ka arwesse wõtta kauba liikumise siht, missugune täiendus, Ungaris maksu- wate differentiaal tariifide juures, ungarlaste poolt arusaamatuste ärahoidmiseks soowitawaks peeti.

Mis transiidiküsimusele pühendatud artikkel 19-sse puutub, siis panid ungarlased ette artiklis ettenähtud erandeid täiendada ja nimelt: sisse- ja wäljaweokohta käiwaid kitsendusi transiitkaupade suhtes wõidak tarwitusele wõtta ka sel juhtumisel, kui seda erakorralised majanduslikud olud nõuawad. Siinjuures olgu tähendatud, et ka Bartselooni transiidi wabaduse konwentsioon lubatawaks peab transiidi kitsendusi, kui kitsendus erakorraliste olude sunnil wälja kutsutud. Mis puutub lepingu tariifiosasse, siis esitasid ungarlased kolm muudatust: esiteks, oli lepingu järele Eestile, ilma et kaupade jaotus liikide peale ette nähtud oli, kindlustatud 40 waguni tekstiilkauba sissewedu Ungarisse. Arwesse wõttes, et Trianoni rahulepingu põhjal liitlastele enamsoodustus kindlustatud, oleks Ungari sunnitud samasugust kontingenti ka nendele lubama, kusjuures liitlased õigustatud oleksid enamsoodustuse põhimõtte järele neile lubatud nelikümmend wagunit ära kasutada, sisse wedades Ungarisse kõige kõrgemaid tekstiilkauba sorte. Silmas pidades, et Eesti wiimastest wähem huwitatud, panidki ungarlased meile ette lubatud 40 wagunit sortide järele ära jaotada, kusjuures arwesse wõetud tekstiilkaupade sordid, mille wäljaweos Eesti kõigerohkem huwitatud.

Teine ettepanek kandis täiesti subjektiivset laadi, ja nimelt Eestile lubatud wineerkaupade asemel ehitus- ja tarbepuid panna, ning lõpuks paluti lisa C ettenähtud tooresnahkade wäljaweost loobumist.

Kuna tekstiilkaupade erijaotuse wastu töösturite poolt wastuwaidlemist ei järgnenud, niisamuti kui tooresnahkade wäljaweost õigusest loobumise suhtes, oli nendele loomulikult wastuwõtmatu ettepanek wineerkaupade asemel ehitus- ja tarbepuude wäljaweoga leppida. 4. augustil s. a. teatas wälisministeerium Ungari saadikule Eesti seisukoha ettepanud muudatuste asjus.

Eelpool tähendatud läbirääkimiste põhjal esines 2. oktoobril Ungari saadik meile uue ettepanekuga, kus wineerkau-

pade lepingust kõrwaldamise küsimus puutumata jäi, nii et leping ses suhtes muutmata jääb.

Kui silmas pidada, et kaubalepingu esimesejärgu tähtsus õieti kahe maa poliitilises lähenemises seisab, kuna majanduslikkude kasude peale suuri lootusi ei saa panna, siis tuleb käesolewaid lisa-protokollis ettenähtud muudatusi wastu- wõetawateks tunnustada.

Lisa nr. 162.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisa-protokollis kinnitamise seaduseelnõule.

Wäliskomisjon leiab, et Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisaprotokollis tehtud muudatused ja seletused ei ole sisuliselt Eestile kahjulikud, kuid wormiliselt prätisiseerides lepingut, loowad wõimaluse paremaks poliitiliseks koostöötamiseks mõlema riigi wahel.

Wäliskomisjon esineb ettepanekuga Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisa-protokollis kinnitamise seadus wastu wõtta.

Lisa nr. 163.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PIIRI WALWE ALLUWUSE MUUTMISE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUSEELNÕU.

Riigikogu poolt 30. mail 1922 a. wastu wõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 74/75 — 1922 a. awaldatud piiriwalwe alluwuse muutmise seadus täiendatakse märkusega:

Märkus. Piiriwalwe korpuse korraldusseadus (S. k. VI k.) jääb ajutiselt jõusse, alates 1. jaanuarist 1924 a. kuni wastawa eriseaduse maksmahakkamiseni.

Wabariigi Walitsusel on õigus Riigikogu poolt 6. detsembril 1921 a. wastu wõetud seaduses nr. 1, „Riigi Teataja“ nr. 1 — 1922 a. alusel ja siseministri ettepanekul kinnitada piiriwalwe koosseise, palga- ja warustuse määrased.

Lisa nr. 164.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

piiriwalwe alluwuse muutmise seaduse täiendamise seaduseelnõule.

Riigikogu poolt 30. mail 1922 a. wastu wõetud piiriwalwe alluwuse muutmise seaduse põhjal („Riigi Teataja“ nr. 74/75 — 1922 a.) tegutseb piiriwalwe walitsus praegumaks wa Wene seaduste kogu VI k. (piiriwalwe korpuse korraldusseaduse põhjal, missugune aga uue tolliseadustiku maksmahakkamisega 1. jaanuarist 1924 a. oma maks wuse kaotab („Riigi Teataja“ nr. 45/46, 116 — s. a.). Et wastawa piiriwalwe eriseaduse wäljatöötamine aega nõuab, siis on tarwilik, et endise Wene seaduste kogu VI köitest piiriwalwe osa (Prawila ob otdelnom korpuse pogramitshnoi straashi) maksma jääks kuni uue piiriwalwe eriseaduse maksmapanemiseni.

Piiriwalwe tema praegusel kujul ja praegumaks wa seaduse alusel on sõjawäe osa, mis on antud tsiwilil wõimu käsutusse teatawate piiripolitseiiliste funktsioonide täitmiseks. Sellest on walitsus järelduse teinud, et tal õigus analoogiliselt kaitsewäelisele korrale kinnitada piiriwalwe koosseise, palga- ja warustuse määrased. 1923 a. eelarwe wastu wõtmisega on Riigikogu selle korra ka tunnistanud ning omaks wõtnud, mis ka sisuliselt arusaadaw, sest piiriwalwe ei lähe milleski sõjawäe korraldamise nõuetest lahku. Selle korra kindlustamiseks kindlasti maks wa normiga ongi käesolewas piiriwalwe alluwuse muutmise seaduses teine lõige ette nähtud.

Lisa nr. 165.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

piiriwalwe alluwuse muutmise seaduse täiendamise seaduseelnõule.

Üldkomisjon oma koosolekul 17. detsembril 1923 a. waatas läbi Wabariigi Walitsuse poolt esitatud piiriwalwe alluwuse muutmise seaduse täiendamise seaduseelnõu ja leidis, et piiriwalwe korpuse korraldusseadus (Prawila ob otdelnom korpuse pogramitshnoi straashi — s. k. VI k.) meil praegu maksew on, kuna

Riigikogu poolt wastuwõetud tolliseadustiku maksmahakkamisega kaotab oma maksuuse s. k. VI köites ainult Wene tolliseadustik (Ustaw tamoshenõi); piirwalwe korpuse korraldusseadus (Prawila ob otdelnom korpuse pogranitshnoi straashi — s. k. VI k.) 1910 a. wäljandes on tolliseadustikust eraldatud ja sellepärast meie tolliseaduse maksmahakkamisega oma jõudu ei kaota.

Märkuse teise lõike kohta oli üldkomisjoni ühine arwamine, et ka see osa

seadusest tuleb tagasi lükata, kuna tagasilükkamise motiivid komisjoni liigetel olid mitmesugused.

Ühed olid tagasilükkamise poolt, sest et arwasid, et see määrus praegusel ajal juba maksew on ja sellepärast uut seadust selleks enam tarwis ei ole; teised olid arwamisel, et tähendatud määrus praegu maksew ei ole ja et tema maksmapanemine ka ei ole soowitaw.

Neil motiividel esitab üldkomisjon eelnõu Riigikogule tagasilükkamiseks.

